PRZEGLĄD WYBRANYCH DOKUMENTÓW NORMATYWNYCH

Z ZAKRESU ZARZĄDZANIA KRYZYSOWEGO

I ZARZĄDZANIA RYZYKIEM

WRAZ Z LEKSYKONEM

Pod redakcją
mł. bryg. dr inż. Dariusza Wróblewskiego

Wydawnictwo CNBOP-PIB

ISBN 978-83-61520-27-6

PRZEGLĄD WYBRANYCH DOKUMENTÓW NORMATYWNYCH Z ZAKRESU ZARZĄDZANIA KRYZYSOWEGO I ZARZĄDZANIA RYZYKIEM WRAZ Z LEKSYKONEM

Praca pod redakcją

mł. bryg. dr inż. Dariusza Wróblewskiego

Publikacja finansowana przez NCBiR w ramach projektu

„Zintegrowany system budowy planów zarządzania kryzysowego w oparciu o nowoczesne technologie informatyczne”

Nr O ROB 0016 03 002

Józefów 2014

Praca zbiorowa pod redakcją: mł. bryg. dr inż. Dariusza Wróblewskiego

Zespół autorski w składzie:
Inga Abgarowicz
Anna Banulska
Jan Gołębiewski
Maria Kędzierska
Anna Kołodziej
Maciej Napiórkowski
Bartłomiej Połeć
Jarosław Smoła
Ewa Sobór
Tomasz Sowa
Paweł Stępień
Małgorzata Trzcińska

Recenzenci:
mł. bryg. dr inż. Paweł Kępka
płk dr Dariusz Majchrzak
dr inż. Jacek Roguski

ISBN 978-83-61520-27-6

Przygotowanie do druku:
Anna Golińska
Maria Kędzierska

Projekt okładki:
Julia Pinkiewicz

© Copyright by Wydawnictwo Centrum Naukowo-Badawczego Ochrony Przeciwpożarowej
im. Józefa Tuliszkowskiego Państwowego Instytutu Badawczego

Wydawca:
Centrum Naukowo-Badawcze Ochrony Przeciwpożarowej
im. Józefa Tuliszkowskiego
Państwowy Instytut Badawczy
05-420 Józefów k/Otwocka ul. Nadwiślańska 213
www.cnbop.pl

Druk i oprawa:
Fundacja Edukacja i Technika Ratownictwa
Nakład: 50 egz.

Spis treści

CZĘŚĆ I WYKORZYSTANE SPRAWOZDANIA Z BADAŃ 12
1. WYKORZYSTANE SPRAWOZDANIA Z BADAŃ 13
2. SPIS OZNACZEŃ 18
CZĘŚĆ II ZARZĄDZANIE KRYZYSOWE 21
1. WPROWADZENIE 19
2. PRZEGLĄD WYBRANYCH PRZEPISÓW Z ZAKRESU ZARZĄDZANIA KRYZYSOWEGO USTAWY 21
2.1. WSTĘP 21
2.2.1. Ustawa o zarządzaniu kryzysowym z dnia 26 kwietnia 2007 r. (Dz. U. z 2007 r. Nr 89, poz. 590 21
2.2.2. Ustawa o stanie klęski żywiołowej z dnia 18 kwietnia 2002 r. (Dz. U. z 2002 r. Nr 62, poz. 558, z późn. zm.) 22
2.2.3. Ustawa o stanie wyjątkowym z dnia 21 czerwca 2002 r. (Dz. U. z 2002 r. Nr 113, 985, z późn. zm.)..... 23
2.2.4. Ustawa z dnia 18 lipca 2001 r. – Prawo wodne (Dz. U. z 2001 r. Nr 115, poz. 1229, z późn. zm.) 28
2.2.5. Ustawa z dnia 24 sierpnia 1991 r. o ochronie przeciwpożarowej (Dz. U. z 1991 r. Nr 81, poz. 351, z późn. zm.) 28
2.2.6. Ustawa z dnia 21 listopada 1967r. o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. z 1967r. nr 44, poz. 220 z późn. zm.) 29
2.2.7. Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska (Dz. U. z 2001 r. Nr 62, poz. 627, z późn. zm.) 30
2.2.8. Ustawa z dnia 8 września 2006 r. o Państwowym Ratownictwie Medycznym (Dz. U. z 2006 r. Nr 191, poz. 1410, z późn. zm.) 30
2.2.9. Ustawa z dnia 23 stycznia 2009 r. o wojewodzie i administracji rządowej w województwie (Dz. U. z 2009 r. Nr 31, poz. 206, z późn. zm.) 31
2.2.10. Ustawa z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa (Dz. U. z 1998 r. Nr 91, poz. 576, z późn. zm.) 32
2.2.11. Ustawa z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym (Dz. U. z 1998 r. Nr 91, poz. 578, z późn. zm.) 33
2.2.12. Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 1990 r. Nr 16, poz. 95, z późn.zm.).....33
2.3. PODSUMOWANIE I WNIOSKI 34
2.4. LITERATURA 36
3. PRZEGLĄD WYBRANYCH PRZEPISÓW Z ZAKRESU ZARZĄDZANIA KRYZYSOWEGO - ROZPORZĄDZENIA.....37
3.1. WSTĘP 37
3.2. WYBRANE ROZPORZĄDZENIA 38

Publikacja finansowana przez NCBiR w ramach projektu „Zintegrowany system budowy planów zarządzania kryzysowego w oparciu o nowoczesne technologie informatyczne" Nr O ROB 0016 03 002

3.2.1. Rozporządzenie Prezesa Rady Ministrów z dnia 11 kwietnia 2011 r. w sprawie organizacji i trybu działania Rządowego Centrum Bezpieczeństwa (Dz. U. z 2011 r. Nr 86, poz. 471) 38
3.2.2. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 30 kwietnia 2010 r. w sprawie planów ochrony infrastruktury krytycznej (Dz. U. z 2010 r. Nr 83, poz. 542) 39
3.2.3. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 30 kwietnia 2010 r. w sprawie Raportu o zagrożeniach bezpieczeństwa narodowego (Dz. U. z 2010 r. Nr 83 poz. 540). 40
3.2.4. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 15 grudnia 2009 r. w sprawie określenia organów administracji rządowej, które utworzą centra zarządzania kryzysowego, oraz sposobu ich funkcjonowania (Dz. U. z 2009 r. Nr 226, poz. 1810) 41
3.2.5. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 20 lutego 2003 r. w sprawie szczegółowych zasad udziału pododdziałów i oddziałów Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej w zapobieganiu skutkom klęski żywiołowej lub ich usuwaniu (Dz. U. z 2003 r. Nr 41, poz. 347) 42
3.2.6. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 20 grudnia 2013 r. w sprawie szczegółowych zasad użycia oddziałów i pododdziałów Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej w czasie stanu wyjątkowego (Dz. U. 2013 r., poz. 1733) 43
3.2.7. Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 18 lutego 2011 r. w sprawie szczegółowych zasad organizacji krajowego systemu ratowniczo-gaśniczego (Dz. U. z 2011 r. Nr 46, poz. 239) 44
3.2.8. Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 21 grudnia 2010 r. w sprawie wojewódzkiego planu działania systemu Państwowe Ratownictwo Medyczne oraz kryteriów kalkulacji kosztów działalności zespołów ratownictwa medycznego (Dz. U. z 2011 r. Nr 3, poz. 6) 45
3.2.9. Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 24 lutego 2009 r. w sprawie szczegółowego zakresu uprawnień i obowiązków lekarza koordynatora ratownictwa medycznego (Dz. U. z 2009 r. Nr 39, poz. 322) 46
3.2.10. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 14 lipca 1953 r. w sprawie wykonania art. 5 dekretu o świadczeniach w celu zwalczania klęsk żywiołowych (Dz. U. z 1953 r. Nr 37, poz. 158, z późn. zm.) 47
3.2.11. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 8 czerwca 1999 r. w sprawie zasad oraz trybu ustalania i wypłaty odszkodowań za szkody poniesione w związku z akcjami zwalczania klęsk żywiołowych (Dz. U. z 1999 r. Nr 55, poz. 573) 47
3.3. PODSUMOWANIE I WNIOSKI 48
3.4. LITERATURA 49
4. PRZEGLĄD WYBRANYCH PRZEPISÓW Z ZAKRESU ZARZĄDZANIA KRYZYSOWEGO – PRZEPISY RESORTOWE 51
4.1. WSTĘP 51
4.2. WYBRANE PRZEPISY RESORTOWE 51

Publikacja finansowana przez NCBiR w ramach projektu „Zintegrowany system budowy planów zarządzania kryzysowego w oparciu o nowoczesne technologie informatyczne" Nr O ROB 0016 03 002

4.2.1. Zarządzenie Nr 16 Szefa Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego z dnia 7 marca 2011 r. w sprawie organizacji, składu oraz miejsca i trybu pracy Zespołu Zarządzania Kryzysowego w Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego (Dz.Urz.ABW.2011.1.9)..... 53
4.2.2. Zarządzenie Nr 14 Ministra Edukacji Narodowej z dnia 24 czerwca 2010 r. w sprawie utworzenia Zespołu Zarządzania Kryzysowego Ministerstwa Edukacji Narodowej (Dz.Urz.MEN.2010.1.19)..... 53
4.2.3. Zarządzenie Nr 41 Ministra Transportu, Budownictwa i Gospodarki Morskiej z dnia 20 kwietnia 2012 r. w sprawie utworzenia Zespołu Zarządzania Kryzysowego w Ministerstwie Transportu, Budownictwa i Gospodarki Morskiej (Dz.Urz. MTBiGM.2012.35) 54
4.2.4. Zarządzenie Nr 14 Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego z dnia 8 czerwca 2009 r. w sprawie powołania Zespołu Zarządzania Kryzysowego w Głównym Urzędzie Statystycznym (Dz.Urz.GUS.2009.6.41)..... 55
4.2.5. Decyzja Nr 4 Prezesa Urzędu Lotnictwa Cywilnego z dnia 30 stycznia 2009 r. w sprawie powołania Zespołu Zarządzania Kryzysowego w Urzędzie Lotnictwa Cywilnego (Dz.Urz.ULC.2009.3.62)..... 55
4.2.6. Zarządzenie Nr 21 Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 27 kwietnia 2012 r. w sprawie utworzenia Centrum Zarządzania Kryzysowego ministra właściwego do spraw wewnętrznych (Dz.Urz.MSW.2012.22) 56
4.2.7. Zarządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 2 stycznia 2012 r. w sprawie utworzenia Centrum Zarządzania Kryzysowego Ministra Sprawiedliwości (Dz.Urz.MS.2012.16).. 57
4.2.8. Zarządzenie Nr 39 Ministra Środowiska z dnia 28 czerwca 2011 r. w sprawie utworzenia Centrum Zarządzania Kryzysowego Ministra Środowiska (Dz.Urz.MŚiGIOŚ.2011.2.38)..... 57
4.3. PODSUMOWANIE I WNIOSKI..... 58
4.4. LITERATURA 59
5. PRZEGLĄD WYBRANYCH PRZEPISÓW Z ZAKRESU ZARZĄDZANIA KRYZYSOWEGO – PRAWO MIEJSCOWE.....61
5.1. WSTĘP 61
5.2. WYBRANE PRZEPISY PRAWA MIEJSCOWEGO NA PRZYKŁADZIE WOJEWÓDZTWA MAZOWIECKIEGO 62
5.2.1. Zarządzenie Nr 358 Wojewody Mazowieckiego z dn. 14 sierpnia 2012 r. w sprawie nadania Statutu Mazowieckiemu Urzędowi Wojewódzkiemu w Warszawie..... 62
5.2.2. Zarządzenie Nr 477 Wojewody Mazowieckiego z dn. 21 listopada 2012 r. w sprawie ustalenia Regulaminu Organizacyjnego Mazowieckiego Urzędu Wojewódzkiego w Warszawie 62
5.2.3. Zarządzenie Nr 199 Wojewody Mazowieckiego z dnia 9 maja 2011 r. w sprawie powołania Mazowieckiego Wojewódzkiego Zespołu Zarządzania Kryzysowego.....63

Publikacja finansowana przez NCBiR w ramach projektu „Zintegrowany system budowy planów zarządzania kryzysowego w oparciu o nowoczesne technologie informatyczne" Nr O ROB 0016 03 002

5.2.4. Zarządzenie Nr 312/2007 Prezydenta miasta stołecznego Warszawy z dn. 4 kwietnia 2007 r. w sprawie nadania regulaminu organizacyjnego Urzędu miasta stołecznego Warszawy z późniejszymi zmianami..... 64
5.2.5. Zarządzenie Nr 931/2011 Prezydenta Miasta Stołecznego Warszawy z dn. 2 czerwca 2011 r. w sprawie nadania Wewnętrznego regulaminu organizacyjnego Biura Bezpieczeństwa i Zarządzania Kryzysowego Urzędu Miasta Stołecznego Warszawy z późniejszymi zmianami 65
5.2.6. Zarządzenie Nr 1390/2011 r. Prezydenta Miasta Stołecznego Warszawy z dnia 2 sierpnia 2011 r. w sprawie powołania Zespołu Zarządzania Kryzysowego m. st. Warszawy z późniejszymi zmianami..... 66
5.2.7. Zarządzenie Nr 31/2011 Starosty Otwockiego z dn. 12 maja 2011 r. zmieniające zarządzenie Nr 58/2009 Starosty Otwockiego z dn. 20 października 2009 r. w sprawie powołania Powiatowego Zespołu Zarządzania Kryzysowego 66
5.2.8. Zarządzenie Nr 30/2011 Starosty Otwockiego z dn. 12 maja 2011 r. zmieniające zarządzenie Nr 62/2009 Starosty Otwockiego z dn. 22 października 2009 r. w sprawie powołania Powiatowego Centrum Zarządzania Kryzysowego..... 67
5.2.9. Zarządzenie Nr 113/2004 Prezydenta Miasta Otwocka z dn. 29 września 2004 r. w sprawie nadania Regulaminu Organizacyjnego Urzędu Miasta Otwocka z późniejszymi zmianami 68
5.2.10 Zarządzenie Nr 54/2011 Prezydenta Miasta Otwocka z dn. 12 kwietnia 2011 r., w sprawie powołania Miejskiego Zespołu Zarządzania Kryzysowego 68
5.3. PODSUMOWANIE I WNIOSKI 69
5.4. LITERATURA 70
6. PRZEGLĄD WYBRANYCH NORM I STANDARDÓW Z ZAKRESU ZARZĄDZANIA KRYZYSOWEGO 71
6.1. WSTĘP 71
6.2. WYBRANE NORMY I STANDARDY KRAJOWE I ZAGRANICZNE 71
6.2.1. PN-EN 15975-1:2011 Bezpieczeństwo zaopatrzenia w wodę pitną - Przewodniki zarządzania kryzysowego i ryzyka -- Część 1: Zarządzanie kryzysowe (oryg.) ..... .71
6.2.2. ISO 22320:2011 Societal security -- Emergency management -- Requirements for incident response..... 72
6.2.3. ISO/PAS 22399:2007 Societal security - Guideline for incident preparedness and operational continuity management 73
6.2.4. ISO 26000:2010 Guidance on social responsibility..... 74
6.2.5. NFPA 1600 Standard on Disaster/Emergency Management and Business Continuity Programs 75
6.2.6. PAS 200:2011 Crisis management – Guidance and good practice..... 76
6.3. PODSUMOWANIE I WNIOSKI 77
6.4. LITERATURA 78
7. PRZEGLĄD WYBRANYCH PROJEKTÓW NORM Z ZAKRESU ZARZĄDZANIA KRYZYSOWEGO..... 79
7.1. WSTĘP 79

Publikacja finansowana przez NCBiR w ramach projektu „Zintegrowany system budowy planów zarządzania kryzysowego w oparciu o nowoczesne technologie informatyczne" Nr O ROB 0016 03 002

7.2. WYBRANE PROJEKTY NORM 80
7.2.1. ISO/CD 22325 Societal security – Emergency management – Guidelines for emergency management security assessment 80
7.2.2. ISO/DIS 22322 Societal security – Emergency management – Public warning 81
7.2.3. ISO/CD 22315 Societal security – Mass evacuation – Guidelines for planning 82
7.3. PODSUMOWANIE I WNIOSKI 84
7.4. LITERATURA 85
CZĘŚĆ III ZARZĄDZANIE RYZYKIEM 87
1. WPROWADZENIE 89
2. PRZEGLĄD WYBRANYCH PRZEPISÓW Z ZAKRESU ZARZĄDZANIA RYZYKIEM - USTAWY 90
2.1. WSTĘP 90
2.2. WYBRANE USTAWY 90
2.2.1. Ustawa z dnia 26 kwietnia 2007r. o zarządzaniu kryzysowym (Dz. U. z 2007 r. Nr 89, poz. 590, z późn. zm.) 90
2.2.2. Ustawa z dnia 18 lipca 2001r. – Prawo wodne (Dz. U. z 2001 r. Nr 115, poz. 1229, z późn. zm.) 91
2.2.3. Ustawa z dnia 4 września 2008 r. o ochronie żeglugi i portów morskich (Dz. U. z 2008 r. Nr 171, poz. 1055, z późn. zm.) 92
2.2.4. Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (Dz. U. z 2001 r. Nr 62, poz. 627, z późn. zm.) 93
2.2.5. Ustawa z dnia 14 marca 1985 r. o Państwowej Inspekcji Sanitarnej (Dz. U. z 1985 r. Nr 12, poz. 49, z późn. zm.) 95
2.2.6. Ustawa z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych (Dz. U. z 2009 r. Nr 157, poz. 1240 i 1241, z późn. zm.) 95
2.3. PODSUMOWANIE I WNIOSKI 96
2.4. LITERATURA 97
3. PRZEGLĄD WYBRANYCH PRZEPISÓW Z ZAKRESU ZARZĄDZANIA RYZYKIEM – ROZPORZĄDZENIA 98
3.1. WSTĘP 98
3.2. WYBRANE ROZPORZĄDZENIA 98
3.2.1. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 30 kwietnia 2010 r. w sprawie planów ochrony infrastruktury krytycznej (Dz. U. z 2010 r. Nr 83, poz. 542) 98
3.2.2. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 30 kwietnia 2010 r. w sprawie Narodowego Programu Ochrony Infrastruktury Krytycznej (Dz. U. z 2010 r. Nr 83, poz. 541) 98
3.2.3. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 30 kwietnia 2010 r. w sprawie Raportu o zagrożeniach bezpieczeństwa narodowego (Dz. U. z 2010 r. Nr 83, poz. 540) 99
3.2.4. Rozporządzenie Ministra Środowiska, Ministra Transportu, Budownictwa i Gospodarki Morskiej, Ministra Administracji i Cyfryzacji oraz Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 21 grudnia 2012 r. w sprawie opracowywania map zagrożenia powodziowego oraz map ryzyka powodziowego (Dz. U. z 2013 r., poz. 104) 99

Publikacja finansowana przez NCBiR w ramach projektu „Zintegrowany system budowy planów zarządzania kryzysowego w oparciu o nowoczesne technologie informatyczne" Nr O ROB 0016 03 002

3.3. PODSUMOWANIE I WNIOSKI 100
3.4. LITERATURA 101
4. PRZEGLĄD WYBRANYCH PRZEPISÓW Z ZAKRESU ZARZĄDZANIA RYZYKIEM–PRZEPISY RESORTOWE.....103
4.1. WSTĘP 103
4.2. WYBRANE PRZEPISY RESORTOWE 103
4.2.1. Zarządzenie Nr 42 Ministra Spraw Zagranicznych z dnia 15 grudnia 2011 r. w sprawie zasad zarządzania ryzykiem w działach administracji rządowej kierowanych przez Ministra Spraw Zagranicznych (Dz.Urz.MSZ.2011.9.72) 103
4.2.2. Zarządzenie Nr 4 Ministra Administracji i Cyfryzacji z dnia 25 stycznia 2013 r.,w sprawie powołania Zespołu do spraw zarządzania ryzykiem w Ministerstwie Administracji i Cyfryzacji (Dz.Urz.MAiC.2013.4)..... 104
4.2.3. Zarządzenie Nr 6 Prezesa Wyższego Urzędu Górniczego z dnia 1 lutego 2012 r. w sprawie planowania działalności oraz zarządzania ryzykiem w urzędach górniczych (Dz.Urz.WUG.2012.36) 105
4.2.4. Uchwała Nr 258/2011 Komisji Nadzoru Finansowego z dnia 4 października 2011 r. w sprawie szczegółowych zasad funkcjonowania systemu zarządzania ryzykiem i systemu kontroli wewnętrznej oraz szczegółowych warunków szacowania przez banki kapitału wewnętrznego i dokonywania przeglądów procesu szacowania i utrzymywania kapitału wewnętrznego oraz zasad ustalania polityki zmiennych składników wynagrodzeń osób zajmujących stanowiska kierownicze w banku (Dz.Urz.KNF.2011.11.42) 105
4.3. PODSUMOWANIE I WNIOSKI 106
4.4. LITERATURA 106
5. PRZEGLĄD WYBRANYCH PRZEPISÓW Z ZAKRESU ZARZĄDZANIA RYZYKIEM - PRAWO MIEJSCOWE NA PRZYKŁADZIE WOJEWÓDZTWA MAZOWIECKIEGO..... 108
5.1. WSTĘP 108
5.2. WYBRANE PRZEPISY PRAWA MIEJSCOWEGO NA PRZYKŁADZIE WOJEWÓDZTWA MAZOWIECKIEGO 109
5.2.1. Zarządzenie Nr 80 Wojewody Mazowieckiego z dnia 28 lutego 2013 r. w sprawie powołania Zespołu do spraw kontroli zarządczej i zarządzania ryzykiem w Mazowieckim Urzędzie Wojewódzkim w Warszawie 108
5.2.2. Zarządzenie Nr 80 Wojewody Mazowieckiego z dnia 9 lutego 2011 r. w sprawie ustalenia Polityki zarządzania ryzykiem w Mazowieckim Urzędzie Wojewódzkim..... 109
5.2.3. Zarządzenie Nr 3943/2013 Prezydenta Miasta Stołecznego Warszawy z dn. 26 lutego 2013 r. w sprawie wprowadzenia Polityki zarządzania ryzykiem w m. st. Warszawie oraz powołania Pełnomocnika Prezydenta m. st. Warszawy ds. ryzyka. 110

Publikacja finansowana przez NCBiR w ramach projektu „Zintegrowany system budowy planów zarządzania kryzysowego w oparciu o nowoczesne technologie informatyczne” Nr O ROB 0016 03 002

5.2.4. Zarządzenie Nr 3666/2012 Prezydenta Miasta Stołecznego Warszawy z dn. 18 grudnia 2012 r. w sprawie systemu zarządzania ryzykiem w m. st. Warszawie z późniejszymi zmianami 111
5.3. PODSUMOWANIE I WNIOSKI 112
5.4. LITERATURA 113
6. PRZEGLĄD WYBRANYCH NORM I STANDARDÓW Z ZAKRESU ZARZĄDZANIA RYZYKIEM 114
6.1. WSTĘP 114
6.2. WYBRANE NORMY I STANDARDY KRAJOWE I ZAGRANICZNE 115
6.2.1. ISO/IEC 31010:2009 Risk management -- Risk assessment techniques 115
6.2.2. ISO GUIDE 73:2009 Risk management – Vocabulary 116
6.2.3. ISO 31000:2009 Zarządzanie ryzykiem – Zasady i wytyczne 116
6.2.4. BSI-Standard 100-4 Business Continuity Management 117
6.2.5. OECD Guidelines for the Security of Information Systems and Networks: Towards a Culture of Security 119
6.2.6. PKN-CEN/CWA 15537 Network Enabled Abilities – Service-Oriented Architecture for civilian and military crisis management 120
6.2.7. CAN/CSA-Q850-97:2009 Risk Management: Guideline for Decision-Makers 122
6.3. PODSUMOWANIE I WNIOSKI 122
6.4. LITERATURA 123
7. PRZEGLĄD WYBRANYCH PROJEKTÓW NORM Z ZAKRESU ZARZĄDZANIA RYZYKIEM 125
7.1. WSTĘP 125
7.2. WYBRANE PROJEKTY NORM 125
7.2.1. N 96 ISO 18482 Security Management System – Guidance for use-Security risk assessment 125
7.2.2. ISO/CD 16125 Security management system 126
7.3. PODSUMOWANIE I WNIOSKI 129
7.4. LITERATURA 130
CZĘŚĆ IV WYBRANE POJĘCIA Z ZAKRESU ZARZĄDZANIA KRYZYSOWEGO I ZARZĄDZANIA RYZYKIEM 131
1. WPROWADZENIE 133
2. SŁOWNIK ANGIELSKO – POLSKI 134
3. SŁOWNIK POLSKO – ANGIELSKI 136
4. LEKSYKON 138
5. LITERATURA 193
NOTKI BIOGRAFICZNE AUTORÓW 199

Publikacja finansowana przez NCBiR w ramach projektu „Zintegrowany system budowy planów zarządzania kryzysowego w oparciu o nowoczesne technologie informatyczne" Nr O ROB 0016 03 002

Szanowni Państwo,

Przekazujemy Państwu kolejną publikację pt.: „Przegląd wybranych dokumentów normatywnych z zakresu zarządzania kryzysowego i zarządzania ryzykiem wraz z leksykonem".

Publikacja zawiera wybrane wyniki badań zespołu Centrum Naukowo-Badawczego Ochrony Przeciwpożarowej im. Józefa Tuliszkowskiego – Państwowego Instytutu Badawczego uzyskane podczas realizacji pierwszego etapu projektu pn. „Zintegrowany system budowy planów zarządzania kryzysowego w oparciu o nowoczesne technologie informatyczne". Projekt jest finansowany przez Narodowe Centrum Badań i Rozwoju, a jego realizacja została zaplanowana na lata 2012-2015, zaś wykonawcą jest konsorcjum naukowo-przemysłowe w składzie:

- Centrum Naukowo-Badawcze Ochrony Przeciwpożarowej im. Józefa Tuliszkowskiego – Państwowy Instytut Badawczy,
- Akademia Obrony Narodowej – Wydział Bezpieczeństwa Narodowego,
- Szkoła Główna Służby Pożarniczej,
- Związek Ochotniczych Straży Pożarnych Rzeczypospolitej Polskiej,
- Asseco Poland S.A.

Zespół autorski w ramach badań dokonał identyfikacji i analizy dokumentów takich jak: normy oraz standardy, przepisy prawa międzynarodowego i krajowego z uwzględnieniem prawa miejscowego. Ponadto na potrzeby opracowania leksykonu dokonano analizy wybranych pozycji literatury przedmiotu.

Wymieniony materiał badawczy analizowano w trzech zasadniczych celach: uzyskania przeglądu najważniejszych dokumentów normatywnych z zakresu zarządzania kryzysowego i zarządzania ryzykiem oraz stworzenia leksykonu. Każdorazowo stosowano również kryterium oceny użyteczności dla projektu.

Warto zaznaczyć, że na potrzeby niniejszej publikacji stosowano zasadę priorytetu przepisów prawa krajowego oraz norm międzynarodowych, w następnej kolejności uznawano przepisy resortowe i prawa UE zaś jako materiał uzupełniający traktowano przepisy prawa miejscowego, projekty norm, standardy oraz uznaną literaturę przedmiotu. To podejście szczególne znaczenie miało przy tworzeniu leksykonu, w którym kluczowe znaczenie miała ranga przepisu prawna (ustawy i rozporządzenia) i wiedza zweryfikowana praktyką (normy).

Niniejsza publikacja składa się z trzech zasadniczych części: Zarządzanie Kryzysowe, Zarządzanie ryzykiem, Wybrane pojęcia z zakresu zarządzania kryzysowego i zarządzania ryzykiem.

Część II i Część III mają taką samą strukturę złożoną z sześciu rozdziałów obejmujących przegląd: wybranych ustaw w tym dekretu, rozporządzeń, przepisów resortowych, przepisów prawa miejscowego, norm i standardów w tym projektów. Każdy z rozdziałów ma powtarzalną strukturę obejmującą wstęp, przegląd dokumentów, podsumowanie z wnioskami oraz literaturę. Poszczególne części różni kontekst dokonywanego przeglądu, gdyż część pierwsza dotyczy zarządzania kryzysowego zaś część druga zarządzania ryzykiem.

Publikacja finansowana przez NCBiR w ramach projektu „Zintegrowany system budowy planów zarządzania kryzysowego w oparciu o nowoczesne technologie informatyczne" Nr O ROB 0016 03 002

Z kolei Część IV „Wybrane pojęcia z zakresu zarządzania kryzysowego i zarządzania ryzykiem" obejmuje słowniki (angielsko-polski i polsko-angielski) oraz leksykon. Warto zaznaczyć, że do stworzenia leksykonu oprócz dokumentów normatywnych wykorzystano uznaną literaturę przedmiotu. Część czwartą kończy literatura, która została wykorzystana przy tworzeniu leksykonu.

Poszczególne prezentowane treści zostały w taki sposób dobrane, aby stanowiły spójny fragment wiedzy o dokumentach normatywnych z zakresu zarządzania kryzysowego i zarządzania ryzykiem, użytecznej do przygotowania niniejszej publikacji oraz kolejnych planowanych w przyszłości. Przegląd dokumentów normatywnych nie wyczerpuje w pełni problematyki, ponieważ w dokumentach dostępnych w serwisie prawniczym LexisNexis (zob. tab. 1) fraza „kryzys" występuje przeszło 4000 razy zaś fraza „ryzyko" występuje przeszło 50000 razy.

Tabela 1. Zestawienie dokumentów prawnych, w których występują frazy: „ryzyko" i „kryzys"

Lp.	Rodzaj dokumentu	Liczba dokumentów danego rodzaju w których występuje fraza: „RYZYKO"	Liczba dokumentów danego rodzaju w których występuje fraza: „KRYZYS"
1.	Akty	8471	1592
2.	Projekty ustaw	245	74
3.	Orzeczenia	34913	1637
4.	Nurty orzecznicze	16	0
5.	Komentarze	282	59
6.	Piśmiennictwo	3424	587
7.	Wzory	111	10
	Wszystkie	**51295**	**4347**

Źródło: *Serwis prawniczy LexisNexis* <www.lexis.pl>, dostęp: styczeń 2014 r.

W związku z tym wszystkie osoby zainteresowane pogłębieniem znajomości omawianej tematyki, zachęcam również do sięgnięcia do trzech pozycji prezentujących wyniki projektu pt.: „Planowanie cywilne w systemie zarządzania kryzysowego" (ISBN 978-83-61520-19-1), „Wybrane zagadnienia z zakresu planowania cywilnego w systemie zarządzania kryzysowego RP" (ISBN 978-83-61520-23-8) oraz „Zagadnienia ogólne z zakresu zarządzania ryzykiem i zarządzania kryzysowego - analiza wybranych przepisów" (ISBN 978-83-61520-31-3), a także przyszłych publikacji przygotowywanych w ramach realizowanego projektu.

Życząc zajmującej lektury, zapraszam również do odwiedzania naszych stron internetowych:
http://czytelnia.cnbop.pl/strona-glowna-czytelni,
http://www.cnbop.pl/dzialy/dwip/wydawnictwa_cnbop_pib/ksiazki,
http://www.cnbop.pl/dzialy/dwip/wydawnictwa_cnbop_pib/standardy,
gdzie mam nadzieję znajdą Państwo inne interesujące publikacje z zakresu zarządzania kryzysowego, ratownictwa, zarządzania ryzykiem i planowania.

Z poważaniem
mł. bryg. dr inż. Dariusz Wróblewski
Kierownik Projektu

Publikacja finansowana przez NCBiR w ramach projektu „Zintegrowany system budowy planów zarządzania kryzysowego w oparciu o nowoczesne technologie informatyczne" Nr O ROB 0016 03 002

CZĘŚĆ I

WYKORZYSTANE SPRAWOZDANIA Z BADAŃ

Publikacja finansowana przez NCBiR w ramach projektu „Zintegrowany system budowy planów zarządzania kryzysowego w oparciu o nowoczesne technologie informatyczne" Nr O ROB 0016 03 002

1. WYKORZYSTANE SPRAWOZDANIA Z BADAŃ

Na potrzeby niniejszej monografii wykorzystano 43 sprawozdania z badań:

1.	I. Abgarowicz	Analiza przepisów krajowego prawa powszechnie obowiązującego z elementami zarządzania kryzysowego.
2.	I. Abgarowicz	Analiza przepisów krajowego prawa powszechnie obowiązującego z elementami zarządzania ryzykiem.
3.	I. Abgarowicz	Sporządzenie wykazu pojęć z zakresu zarządzania kryzysowego z województwa zachodniopomorskiego.
4.	I. Abgarowicz	Sporządzenie wykazu pojęć z zakresu zarządzania ryzykiem z województwa zachodniopomorskiego.
5.	I. Abgarowicz, J. Smoła	Analiza metodyk oceny ryzyka i zagrożeń ujętych w przepisach krajowego prawa powszechnie obowiązującego z elementami zarządzania ryzykiem i związanego z zarządzaniem ryzykiem – diagnoza stanu.
6.	I. Abgarowicz, J. Smoła	Identyfikacja przepisów krajowego prawa powszechnie obowiązującego z elementami zarządzania ryzykiem i związanego z zarządzaniem ryzykiem.
A.	A. Banulska	Analiza norm wykorzystujących elementy z zarządzania ryzykiem.
7.	J. Gołębiewski	Analiza metodyk oceny ryzyka i zagrożeń ujętych w przepisach międzynarodowych z wyłączeniem UE związanych z zarządzaniem ryzykiem – diagnoza stanu.
8.	J. Gołębiewski	Analiza pojęć w zakresie zarządzania kryzysowego.
9.	J. Gołębiewski	Analiza pojęć w zakresie zarządzania ryzykiem.
10.	J. Gołębiewski	Analiza porządku terminologicznego w obszarze zarządzania kryzysowego.
11.	J. Gołębiewski	Analiza przepisów międzynarodowych z wyłączeniem UE związanych z zarządzaniem kryzysowym.
12.	J. Gołębiewski	Analiza przepisów międzynarodowych z wyłączeniem UE związanych z zarządzaniem ryzykiem.
13.	J. Gołębiewski	Określenie pojęć w zakresie zarządzania kryzysowego.
14.	J. Gołębiewski	Określenie pojęć w zakresie zarządzania ryzykiem.
15.	M. Kędzierska	Opracowanie wspólnej terminologii pojęć.
16.	A. Kołodziej	Analiza norm wykorzystujących elementy z zarządzania kryzysowego.
17.	M. Napiórkowski	Analiza metodyk oceny ryzyka i zagrożeń w przepisach krajowego prawa resortowego związanego z zarządzaniem ryzykiem – diagnoza stanu.
18.	B. Połeć	Analiza metodyk oceny ryzyka i zagrożeń w przepisach krajowego prawa miejscowego z zakresu zarządzania ryzykiem – diagnoza stanu.

Publikacja finansowana przez NCBiR w ramach projektu „Zintegrowany system budowy planów zarządzania kryzysowego w oparciu o nowoczesne technologie informatyczne" Nr O ROB 0016 03 002

19.	B. Połeć	Analiza przepisów krajowego prawa miejscowego związanego z zarządzaniem kryzysowym.
20.	B. Połeć	Analiza przepisów krajowego prawa miejscowego związanego z zarządzaniem ryzykiem.
21.	B. Połeć	Identyfikacja przepisów krajowego prawa miejscowego z zakresu zarządzania ryzykiem.
22.	B. Połeć	Sporządzenie wykazu pojęć z zakresu zarządzania kryzysowego z województwa mazowieckiego.
23.	B. Połeć	Sporządzenie wykazu pojęć z zakresu zarządzania ryzykiem z województwa mazowieckiego.
24.	B. Połeć, M. Napiórkowski	Analiza przepisów krajowego prawa resortowego związanego z zarządzaniem kryzysowym.
25.	B. Połeć, M. Napiórkowski	Analiza przepisów krajowego prawa resortowego związanego z zarządzaniem ryzykiem.
26.	J. Smoła	Analiza przepisów krajowego prawa powszechnie obowiązującego związanego z zarządzaniem kryzysowym.
27.	J. Smoła	Analiza przepisów krajowego prawa powszechnie obowiązującego związanego z zarządzaniem ryzykiem.
28.	J. Smoła	Sporządzenie wykazu pojęć z zakresu zarządzania kryzysowego z województwa łódzkiego.
29.	J. Smoła	Sporządzenie wykazu pojęć z zakresu zarządzania ryzykiem z województwa łódzkiego.
30.	J. Smoła, M. Napiórkowski	Sporządzenie wykazu pojęć z zakresu zarządzania ryzykiem z województwa lubelskiego.
31.	J. Smoła, M. Napiórkowski	Sporządzenie wykazu pojęć z zakresu zarządzania kryzysowego z województwa lubelskiego.
32.	E. Sobór, P. Stępień	Analiza metodyk oceny ryzyka i zagrożeń ujętych w projektach norm z zakresu zarządzania ryzykiem - diagnoza stanu.
33.	E. Sobór, P. Stępień	Identyfikacja projektów norm z zakresu zarządzania ryzykiem.
34.	E. Sobór, P. Stępień	Analiza projektów norm związanych z zarządzaniem kryzysowym.
35.	E. Sobór, P. Stępień	Analiza projektów norm związanych z zarządzaniem ryzykiem.
36.	T. Sowa, A. Banulska	Analiza metodyk oceny ryzyka i zagrożeń ujętych w normach z zakresu zarządzania ryzykiem - diagnoza stanu.
37.	M. Trzcińska	Analiza metodyk oceny ryzyka i zagrożeń ujętych w przepisach UE związanych z zarządzaniem ryzykiem – diagnoza stanu.

Publikacja finansowana przez NCBiR w ramach projektu „Zintegrowany system budowy planów zarządzania kryzysowego w oparciu o nowoczesne technologie informatyczne" Nr O ROB 0016 03 002

38.	M. Trzcińska	Analiza przepisów unijnych związanych z zarządzaniem kryzysowym.
39.	M. Trzcińska	Analiza przepisów unijnych związanych z zarządzaniem ryzykiem.
40.	D. Wróblewski, T. Sowa	Analiza norm związanych z zarządzaniem ryzykiem.
41.	D. Wróblewski, T. Sowa	Identyfikacja norm z zakresu zarządzania ryzykiem.
42.	D. Wróblewski, T. Sowa	Analiza norm związanych z zarządzaniem kryzysowym.

Wszystkie sprawozdania z badań podlegały recenzowaniu zgodnie z Zarządzeniem Dyrektora CNBOP-PIB nr 4/2012 z dnia 5 marca 2012 r. w sprawie Zasad planowania, przygotowania i realizacji projektów w Centrum Naukowo-Badawczym Ochrony Przeciwpożarowej im. Józefa Tuliszkowskiego - Państwowym Instytucie Badawczym.

Publikacja finansowana przez NCBiR w ramach projektu „Zintegrowany system budowy planów zarządzania kryzysowego w oparciu o nowoczesne technologie informatyczne" Nr O ROB 0016 03 002

2. SPIS OZNACZEŃ

ABW – Agencja Bezpieczeństwa Wewnętrznego
BSI – Brytyjska Instytucja Normalizacyjna (ang. British Standards Institution)
CEN – Europejski Komitet Normalizacyjny (fr. Comité Européen de Normalisation)
CEP – Cywilne Planowanie Kryzysowe (ang. Civil Emergency Planning)
CSA – Kanadyjskie Stowarzyszenie Normalizacyjne (ang. Canadian Standards Association)
CZK – centrum zarządzania kryzysowego
DG ECHO – Dyrekcja Generalna ds. Pomocy Humanitarnej i Ochrony Ludności (ang. Directorate-General of the Commisions European Community Humanitarian aid Office)
GCZK – Gminne Centrum Zarządzania Kryzysowego
GPZK – Gminny Plan Zarządzania Kryzysowego
GUS – Główny Urząd Statystyczny
GZZK – Gminny Zespół Zarządzania Kryzysowego
IK – infrastruktura krytyczna
ISO – Międzynarodowa Organizacja Normalizacyjna (ang. International Organization for Standardization)
KPZK – Krajowy Plan Zarządzania Kryzysowego
KSR-G – Krajowy System Ratowniczo-Gaśniczy
MAiC – Ministerstwo Administracji i Cyfryzacji
MEN – Ministerstwo Edukacji Narodowej
MON – Ministerstwo Obrony Narodowej
MSW – Ministerstwo Spraw Wewnętrznych
MSWiA – Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji
MTBiGM – Ministerstwo Transportu, Budownictwa i Gospodarki Morskiej
MZZK – Miejski Zespół Zarządzania Kryzysowego
NATO – Organizacja Paktu Północnoatlantyckiego (ang. North Atlantic Treaty Organization)
NFPA – Narodowe Stowarzyszenie Ochrony Przeciwpożarowej (ang. National Fire Protection Association)
NPOIK – Narodowy Program Ochrony Infrastruktury Krytycznej
NSPK – Narodowy System Pogotowia Kryzysowego
NSR – Narodowe Siły Rezerwowe
OECD – Organizacja Współpracy Gospodarczej i Rozwoju (ang. Organization for Economic Co-operation and Development)
PCZK – Powiatowe Centrum Zarządzania Kryzysowego
PPZK – Powiatowy Plan Zarządzania Kryzysowego
PZZK – Powiatowy Zespół Zarządzania Kryzysowego
PRM – Państwowe Ratownictwo Medyczne
PSP – Państwowa Straż Pożarna
RCB – Rządowe Centrum Bezpieczeństwa
RZZK – Rządowy Zespół Zarządzania Kryzysowego
SZ RP – Siły Zbrojne Rzeczypospolitej Polskiej

Publikacja finansowana przez NCBiR w ramach projektu „Zintegrowany system budowy planów zarządzania kryzysowego w oparciu o nowoczesne technologie informatyczne" Nr O ROB 0016 03 002

UE – Unia Europejska
WCZK – Wojewódzkie Centrum Zarządzania Kryzysowego
WPZK – Wojewódzki Plan Zarządzania Kryzysowego
WZZK – Wojewódzki Zespół Zarządzania Kryzysowego
ZZK – Zespół Zarządzania Kryzysowego

Publikacja finansowana przez NCBiR w ramach projektu „Zintegrowany system budowy planów zarządzania kryzysowego w oparciu o nowoczesne technologie informatyczne" Nr O ROB 0016 03 002

CZĘŚĆ II
ZARZĄDZANIE KRYZYSOWE

Publikacja finansowana przez NCBiR w ramach projektu „Zintegrowany system budowy planów zarządzania kryzysowego w oparciu o nowoczesne technologie informatyczne” Nr O ROB 0016 03 002

1. WPROWADZENIE

Część druga „Zarządzanie kryzysowe" zawiera charakterystykę wybranych dokumentów normatywnych wraz ze wstępną oceną ich użyteczności w kontekście niniejszej publikacji jak również realizowanego projektu.

Celem badań prowadzonych przez zespół autorski było zidentyfikowanie i przeanalizowanie wybranych dokumenty związanych z zarządzaniem kryzysowym.

Podczas wyboru dokumentów autorzy kierowali się ich użytecznością w zakresie terminologii, elementów struktur systemu zarządzania, opisu ról i zadań organów zarządzania kryzysowego, opisu procesów występujących w zarządzaniu kryzysowym. Dokumenty do analizy wybierano z dwóch zasadniczych grup: przepisów prawa krajowego (prawo powszechnie obowiązujące, resortowe, miejscowe) oraz międzynarodowych norm i standardów. Niniejsza część obejmuje sześć rozdziałów. Cztery pierwsze rozdziały dotyczą przeglądu: ustaw, rozporządzeń, przepisów resortowych i przepisów prawa miejscowego. Ostatnie dwa rozdziały dotyczą przeglądu ustanowionych norm i standardów oraz projektów norm i standardów.

W rozdziale pierwszym autorzy dokonali analizy dwunastu ustaw i jednego dekretu. W wyniku analizy stwierdzono, że w dokumentach ustawodawca zawarł podstawową terminologię, a także najważniejsze zapisy, odnoszące się do aspektów związanych z zarządzaniem kryzysowym przydatne do projektowanego systemu teleinformatycznego.

W rozdziale drugim scharakteryzowano jedenaście rozporządzeń, które stanowią wypełnienie delegacji ustaw o: zarządzaniu kryzysowym, stanie klęski żywiołowej, stanie wyjątkowym, ochronie przeciwpożarowej, Państwowym Ratownictwie Medycznym oraz dekretu o świadczeniach w celu zwalczania klęsk żywiołowych.

W rozdziale trzecim scharakteryzowano osiem przepisów prawa resortowego: siedem zarządzeń i jedną decyzję.

W rozdziale czwartym przedstawiono 10 aktów prawa miejscowego obowiązujących na terenie województwa mazowieckiego, które obejmowały trzy zarządzenia wydane przez wojewodę, trzy wydane przez prezydenta miasta stołecznego Warszawy, dwa zarządzenia wydane przez starostę powiatu otwockiego, dwa zarządzenia wydane przez prezydenta miasta Otwocka.

W rozdziale piątym scharakteryzowano trzy normy opublikowane przez Polski Komitet Normalizacyjny oraz Międzynarodową Organizację Normalizacyjną, a także trzy standardy opublikowane przez Międzynarodową Organizację Normalizacyjną, BSI - Brytyjską Instytucję Normalizacyjną oraz NFPA - Narodowe Stowarzyszenie Ochrony Przeciwpożarowej (USA).

W rozdziale szóstym zostały przedstawione trzy projekty norm procedowane przez Międzynarodową Organizację Normalizacyjną.

Każdy z wyżej opisanych rozdziałów ma jednakową strukturę obejmującą wstęp, charakterystykę dokumentów, podsumowanie i wnioski oraz literaturę.

Publikacja finansowana przez NCBiR w ramach projektu „Zintegrowany system budowy planów zarządzania kryzysowego w oparciu o nowoczesne technologie informatyczne" Nr O ROB 0016 03 002

2. PRZEGLĄD WYBRANYCH PRZEPISÓW Z ZAKRESU ZARZĄDZANIA KRYZYSOWEGO – USTAWY

2.1. WSTĘP

Poniższy rozdział przedstawia dwanaście ustaw i dekret wraz z ich krótką charakterystyką, mających związek z zarządzaniem kryzysowym. Są nimi:

1. Ustawa o zarządzaniu kryzysowym.
2. Ustawa o stanie klęski żywiołowej.
3. Ustawa o stanie wyjątkowym.
4. Ustawa Prawo wodne.
5. Ustawa o ochronie przeciwpożarowej.
6. Ustawa o zmianie ustawy o powszechnym obowiązku obrony RP.
7. Ustawa Prawo ochrony środowiska.
8. Ustawa o państwowym ratownictwie medycznym.
9. Ustawa o wojewodzie i administracji rządowej w województwie.
10. Ustawa o samorządzie województwa.
11. Ustawa o samorządzie powiatowym.
12. Ustawa o samorządzie gminnym.
13. Dekret o świadczeniach w celu zwalczania klęsk żywiołowych.

Wyżej wymienione akty prawne stanowią wytyczne dla administracji publicznej w kwestii związanej z organizacją struktur oraz realizacją zadań w obszarze bezpośrednio i pośrednio dotykającym problematyki zarządzania kryzysowego. W powyższych dokumentach ustawodawca zawarł również podstawową terminologię z przedmiotowego zakresu.

2.2. WYBRANE USTAWY

2.2.1. Ustawa o zarządzaniu kryzysowym z dnia 26 kwietnia 2007 r. (Dz. U. z 2007 r. Nr 89, poz. 590, z późn. zm.)

Ustawa o zarządzaniu kryzysowym to dokument systemowy, który określa organy właściwe w sprawach zarządzania kryzysowego oraz ich zadania i zasady działania, a także zasady finansowania zadań w ramach zarządzania kryzysowego. Zarządzanie kryzysowe ujęte w ustawie to działalność organów administracji publicznej, która jest elementem kierowania bezpieczeństwem narodowym. Polega ona na zapobieganiu sytuacjom kryzysowym, przygotowaniu do przejmowania nad nimi kontroli w drodze zaplanowanych działań, reagowaniu w przypadku ich wystąpienia oraz usuwaniu skutków, odtwarzaniu zasobów i infrastruktury krytycznej[1]. Zadania te wykonywane są przy współpracy z właściwymi organami administracji publicznej.

Organem właściwym w sprawach zarządzania kryzysowego na terenie województwa jest wojewoda. Wykonuje on miedzy innymi zadania związane z kierowaniem monitorowaniem, planowaniem, reagowaniem oraz usuwaniem skutków zagrożeń. Realizuje zadania z zakresu planowania cywilnego (w tym przygotowywanie wojewódzkiego planu zarządzania

[1] Art. 2 ustawy z dnia 26 kwietnia 2007 r. o zarządzaniu kryzysowym (Dz. U. z 2007 r. Nr 89, poz. 590, z późn. zm.).

Publikacja finansowana przez NCBiR w ramach projektu „Zintegrowany system budowy planów zarządzania kryzysowego w oparciu o nowoczesne technologie informatyczne" Nr O ROB 0016 03 002

kryzysowego), zarządzania, organizowania i prowadzenia szkoleń i ćwiczeń w ramach zarządzania kryzysowego. Ponadto wnioskuje o użycie pododdziałów lub oddziałów Sił Zbrojnych RP a także prowadzi działania w celu zapobiegania, przeciwdziałania i usuwania skutków o charakterze terrorystycznym. Do zadań wojewody należy także wykonywanie przedsięwzięć wynikających z dokumentów planistycznych oraz z zakresu infrastruktury krytycznej. Organem pomocniczym wojewody przy wykonywaniu zadań w ramach zarządzania kryzysowego jest wojewódzki zespół zarządzania kryzysowego[2].

Starosta jako przewodniczący zarządu powiatu, wykonuje zadania przy pomocy powiatowej administracji zespolonej i jednostek organizacyjnych powiatu. W zakresie zarządzania kryzysowego kieruje działaniami związanymi z monitorowaniem, planowaniem, reagowaniem i usuwaniem skutków zagrożeń na terenie powiatu, realizuje zadania z zakresu planowania cywilnego (w tym opracowuje powiatowy plan zarządzania kryzysowego). Do jego obowiązków należy między innymi zarządzanie, organizowanie i prowadzenie szkoleń oraz ćwiczeń z zakresu zarządzania kryzysowego, zapobieganie, przeciwdziałanie i usuwanie skutków zdarzeń o charakterze terrorystycznym a także realizacja zadań z zakresu ochrony infrastruktury krytycznej. Organem pomocniczym starosty przy wykonywaniu zadań w ramach zarządzania kryzysowego jest powiatowy zespół zarządzania kryzysowego[3].

Wójt, burmistrz, prezydent miasta działają natomiast przy pomocy komórki organizacyjnej urzędu gminy (miasta) właściwej w sprawach zarządzania kryzysowego. Do ich zadań w sprawach zarządzania kryzysowego na poziomie gminy, należy działanie związane z monitorowaniem, planowaniem, reagowaniem i usuwaniem skutków zagrożeń na terenie gminy, planowanie cywilne (w tym opracowywanie gminnego planu zarządzania kryzysowego). Ponadto wykonują również zadania w zakresie zarządzania, organizowania i prowadzenia szkoleń z zakresu zarządzania kryzysowego, zapobiegania, przeciwdziałania i usuwania skutków zdarzeń o charakterze terrorystycznym a także organizują i realizują zadania z zakresu ochrony infrastruktury krytycznej. Organem pomocniczym wójta, burmistrza lub prezydenta miasta przy wykonywaniu zadań dotyczących zarządzania kryzysowego jest gminny zespół zarządzania kryzysowego[4]. W przywołanym akcie prawnym, ustawodawca określa zadania, których realizację na terenie gminy (miasta) zapewnia wójt, burmistrz, prezydent miasta. Należą do nich całodobowe alarmowanie członków gminnego zespołu zarządzania kryzysowego, a w sytuacjach kryzysowych zapewnienie całodobowego dyżuru, współdziałanie z centrami zarządzania kryzysowego organów administracji publicznej, nadzór nad funkcjonowaniem systemu wykrywania i alarmowania oraz systemu wczesnego ostrzegania ludności. Ponadto zadania dotyczą współpracy z podmiotami realizującymi monitoring środowiska, prowadzącymi akcje ratownicze, poszukiwawcze i humanitarne oraz stałego dyżuru na potrzeby podwyższania gotowości obronnej państwa[5].

[2] Art. 14 ustawy z dnia 26 kwietnia 2007 r. o zarządzaniu kryzysowym (Dz. U. z 2007 r. Nr 89, poz. 590, z późn. zm.).
[3] Art. 17 ustawy z dnia 26 kwietnia 2007 r. o zarządzaniu kryzysowym (Dz. U. z 2007 r. Nr 89, poz. 590, z późn. zm.).
[4] Art. 19 ustawy z dnia 26 kwietnia 2007 r. o zarządzaniu kryzysowym (Dz. U. z 2007 r. Nr 89, poz. 590, z późn. zm.).
[5] Art. 20 ustawy z dnia 26 kwietnia 2007 r. o zarządzaniu kryzysowym (Dz. U. z 2007 r. Nr 89, poz. 590, z późn. zm.).

Publikacja finansowana przez NCBiR w ramach projektu „Zintegrowany system budowy planów zarządzania kryzysowego w oparciu o nowoczesne technologie informatyczne" Nr O ROB 0016 03 002

Planowanie cywilne, które definiuje ustawa o zarządzaniu kryzysowym obejmuje przedsięwzięcia podejmowane na rzecz przygotowań administracji publicznej do zarządzania kryzysowego. W wymienione działania wpisuje się również planowanie wsparcia Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej w razie ich użycia oraz wykorzystania tej formacji w przypadku wystąpienia sytuacji kryzysowej[6].

W przywołanym akcie prawnym ustawodawca określa pojęcia: sytuacji kryzysowej, infrastruktury krytycznej, ochrony infrastruktury krytycznej, planowania cywilnego, powiatu, cyklu planowania, siatki bezpieczeństwa, mapy zagrożeń i ryzyka, a także zdarzeń o charakterze terrorystycznym.

2.2.2. Ustawa o stanie klęski żywiołowej z dnia 18 kwietnia 2002 r. (Dz. U. z 2002 r. Nr 62, poz. 558, z późn. zm.)

Ustawa o stanie klęski żywiołowej definiuje tryb wprowadzenia i zniesienia stanu klęski żywiołowej, a także zasady działania organów władzy publicznej oraz zakres ograniczeń wolności, praw człowieka i obywatela w czasie stanu klęski żywiołowej[7].

Stan ten wprowadzany jest przez Radę Ministrów w drodze rozporządzenia na wniosek właściwego wojewody lub z własnej inicjatywy w celu zapobiegnięcia skutkom katastrof naturalnych bądź awarii technicznych noszących cechy klęski żywiołowej.

Przywołany akt prawny określa, iż organy władzy publicznej w czasie klęski żywiołowej działają w dotychczasowych strukturach organizacyjnych państwa wraz z przysługującymi im kompetencjami, jeśli zapisy ustawy nie stanowią inaczej. Oznacza to, że podczas stanu klęski żywiołowej działaniami w zakresie zapobieżenia skutkom lub ich usunięcia kierują wójt (burmistrz, prezydent miasta) gdy stan ten został wprowadzony tylko na obszarze gminy. W przypadku wystąpienia zagrożenia na obszarze więcej niż jednej gminy wchodzącej w skład powiatu, działania przejmuje starosta, i odpowiednio do struktury organizacyjnej, wojewoda, kiedy stan klęski żywiołowej wprowadza się na obszarze większym niż jeden powiat wchodzący w skład województwa. Zgodnie z zapisem ustawy możliwe jest przejecie kierowania działaniami zmierzającymi do zapobiegnięcia skutkom danej klęski żywiołowej lub jej usunięcia, przez ministra właściwego do spraw administracji publicznej lub innego ministra w którego zakresie kompetencji leży przeciwdziałanie następstwom danej klęski żywiołowej. Natomiast kiedy istnieje wątpliwość co do właściwości ministra lub gdy właściwych jest kilku ministrów, a także gdy stan klęski żywiołowej wprowadzono na obszarze więcej niż jednego województwa, koordynatora działań wyznacza Prezes Rady Ministrów.

Ustawodawca, w omawianym dokumencie określa również zakres ograniczeń wolności, praw człowieka i obywatela. Obostrzenia stosuje się do osób fizycznych zamieszkałych lub czasowo przebywających na terenie, na którym został wprowadzony stan klęski żywiołowej a także do osób prawnych i jednostek organizacyjnych nieposiadających osobowości prawnej, mających siedzibę lub

[6] Art. 3 ustawy z dnia 26 kwietnia 2007 r. o zarządzaniu kryzysowym (Dz. U. z 2007 r. Nr 89, poz. 590, z późn. zm.).
[7] Art. 1 ustawy z dnia 18 kwietnia 2002 r. o stanie klęski żywiołowej (Dz. U. z 2002 r. Nr 62, poz. 558, z późn. zm.).

Publikacja finansowana przez NCBiR w ramach projektu „Zintegrowany system budowy planów zarządzania kryzysowego w oparciu o nowoczesne technologie informatyczne" Nr O ROB 0016 03 002

prowadzących działalność na zagrożonym terenie[8]. Szczegółowe ograniczenia zawarte zostały w art. 21 powyższej ustawy.

Ważnym zapisem analizowanego aktu prawnego jest możliwość wprowadzenia przez wójta (burmistrza, prezydent miasta), starostę, wojewodę lub ich pełnomocnika obowiązku świadczeń osobistych i rzeczowych, jeśli siły i środki, którymi dysponują są niewystarczające.

Ustawa wprowadza terminy klęski żywiołowej, katastrofy naturalnej, awarii technicznej oraz cyberprzestrzeni.

2.2.3. Ustawa o stanie wyjątkowym z dnia 21 czerwca 2002 r. (Dz. U. z 2002 r. Nr 113, poz. 985, z późn. zm.)

Ustawa o stanie wyjątkowym normuje tryb wprowadzenia i zniesienia stanu wyjątkowego, a także zasady działania organów władzy publicznej oraz w jakim zakresie mogą być ograniczone wolności, prawa człowieka i obywatela w czasie stanu wyjątkowego[9]. Stan wyjątkowy jest jednym ze stanów nadzwyczajnych państwa, którego wprowadzenie powoduje ograniczenie praw i swobód obywatelskich.

Stan wyjątkowy wprowadzany jest rozporządzeniem wydanym przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej na wniosek Rady Ministrów. W rozporządzeniu określa się czas trwania stanu wyjątkowego z zastrzeżeniem, iż nie może on przekraczać 90 dni oraz przyczyny jego wprowadzenia, obszar, na jakim jest wprowadzony a także w zakresie określonym omawiana ustawą, rodzaje ograniczeń wolności, praw człowieka i obywatela. Jeśli nie ustały przyczyny wprowadzenia stanu wyjątkowego oraz nie zostało przywrócone normalne funkcjonowanie państwa, Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej może, w drodze rozporządzenia, przedłużyć czas trwania stanu wyjątkowego na okres nie dłuższy niż 60 dni[10].

Zgodnie z zapisem ustawy organy władzy publicznej w czasie stanu wyjątkowego działają w dotychczasowych strukturach organizacyjnych państwa i wykonują zadania w ramach przysługujących im kompetencji, chyba, że zapisy ustawy mówią inaczej. Działania pozwalające na przywrócenie konstytucyjnego ustroju państwa, bezpieczeństwa obywateli czy też porządku publicznego, a w szczególności koordynację i kontrolę funkcjonowania administracji rządowej i samorządowej wykonują Prezes Rady Ministrów w przypadku wprowadzenia stanu wyjątkowego na obszarze większym niż obszar jednego województwa lub właściwy wojewoda w przypadku wprowadzenia stanu wyjątkowego na obszarze lub części obszaru właściwego województwa[11].

W przypadku, gdy siły i środki podczas stanu wyjątkowego okazują się niewystarczające, Prezydent RP na wniosek Prezesa Rady Ministrów może podjąć decyzję o wykorzystaniu oddziałów i pododdziałów wojskowych, których zadania wyznaczone są przez Ministra Obrony

[8] Art. 20 ustawy z dnia 18 kwietnia 2002 r. o stanie klęski żywiołowej (Dz. U. z 2002 r. nr 62, poz. 558, z późn. zm.).
[9] Art. 1 ustawy z dnia 21 czerwca 2002 r. o stanie wyjątkowym (Dz. U. z 2002 r. Nr 113, poz. 985, z późn. zm.).
[10] Art. 5 ustawy z dnia 21 czerwca 2002 r. o stanie wyjątkowym (Dz. U. z 2002 r. Nr 113, poz. 985, z późn. zm.).
[11] Art. 9 ustawy z dnia 21 czerwca 2002 r. o stanie wyjątkowym (Dz. U. z 2002 r. Nr 113, poz. 985, z późn. zm.).

Publikacja finansowana przez NCBiR w ramach projektu „Zintegrowany system budowy planów zarządzania kryzysowego w oparciu o nowoczesne technologie informatyczne" Nr O ROB 0016 03 002

Narodowej w uzgodnieniu z ministrem właściwym do spraw wewnętrznych[12]. Żołnierze uzyskują w takiej sytuacji uprawnienia funkcjonariuszy policji, zgodnie z ustawą o policji[13].

W przypadku, gdy organy władzy gminnej, powiatowej lub wojewódzkiej nie wykazują skuteczności w wykonywaniu zadań publicznych podczas stanu wyjątkowego, Prezes Rady Ministrów na wniosek właściwego wojewody może zawiesić władzę tych organów na czas określony trwania stanu wyjątkowego i powołać zarząd komisaryczny[14].

2.2.4. Ustawa z dnia 18 lipca 2001 r. – Prawo wodne (Dz. U. z 2001 r. Nr 115, poz. 1229, z późn. zm.)

Ustawa Prawo wodne mówi o gospodarowaniu wodami, a w szczególności o ochronie zasobów wodnych i zarządzaniu nimi. Zgodnie z analizowanym dokumentem w ramach ochrony wód dopuszczalne jest tymczasowe pogorszenie stanu jednolitych części wód jeżeli jest ono wynikiem zjawisk o charakterze naturalnym lub skutkiem siły wyższej, nadzwyczajnych lub niemożliwych do przewidzenia zjawisk powodziowych lub długotrwałej suszy, zdarzeń o charakterze terrorystycznym, zakłócenia funkcjonowania infrastruktury krytycznej czy innych trudnych do przewidzenia katastrof[15].

W dokumencie prawnym przedstawiono koordynację zamierzonych celów i ochrony zasobów wodnych, za które odpowiedzialny jest dyrektor regionalnego zarządu gospodarki wodnej, który zbiera dane informacje dla potrzeb planowania cywilnego i centrów zarządzania kryzysowego[16].

2.2.5. Ustawa z dnia 24 sierpnia 1991 r. o ochronie przeciwpożarowej (Dz. U. z 1991 r. Nr 81, poz. 351, z późn. zm.)

Według ustawy ochrona przeciwpożarowa polega na realizacji zadań mających na celu ochronę życia, zdrowia, mienia przed zagrożeniem pożarowym. By uniknąć wspomnianych niebezpieczeństw należy zapobiegać powstawaniu zagrożeń pożarowych oraz zapewnić odpowiednie siły i środki w celu zlikwidowania zagrożenia[17].

W akcie prawnym rozszerzono zakres powyższych przedsięwzięć. Przede wszystkim jest to realizacja zagadnień takich jak: zapobieganie, profilaktyka, niedopuszczenie do powstania warunków mogących doprowadzić do powstania nie tylko pożaru, ale także innego miejscowego zagrożenia oraz przygotowanie odpowiednich warunków w razie wystąpienia klęski żywiołowej[18].

[12] Art. 11 ustawy z dnia 21 czerwca 2002 r. o stanie wyjątkowym (Dz. U. z 2002 r. Nr 113, poz. 985, z późn. zm.).
[13] Ibidem.
[14] Art. 12 ustawy z dnia 21 czerwca 2002 r. o stanie wyjątkowym (Dz. U. z 2002 r. Nr 113, poz. 985, z późn. zm.).
[15] Art. 38i ustawy z dnia 18 lipca 2001 r. – Prawo wodne (Dz. U. z 2001 r. Nr 115, poz. 1229, z późn. zm.).
[16] Art. 92, pkt 4a ustawy z dnia 18 lipca 2001 r. – Prawo wodne (Dz. U. z 2001 r. nr 115, poz. 1229, z późn. zm.).
[17] Art. 1 ustawy z dnia 24 sierpnia 1991 r. o ochronie przeciwpożarowej (Dz. U. z 1991 r. Nr 81, poz. 351, z późn. zm.).
[18] Art. 2 ustawy z dnia 24 sierpnia 1991 r. o ochronie przeciwpożarowej (Dz. U. z 1991 r. Nr 81, poz. 351, z późn. zm.).

Publikacja finansowana przez NCBiR w ramach projektu „Zintegrowany system budowy planów zarządzania kryzysowego w oparciu o nowoczesne technologie informatyczne" Nr O ROB 0016 03 002

Ustawa określa sposoby i warunki ochrony przeciwpożarowej budynków i innych obiektów budowlanych[19]. Plany budynków i innych obiektów budowlanych w odniesieniu do terenów i obiektów są przekazywane do właściwego miejscowo komendanta powiatowego (miejskiego) Państwowej Straży Pożarnej w celu ich wykorzystania na potrzeby planowania, organizacji i prowadzenia działań ratowniczych. W sprawie organizacji ochrony przeciwpożarowej na obszarze powiatu, województwa i kraju, zadania wykonywane są przez Państwową Straż Pożarną przy współpracy z Państwowym Ratownictwem Medycznym oraz systemem powiadamiania ratunkowego. Centra powiadamiania ratunkowego finansowane są z budżetu państwa w formie dotacji celowej[20].

2.2.6. Ustawa z dnia 21 listopada 1967r. o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. z 1967r. nr 44, poz. 220 z późn. zm.)

Niniejsza ustawa reguluje udział Sił Zbrojnych RP w zwalczaniu klęsk żywiołowych i likwidacji ich skutków, działaniach antyterrorystycznych i z zakresu ochrony mienia, akcjach poszukiwawczych oraz ratowania lub ochrony zdrowia i życia ludzkiego. Ponadto wojsko wykorzystywane jest do zadań związanych z oczyszczaniem terenów z materiałów wybuchowych i niebezpiecznych pochodzenia wojskowego oraz ich unieszkodliwianiu, a także zarządzaniem kryzysowym[21].

Zgodnie z dokumentem tworzy się w Siłach Zbrojnych stanowisko inspektoratu wsparcia i sił, do którego należy wykonywanie zadań związanych z udziałem oddziałów i pododdziałów wojskowych.

W czasie pokoju żołnierzom rezerwy mogą zostać nadane przydziały kryzysowe. Warunkiem nadania przydziału kryzysowego jest zawarcie kontraktu na wykonywanie obowiązków w ramach NSR. Przydział kryzysowy nadaje się na okres od 2 do 6 lat z możliwością przedłużenia[22].

Ustawa określa zadania Rady Ministrów w zakresie zapewnienia zewnętrznego bezpieczeństwa państwa, planowania i sprawowania ogólnego kierownictwa w dziedzinie obronności kraju. Należy do nich: realizacja przygotowań obronnych państwa zapewniających funkcjonowanie w razie zewnętrznego zagrożenia bezpieczeństwa i w czasie wojny, w tym planowanie przedsięwzięć gospodarczo – obronnych oraz zadań wykonywanych na rzecz Sił Zbrojnych oraz wojsk sojuszniczych. Dokument formułuje również warunki i tryb planowania i finansowania zadań wykonywanych w ramach przygotowań obronnych państwa realizowanych przez organy administracji rządowej i organy samorządu terytorialnego, sposób ich nakładania oraz właściwość organów w tych sprawach, w tym ujętych w planowaniu

[19] Art. 13 ustawy z dnia 24 sierpnia 1991 r. o ochronie przeciwpożarowej (Dz. U. z 1991 r. Nr 81, poz. 351, z późn. zm.).
[20] Art. 14 ustawy z dnia 24 sierpnia 1991 r. o ochronie przeciwpożarowej (Dz. U. z 1991 r. Nr 81, poz. 351, z późn. zm.).
[21] Art. 3, ust. 2 ustawy z dnia 21 listopada 1967 r. o powszechnym obowiązku obrony RP (Dz. U. z 1967r. Nr 44, poz. 220 z późn. zm.).
[22] Art. 59b ustawy z dnia 21 listopada 1967 r. o powszechnym obowiązku obrony RP (Dz. U. z 1967 r. Nr 44, poz. 220 z późn. zm.).

Publikacja finansowana przez NCBiR w ramach projektu „Zintegrowany system budowy planów zarządzania kryzysowego w oparciu o nowoczesne technologie informatyczne" Nr O ROB 0016 03 002

operacyjnym i programach obronnych zostaną doprecyzowane w wydanym przez Radę Ministrów rozporządzeniu[23].

Wójt lub burmistrz (prezydent miasta) wydaje w czasie pokoju decyzję administracyjną o oddelegowaniu osoby do wykonania świadczeń osobistych, w tym planowanych do wykonania w razie ogłoszenia mobilizacji i w czasie wojny, na wniosek organów i jednostek organizacyjnych obowiązek świadczeń osobistych na wniosek wojskowego komendanta uzupełnień, kierownika jednostki organizacyjnej stanowiącej bazę formowania specjalnie tworzonej jednostki zmilitaryzowanej, kierownika jednostki organizacyjnej wykonującej zadania na potrzeby obrony państwa[24].

2.2.7. Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska (Dz. U. z 2001 r. Nr 62, poz. 627, z późn. zm.)

Ustawa określa zasady ochrony środowiska oraz warunki korzystania z jego zasobów, z uwzględnieniem wymagań zrównoważonego rozwoju. W przypadku ryzyka możliwości wystąpienia w danej strefie przekroczenia poziomu alarmowego, dopuszczalnego lub docelowego substancji w powietrzu, zarząd województwa w terminie 15 miesięcy od dnia otrzymania informacji o tym ryzyku od wojewódzkiego inspektora ochrony środowiska, opracowuje i przedstawia do zaopiniowania właściwym jednostkom sprawującym władzę administracyjną na danym terenie, projekt uchwały w sprawie planu działań krótkoterminowych[25].

Wojewódzki zespół zarządzania kryzysowego niezwłocznie powiadamia społeczeństwo oraz podmioty, w sposób zwyczajowo przyjęty na danym terenie, o ryzyku wystąpienia przekroczenia poziomu alarmowego, dopuszczalnego lub docelowego substancji w powietrzu oraz o wystąpieniu przekroczenia poziomu alarmowego, dopuszczalnego lub docelowego substancji[26].

W ustawie opisano także państwowy monitoring środowiska, który gromadzi dane na podstawie pomiarów dokonywanych przez organy administracji, danych zbieranych w ramach statystyki publicznej, informacji udostępnionych przez inne organy administracji, pomiarów stanu środowiska, wielkości i rodzajów emisji, a także ewidencji[27].

2.2.8. Ustawa z dnia 8 września 2006 r. o Państwowym Ratownictwie Medycznym (Dz. U. z 2006 r. Nr 191, poz. 1410, z późn. zm.)

W dokumencie przedstawiono podstawowe pojęcia z zakresu ratownictwa medycznego, z których za istotniejsze – powiązane bliżej z tematyką realizowanego projektu należy uznać:

[23] Art. 6 ustawy z dnia 21 listopada 1967 r. o powszechnym obowiązku obrony RP (Dz. U. z 1967 r. Nr 44, poz. 220 z późn. zm.).
[24] Art. 202 ustawy z dnia 21 listopada 1967 r. o powszechnym obowiązku obrony RP (Dz. U. z 1967 r. Nr 44, poz. 220 z późn. zm.).
[25] Art. 92 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska (Dz. U. z 2001 r. Nr 62, poz. 627, z późn. zm.).
[26] Art. 93 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska (Dz. U. z 2001 r. Nr 62, poz. 627, z późn. zm.).
[27] Art. 27 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska (Dz. U. z 2001 r. Nr 62, poz. 627, z późn. zm.).

Publikacja finansowana przez NCBiR w ramach projektu „Zintegrowany system budowy planów zarządzania kryzysowego w oparciu o nowoczesne technologie informatyczne" Nr O ROB 0016 03 002

miejsce zdarzenia, rejon operacyjny oraz szpitalny oddział ratunkowy i zespół ratownictwa medycznego, jako podstawowe jednostki systemu[28].

Plan działania systemu ratownictwa zawiera przede wszystkim dokładną charakterystykę występujących na obszarze województwa potencjalnych zagrożeń dla życia lub zdrowia z uwzględnieniem analizy ryzyka wystąpienia katastrof naturalnych i awarii technicznych w rozumieniu przepisów o stanie klęski żywiołowej[29]. Wprowadza się ponadto liczbę oraz rozmieszczenie na obszarze województwa jednostek systemu, obszarów działania i rejony operacyjne, sposób koordynacji działań jednostek systemu, kalkulację kosztów działalności zespołów ratownictwa medycznego, sposób współpracy z organami administracji publicznej i jednostkami systemu, z innych województw, zapewniający sprawne i skuteczne ratowanie życia i zdrowia, sposób współpracy jednostek systemu, z jednostkami współpracującymi z systemem, informacje o lokalizacji wojewódzkich centrów powiadamiania ratunkowego i centrów powiadamiania ratunkowego. System ratownictwa działa na obszarze województwa na podstawie wojewódzkiego planu działania systemu, który jest sporządzany przez wojewodę.

2.2.9. Ustawa z dnia 23 stycznia 2009 r. o wojewodzie i administracji rządowej w województwie (Dz. U. z 2009 r. Nr 31, poz. 206, z późn. zm.)

Dokument reguluje podstawowe zasady funkcjonowania oraz zakres działania wojewody, a także organizację na obszarze województwa administracji zespolonej i niezespolonej[30]. Artykuł 3 ustawy wskazuje na funkcje pełnione przez wojewodę – oprócz reprezentowania stanowiska Rady Ministrów w województwie jest on także: zwierzchnikiem rządowej administracji zespolonej w województwie, organem nadzoru nad działalnością jednostek samorządu terytorialnego i ich związków, które kontroluje pod względem ich legalności, gospodarności i rzetelności realizowanych przez nie zadań[31]. Wojewoda obowiązany jest do współpracy, wymiany informacji z właściwymi ministrami, a także raportowania swojej działalności Prezesowi Rady Ministrów, któremu podlega. Zgodnie z dokumentem wojewoda wykonuje swoje zadania przy pomocy urzędu wojewódzkiego oraz dyrektora generalnego urzędu.

Wojewoda realizując w województwie politykę prowadzoną przez Radę Ministrów posiada w obszarze związanym z bezpieczeństwem następujące zadania: zapewnianie współdziałania wszystkich organów administracji rządowej i samorządowej działających w województwie i kierowanie ich działalnością w zakresie zapobiegania zagrożeniu życia, zdrowia lub mienia oraz zagrożeniom środowiska. Ponadto ponosi odpowiedzialność za stan bezpieczeństwa państwa i utrzymania porządku publicznego, ochrony praw obywatelskich,

[28] Art. 3 ustawy z dnia 8 września 2006 r. o Państwowym Ratownictwie Medycznym (Dz. U. z 2006 r. Nr 191, poz. 1410, z późn. zm.).
[29] Art. 21 ustawy z dnia 8 września 2006 r. o Państwowym Ratownictwie Medycznym (Dz. U. z 2006 r. Nr 191, poz. 1410, z późn. zm.).
[30] Art. 1 ustawy z dnia 23 stycznia 2009 r. o wojewodzie i administracji rządowej w województwie (Dz. U. z 2009 r. Nr 31, poz. 206 z późn. zm.).
[31] Art. 3 ustawy z dnia 23 stycznia 2009 r. o wojewodzie i administracji rządowej w województwie (Dz. U. z 2009 r. Nr 31, poz. 206 z późn. zm.).

Publikacja finansowana przez NCBiR w ramach projektu „Zintegrowany system budowy planów zarządzania kryzysowego w oparciu o nowoczesne technologie informatyczne" Nr O ROB 0016 03 002

a także zapobiegania klęskom żywiołowym i innym nadzwyczajnym zagrożeniom oraz zwalczania i usuwania ich skutków. Wojewoda dokonuje także oceny stanu zabezpieczenia przeciwpowodziowego województwa, opracowuje plan operacyjny ochrony przed powodzią oraz ogłasza i odwołuje alarm przeciwpowodziowy, wykonuje oraz koordynuje zadania w zakresie obronności i bezpieczeństwa państwa oraz zarządzania kryzysowego[32]. Szczegółowe zadania w tym obszarze wojewoda realizuje na podstawie odrębnych przepisów – m. in. ustawy o zarządzaniu kryzysowym. Jako organ nadrzędny w przypadku wystąpienia sytuacji nadzwyczajnych, w tym kryzysowych może wydawać polecenia organom administracji rządowej na terenie województwa oraz organom administracji terytorialnej[33].

Ustawa określa również funkcje wypełnianie przez wojewodę względem podlegającej mu administracji zespolonej, za której prawidłową działalność odpowiada. Należą do nich: kierowanie i koordynacja nad działalnością administracji zespolonej, jej kontrola oraz zapewnienie warunków skutecznego funkcjonowania[34]. Bardzo ważnym przepisem dokumentu jest możliwość stanowienia prawa miejscowego przez wojewodę w zgodności z aktami prawa powszechnie obowiązującego, w tym odwołującego się do organizacji struktur systemu zarządzania kryzysowego. Prawo takie przysługuję także organom administracji niezespolonej w uzgodnieniu z wojewodą oraz w zakresie właściwości im przysługującym.

2.2.10. Ustawa z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa (Dz. U. z 1998 r. Nr 91, poz. 576, z późn. zm.)

Dokument ustanawia samorząd województwa, którego organy - sejmik i zarząd województwa, dysponują mieniem oraz budżetem finansowym województwa. Samorząd województwa zgodnie z ustawą może stanowić na obszarze województwa prawo miejscowe[35]. W zakresie działalności samorządu województwa jest prowadzenie polityki rozwoju województwa, zgodnie z opracowywana strategią rozwoju województwa i programami, które uzgadniane są w szczególności z wojewodą i jednostkami samorządu terytorialnego.

Ustawa nałożyła na samorząd wojewódzki obowiązek realizacji zadań, w tym także związanych z bezpieczeństwem - szczegółowo określonych w innych dokumentach, z zakresu: obronności, bezpieczeństwa publicznego, ochrony przeciwpowodziowej i wyposażenia oraz utrzymywania magazynów przeciwpowodziowych[36].

[32] Art. 22 ustawy z dnia 23 stycznia 2009 r. o wojewodzie i administracji rządowej w województwie (Dz. U. z 2009 r. Nr 31, poz. 206, z późn. zm.).
[33] Art. 25 ustawy z dnia 23 stycznia 2009 r. o wojewodzie i administracji rządowej w województwie (Dz. U. z 2009 r. Nr 31, poz. 206, z późn. zm.).
[34] Art. 51 ustawy z dnia 23 stycznia 2009 r. o wojewodzie i administracji rządowej w województwie (Dz. U. z 2009 r. Nr 31, poz. 206, z późn. zm.).
[35] Art. 9 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa (Dz. U. z 1998 r. Nr 91, poz. 576, z późn. zm.).
[36] Art. 14 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa (Dz. U. z 1998 r. Nr 91, poz. 576, z późn. zm.).

Publikacja finansowana przez NCBiR w ramach projektu „Zintegrowany system budowy planów zarządzania kryzysowego w oparciu o nowoczesne technologie informatyczne" Nr O ROB 0016 03 002

2.2.11. Ustawa z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym (Dz. U. z 1998 r. Nr 91, poz. 578, z późn. zm.)

Ustawa określa sposób tworzenia, zmiany granic oraz znoszenia powiatów. Ustanawia także organy odpowiedzialne za administrowanie powiatem – zarząd oraz radę powiatu. Organy samorządu powiatowego zgodnie z dokumentem, mogą wydawać na obszarze powiatu lub jego części akty prawa miejscowego[37].

Jak w przypadku samorządu województwa, władze powiatu wykonują na obszarze przez siebie administrowanym zadania określone we właściwych ustawach z zakresu: obronności, porządku publicznego i bezpieczeństwa obywateli. ochrony przeciwpowodziowej, w tym wyposażenia i utrzymania powiatowego magazynu przeciwpowodziowego, a także ochrony przeciwpożarowej i zapobiegania innym nadzwyczajnym zagrożeniom życia i zdrowia ludzi oraz środowiska[38]. W ramach wymienionych obszarów aktywności rada powiatu dokonuje m. in. oceny stanu bezpieczeństwa przeciwpożarowego i zabezpieczenia przeciwpowodziowego powiatu. Ponadto powiat może wykonywać zadania zlecone przez organy administracji rządowej, zwłaszcza w przypadkach związanych z usuwaniem bezpośrednich zagrożeń dla bezpieczeństwa i porządku publicznego oraz z obronnością[39].

Ustawa określa, iż zarząd powiatu na czele ze starostą wykonuje swoje zadania przy pomocy starostwa powiatowego oraz innych jednostek administracyjnych. Kierownicy powiatowych służb, inspekcji i straży podlegają staroście, których pełni funkcję ich zwierzchnika i wykonują swoje zadania zgodnie z zapisami odpowiednich ustaw, w tym z zakresu zarządzania kryzysowego zgodnie z ustawą o zarządzaniu kryzysowym i aktami powiązanymi.

2.2.12. Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 1990 r. Nr 16, poz. 95, z późn. zm.)

Ustawa określa sposób tworzenia, zmiany granic oraz znoszenia gmin. Ustanawia także organy odpowiedzialne za administrowanie gminą - wójta (burmistrza, prezydenta miasta) oraz radę gminy. Organy samorządu gminnego zgodnie z dokumentem, mogą wydawać na obszarze gminy lub jego części akty prawa miejscowego. Rada gminy może tworzyć - po konsultacji z jej mieszkańcami, jednostki pomocnicze: sołectwa, dzielnice, osiedla i inne (np. położone w granicach gminy miasto)[40].

Jak w przypadku samorządu województwa i powiatu, władze gminy wykonują na obszarze przez siebie administrowanym zadania określone we właściwych ustawach z zakresu: porządku publicznego i bezpieczeństwa obywateli. ochrony przeciwpowodziowej, w tym wyposażenia i utrzymania gminnego magazynu przeciwpowodziowego. Ponadto gmina może wykonywać zadania zlecone przez organy administracji rządowej, zwłaszcza w przypadku

[37] Art. 41 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym (Dz. U. z 1998 r. Nr 91, poz. 578, z późn. zm.).
[38] Art. 4 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym (Dz. U. z 1998 r. Nr 91, poz. 578, z późn. zm.).
[39] Art. 7 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym (Dz. U. z 1998 r. Nr 91, poz. 578, z późn. zm.).
[40] Art. 5 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym, art. 5 (Dz. U. z 1990 r. Nr 16, poz. 95, z późn. zm.).

Publikacja finansowana przez NCBiR w ramach projektu „Zintegrowany system budowy planów zarządzania kryzysowego w oparciu o nowoczesne technologie informatyczne" Nr O ROB 0016 03 002

związanych z usuwaniem bezpośrednich zagrożeń dla bezpieczeństwa i porządku publicznego oraz z obronnością.

Ustawa określa, iż wójt wykonuje swoje zadania przy pomocy urzędu gminy oraz innych jednostek administracyjnych. Do obowiązków wójta należy kierowanie gminą, opracowywanie planu operacyjnego ochrony przed powodzią, ogłaszanie i odwołanie pogotowia oraz alarmu przeciwpowodziowego, a także zarządzanie ewakuacji ludności z terenów zagrożonych[41]. Ponadto w obszarze bezpieczeństwa i zarządzania kryzysowego wójt realizuje inne zadania określone we właściwych ustawach.

2.2.13. Dekret z dnia 23 kwietnia 1953 r. o świadczeniach w celu zwalczania klęsk żywiołowych (Dz. U. z 1953r. Nr 23, poz. 93, z późn. zm.)

Dekret z dnia 23 kwietnia 1953 r. o świadczeniach w celu zwalczania klęsk żywiołowych (Dz. U. z 1953r. nr 23, poz. 93) charakteryzuje wszelkiego rodzaju zdarzenia, które zaklasyfikowano do klęsk żywiołowych. Zgodnie z art. 1 zaliczają się do tego zdarzenia mogące zagrażać bezpieczeństwu życia lub mienia i które mogą wywołać poważne zakłócenia w gospodarce kraju na skutek katastrof komunikacyjnych, śnieżnych, przy których jest potrzebna zorganizowana akcja społeczna[42].

Dokument wprowadza prawa i obowiązki, które należą do osoby pracującej społecznie. Między innymi jest to odszkodowanie finansowe dla osoby biorącej udział w świadczeniu pomocy społecznej, która doznała uszczerbku na zdrowiu lub w przypadku śmierci, odszkodowanie należy się bliskim osobom, będącym na jej utrzymaniu. Poszkodowanemu przysługuje także prawo do odszkodowania za zniszczone własne mienie, które było użyte podczas akcji, w przypadku, jeśli szkoda nie zaistniała z winy osoby wykonującej prace społeczne. Kolejnym ważnym prawem jest obowiązek wypłaty przez pracodawcę pełnego wynagrodzenia za cały dzień, uchylanie się od pracy społecznej może podlegać karze grzywny lub ograniczenia wolności.

Akt prawny ma zastosowanie w przypadku powodzi i w wypadkach komunikacji drogowej. Zapisy dekretu nie mają żadnego zastosowania do ochrony przeciwpożarowej.

2.3. PODSUMOWANIE I WNIOSKI

Podsumowując, opisane wyżej akty normatywne wpisują się w zakres zarządzania kryzysowego. Analiza objęła najważniejsze przepisy prawne, odnoszące się do aspektów związanych z zarządzaniem kryzysowym.

W wyniku przeprowadzonej analizy sformułowano następujące wnioski:

1. Ustawy o zarządzaniu kryzysowym, o stanie klęski żywiołowej, a także o stanie wyjątkowym określają organy właściwe do realizacji zadań podczas sytuacji związanych z kryzysem. Opisują także działalność organów administracji publicznej ich organizację i obowiązki w zakresie zarządzania kryzysowego. W dokumentach przedstawiono także

[41] Art. 31, 31a i 31b ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 1990 r. Nr 16, poz. 95, z późn. zm.).
[42] Art. 1 dekretu z dnia 23 kwietnia 1953 r. o świadczeniach w celu zwalczania klęsk żywiołowych (Dz. U. z 1953 r. Nr 23, poz. 93, z późn. zm.).

Publikacja finansowana przez NCBiR w ramach projektu „Zintegrowany system budowy planów zarządzania kryzysowego w oparciu o nowoczesne technologie informatyczne" Nr O ROB 0016 03 002

podstawowe pojęcia związane z zarządzaniem kryzysowym. Jedynie ustawa o zarządzaniu kryzysowym odwołuje się w dużym stopniu do metodyki z zakresu planowania. Szczegółowo przedstawione informacje znajdują się w aktach wykonawczych.

2. W ustawie prawo wodne przedstawiono działania związane z ochroną zasobów wodnych przed wystąpieniem różnego rodzaju zagrożeń, wynikających ze skażenia wód pitnych. Dokument stanowi również wytyczne dla organów odpowiedzialnych za ochronę wód, narzucając obowiązek monitorowania i raportowania o stanie wód komórkom systemu zarządzania kryzysowego właściwym w zakresie zbierania i przetwarzania danych o zagrożeniach.
3. Ustawa o ochronie przeciwpożarowej identyfikuje zagrożenia związane z wystąpieniem zjawisk pożarowych oraz wskazuje zadania, jakie należy wykonać by zmniejszyć możliwość zajścia zdarzenia kryzysowego wynikającego z wystąpienia pożaru.
4. Ustawa o powszechnym obowiązku obrony RP charakteryzuje zakres zadań realizowanych przez SZ RP w celu zwalczania klęsk żywiołowych oraz likwidacji ich skutków.
5. Prawo ochrony środowiska określa ogólne procedury dotyczące zapobiegania, przygotowania i reagowania na występujące zagrożenia w ramach tego obszaru działalności.
6. W dokumencie przedstawiającym uregulowania prawne obejmujące państwowe ratownictwo medyczne scharakteryzowano organizację systemu oraz sposób zaplanowania jego funkcjonowania w ramach zarządzania kryzysowego.
7. Ustawy: o wojewodzie i administracji rządowej w województwie, o samorządzie województwa i samorządzie powiatowym oraz gminnym określają organy odpowiedzialne za administrowanie w poszczególnych jednostkach terytorialnych. Wskazują również ich funkcje i zadania, w tym także z obszaru bezpieczeństwa i zarządzania kryzysowego. Wszystkie jednak odsyłają do innych ustaw w kwestii szczegółowych zadań organów administracji rządowej i samorządu terytorialnego.
8. Dekret dotyczący świadczeń na rzecz zwalczania klęsk żywiołowych nakłada prawa i obowiązki na osoby realizujące te działania, w celu szybkiego udzielenia pomocy i ratowania zasobów ludzkich i rzeczowych z terenów zagrożonych.

Analiza przepisów prawnych związanych z zarządzaniem kryzysowym na wszystkich szczeblach wykazała konieczność zmian prawno-organizacyjnych podstaw systemu zarządzania kryzysowego RP. Powinny one umożliwić rozwiązanie szeregu zidentyfikowanych problemów tj. brak zgodności aktów prawnych na poszczególnych szczeblach podziału terytorialnego, luki w przepisach prawnych, nadregulacja, rozproszenie przepisów prawnych oraz chaos terminologiczny.

Publikacja finansowana przez NCBiR w ramach projektu „Zintegrowany system budowy planów zarządzania kryzysowego w oparciu o nowoczesne technologie informatyczne" Nr O ROB 0016 03 002

2.4. LITERATURA

1. Ustawa z dnia 26 kwietnia 2007 r. o zarządzaniu kryzysowym (Dz. U. z 2007 r. Nr 89, poz. 590, z późn. zm.).
2. Ustawa z dnia 18 kwietnia 2002 r. o stanie klęski żywiołowej (Dz. U. z 2002 r. Nr 62, poz. 558, z późn. zm.).
3. Ustawa z dnia 21 czerwca 2002 r. o stanie wyjątkowym (Dz. U. z 2002 r. Nr 113, poz. 985, z późn. zm.).
4. Ustawa z dnia 18 lipca 2001 r. – Prawo wodne (Dz. U. z 2001 r. Nr 115, poz. 1229, z późn. zm.).
5. Ustawa z dnia 24 sierpnia 1991 r. o ochronie przeciwpożarowej (Dz. U. z 2009 r. Nr 178, poz. 1380, z późn. zm.).
6. Ustawa z dnia 21 listopada 1967 r. o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. z 1967 r. Nr 44, poz. 220, z późn. zm.).
7. Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska (Dz. U. z 2008 r. Nr 25, poz. 150, z późn. zm.).
8. Ustawa z dnia 8 września 2006 r. o Państwowym Ratownictwie Medycznym (Dz. U. z 2006 r. Nr 191, poz. 1410, z późn. zm.).
9. Ustawa z dnia 23 stycznia 2009 r. o wojewodzie i administracji rządowej w województwie (Dz. U. z 2009 r. Nr 31, poz. 206, z późn. zm.).
10. Ustawa z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa (Dz. U. z 1998 r. Nr 91, poz. 576, z późn. zm.).
11. Ustawa z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym (Dz. U. z 1998 r. Nr 91, poz. 578, z późn. zm.).
12. Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 1990 r. Nr 16, poz. 95, z późn. zm.).
13. Dekret z dnia 23 kwietnia 1953 r. o świadczeniach w celu zwalczania klęsk żywiołowych (Dz. U. z 1953 r. Nr 23, poz. 93, z późn. zm.).

Publikacja finansowana przez NCBiR w ramach projektu „Zintegrowany system budowy planów zarządzania kryzysowego w oparciu o nowoczesne technologie informatyczne" Nr O ROB 0016 03 002

3. PRZEGLĄD WYBRANYCH PRZEPISÓW Z ZAKRESU ZARZĄDZANIA KRYZYSOWEGO – ROZPORZĄDZENIA

3.1. WSTĘP

System zarządzania kryzysowego, zgodnie z konstytuującą ją ustawą, stanowi aparat pomocniczy dla organów administracji publicznej pozwalający na realizację przypisanych im kompetencji w sytuacjach, w których normalne/codzienne procedury nie zapewniają właściwego (skutecznego) poziomu ich realizacji. Konstrukcja systemu opiera się na przepisach prawnych a zgodnie z zasadą państwa demokratycznego[43] to właśnie akt prawny stanowi podstawę dla aktywności struktur państwa determinując jednocześnie jego zachowanie. Dlatego też, tak ważna jest ich analiza. W obszarze bezpieczeństwa państwa jest ona tym bardziej istotna, iż dotyka sfery nie tylko życia, zdrowia człowieka czy ochrony środowiska, ale również tak delikatnych kwestii jak swobody i prawa obywatelskie.

Badaniu zostały poddane rozporządzenia, które stanowią wypełnienie delegacji wskazanych w poniższych ustawach i dekrecie:

1. Ustawa o zarządzaniu kryzysowym.
2. Ustawa o stanie klęski żywiołowej.
3. Ustawa o stanie wyjątkowym.
4. Ustawa o ochronie przeciwpożarowej.
5. Ustawa o Państwowym Ratownictwie Medycznym.
6. Dekret o świadczeniach w celu zwalczania klęsk żywiołowych.

Proces wyboru obszaru badań (charakteryzowanych aktów prawnych) został oparty na wskazanych poniżej następujących po sobie krokach:

1. Określeniu katalogu przepisów wykonawczych do ustaw, które zostały wskazane w Krajowym Planie Zarządzania Kryzysowego – założono, że przepisy będące podstawą dla procedur zarządzania kryzysowego stanowią bazę dla tzw. prawa kryzysowego.
2. Wybraniu z wyżej wskazanego katalogu tych przepisów, które odwołują się do:
   a. szczególnych sytuacji, które można zakwalifikować jako sytuacje kryzysowe – spełniające kryteria tych sytuacji takich jak brak zasobów bądź procedur koniecznych dla zapobieżenia zagrożeniom bez względu na reżim prawny odnoszący się do gwarantowanych Konstytucją RP swobód i wolności obywatelskich;
   b. funkcjonowania istotnych z punktu widzenia systemu bezpieczeństwa państwa instytucji (administracji, służb, inspekcji i straży);
   c. najczęściej występujących zagrożeń zidentyfikowanych w Raporcie o zagrożeniach bezpieczeństwa narodowego (w obszarze zagrożeń naturalnych i katastrof technicznych), którym zostało przypisane wysokie ryzyko albo przypisano im wysokie konsekwencje lub częstotliwość ich występowania.

[43] To państwo, w którym organizacja i działanie władzy publicznej oparte są na prawie. Prawo określa wzajemne stosunki między władzami, władzą i jednostkami, jako podmiotami prawa i między jednostkami. Źródło: T. Chłopecki, *Państwo i prawo w nauczaniu papieża Piusa XI.* Witryna internetowa: www.prawo.uni.wroc.pl/pliki/10361 stan z 28 maja 2013 r.

Publikacja finansowana przez NCBiR w ramach projektu „Zintegrowany system budowy planów zarządzania kryzysowego w oparciu o nowoczesne technologie informatyczne" Nr O ROB 0016 03 002

3. Wybraniu jedenastu rozporządzeń, które ze względu na swoją wagę powinny zostać zaimplementowane do projektowanego systemu teleinformatycznego wspierającego proces planowania cywilnego.

Dokonując analizy posłużono się techniką badania dokumentów, o której prof. T. Pilch pisał, iż „służy do gromadzenia wstępnych, opisowych, także ilościowych informacji o badanej instytucji[44]. Posługując się tą techniką można wskazać, iż, mimo że jest ona mniej rzetelnym i trafnym sposobem dociekań naukowych, niż pozostałe metody badań zjawisk i procesów — badacz może za jej pomocą znaleźć wiele interesujących odpowiedzi na nurtujące go wątpliwości”[45].

3.2. WYBRANE ROZPORZĄDZENIA

Na potrzeby wykonania celu pracy przeanalizowane zostały przedstawione poniżej rozporządzenia. Realizacja zadania polega na analizie rozporządzeń do tych ustaw, które zadaniowo wpisują się w proces zarządzania kryzysowego. Analizowane rozporządzenia można podzielić na trzy rodzaje:

1. odwołujące się do zarządzania kryzysowego bezpośrednio;
2. odwołujące się do podmiotów realizujących zadania z zakresu zarządzania kryzysowego (służb, inspekcji i straży);
3. odwołujące się do procesów zarządzania kryzysowego (planowania, zarządzania informacją).

3.2.1. Rozporządzenie Prezesa Rady Ministrów z dnia 11 kwietnia 2011 r. w sprawie organizacji i trybu działania Rządowego Centrum Bezpieczeństwa (Dz. U. z 2011 r. Nr 86, poz. 471)[46]

Zgodnie z art. 10 ust. 4 ustawy z dnia 26 kwietnia 2007 r. o zarządzaniu kryzysowym Prezes Rady Ministrów określa w drodze rozporządzenia, organizacje i tryb działania Rządowego Centrum Bezpieczeństwa. Rozporządzenie formułuje strukturę RCB oraz zadania i obowiązki jego dyrektora. Dyrektor pełni funkcję sekretarza Rządowego Zespołu Zarządzania Kryzysowego, a zespół ten jest organem opiniodawczo – doradczym właściwym w sprawach inicjowania oraz koordynowania działań podejmowanych w zakresie zarządzania kryzysowego. RCB jest jednostką budżetową podległą Prezesowi Rady Ministrów, wspierającą Radę Ministrów oraz Zespół i właściwego ministra do spraw wewnętrznych w sprawach dotyczących zarządzania kryzysowego. Ponadto pełni funkcję krajowego centrum zarządzania kryzysowego do którego zadań należy planowanie cywilne a w szczególności przedstawienie sposobów i środków reagowania w przypadku zagrożeń jak również ograniczenia skutków ich wystąpienia. W ramach współpracy z właściwymi urzędami ministerialnymi oraz kierownikami urzędów centralnych, raz na dwa lata Rządowe Centrum Bezpieczeństwa opracowuje Krajowy Plan Zarządzania Kryzysowego. Przeprowadza także analizę i ocenę możliwości wystąpienia zagrożeń

[44] T. Pilch, *Zasady badań pedagogicznych*, Wyd. Żak, Warszawa 1995, s. 76
[45] B. Hydzik: *Metodologia pedagogicznych badań naukowych w wojsku*. WSMW, Gdynia 1984, s. 55.
[46] Akt wykonawczy do ustawy z dnia 26 kwietnia 2007 r. o zarządzaniu kryzysowym (Dz. U. z 2007 r. Nr 89, poz. 590, z późn. zm.).

Publikacja finansowana przez NCBiR w ramach projektu „Zintegrowany system budowy planów zarządzania kryzysowego w oparciu o nowoczesne technologie informatyczne” Nr O ROB 0016 03 002

oraz wypracowuje propozycje zapobiegania i przeciwdziałania im. Do zadań RCB należy również monitorowanie potencjalnych zagrożeń, a w przypadku zaistnienia zagrożenia uruchamia procedury związane z zarządzaniem kryzysowym, jak i zapewnia koordynację informacją organów administracji publicznej. Współpracuje z organizacjami Traktatu Północnoatlantyckiego i Unii Europejskiej a także z innymi organizacjami międzynarodowymi odpowiedzialnymi za zarządzanie kryzysowe i ochronę infrastruktury krytycznej jak również w zakresie zdarzeń o charakterze terrorystycznym. Pełni również rolę organizatora i koordynatora szkoleń i ćwiczeń krajowych i międzynarodowych z zakresu zarządzania kryzysowego. Posiada uprawnienia do informowania, zgodnie z właściwością, podmiotów za art. 8 ust. 2 i 3 ustawy o możliwych zagrożeniach oraz działaniach podjętych przez właściwe organy w celu ich zapobieżenia[47].

Należy wskazać, że rozporządzenie w sprawie organizacji i trybu działania Rządowego Centrum Bezpieczeństwa nie wpływa bezpośrednio na kształt systemu ZK, niemniej jednak pośrednio poprzez określenie struktury wskazuje główne zadnia Centrum oraz główne obszary jego działań.

3.2.2. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 30 kwietnia 2010 r. w sprawie planów ochrony infrastruktury krytycznej (Dz. U. z 2010 r. Nr 83, poz. 542)[48]

Infrastruktura krytyczna jest zasadniczym elementem systemu ZK. Zgodnie z art. 6 ust. 7 ustawy o zarządzaniu kryzysowym, rozporządzenie bezpośrednio wskazuje, w jaki sposób należy przeprowadzić proces planowania cywilnego w obszarze infrastruktury krytycznej (IK), sposób tworzenia, aktualizacji oraz strukturę planów ochrony IK opracowywanych przez właścicieli oraz posiadaczy samoistnych i zależnych obiektów, instalacji lub urządzeń IK, zwanych dalej „operatorami IK". Odpowiedzialni za sporządzanie planów są operatorzy i właściciele poszczególnych obiektów. Elementami struktury planu ochrony IK są dane obejmujące nazwę i jej lokalizację pozwalające zidentyfikować operatora IK (także zarządzającego w jego imieniu) poprzez nazwę, adres i siedzibę oraz numery REGON, NIP i KRS. Ponadto dane IK obejmują charakterystykę zawierającą parametry techniczne, mapę z zaznaczeniem lokalizacji obiektów, instalacji lub systemu oraz połączenia z innymi obiektami. Dane te zawierają również opis zagrożeń dla danej IK, wraz z oceną ryzyka ich wystąpienia a także protokół z możliwymi scenariuszami ich rozwoju. Plan ochrony IK przedstawia zależność danej IK od pozostałych systemów, mogących zakłócić jej funkcjonowanie. Struktura planu obejmuje również zasadę współpracy z właściwymi miejscowo centrami zarządzania kryzysowego oraz organami administracji publicznej. Operator IK może umieścić w planie informację o zagrożeniach ze względu na jej specyfikę lub charakter funkcjonowania. Ze względu na swe właściwości do obiektów IK stosuje się przepisy o ochronie informacji niejawnych lub o ochronie tajemnicy przedsiębiorstwa. Operator IK po wpisaniu jej w stosowny

[47] Art. 11 ustawy z dnia 26 kwietnia 2007 r. o zarządzaniu kryzysowym (Dz. U. z 2007 r. Nr 89, poz. 590, z późn. zm.).
[48] Akt wykonawczy do ustawy z dnia 26 kwietnia 2007 r. o zarządzaniu kryzysowym (Dz. U. z 2007 r. Nr 89, poz. 590, z późn. zm.).

Publikacja finansowana przez NCBiR w ramach projektu „Zintegrowany system budowy planów zarządzania kryzysowego w oparciu o nowoczesne technologie informatyczne" Nr O ROB 0016 03 002

wykaz zobowiązany jest do przeprowadzenia uzgodnień z właściwym miejscowo wojewodą, komendantem wojewódzkim Państwowej Straży Pożarnej, komendantem wojewódzkim Policji, dyrektorem regionalnego zarządu gospodarki wodnej, wojewódzkim inspektorem nadzoru budowlanego, wojewódzkim lekarzem weterynarii, państwowym wojewódzkim inspektorem sanitarnym, dyrektorem urzędu morskiego, ministrem lub kierownikiem urzędu centralnego, we właściwości którego znajduje się system, do którego została zaliczona dana IK. Rozporządzenie reguluje termin aktualizacji planów w zależności od potrzeb, jednak nie rzadziej niż raz na dwa lata. Kolejnym przepisem odnoszącym się do problemu ochrony IK jest Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 30 kwietnia 2010 r. w sprawie Narodowego Programu Ochrony Infrastruktury Krytycznej (Dz. U. z 2010r. nr 83, poz. 541). Rozporządzenie określa sposób realizacji obowiązków i współpracy w zakresie NPOIK przez organy administracji publicznej i służby odpowiedzialne za bezpieczeństwo narodowe z właścicielami infrastruktury krytycznej. W celu sporządzenia NPOIK Dyrektor RCB opracowuje wytyczne określające infrastruktury.

3.2.3. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 30 kwietnia 2010 r. w sprawie Raportu o zagrożeniach bezpieczeństwa narodowego (Dz. U. z 2010 r. Nr 83 poz. 540)[49]

Rozporządzenie w sprawie Raportu o zagrożeniach bezpieczeństwa narodowego wraz z przepisami w sprawie ochrony infrastruktury krytycznej oraz planów zarządzania kryzysowego stanowi podstawę procesu planowania cywilnego a więc jednego z najistotniejszych elementów systemu zarządzania kryzysowego. Odwołuje się ono także do problematyki zarządzania ryzykiem (a więc przepisów prezentowanych w kolejnej części opracowania) jednak ze względu na swój kluczowy charakter należy go wymienić wraz z innymi przepisami konstytuującymi system zarządzania kryzysowego.

Omawiane rozporządzenie określa sposób, tryb i terminy jego opracowania. Odnosi się do art. 5a ust. 6 ustawy o zarządzaniu kryzysowym. Raport o zagrożeniach bezpieczeństwa narodowego powstaje na podstawie raportów cząstkowych wykonanych przez wykonawców[50] w zakresie ich właściwości. Raport cząstkowy wskazuje najważniejsze zagrożenia i ich skutki, które są przedstawione na mapie ryzyka. Wytypowane na mapie zagrożenia mogą mieć istotny wpływ na funkcjonowanie i możliwości rozwoju państwa, a w szczególności na jego bezpieczeństwo ekonomiczne i obronne. Ich implikacje mogą mieć negatywny wpływ na bezpieczeństwo państwa, jego porządek konstytucyjny, suwerenność, niepodległość i nienaruszalność terytorialną. Ponadto mogą zagrozić życiu lub zdrowiu dużej liczby osób, mieniu lub środowisku na znacznych obszarach, również poza granicami państwa. Mapę ryzyka przedstawia się w formie mapy topograficznej, (elektronicznej mapy wektorowej), przedstawiającej zasięg geograficzny zagrożeń z oznaczonym prawdopodobieństwem

[49] Akt wykonawczy do ustawy z dnia 26 kwietnia 2007 r. o zarządzaniu kryzysowym (Dz. U. z 2007 r. Nr 89, poz. 590, z późn. zm.).

[50] Zgodnie z §2 pkt. 1 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 30 kwietnia 2010 r. w sprawie Raportu o zagrożeniach bezpieczeństwa narodowego, do wykonawców zalicza się ministrów kierujących działaniami administracji rządowej, kierowników urzędów centralnych oraz wojewodów sporządzających raport cząstkowy.

Publikacja finansowana przez NCBiR w ramach projektu „Zintegrowany system budowy planów zarządzania kryzysowego w oparciu o nowoczesne technologie informatyczne" Nr O ROB 0016 03 002

wystąpienia i oceną ich następstw. Za pomocą tabeli opisującej parametry tych zagrożeń oraz ich następstw jak również w postaci opisowej, jeżeli ich istota uniemożliwia przedstawienie w powyższej formie.

Raport cząstkowy określa cele strategiczne jakie należy osiągnąć aby zminimalizować możliwość wystąpienia zagrożenia lub jego skutków. Wnioski raportu cząstkowego zawierają hierarchicznie uporządkowaną listę przedsięwzięć niezbędnych do osiągnięcia celów strategicznych. Raport wskazuje siły i środki konieczne do osiągnięcia celów strategicznych, program zadań dla poziomu kraju, województwa, powiatu i gminy, sposób ich finansowania oraz informacje, które według wykonawcy są lub mogą być przydatne przy tworzeniu Krajowego Planu Zarządzania Kryzysowego. Wykonany raport cząstkowy przedkładany jest dyrektorowi RCB a w szczególnych przypadkach Szefowi Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego. Raport cząstkowy jest aktualizowany systematycznie, jednak nie rzadziej niż raz na dwa lata. Dyrektor RCB koordynuje pracami nad wykonaniem Raportu o zagrożeniach bezpieczeństwa narodowego utworzonego na podstawie raportów cząstkowych. Raport jest jednym z najważniejszych dokumentów planowania cywilnego.

3.2.4. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 15 grudnia 2009 r. w sprawie określenia organów administracji rządowej, które utworzą centra zarządzania kryzysowego, oraz sposobu ich funkcjonowania (Dz. U. z 2009 r. Nr 226, poz. 1810)[51]

Na podstawie art. 13 ust. 3 ustawy o zarządzaniu kryzysowym zostało wydane rozporządzenie w sprawie określenia organów administracji rządowej, które utworzą centra zarządzania kryzysowego, oraz sposobu ich funkcjonowania. Zgodnie z jego zapisem centrum zarządzania kryzysowego tworzą takie organy jak Minister Obrony Narodowej, Sprawiedliwości, minister właściwy do spraw rolnictwa, do spraw środowiska, do spraw zagranicznych, do spraw zdrowia, Komendant Główny Państwowej Straży Pożarnej, Policji, Straży Granicznej, Szef Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Szef Służby Kontrwywiadu Wojskowego i Wywiadu Wojskowego. Minister kierujący więcej niż jednym działem administracji rządowej może utworzyć jedno centrum zarządzania kryzysowego lub wspólne z organami mu podległymi. Zgodnie z zapisami rozporządzenia centra zarządzania kryzysowego tworzy się w budynku dostępnym wyłącznie dla osób upoważnionych ze względu na rodzaj pomieszczeń takich jak operatorsko – dyspozytorskie jak również ze względu na wyposażenie umożliwiające gromadzenie, przetwarzanie i wymianę informacji w zakresie ZK, prowadzenie analiz i ocenę sytuacji kryzysowych. Zadania swe centrum zarządzania kryzysowego realizuje zgodnie z zapisami art. 13 ust. 2 ustawy o zarządzaniu kryzysowym, w oparciu o standardy określone w ustawie o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej[52] z zachowaniem wymogów bezpieczeństwa systemów i sieci teleinformatycznych określonych w ustawie

[51] Akt wykonawczy do ustawy z dnia 26 kwietnia 2007 r. o zarządzaniu kryzysowym (Dz. U. z 2007 r. Nr 89, poz. 590, z późn. zm.).
[52] Art. 6 ust. 2 pkt 2 ustawy z dnia 21 listopada 1967 r. o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. z 2004 r. Nr 241, poz. 2416, z późn. zm.).

Publikacja finansowana przez NCBiR w ramach projektu „Zintegrowany system budowy planów zarządzania kryzysowego w oparciu o nowoczesne technologie informatyczne" Nr O ROB 0016 03 002

o ochronie informacji niejawnych[53] oraz z zachowaniem ciągłości działania i wymiany informacji, możliwości pracy w przypadku braku zasilania zewnętrznego, uszkodzenia systemów łączności, wystąpienia innych awarii. Dyżury w CZK są pełnione całodobowo. Współpracują z Rządowym Centrum Bezpieczeństwa i innymi organami administracji publicznej, w zakresie wzajemnej wymiany informacji o potencjalnych zagrożeniach i możliwościach wystąpienia sytuacji kryzysowej oraz realizowanych i planowanych działaniach zapobiegawczych, stratach i środkach, w tym finansowych, niezbędnych do odtworzenia zasobów i infrastruktury krytycznej a także w zakresie pomocy krajowej i międzynarodowej. Centra zarządzania kryzysowego raz dziennie przekazują do Rządowego Centrum Bezpieczeństwa raporty dobowe. W przypadku wprowadzenia jednego ze stanów nadzwyczajnych lub wystąpienia sytuacji kryzysowej CZK przekazują raporty sytuacyjne. W zaistniałej sytuacji kryzysowej w zakresie pozyskiwania informacji oraz ich analizy wiodącą rolę pełni centrum zarządzania kryzysowego organu właściwego terenowo. W momencie, gdy zagrożenie wykracza poza obszar właściwego organu (na terenie dwóch lub więcej województw) jak również w przypadku wprowadzenia jednego ze stanów nadzwyczajnych kompetencje zarządzające przejmuje Rządowe Centrum Bezpieczeństwa.

3.2.5. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 20 lutego 2003 r. w sprawie szczegółowych zasad udziału pododdziałów i oddziałów Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej w zapobieganiu skutkom klęski żywiołowej lub ich usuwaniu (Dz. U. z 2003 r. Nr 41, poz. 347)[54]

Rozporządzenie określa rodzaje działań ratowniczych lub prewencyjnych, wykonywanych w celu zapobieżenia skutkom klęski żywiołowej lub ich usunięcia, w których mogą uczestniczyć pododdziały i oddziały Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej, sposób koordynowania i dowodzenia tymi zasobami oraz sposób zabezpieczenia logistycznego ich działań. W ramach prac ratowniczych lub prewencyjnych pododdziały i oddziały Sił Zbrojnych biorą współudział między innymi w monitorowaniu zagrożeń, ocenie ich skutków, uczestniczą w akcjach poszukiwawczo - ratowniczych, ewakuacyjnych dotyczących ludności cywilnej i mienia, prowadzą prace przy użyciu specjalistycznego sprzętu technicznego lub materiałów wybuchowych z własnych zasobów, usuwaniu materiałów niebezpiecznych i ich unieszkodliwieniu. Wykonują zadania związane z naprawą i odbudową infrastruktury technicznej oraz likwidacji skażeń i zakażeń biologicznych, a także udzielają pomocy medycznej i realizują prace związane z działaniami sanitarno-higienicznymi i przeciwepidemicznymi. Zaangażowanie oddziałów Sił Zbrojnych RP wynika z zapisów wojewódzkich planów zarządzania kryzysowego, uzgodnionych w tym zakresie z Ministrem Obrony Narodowej, a w przypadku

[53] Ustawa z dnia 22 stycznia 1999 r. o ochronie informacji niejawnych (Dz. U. z 2005 r. Nr 196, poz. 1631, z późn. zm.).
[54] Akt wykonawczy do ustawy z dnia 18 kwietnia 2002 r. o stanie klęski żywiołowej (Dz. U. z 2002r. Nr 62, poz. 558, z późn. zm.).

zagrożenia występującego poza teren jednego województwa, Siły Zbrojne angażowane są na podstawie zapisów planu Rządowego Zespołu Koordynacji Kryzysowej[55].

Przedstawione plany określają również warunki udziału oddziałów Sił Zbrojnych na potrzeby akcji, ich wyposażenia oraz zabezpieczenia logistycznego. Oddziały Sił Zbrojnych RP mogą być w dyspozycji wojewody, który na potrzeby włączenia oddziałów do akcji, przekazuje zadania wyłącznie ich dowódcom, a ci wydają polecenia swym podwładnym na zasadach określonych w regulaminach wojskowych i zgodnie z procedurami obowiązującymi w Siłach Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej. W przypadku użycia Sił Zbrojnych na terenie województwa organizacja zabezpieczenia logistycznego, łączności, noclegu, wyżywienia oraz pomocy medycznej leży w gestii wojewódzkich jednostek organizacyjnych na danym terenie.

3.2.6. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 20 grudnia 2013 r. w sprawie szczegółowych zasad użycia oddziałów i pododdziałów Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej w czasie stanu wyjątkowego (Dz. U. 2013 r., poz. 1733)[56]

W rozporządzeniu określono szczegółowe zasady użycia oddziałów i pododdziałów Sił Zbrojnych, w czasie stanu wyjątkowego aż do momentu przywrócenia prawidłowego funkcjonowania państwa, jeżeli inne zastosowane siły i środki zostały wyczerpane. Rozdysponowane oddziały i pododdziały Sił Zbrojnych do wykonywania zadań w czasie stanu wyjątkowego nie zmieniają swojej struktury organizacyjnej i pozostają w systemie dowodzenia Sił Zbrojnych RP. W czasie stanu wyjątkowego postanowienia Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej wykonuje Minister Obrony Narodowej kierujący oddziałami i poddziałami Sił Zbrojnych. W uzgodnieniu z właściwym ministrem do spraw wewnętrznych, Minister Obrony Narodowej wydaje decyzje dla dowódców oddziałów Sił Zbrojnych, które zawierają informacje na temat użycia jednostek, ich liczebności, przydzielonych zadań, obszarów działania oraz określenia czasu ich wykonania, a także zalecenia co do ograniczeń użycia posiadanego uzbrojenia zgodnie z przepisami ustawy o Policji[57] i sprzętu wojskowego, jak również zalecenia w sprawie współpracy dowódców oddziałów Sił Zbrojnych w czasie wykonywania zadań z organami administracji rządowej i samorządu terytorialnego. Działaniami oddziałów i pododdziałów Sił Zbrojnych RP dowodzi i koordynuje nimi, Dowódca Operacyjny Rodzajów Sił Zbrojnych. Natomiast Komendant Główny Żandarmerii Wojskowej, Dowódca Garnizonu Warszawa lub dowódca sił specjalnych dowodzą i koordynują zadaniami, w przypadku wydzielenia oddziałów

[55] Przepis art. 12 ustawy z dnia 18 kwietnia 2002 r. o stanie klęski żywiołowej (Dz. U. z 2002 r. Nr 62, poz. 558, z późn. zm.) dotyczący Rządowego Zespół Koordynacji Kryzysowej został uchylony art. 30 ustawy z dnia 26 kwietnia 2007 r. o zarządzaniu kryzysowym (Dz. U. z 2013 r. poz. 1166). Tym samym RZKK nie powinien występować w treści omawianego rozporządzenia. Zaistniała niezgodność powstała w wyniku braku należytej analizy ówczesnego stanu prawnego. Ponadto należy wskazać, iż ze względu na odmienny charakter działania nie można utożsamiać RZKK z powstałym na podstawie ww. ustawy o zarządzaniu kryzysowym Rządowym Zespołem Zarządzania Kryzysowego. Omawiana niezgodność poza kwestiami formalno-prawnymi nie oddziałuje na sprawność systemu ZK, ponieważ problematyka użycia Sił Zbrojnych RP w sytuacjach kryzysowych (również w stanach nadzwyczajnych) kompleksowo reguluje ustawa o zarządzaniu kryzysowym.

[56] Akt wykonawczy do ustawy z dnia 21 czerwca 2002 r. o stanie wyjątkowym (Dz. U. z 2002 r. nr 113, poz. 985, z późn. zm.).

[57] Ustawa z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji (Dz. U. z 2002 r. Nr 7, poz.58, z późn. zm.).

Publikacja finansowana przez NCBiR w ramach projektu „Zintegrowany system budowy planów zarządzania kryzysowego w oparciu o nowoczesne technologie informatyczne" Nr O ROB 0016 03 002

i pododdziałów wyłącznie z podległych im jednostek wojskowych. Wymienione wyżej osoby w ramach realizacji zadań, współpracują z ministrem właściwym do spaw wewnętrznych i Komendantem Głównym Policji na skutek zagrożenia wychodzącego poza obszar jednego województwa oraz wojewodą i właściwym miejscowo komendantem wojewódzkim Policji w przypadku użycia oddziałów i pododdziałów na terenie jednego województwa. Dokumentowanie działań oddziałów i pododdziałów Sił Zbrojnych RP leży w gestii Żandarmerii Wojskowej i odbywa się za pomocą urządzeń rejestrujących obraz i dźwięk, stosownie do potrzeb i możliwości. Po zakończeniu akcji dowódcy oddziałów i pododdziałów Sił Zbrojnych RP sporządzają szczegółowy raport z wykonanych zadań dotyczący m.in. czasu i miejsca, opis warunków bezpośrednio przed i w czasie działania oraz opis przyczyn i skutków użycia środków przymusu bezpośredniego i broni palnej.

3.2.7. Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 18 lutego 2011 r. w sprawie szczegółowych zasad organizacji krajowego systemu ratowniczo-gaśniczego (Dz. U. z 2011 r. Nr 46, poz. 239)

Przedstawione rozporządzenie odnosi się do zapisów art. 14 ust. 2 ustawy z dnia 24 sierpnia 1991 roku o ochronie przeciwpożarowej[58]. Artykuł ten określa normy organizacji krajowego systemu ratowniczo-gaśniczego na obszarze powiatu, województwa i kraju. Rozporządzenie zawiera dziewięć rozdziałów. W pierwszym z nich przywołane zostały definicje w zakresie czasu interwencji, podstawowych i specjalistycznych czynności ratowniczych, dekontaminacji wstępnej, dziedzin ratownictwa, gotowości operacyjnej, kierowania działaniem ratowniczym, medycznych działań ratowniczych, podmiotów KSR-G, podwyższonej gotowości operacyjnej, przejęcia kierowania działaniem ratowniczym, segregacji poszkodowanych, pierwotnej i wtórnej oraz wykonania dostępu, zdarzenia pojedynczego, mnogiego, masowego i nadzwyczajnego. Kolejny rozdział dotyczy organizacji przez komendanta powiatowego (miejskiego) PSP KSR-G na obszarze powiatu oraz zakresu zadań, organizacji przez komendanta wojewódzkiego PSP KSR-G na obszarze województwa z odpowiednio przypisanymi zadaniami, oraz organizacji przez Komendanta Głównego PSP KSR-G na obszarze kraju wraz z przynależnymi obowiązkami. Następny rozdział określa zasady walki z pożarami w zakresie planowania, organizowania i realizacjowania działań ratowniczych niezbędnych do ugaszenia, zmniejszenia lub likwidacji zagrożenia pożarowego czy wybuchowego. Walki z klęskami żywiołowymi obejmującymi planowanie, organizowanie i realizację działań ratowniczych niezbędnych do ratowania życia, zdrowia, mienia lub środowiska. Realizację zadań w zakresie ratownictwa technicznego obejmującego planowanie, organizowanie i realizację działań ratowniczych niezbędnych do poszukiwania i dotarcia do zagrożonych lub poszkodowanych osób i zwierząt a także zmniejszenia lub likwidacji zagrożenia. Działania w ramach ratownictwa chemicznego i ekologicznego obejmujących planowanie, organizowanie i realizację działań ratowniczych zmierzających do zmniejszenia lub likwidacji zagrożeń wywołanych przez substancje niebezpieczne oraz w zakresie ratownictwa medycznego obejmujące planowanie,

[58] Ustawa z dnia 24 sierpnia 1991 r. o ochronie przeciwpożarowej (Dz. U. z 1991 r. Nr 81, poz. 351, z późn. zm.).

Publikacja finansowana przez NCBiR w ramach projektu „Zintegrowany system budowy planów zarządzania kryzysowego w oparciu o nowoczesne technologie informatyczne" Nr O ROB 0016 03 002

organizowanie i realizację działań w zakresie kwalifikowanej pierwszej pomocy. Kolejne dwa rozdziały czwarty i piaty obejmują tematykę w zakresie dysponowania do działań ratowniczych oraz kierowania, począwszy od momentu przybycia na miejsce zdarzenia pierwszych sił i środków, poprzez poziom kierowania interwencyjny, taktyczny i strategiczny. Rozdział szósty dotyczy prowadzenia dokumentacji działań ratowniczych i funkcjonowania KSR-G w zakresie ewidencji zdarzeń. Siódmy rozdział przywołanego rozporządzenia dotyczy organizacji odwodów operacyjnych KSR-G na obszarze województwa i kraju. Przedostatni rozdział określa zasady organizacji stanowisk kierowania na obszarze powiatu, województwa i kraju, natomiast rozdział dziewiąty dotyczy przepisów przejściowych i końcowych.

3.2.8. Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 21 grudnia 2010 r. w sprawie wojewódzkiego planu działania systemu Państwowe Ratownictwo Medyczne oraz kryteriów kalkulacji kosztów działalności zespołów ratownictwa medycznego (Dz. U. z 2011 r. Nr 3, poz. 6)[59]

Rozporządzenie określa: szczegółowy zakres danych i ich szczegółowości objętych wojewódzkim planem działania systemu Państwowe Ratownictwo Medyczne, ramowy wzór planu oraz kryteria kalkulacji kosztów działalności zespołów ratownictwa medycznego. Zgodnie z rozporządzeniem plan zawiera: charakterystykę potencjalnych zagrożeń dla życia lub zdrowia ludzi mogących wystąpić na obszarze województwa, w tym sieci komunikacyjnej w zakresie dróg którymi przewożone są materiały niebezpieczne, struktury demograficznej i urbanistycznej z uwzględnieniem zakładów o zwiększonym i dużym ryzyku, oraz analizie zagrożeń występujących w latach ubiegłych na danym obszarze. Ponadto plan obejmuje informacje o jednostkach systemu Państwowego Ratownictwa Medycznego wraz z danymi dotyczącymi liczby, rodzaju i rozmieszczenia zespołów ratownictwa medycznego oraz specjalistycznych środków transportu, liczby i rozmieszczenia szpitalnych oddziałów ratunkowych w poszczególnych powiatach, centrów urazowych wraz z informacją o zakresie świadczeń, szpitali z określeniem profili oddziałów i liczby łóżek stałych i gotowych do rozwinięcia, a także liczby ratowników posiadających ważne zaświadczenie o ukończeniu kursu w zakresie kwalifikowanej pierwszej pomocy i uzyskaniu tytułu ratownika, niezbędnego wyposażenia do udzielenia kwalifikowanej pierwszej pomocy oraz maksymalnego czasu osiągnięcia pełnej gotowości jednostek systemu. Kolejnym elementem planu jest opis struktury systemu powiadamiania o stanach nagłych zagrożenia zdrowia, informacji o lokalizacji wojewódzkich centrów powiadamiania ratunkowego i centrów znajdujących się na jego obszarze. Informacje dotyczą nazwy miejscowości, w której zlokalizowane jest wojewódzkie centrum i centrum powiadamiania ratunkowego, liczby stanowisk dyspozytorów, organizacji i procedur koordynacji działań jednostek systemu oraz systemów teleinformatycznych wykorzystywanych na potrzeby powiadamiania o stanach nagłych zagrożenia zdrowia. Przedstawiony plan zawiera również informacje na temat sposobu współpracy systemu z wojewodą oraz jednostkami współpracującymi, a także kalkulację kosztów działalności zespołów ratowniczych. Ważnym

[59] Akt wykonawczy do ustawy z dnia 8 września 2006 r. o Państwowym Ratownictwie Medycznym (Dz. U. z 2006 r. Nr 191, poz. 1410, z późn. zm.).

Publikacja finansowana przez NCBiR w ramach projektu „Zintegrowany system budowy planów zarządzania kryzysowego w oparciu o nowoczesne technologie informatyczne" Nr O ROB 0016 03 002

elementem planu jest mapa z oznaczeniem granic województwa, powiatów, miast na prawach powiatów, miast i gmin, uwzględniająca przebieg dróg krajowych, wojewódzkich i powiatowych, głównych linii kolejowych, rzek oraz rozmieszczenie jezior i zbiorników wodnych, lokalizacji lądowisk dla śmigłowców oraz szpitali. Plan ten jest wynikiem planowania cywilnego.

3.2.9. Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 24 lutego 2009 r. w sprawie szczegółowego zakresu uprawnień i obowiązków lekarza koordynatora ratownictwa medycznego (Dz. U. z 2009 r. Nr 39, poz. 322)

Przedstawione rozporządzenie określa szczegółowy zakresu uprawnień lekarza koordynatora ratownictwa medycznego, do których należy pozyskiwanie informacji od dysponentów jednostek, zakładów opieki zdrowotnej i jednostek współpracujących z systemem, o miejscu i rodzaju zdarzenia, liczbie poszkodowanych, a w miarę możliwości ich danych osobowych. Pozyskiwane informacje dotyczą także ilości i rodzaju możliwych do zadysponowania zespołów ratownictwa medycznego i współpracujących z systemem, gotowości szpitalnych oddziałów ratunkowych i ilości wolnych w nim miejsc, liczby wolnych stanowisk intensywnej terapii, sali operacyjnych, zabiegowych i zespołów operacyjnych. Do zbieranych danych należy zaliczyć także komunikaty o czasowym całkowitym lub częściowym braku możliwości udzielania pomocy przez dane szpitale wraz z informacją o ich przyczynie, czasowym wyłączeniu z użycia aparatury wysokospecjalistycznej np. do dializoterapii, tomografu komputerowego, rezonansu magnetycznego, do koronarografii i angioplastyki.

W przypadku zaistnienia katastrofy naturalnej, klęski żywiołowej lub awarii technicznej w wyniku, której obrażenia poniosła znaczna liczba osób wymagających udzielenia pomocy, lekarz koordynator może zwrócić się do lekarza koordynatora z innego województwa o zadysponowanie zespołu ratownictwa medycznego, znajdującego się w jego obszarze na zasadzie współpracy z organami administracji publicznej, zespołami ratownictwa medycznego z innych województw, a w szczególności w ramach współpracy z Krajowym Systemem Ratowniczo – Gaśniczym. Ponadto rozporządzenie określa szczegółowy zakres obowiązków lekarza koordynatora ratownictwa medycznego w zakresie współpracy z dyspozytorami medycznymi, jednostkami systemu, szpitalami, z lekarzem koordynatorem z innego województwa w zakresie wykorzystania jednostek systemu oraz jednostek współpracujących z nim. Zobowiązuje go również do sporządzania raportu z całodobowego dyżuru, z koordynowania działaniami podejmowanymi w sytuacji wystąpienia zdarzenia z określeniem przebiegu akcji, ustalenia liczby poszkodowanych osób, ich rozmieszczenia w oddziałach szpitalnych, a także określenia liczby ofiar śmiertelnych. W ramach swych kompetencji lekarz koordynator zobowiązany jest również do bieżącego monitorowania zdarzeń mogących powodować znaczne zagrożenie, udzielania dyspozytorom medycznym i kierującym akcją niezbędnych informacji zgodnie z aktualną wiedzą medyczną w zakresie podejmowania czynności ratunkowych. Posiada również obowiązek stosowania w zakresie jego dotyczącym planu wojewody w sprawie warunków i sposobu przygotowania oraz wykorzystywania publicznej i niepublicznej służby zdrowia, również zasad postępowania w razie stanu epidemii lub jego zagrożenia a także współpracy z wyznaczoną przez ministra właściwego do spraw

Publikacja finansowana przez NCBiR w ramach projektu „Zintegrowany system budowy planów zarządzania kryzysowego w oparciu o nowoczesne technologie informatyczne" Nr O ROB 0016 03 002

zdrowia jednostką badawczo-rozwojową do wykonywania międzynarodowych przepisów w zakresie pozyskiwania i wymiany informacji i o zagrożeniach bezpieczeństwa zdrowotnego ludności.

3.2.10. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 14 lipca 1953 r. w sprawie wykonania art. 5 dekretu o świadczeniach w celu zwalczania klęsk żywiołowych (Dz. U. z 1953 r. Nr 37, poz. 158, z późn. zm.)

Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 14 lipca 1953 r. w sprawie wykonania dekretu o świadczeniach w celu zwalczania klęsk żywiołowych (Dz. U. 1953 r. Nr 37, poz. 158, , z późn. zm.) wskazuje na okoliczności wprowadzenia obowiązku świadczeń osobistych i rzeczowych.

Zgodnie z § 3 pkt. 2 powołanie do spełnienia obowiązku świadczeń osobistych i rzeczowych następuje w formie zarządzenia, które powinno zawierać podstawę prawną powołania, określenie rodzaju świadczeń oraz miejsce, godzinę i dzień osobistego stawiennictwa, jak również przypuszczalny czas trwania świadczeń oraz skutki prawne niedopełnienia tego obowiązku. Wezwanie to powinno być doręczone określonej osobie na piśmie. Dopuszcza się również możliwość ustnego ogłoszenie zarządzenia, jednakże tylko w przypadku, gdy zwłoka w jego dostarczeniu grozi niebezpieczeństwem. W zależności od predyspozycji, powołani kierowani są do wykonania określonych zadań.

W przypadku przedsiębiorstw przemysłowych, transportowych lub budowlanych, nakłada się obowiązek świadczeń, jednakże tylko wówczas, gdy nie ma możliwości zwalczenia klęski żywiołowej w inny sposób[60]. Obowiązek ten nakładany jest w sposób najmniej ograniczający możliwości przedsiębiorstwa, by nie zakłócić prawidłowej pracy.

Z kolei pokrycie kosztów paliwa oraz innych materiałów, których używa się w ramach wykorzystania środków przewozowych i narzędzi dostarczanych na potrzeby spełnienia obowiązku świadczeń, następuje ze środków budżetu właściwej jednostki. Rozporządzenie wskazuje również, że pracownik przedsiębiorstwa, powołany do świadczeń w celu zwalczania klęsk żywiołowych, otrzymuje prawo do pełnego wynagrodzenia przez cały okres wykonywania prac społecznych związanych z usuwaniem szkód[61].

3.2.11. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 8 czerwca 1999 r. w sprawie zasad oraz trybu ustalania i wypłaty odszkodowań za szkody poniesione w związku z akcjami zwalczania klęsk żywiołowych (Dz. U. z 1999 r. Nr 55, poz. 573)

Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 8 czerwca 1999r. w sprawie zasad oraz trybu ustalania i wypłaty odszkodowań za szkody poniesione w związku z akcjami zwalczania klęsk żywiołowych (Dz. U. z 1999 r. Nr 55, poz., 573) reguluje zasady wypłacania odszkodowań z tytułu szkód poniesionych w ww. sytuacjach[62].

[60] § 7, pkt. 4. Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 14 lipca 1953 r. w sprawie wykonania art. 5 dekretu o świadczeniach w celu zwalczania klęsk żywiołowych (Dz. U. 1953 r. Nr 37, poz. 158, z późn. zm.).

[61] § 9, pkt. 1 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 14 lipca 1953 r. w sprawie wykonania art. 5 dekretu o świadczeniach w celu zwalczania klęsk żywiołowych (Dz. U. 1953 r. Nr 37, poz. 158, z późn. zm.).

[62] § 1 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 8 czerwca 1999 r. w sprawie zasad oraz trybu ustalania i wypłaty odszkodowań za szkody poniesione w związku z akcjami zwalczania klęsk żywiołowych (Dz. U. 1999 r. Nr 55, poz. 573).

Publikacja finansowana przez NCBiR w ramach projektu „Zintegrowany system budowy planów zarządzania kryzysowego w oparciu o nowoczesne technologie informatyczne" Nr O ROB 0016 03 002

Rozporządzenie odnosi się do poszkodowanych osób fizycznych, które nie z własnej winy w czasie realizacji świadczeń osobistych, w celu zwalczania klęski żywiołowej doznały uszczerbku na zdrowiu, skutkującego całkowitą lub częściową utratą zdolności do wykonywania pracy zarobkowej.

Odszkodowanie wypłacane jest w całości z rezerwy celowej ustalanej na ten cel w ustawie budżetowej na dany rok. Roszczenie o odszkodowanie przedawnia się po upływie 3 lat[63]. W celu zapewnienia prawidłowego postępowania likwidacyjnego w sprawach szkód, wynikających ze szkód występujących w czasie opisanej klęski w rozporządzeniu, minister w drodze zamówień publicznych dokonuje wyboru zakładu ubezpieczeniowego, by móc w przyszłości zrealizować odszkodowania dla osób, które poniosły szkody w trakcie zwalczania klęski żywiołowej.

W umowie pomiędzy firmą ubezpieczeniową a organem odpowiedzialnym za stan bezpieczeństwa w czasie klęski żywiołowej są ustalane w szczególności:

- zakres czynności firmy ubezpieczeniowej;
- terminy prowadzenia postępowań likwidacyjnych;
- sposób, tryb i terminy powiadamiania ministra przez zakład ubezpieczeniowy o wpłynięciu zgłoszeń o odszkodowanie;
- sposób i terminy powiadamiania ministra przez zakład ubezpieczeniowy o wynikach poszczególnych postępowań likwidacyjnych;
- tryb wykonywania wypłat odszkodowań[64].

W przypadku, gdy przyznane przez ministra odszkodowanie jest niższe niż firmy ubezpieczeniowej, decyzja powinna zostać w stosowny sposób uzasadniona przy uwzględnieniu właściwej opinii biegłego ustanowionego przez ministra w celu zbadania sprawy przed podjęciem decyzji.

3.3. PODSUMOWANIE I WNIOSKI

Po przeanalizowaniu wyżej wymienionych aktów wykonawczych, należy wskazać, że:

1. Wybrane i przedstawione przepisy odwołują się do obszaru:
   a. zarządzania kryzysowego (rozporządzenia do ustawy o zarządzaniu kryzysowym);
   b. planowania cywilnego (rozporządzenia do ustawy o zarządzaniu kryzysowym, Państwowym Ratownictwie Medycznym);
   c. faz zarządzania kryzysowego regulujących sposoby funkcjonowania służb, inspekcji i straży (w tym działanie podmiotów wspierających – Sił Zbrojnych).

[63] § 4, pkt. 2. rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 8 czerwca 1999 r. w sprawie zasad oraz trybu ustalania i wypłaty odszkodowań za szkody poniesione w związku z akcjami zwalczania klęsk żywiołowych (Dz. U. 1999 r. Nr 55, poz. 573).

[64] § 6.1 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 8 czerwca 1999 r. w sprawie zasad oraz trybu ustalania i wypłaty odszkodowań za szkody poniesione w związku z akcjami zwalczania klęsk żywiołowych (Dz. U. 1999 r. Nr 55, poz. 573).

Publikacja finansowana przez NCBiR w ramach projektu „Zintegrowany system budowy planów zarządzania kryzysowego w oparciu o nowoczesne technologie informatyczne" Nr O ROB 0016 03 002

2. W badaniu wskazano najważniejsze przepisy dedykowane najistotniejszym podmiotom i procesom systemu ZK: zarządzania kryzysowego, krajowego systemu ratowniczo- gaśniczego, systemu Państwowe Ratownictwo Medyczne, instytucji odpowiedzialnych za działania przeciwpowodziowe oraz związanymi z szeroko rozumianą ochroną środowiska. Uzupełnienie stanowią rozporządzenia dotyczące specjalnej organizacji państwa na wypadek konieczności ograniczenia swobód obywatelskich (stany nadzwyczajne) oraz wykorzystania podczas nich Sił Zbrojnych.
3. Należy wskazać, że wybrane i scharakteryzowane przepisy wykonawcze stanowią podstawę dla procesu planowania cywilnego. Szeroki zakres tych regulacji pokazuje, że zarządzanie kryzysowe jest obszarem, który nie można zawężać jedynie do przepisów ustawy o zarządzaniu kryzysowym i rozporządzeń będących wykonaniem delegacji tej ustawy. Szczególna funkcja jaką jest przygotowanie systemu do reakcji na zdarzenia niepożądane powinna być więc realizowana poprzez wskazanie nie tylko reguł postępowania, ale powinna także określać zależności pomiędzy poszczególnymi elementami struktur państwa, które posiadają zdolności do ograniczania skutków sytuacji kryzysowych.
4. Analiza powyższych aktów prawnych wskazuje na prawidłowość, która powinna być zawarta w procesie planowania. Ze względu na różnorodny charakter podmiotów podejmujących działania (ich status prawny, cele, zadania czy kulturę organizacyjną) niezbędne jest określenie zasad włączania ich do działań, zakres ich podległości oraz sposób zarządzania nimi w oparciu o zasady: kierowania, koordynacji lub współdziałania.

W przywołanych powyżej rozporządzeniach tylko jedno z nich, Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 18 lutego 2011 r. w sprawie szczegółowych zasad organizacji krajowego systemu ratowniczo-gaśniczego, zawiera pojęcia i definicje z zakresu zarządzania kryzysowego i ratownictwa medycznego. W wyniku analizy przedstawiono pojęcia, które powinny znaleźć swoje odzwierciedlenie w katalogu ze względu na swoje znaczenie dla systemu organizacji KSR-G. Rozporządzenia są aktami prawnymi, które tylko w nielicznych przypadkach zawierają metodykę. Jednym z nich jest omawiane rozporządzenie, które zawiera metodykę dotyczącą obliczenia wartości wskaźnika zagrożenia gminy i powiatu na podstawie której dokonuje się obliczenia wartości wskaźnika zagrożenia dla województwa.

3.4. LITERATURA

1. Pilch T., *Zasady badań pedagogicznych*, Wyd. Żak, Warszawa 1995.
2. Hydzik B., *Metodologia pedagogicznych badań naukowych w wojsku,* WSMW, Gdynia 1984.
3. Ustawa z dnia 26 kwietnia 2007 r. o zarządzaniu kryzysowym (Dz. U. z 2007 r. Nr 89, poz. 590, z późn. zm.).
4. Ustawa z dnia 21 listopada 1967 r. o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. z 2004 r. Nr 241, poz. 2416, z późn. zm.).
5. Ustawa z dnia 22 stycznia 1999 r. o ochronie informacji niejawnych (Dz. U. z 2005 r. Nr 196, poz. 1631, z późn. zm.).

Publikacja finansowana przez NCBiR w ramach projektu „Zintegrowany system budowy planów zarządzania kryzysowego w oparciu o nowoczesne technologie informatyczne" Nr O ROB 0016 03 002

6. Ustawa z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji (Dz. U. z 2002 r. Nr 7, poz. 58, z późn. zm.).
7. Ustawa z dnia 24 maja 2013 r. o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej (Dz. U. z 2013 r. poz. 628).
8. Ustawa z dnia 8 września 2006 r. o Państwowym Ratownictwie Medycznym (Dz. U. z 2006 r. Nr 191, poz. 1410, z późn. zm.).
9. Ustawa z dnia 24 sierpnia 1991 r. o ochronie przeciwpożarowej (Dz. U. z 1991 r. Nr 81, poz. 351, z późn. zm.).
10. Rozporządzenie Prezesa Rady Ministrów z dnia 11 kwietnia 2011 r. w sprawie organizacji i trybu działania Rządowego Centrum Bezpieczeństwa (Dz. U. z 2011 r. Nr 86, poz. 471).
11. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 30 kwietnia 2010 r. w sprawie planów ochrony infrastruktury krytycznej (Dz. U. z 2010 r. Nr 83, poz. 542).
12. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 30 kwietnia 2010 r. w sprawie Raportu o zagrożeniach bezpieczeństwa narodowego (Dz. U. z 2010 r. Nr 83, poz. 540).
13. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 15 grudnia 2009 r. w sprawie określenia organów administracji rządowej, które utworzą centra zarządzania kryzysowego, oraz sposobu ich funkcjonowania (Dz. U. z 2009 r. Nr 226, poz. 1810).
14. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 20 lutego 2003 r. w sprawie szczegółowych zasad udziału pododdziałów i oddziałów Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej w zapobieganiu skutkom klęski żywiołowej lub ich usuwaniu (Dz. U. z 2003 r. Nr 41, poz. 347).
15. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 20 grudnia 2013 r. w sprawie szczegółowych zasad użycia oddziałów i pododdziałów Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej w czasie stanu wyjątkowego (Dz. U. z 2013 r., poz. 1733).
16. Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 18 lutego 2011 r. w sprawie szczegółowych zasad organizacji krajowego systemu ratowniczo-gaśniczego (Dz. U. z 2011 r. Nr 46, poz. 239).
17. Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 21 grudnia 2010 r. w sprawie wojewódzkiego planu działania systemu Państwowe Ratownictwo Medyczne oraz kryteriów kalkulacji kosztów działalności zespołów ratownictwa medycznego (Dz. U. z 2011 r. Nr 3, poz. 6).
18. Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 24 lutego 2009 r. w sprawie szczegółowego zakresu uprawnień i obowiązków lekarza koordynatora ratownictwa medycznego (Dz. U. z 2009 r. Nr 39, poz. 322).
19. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 14 lipca 1953 r. w sprawie wykonania art. 5 dekretu o świadczeniach w celu zwalczania klęsk żywiołowych (Dz. U. z 1953 r. Nr 37, poz. 158).
20. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 8 czerwca 1999 r. w sprawie zasad oraz trybu ustalania i wypłaty odszkodowań za szkody poniesione w związku z akcjami zwalczania klęsk żywiołowych (Dz. U. z 1999 r. Nr 55, poz. 573).
21. Witryna internetowa: www.prawo.uni.wroc.pl/pliki/10361 stan z 28 maja 2013 r.

Publikacja finansowana przez NCBiR w ramach projektu „Zintegrowany system budowy planów zarządzania kryzysowego w oparciu o nowoczesne technologie informatyczne" Nr O ROB 0016 03 002

4. PRZEGLĄD WYBRANYCH PRZEPISÓW Z ZAKRESU ZARZĄDZANIA KRYZYSOWEGO – PRZEPISY RESORTOWE

4.1. WSTĘP

Głównym celem niniejszego rozdziału jest analiza dokumentów prawa resortowego w zakresie zarządzania kryzysowego, pod kątem wytypowania tych, które mogą zostać wykorzystane w procesie tworzenia nowoczesnego systemu budowy planów zarządzania kryzysowego tworzonego w ramach projektu badawczego „Zintegrowany system budowy planów zarządzania kryzysowego w oparciu o nowoczesne technologie informatyczne".

Drugim celem opracowania jest zebranie terminologii do leksykonu, która może być wykorzystywana w procesie zarządzania kryzysowego.

Analiza przepisów krajowego prawa resortowego związanego z zarządzaniem kryzysowym została przeprowadzona dla każdego dokumentu uchwalonego przez ministerstwa (oprócz Ministerstwa Obrony Narodowej) i urzędy centralne. Dokumentem obligującym resorty do wprowadzenia mechanizmów zarządzania kryzysowego jest artykuł 12 ustawy o zarządzaniu kryzysowym (Dz. U. z 2007 r. Nr 89, poz. 590, z późn. zm.). Do analizy zostały więc wybrane dokumenty tych resortów, które powyższy punkt spełniły. Jednolite wymagania we wszystkich ministerstwach i urzędach centralnych pozwalają na znalezienie znaczących różnic oraz istotnych zapisów dotyczących zarządzania kryzysowego.

4.2. WYBRANE PRZEPISY RESORTOWE

Poprzez serwis prawniczy „LexPolonica" przeszukano w bazie aktów wszystkich resortów akty prawne, które w swojej treści zawierały hasło „zarządzanie kryzysowe". Wynikami wyszukiwania były zarządzenia dotyczące zarządzania kryzysowego uchwalone przez następujące resorty i jednostki im podległe:

- Komendę Główną Straży Granicznej;
- Ministerstwo Edukacji Narodowej;
- Ministerstwo Administracji i Cyfryzacji;
- Ministerstwo Finansów;
- Ministerstwo Gospodarki;
- Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego;
- Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego;
- Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej;
- Ministerstwo Rozwoju Regionalnego;
- Ministerstwo Sprawiedliwości;
- Ministerstwo Spraw Wewnętrznych;
- Ministerstwo Spraw Zagranicznych;
- Ministerstwo Środowiska;
- Ministerstwo Transportu, Budownictwa i Gospodarki Morskiej;
- Ministerstwo Zdrowia;
- Państwową Agencji Atomistyki;
- Kasę Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego;

Publikacja finansowana przez NCBiR w ramach projektu „Zintegrowany system budowy planów zarządzania kryzysowego w oparciu o nowoczesne technologie informatyczne" Nr O ROB 0016 03 002

- Urząd Lotnictwa Cywilnego;
- Wyższy Urząd Górniczym.

Na chwilę obecną wśród ministerstw, które nie wprowadziły zarządzenia dotyczącego zarządzania kryzysowego są m.in.: Ministerstwo Sportu i Turystyki, Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi, Ministerstwo Skarbu Państwa.

Obowiązek tworzenia zespołów zarządzania kryzysowego zapisany jest w ustawie o zarządzaniu kryzysowym (Dz. U. z 2007 r. Nr 89, poz. 590, z późn. zm.) i większość dokumentów sporządzanych w resortach wygląda niemalże identycznie, dlatego na potrzeby niniejszego rozdziału do analizy wybrano trzy obszerne zarządzenia, organizujące zespoły zarządzania kryzysowego w resortach, dwa zarządzenia dotyczące utworzenia zespołów zarządzania kryzysowego w urzędach centralnych oraz trzy dokumenty ustanawiające centra zarządzania kryzysowego.

Odrębnymi przepisami (ustawa o zarządzaniu kryzysowym - Dz. U. z 2007 r. Nr 89, poz. 590, z późn. zm.) powołano w niektórych resortach centra zarządzania kryzysowego. Dotyczy to tych ministerstw, w których do zakresu działań należą sprawy związane z zapewnieniem bezpieczeństwa narodowego, w tym ochrony ludności lub gospodarczych podstaw bezpieczeństwa państwa. Z uwagi na to, że na centrach zarządzania kryzysowego spoczywa większa odpowiedzialność, zakres ich obowiązków jest znacznie większy niż w przypadku zespołów zarządzania kryzysowego[65].

Do zadań tych należy m.in.:

1. pełnienie całodobowego dyżuru w celu zapewnienia przepływu informacji na potrzeby zarządzania kryzysowego;
2. współdziałanie z centrami zarządzania kryzysowego organów administracji publicznej;
3. nadzór nad funkcjonowaniem systemu wykrywania i alarmowania oraz systemu wczesnego ostrzegania ludności;
4. współpraca z podmiotami realizującymi monitoring środowiska;
5. współdziałanie z podmiotami prowadzącymi akcje ratownicze, poszukiwawcze i humanitarne;
6. dokumentowanie działań podejmowanych przez centrum;
7. realizacja zadań stałego dyżuru na potrzeby podwyższania gotowości obronnej państwa;
8. współdziałanie na wszystkich szczeblach administracji rządowej w zakresie informowania i przekazywania poleceń do wykonania w systemie całodobowym dla jednostek ochrony zdrowia w przypadkach awaryjnych, losowych, jak również zaburzeń funkcjonowania systemu[66].

[65] Art. 13 ust. 1 ustawy z dnia 26 kwietnia 2007 r. o zarządzaniu kryzysowym (Dz. U. z 2007 r. Nr 89, poz. 590, z późn. zm.)

[66] Art. 13 ust. 2 ustawy z dnia 26 kwietnia 2007 r. o zarządzaniu kryzysowym (Dz. U. z 2007 r. Nr 89, poz. 590, z późn. zm.).

Publikacja finansowana przez NCBiR w ramach projektu „Zintegrowany system budowy planów zarządzania kryzysowego w oparciu o nowoczesne technologie informatyczne" Nr O ROB 0016 03 002

4.2.1. Zarządzenie Nr 16 Szefa Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego z dnia 7 marca 2011 r. w sprawie organizacji, składu oraz miejsca i trybu pracy Zespołu Zarządzania Kryzysowego w Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego (Dz.Urz.ABW.2011.1.9)

Zarządzenie nr 16 szefa Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego powołuje do życia zespół zarządzania kryzysowego (Dz. U. z 2007 r. Nr 89, poz. 590, z późn. zm.). Zespół ten funkcjonuje na zasadach, które opisane są w ustawie o zarządzaniu kryzysowym. W artykule 12 ust. 2c wyszczególnione są zadania, które nakładają na zespół zarządzania kryzysowego następujące obowiązki:

1. dokonywanie okresowej oceny zagrożeń na potrzeby Raportu;
2. opiniowanie projektów planów zarządzania kryzysowego;
3. opiniowanie wykazu obiektów, instalacji i urządzeń wchodzących w skład infrastruktury krytycznej w ramach swoich właściwości;
4. wypracowywanie wniosków i propozycji dotyczących zapobiegania i przeciwdziałania zagrożeniom[67].

Zadania można odnaleźć w ustawie o zarządzaniu kryzysowym. Instytucja nie wpisała żadnych dodatkowych zadań dla zespołu. W kolejnej części dokumentu rozpisany jest skład zespołu do którego wchodzi jedenastu członków (przewodniczący jednak ma możliwość zaproszenia do udziału w spotkaniach zespołu także innych funkcjonariuszy i pracowników ABW), a następnie opisane są zadania przewodniczącego oraz sekretarza zespołu. Do najważniejszych zadań przewodniczącego można zaliczyć organizowanie i nadzór nad pracami Zespołu oraz zwoływanie posiedzeń, które muszą odbywać się przynajmniej raz na pół roku.

4.2.2. Zarządzenie Nr 14 Ministra Edukacji Narodowej z dnia 24 czerwca 2010 r. w sprawie utworzenia Zespołu Zarządzania Kryzysowego Ministerstwa Edukacji Narodowej (Dz.Urz.MEN.2010.1.19)

Zarządzenie uchwalone przez Ministra Edukacji Narodowej z dniem 24 czerwca 2010 r., ustanawia w ministerstwie zespół zarządzania kryzysowego. W części głównej dokumentu wyznaczono skład zespołu, jego kompetencje oraz zasady na jakich zwoływane są posiedzenia. Wykazano również zadania zespołu, które nałożone są obligatoryjnie w ustawie o zarządzaniu kryzysowym (Dz. U. z 2007 r. Nr 89, poz. 590, z późn. zm.), mianowicie:

1. dokonywanie okresowej oceny zagrożeń na potrzeby Raportu;
2. opiniowanie projektów planów zarządzania kryzysowego;
3. opiniowanie wykazu obiektów, instalacji i urządzeń wchodzących w skład infrastruktury krytycznej w ramach swoich właściwości;
4. wypracowywanie wniosków i propozycji dotyczących zapobiegania i przeciwdziałania zagrożeniom[68].

[67] Art.14 ust. 8 ustawy z dnia 26 kwietnia 2007 r. o zarządzaniu kryzysowym (Dz. U. z 2007 r. Nr 89, poz. 590, z późn. zm.).
[68] Art. 14 ust. 8 ustawy z dnia 26 kwietnia 2007 r. o zarządzaniu kryzysowym (Dz. U. z 2007 r. Nr 89, poz. 590, z późn. zm.).

Publikacja finansowana przez NCBiR w ramach projektu „Zintegrowany system budowy planów zarządzania kryzysowego w oparciu o nowoczesne technologie informatyczne" Nr O ROB 0016 03 002

Do zarządzenia dołączony jest załącznik zawierający regulamin funkcjonowania zespołu zarządzania kryzysowego[69]. Dokument ten szczegółowo opisuje zadania przewodniczącego zespołu, zastępcy przewodniczącego zespołu, każdego członka zespołu oraz sekretarza. Ponadto określa mechanizmy działania w następstwie wystąpienia sytuacji kryzysowej i określa rozstrzygnięcia podjętych przez przewodniczącego Zespołu w czasie posiedzenia:

1. opracowuje się stanowisko dotyczące rozwiązania określonej sytuacji kryzysowej;
2. poleca się wykonanie określonych zadań kierownikom jednostek organizacyjnych podległych Ministrowi Edukacji Narodowej lub przez niego nadzorowanych;
3. dokonuje się pogłębionej analizy problemów zgodnie z wytycznymi przewodniczącego Zespołu i przedstawia stanowisko na kolejnym posiedzeniu[70].

4.2.3. Zarządzenie Nr 41 Ministra Transportu, Budownictwa i Gospodarki Morskiej z dnia 20 kwietnia 2012 r. w sprawie utworzenia Zespołu Zarządzania Kryzysowego w Ministerstwie Transportu, Budownictwa i Gospodarki Morskiej (Dz.Urz.MTBiGM.2012.35)

Zarządzenie na podstawie art. 12 ust. 2c nakłada na zespół zarządzania kryzysowego zadania opisane w ustawie zarządzania kryzysowego:

1. dokonywanie okresowej oceny zagrożeń na potrzeby Raportu;
2. opiniowanie projektów planów zarządzania kryzysowego;
3. opiniowanie wykazu obiektów, instalacji i urządzeń wchodzących w skład infrastruktury krytycznej w ramach swoich właściwości;
4. wypracowywanie wniosków i propozycji dotyczących zapobiegania i przeciwdziałania zagrożeniom[71].

Wstępnie zawarto wytyczne do ustalenia składu zespołu, do którego wchodzą przewodniczący – Sekretarz Stanu, Podsekretarz i następujący członkowie: Dyrektor Generalny Ministerstwa, Rzecznik Prasowy oraz kierownicy komórek. Kolejne paragrafy charakteryzują zadania poszczególnych członków zespołów oraz określają terminy i miejsca posiedzeń.

Dodatkowym, interesującym elementem tego zarządzenia jest załącznik - instrukcja w sprawie komunikacji z mediami na potrzeby zarządzania kryzysowego[72]. Jest to trzynastopunktowa lista zawierająca informacje na temat sposobu komunikacji z mediami w przypadku, gdy wystąpi sytuacja kryzysowa lub nastąpi zwołanie posiedzenia zespołu. Instrukcja wskazuje osoby upoważnione do wypowiadania się dla mediów oraz procesy i etapy, jakie musi przejść informacja, aby mogła zostać upubliczniona jako oficjalny dokument ministerstwa.

[69] Załącznik do zarządzenia Nr 14 Ministra Edukacji Narodowej 2 dnia 24 czerwca 2010 r. (poz. 19).
[70] Załącznik do zarządzenia Nr 14 Ministra Edukacji Narodowej 2 dnia 24 czerwca 2010 r. (poz. 19).
[71] Art.14 ust. 8 ustawy z dnia 26 kwietnia 2007 r. o zarządzaniu kryzysowym (Dz. U. z 2007 r. Nr 89, poz. 590, z późn. zm.).
[72] Poz. 35 załącznika do zarządzenia Ministra Transportu, Budownictwa i Gospodarki Morskiej z dnia 20 kwietnia 2012.

Publikacja finansowana przez NCBiR w ramach projektu „Zintegrowany system budowy planów zarządzania kryzysowego w oparciu o nowoczesne technologie informatyczne" Nr O ROB 0016 03 002

4.2.4. Zarządzenie Nr 14 Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego z dnia 8 czerwca 2009 r. w sprawie powołania Zespołu Zarządzania Kryzysowego w Głównym Urzędzie Statystycznym (Dz.Urz.GUS.2009.6.41)

Zarządzenie uchwalone przez Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego w dniu 8 czerwca 2009 r. powołuje w urzędzie zespół zarządzania kryzysowego. W części zasadniczej dokumentu wskazano skład zespołu, jego kompetencje oraz zasady na jakich zwoływane są posiedzenia. Wyznaczone są również zadania zespołu, które nałożone są obligatoryjnie w ustawie o zarządzaniu kryzysowym (Dz. U. z 2007 r. Nr 89, poz. 590, z późn. zm.):

1. dokonywanie okresowej oceny zagrożeń na potrzeby Raportu;
2. opiniowanie projektów planów zarządzania kryzysowego;
3. opiniowanie wykazu obiektów, instalacji i urządzeń wchodzących w skład infrastruktury krytycznej w ramach swoich właściwości;
4. wypracowywanie wniosków i propozycji dotyczących zapobiegania i przeciwdziałania zagrożeniom[73].

Dokument ustanawia zespół, w którego skład wchodzą: przewodniczący - Prezes Głównego Urzędu Statystycznego, zastępcy przewodniczącego - wiceprezesi Głównego Urzędu Statystycznego, Dyrektor Generalny Głównego Urzędu Statystycznego, oraz pozostali członkowie zespołu. Następnie opisano przypadki, w których przewodniczący może zwołać posiedzenie:

1. wprowadzenia stanu gotowości obronnej państwa lub stanu nadzwyczajnego;
2. zaistnienia sytuacji kryzysowej w zakresie właściwości Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego;
3. zaistnienia sytuacji kryzysowej w funkcjonowaniu urzędu;
4. zorganizowania przez uprawniony organ ćwiczeń, treningów lub szkoleń;
5. wniosku zastępcy przewodniczącego lub członka Zespołu[74].

Zarządzenie posiada również załącznik, w którym wypunktowane zostały zadania przewodniczącego i sekretarza zespołu.

4.2.5. Decyzja Nr 4 Prezesa Urzędu Lotnictwa Cywilnego z dnia 30 stycznia 2009 r. w sprawie powołania Zespołu Zarządzania Kryzysowego w Urzędzie Lotnictwa Cywilnego (Dz.Urz.ULC.2009.3.62)

Z uwagi na fakt, iż Urząd Lotnictwa Cywilnego jest urzędem centralnym, również został zobligowany do powołania zespołu zarządzania kryzysowego. Oprócz zadań wymienionych przy każdym z powyższych zarządzeń, urząd przypisał sobie dodatkowe zadania. Należą do nich między innymi:

[73] Art.14 ust. 8 ustawy z dnia 26 kwietnia 2007 r. o zarządzaniu kryzysowym (Dz. U. z 2007 r. Nr 89, poz. 590, z późn. zm.).
[74] Zarządzenie Nr 14 Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego z dnia 8 czerwca 2009 r. w sprawie powołania Zespołu Zarządzania Kryzysowego w Głównym Urzędzie Statystycznym (Dz.Urz.GUS.2009.6.41).

Publikacja finansowana przez NCBiR w ramach projektu „Zintegrowany system budowy planów zarządzania kryzysowego w oparciu o nowoczesne technologie informatyczne" Nr O ROB 0016 03 002

- prowadzenie analizy i ocena powstałych zagrożeń oraz wypracowanie wniosków i propozycji decyzji dotyczących zapobiegania i likwidacji sytuacji kryzysowej w lotnictwie cywilnym przy użyciu sił i środków będących w dyspozycji urzędu;
- przedstawianie kierownictwu urzędu wniosków i propozycji w zakresie realizacji przedsięwzięć zapewniających utrzymanie zdolności urzędu do reagowania kryzysowego;
- wykonywanie zadań określonych w wykazie przedsięwzięć Narodowego Systemu Pogotowia Kryzysowego;
- integracja wszystkich służb przewidzianych do użycia w sytuacjach kryzysowych w lotnictwie cywilnym oraz określenie warunków do optymalnego wykorzystania sił i środków będących w dyspozycji Urzędu, w celu zapobiegania i likwidacji kryzysu;
- utrzymywanie wysokiej dyspozycyjności i gotowości do podejmowania działań, w wypadku wystąpienia sytuacji kryzysowej w lotnictwie cywilnym;
- współdziałanie z zespołem zarządzania kryzysowego w ministerstwie obsługującym ministra właściwego do spraw transportu;
- współdziałanie z Rządowym Centrum Bezpieczeństwa;
- współdziałanie z Wojewódzkim Centrum Zarządzania Kryzysowego z siedzibą w Warszawie;
- udział w ćwiczeniach i treningach organizowanych przez Siły Sojusznicze i Siły Zbrojne Rzeczypospolitej Polskiej, ustalonych przez Ministra Obrony Narodowej oraz w przedsięwzięciach szkoleniowych organizowanych przez ministra właściwego do spraw transportu lub Prezesa Urzędu[75].

Zarządzenie określa dodatkowo szczegółowe zadania przewodniczącego, sekretarza oraz członków zespołu. Zarządzenie Prezesa Urzędu Lotnictwa Cywilnego z dnia 30 stycznia 2009 r. w sprawie powołania zespołu zarządzania kryzysowego w Urzędzie Lotnictwa Cywilnego jest jednym z najlepiej przygotowanych dokumentów, biorąc pod uwagę wszystkie analizowane resorty i urzędy centralne.

4.2.6. Zarządzenie Nr 21 Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 27 kwietnia 2012 r. w sprawie utworzenia Centrum Zarządzania Kryzysowego ministra właściwego do spraw wewnętrznych (Dz.Urz.MSW.2012.22)

W Ministerstwie Spraw Wewnętrznych zarządzeniem ministra utworzono centrum zarządzania kryzysowego. Funkcję centrum pełni Krajowe Centrum Koordynacji Ratownictwa i Ochrony Ludności Komendy Głównej Państwowej Straży Pożarnej. W zarządzeniu oprócz informacji o siedzibie centrum większą część dokumentu wypełnia lista zadań – ponad te ustawowe, zawarto również:

- opracowywanie analiz i opinii oraz dokonywanie oceny możliwości wystąpienia zagrożeń lub ich rozwoju, a także gromadzenie informacji o zagrożeniach na

[75] Decyzja Nr 4 Prezesa Urzędu Lotnictwa Cywilnego z dnia 30 stycznia 2009 r. w sprawie powołania Zespołu Zarządzania Kryzysowego w Urzędzie Lotnictwa Cywilnego (Dz.Urz.ULC.2009.3.62).

Publikacja finansowana przez NCBiR w ramach projektu „Zintegrowany system budowy planów zarządzania kryzysowego w oparciu o nowoczesne technologie informatyczne" Nr O ROB 0016 03 002

potrzeby ministra, w oparciu o informacje przekazane przez centra zarządzania kryzysowego, służby dyżurne (operacyjne) jednostek organizacyjnych podległych ministrowi lub przez niego nadzorowanych oraz inne podmioty,

- gromadzenie i aktualizacja adresów kontaktowych osób zajmujących stanowiska kierownicze w ministerstwach, urzędach centralnych i urzędach wojewódzkich.

Ponadto załącznik do zarządzenia zawiera katalog zdarzeń podlegających meldowaniu. Zamieszczono także wykaz zagrożeń, wraz z listą osób, które powinny być informowane w razie podejrzenia i/lub wystąpienia danego zagrożenia. Informowanie może odbywać się na trzy sposoby: S SMS 24/7, RS Raport sytuacyjny, RD Raport dobowy.

4.2.7. Zarządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 2 stycznia 2012 r. w sprawie utworzenia Centrum Zarządzania Kryzysowego Ministra Sprawiedliwości (Dz.Urz.MS.2012.16)

Zarządzenie zawiera informacje o zadaniach, które realizują pracownicy Wydziału Zarządzania Kryzysowego i Spraw Obronnych, Biura Ochrony Informacji Niejawnych oraz funkcjonariusze Służby Więziennej pełniący służbę na Stanowisku Kierowania Ochroną Ministerstwa Sprawiedliwości[76].

Ponadto w zarządzeniu można znaleźć informacje o zadaniach:

1. Centrum zapewnia wymianę i przepływ informacji o zdarzeniach kryzysowych, w funkcjonującym systemie meldunkowym Rządowego Centrum Bezpieczeństwa, a także prowadzi monitoring zagrożeń dla jednostek organizacyjnych resortu sprawiedliwości.
2. Całodobowy monitoring oraz funkcjonowanie systemu meldunkowego zapewniają funkcjonariusze Służby Więziennej pełniący służbę na Stanowisku Kierowania Ochroną Ministerstwa Sprawiedliwości.
3. W sytuacjach szczególnych, na wniosek dyrektora Biura Ochrony Informacji Niejawnych, Zarządzania Kryzysowego i Spraw Obronnych, dyrektorzy komórek organizacyjnych Ministerstwa oraz Dyrektor Generalny Służby Więziennej delegują do pracy w Centrum pracowników oraz funkcjonariuszy, według właściwości zaistniałego zdarzenia kryzysowego. Zarządzenie zawiera również informacje o siedzibie oraz ewentualnym miejscu zapasowym.

4.2.8. Zarządzenie Nr 39 Ministra Środowiska z dnia 28 czerwca 2011 r. w sprawie utworzenia Centrum Zarządzania Kryzysowego Ministra Środowiska (Dz.Urz.MŚiGIOŚ.2011.2.38)

Ministerstwo Środowisko zarządzeniem Nr 39 utworzyło Centrum zarządzania kryzysowego. Funkcjonowanie Centrum nadzoruje Sekretarz Stanu lub Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Środowiska, w którego zakresie czynności znajduje się nadzór nad realizacją zadań dotyczących zarządzania kryzysowego. Odpowiedzialność za kierowanie ponosi Kierownik Centrum, który podlega bezpośrednio Dyrektorowi komórki organizacyjnej Ministerstwa Środowiska, właściwej w zakresie zarządzania kryzysowego.

[76] Zarządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 2 stycznia 2012 r. w sprawie utworzenia Centrum Zarządzania Kryzysowego Ministra Sprawiedliwości (Dz.Urz.MS.2012.16).

Dokument zawiera również informacje o siedzibie wraz z ewentualną siedzibą zapasową oraz określone zostały dwa tryby pracy centrum:

- tryb pracy dla sytuacji zwyczajnych polega na pełnieniu dyżuru w Centrum w dni robocze od godz. 8.15 do 16.15 przez wyznaczonych pracowników Ministerstwa Środowiska. Poza godzinami pracy urzędu (tj. od poniedziałku do czwartku od godz. 16.15 do 8.15 dnia następnego oraz od 16.15 w piątek do 8.15 w poniedziałek, a także w dni ustawowo wolne od pracy) pełniony jest dyżur telefoniczny przez Kierownika Centrum oraz Dyrektora komórki organizacyjnej Ministerstwa Środowiska właściwej w zakresie zarządzania kryzysowego;
- tryb pracy dla sytuacji kryzysowych polega na pełnieniu całodobowego dyżuru w Centrum przez wyznaczonych pracowników Ministerstwa Środowiska oraz osoby wyznaczone do pełnienia Stałego Dyżuru Ministerstwa Środowiska[77]. Oba tryby są wprowadzane decyzją Ministra Środowiska, Sekretarza Stanu lub Podsekretarza Stanu w Ministerstwie Środowiska.

Centrum zarządzania kryzysowego w Ministerstwie Środowiska jako jedyne ustanowiło przepis, który pozwala w przypadku braku możliwości wykonywania zadań przez Centrum, na przeniesie zadań Centrum do innej komórki organizacyjnej w Ministerstwa Środowiska lub jednostki wskazanej przez Ministra Środowiska.

4.3. PODSUMOWANIE I WNIOSKI

Analizę przeprowadzono dla wszystkich aktów prawa resortowego z wyłączeniem resortu obrony narodowej. W powyższych dokumentach nie zawarto definicji podstawowych pojęć, gdyż można je odnaleźć w ustawie o zarządzaniu kryzysowym (Dz. U. z 2007 r. Nr 89, poz. 590, z późn. zm.). Nie stwierdzono również informacji dotyczących planowania, a oceniona została jedynie przydatność metodyk z zakresu zarządzania kryzysowego.

Na podstawie przeprowadzonej analizy można wysunąć następujące wnioski:

1. Po przeprowadzeniu analizy aktów krajowego prawa resortowego (z pominięciem resortu obrony narodowej) można stwierdzić, że większość ministerstw powołując zespoły zarządzania kryzysowego koncentruje się głównie na opiniowaniu oraz dokonywaniu okresowej oceny zagrożeń. Zespoły na posiedzeniach przeprowadzają analizę zagrożeń, starają się aktualizować propozycje dotyczące zapobiegania i przeciwdziałania tym zagrożeniom. W przypadku sytuacji kryzysowej zespół jest zobligowany zwołać posiedzenie niezwłocznie po wystąpieniu zdarzenia.
2. Wydaje się, że, znacząca większość zarządzeń przygotowanych przez resorty i urzędy centralne została przygotowana, by spełnić wymogi nałożone przez ustawę o zarządzaniu kryzysowym (Dz. U. z 2007 r. Nr 89, poz. 590, z późn. zm.) i nie zawierają informacji czy też szczegółowych danych dotyczących właściwej jednostki.

[77] Zarządzenie Nr 39 Ministra Środowiska z dnia 28 czerwca 2011 r. w sprawie utworzenia Centrum Zarządzania Kryzysowego Ministra Środowiska (Dz.Urz.MŚiGIOŚ.2011.2.38).

Publikacja finansowana przez NCBiR w ramach projektu „Zintegrowany system budowy planów zarządzania kryzysowego w oparciu o nowoczesne technologie informatyczne" Nr O ROB 0016 03 002

3. Najdokładniej przygotowanymi dokumentami wydają się być te opracowane przez MEN, MTBiGM oraz GUS. Te resorty jako jedyne z analizowanych dodatkowo utworzyły własne dokumenty regulujące funkcjonowanie zespołu zarządzania kryzysowego.

Inaczej sytuacja wygląda w przypadku centrów zarządzania kryzysowego, do których zakresu działania należą sprawy związane z zapewnieniem bezpieczeństwa narodowego. W tym wypadku najistotniejsze wydaję się:

- Wprowadzenie obowiązkowych całodobowych dyżurów zapewnianych przez pracowników Służby Więziennej w Ministerstwie Sprawiedliwości, pracowników Krajowego Centrum Koordynacji Ratownictwa i Ochrony Ludności Komendy Głównej Państwowej Straży Pożarnej oraz dyrektora centrum do spraw zarządzenia kryzysowego w Ministerstwie Środowiska. Sytuacja musi być monitorowana przez cały czas tak, aby zachowana mogła być ciągłość działania i wymiany informacji.

Reasumując krajowe prawo resortowe związane z zarządzaniem kryzysowym wydaje się być dobrze zorganizowane i dopasowane do potrzeb. W resortach, w których konsekwencje kryzysu mogą mieć wpływ na funkcjonowanie państwa powołano centra zarządzania kryzysowego, które mają obowiązek całodobowo monitorować zagrożenia. W przypadkach gdzie to zagrożenie nie jest tak duże zespoły zarządzania kryzysowego są wystarczającym środkiem kontroli. Jedynym elementem wymagającym poprawy jest zakres zadań jakie zespoły powinny wykonywać. W większości przypadków jest to powołanie się na ustawę o zarządzaniu kryzysowym (Dz. U. z 2007 r. Nr 89, poz. 590, z późn. zm.). Nie uwzględnia ona jednak konkretnych dziedzin na jakie poszczególne resorty powinny położyć nacisk. Dlatego też wydaje się, że w każdym zarządzeniu powinien być wyszczególniony zakres zadań zespołu przygotowany specjalnie dla danego ministerstwa.

4.4. LITERATURA

1. Ustawa z dnia 26 kwietnia 2007 r. o zarządzaniu kryzysowym (Dz. U. z 2007 r. Nr 89, poz. 590, z późn. zm.).
2. Zarządzenie Nr 16 Szefa Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego z dnia 7 marca 2011 r. w sprawie organizacji, składu oraz miejsca i trybu pracy Zespołu Zarządzania Kryzysowego w Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego (Dz.Urz.ABW.2011.1.9).
3. Zarządzenie Nr 14 Ministra Edukacji Narodowej z dnia 24 czerwca 2010 r. w sprawie utworzenia Zespołu Zarządzania Kryzysowego Ministerstwa Edukacji Narodowej (Dz.Urz.MEN.2010.1.19).
4. Zarządzenie Nr 41 Ministra Transportu, Budownictwa i Gospodarki Morskiej z dnia 20 kwietnia 2012 r. w sprawie utworzenia Zespołu Zarządzania Kryzysowego w Ministerstwie Transportu, Budownictwa i Gospodarki Morskiej (Dz.Urz.MTBiGM.2012.35).
5. Zarządzenie Nr 14 Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego z dnia 8 czerwca 2009 r. w sprawie powołania Zespołu Zarządzania Kryzysowego w Głównym Urzędzie Statystycznym (Dz.Urz.GUS.2009.6.41).

Publikacja finansowana przez NCBiR w ramach projektu „Zintegrowany system budowy planów zarządzania kryzysowego w oparciu o nowoczesne technologie informatyczne" Nr O ROB 0016 03 002

6. Zarządzenie Nr 21 Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 27 kwietnia 2012 r. w sprawie utworzenia Centrum Zarządzania Kryzysowego ministra właściwego do spraw wewnętrznych (Dz.Urz.MSW.2012.22).
7. Zarządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 2 stycznia 2012 r. w sprawie utworzenia Centrum Zarządzania Kryzysowego Ministra Sprawiedliwości (Dz.Urz.MS.2012.16).
8. Zarządzenie Nr 39 Ministra Środowiska z dnia 28 czerwca 2011 r. w sprawie utworzenia Centrum Zarządzania Kryzysowego Ministra Środowiska (Dz.Urz.MŚiGIOŚ.2011.2.38).
9. Decyzja Nr 4 Prezesa Urzędu Lotnictwa Cywilnego z dnia 30 stycznia 2009 r. w sprawie powołania Zespołu Zarządzania Kryzysowego w Urzędzie Lotnictwa Cywilnego (Dz.Urz.ULC.2009.3.62).

Publikacja finansowana przez NCBiR w ramach projektu „Zintegrowany system budowy planów zarządzania kryzysowego w oparciu o nowoczesne technologie informatyczne" Nr O ROB 0016 03 002

5. PRZEGLĄD WYBRANYCH PRZEPISÓW Z ZAKRESU ZARZĄDZANIA KRYZYSOWEGO – PRAWO MIEJSCOWE

5.1. WSTĘP

Obecny kształt zarządzania kryzysowego został usankcjonowany ustawą o zarządzaniu kryzysowym (Dz. U. z 2007 r. Nr 89, poz. 590 z późniejszymi zmianami) oraz innymi aktami powiązanymi z ustawą. Powyższy dokument nałożył obowiązki na wojewodów, starostów oraz wójtów (burmistrzów, prezydentów miast) w zakresie organizacji zarządzania kryzysowego na obszarze przez nich administrowanym. Wymienione organy wykonawcze administracji samorządowej w powiecie i gminie oraz rządowej w województwie właściwe w sprawach zarządzania kryzysowego, wydają akty prawa miejscowego w postaci zarządzeń, ustanawiające strukturę oraz zakres działalności w wyżej wymienionym obszarze.

Celem analiz wybranych dokumentów źródłowych z zakresu zarządzania kryzysowego był przegląd wydanych przepisów pod kątem oceny potrzeby ich zmian. Badanie aktów prawa miejscowego przeprowadzono na dokumentach obowiązujących na terytorium województwa mazowieckiego, wytypowanego do realizacji projektu „Zintegrowany system budowy planów zarządzania kryzysowego w oparciu o nowoczesne technologie informatyczne". Na przywołanym obszarze administracyjnym zidentyfikowano akty prawne z badanego zakresu na szczeblu województwa, powiatu oraz gminy. Dokumenty stanowią jedynie próbkę badawczą, ale nie można wyników analizy bezpośrednio stosować do innych jednostek administracyjnych. Można natomiast sądzić, iż wyniki analiz w innych obszarach przy zastosowaniu metody badawczej porównania, z dużym prawdopodobieństwem byłyby podobne.

Wśród zidentyfikowanych dokumentów na poszczególnych szczeblach administracyjnych dokonano analiz:

a) w województwie;
   - Zarządzenia Nr 358 Wojewody Mazowieckiego z dn. 14 sierpnia 2012 r. w sprawie nadania Statutu Mazowieckiemu Urzędowi Wojewódzkiemu w Warszawie.
   - Zarządzenia Nr 477 Wojewody Mazowieckiego z dn. 21 listopada 2012 r. w sprawie ustalenia Regulaminu Organizacyjnego Mazowieckiego Urzędu Wojewódzkiego w Warszawie z późn. zm.
   - Zarządzenia Nr 199 Wojewody Mazowieckiego z dnia 9 maja 2011 r. w sprawie powołania Mazowieckiego Wojewódzkiego Zespołu Zarządzania Kryzysowego.
b) w powiecie (mieście na prawach powiatu);
   - Zarządzenia Nr 931/2011 Prezydenta Miasta Stołecznego Warszawy z dn. 2 czerwca 2011 r. w sprawie nadania Wewnętrznego regulaminu organizacyjnego Biura Bezpieczeństwa i Zarządzania Kryzysowego Urzędu Miasta Stołecznego Warszawy z późn. zm.
   - Zarządzenia Nr 312/2007 Prezydenta miasta stołecznego Warszawy z dn. 4 kwietnia 2007 r. w sprawie nadania regulaminu organizacyjnego Urzędu miasta stołecznego Warszawy z późn. zm.

Publikacja finansowana przez NCBiR w ramach projektu „Zintegrowany system budowy planów zarządzania kryzysowego w oparciu o nowoczesne technologie informatyczne" Nr O ROB 0016 03 002

- Zarządzenia Nr 1390/2011 r. Prezydenta Miasta Stołecznego Warszawy z dnia 2 sierpnia 2011 r. w sprawie powołania Zespołu Zarządzania Kryzysowego m. st. Warszawy.
- Zarządzenia Nr 31/2011 Starosty Otwockiego z dn. 12 maja 2011 r. zmieniającego zarządzenie Nr 58/2009 Starosty Otwockiego z dn. 20 października 2009 r. w sprawie powołania Powiatowego Zespołu Zarządzania Kryzysowego.
- Zarządzenia Nr 30/2011 Starosty Otwockiego z dn. 12 maja 2011 r. zmieniającego zarządzenie Nr 62/2009 Starosty Otwockiego z dn. 22 października 2009 r. w sprawie powołania Powiatowego Centrum Zarządzania Kryzysowego.

c) w gminie;

- Zarządzenia Nr 113/2004 Prezydenta Miasta Otwocka z dn. 29 września 2004 r. w sprawie nadania Regulaminu Organizacyjnego Urzędu Miasta Otwocka, z późn. zm.
- Zarządzenia Nr 54/2011 Prezydenta Miasta Otwocka z dn. 12 kwietnia 2011 r. w sprawie powołania Miejskiego Zespołu Zarządzania Kryzysowego.

5.2. WYBRANE PRZEPISY PRAWA MIEJSCOWEGO NA PRZYKŁADZIE WOJEWÓDZTWA MAZOWIECKIEGO

5.2.1. Zarządzenie Nr 358 Wojewody Mazowieckiego z dn. 14 sierpnia 2012 r. w sprawie nadania Statutu Mazowieckiemu Urzędowi Wojewódzkiemu w Warszawie

Dokument ustanowił obowiązek powołania przy wojewodzie mazowieckim Wojewódzkiego Zespołu Zarządzania Kryzysowego oraz w strukturze Mazowieckiego Urzędu Wojewódzkiego Wydziału Bezpieczeństwa i Zarządzania Kryzysowego. Komórką organizacyjną Wydziału jest Wojewódzkie Centrum Zarządzania Kryzysowego, wspomagające wojewodę w działaniach z zakresu zarządzania kryzysowego. Statut Mazowieckiego Urzędu Wojewódzkiego w sposób bardzo ogólny ujął zadania, które należą do wydziału: obrona narodowa, sprawy wewnętrzne, gospodarka (w tym wodna), transport, rolnictwo i rynki rolne. Do ważniejszych zagadnień spoza działań bezpośrednio powiązanych z obronnością oraz zarządzaniem kryzysowym wliczono w dziedzinie gospodarki - wprowadzanie ograniczeń obrotu paliwami i zmniejszanie zużycia paliw oraz wykorzystanie materiałów wybuchowych na potrzeby cywilne, koordynację przedsięwzięć służących osłonie i ochronie przeciwpowodziowej państwa, a w dziedzinie transportu - przewóz materiałów niebezpiecznych[78].

5.2.2. Zarządzenie Nr 477 Wojewody Mazowieckiego z dn. 21 listopada 2012 r. w sprawie ustalenia Regulaminu Organizacyjnego Mazowieckiego Urzędu Wojewódzkiego w Warszawie

Dokument określa sposób organizacji pracy i struktury Mazowieckiego Urzędu Wojewódzkiego; w ramach której powołany został do funkcjonowania Wydział Bezpieczeństwa

[78] § 20 zarządzenia Nr 358 Wojewody Mazowieckiego z dn. 14 sierpnia 2012 r. w sprawie nadania Statutu Mazowieckiemu Urzędowi Wojewódzkiemu w Warszawie.

Publikacja finansowana przez NCBiR w ramach projektu „Zintegrowany system budowy planów zarządzania kryzysowego w oparciu o nowoczesne technologie informatyczne" Nr O ROB 0016 03 002

i Zarządzania Kryzysowego. Wydziałem kieruje Dyrektor, a komórki organizacyjne tworzą: Wojewódzkie Centrum Zarządzania Kryzysowego, Oddziały oraz Samodzielne Stanowiska Pracy w delegaturach[79]. Tak jak statut, również i regulamin nie odnosi się do pojęć z zakresu zarządzania kryzysowego. Będąc w zgodzie z ustawą o zarządzaniu kryzysowym zarządzenie wprowadza dość szczegółowy podział zadań oraz zarysowuje w nim elementy struktury systemu i relacje występujące pomiędzy nimi a Wydziałem w przedmiotowym obszarze badań. Do najważniejszych spośród wykazanych zadań w ramach zarządzania kryzysowego należą wszystkie działania służące zapewnieniu współdziałania jednostek organizacyjnych administracji rządowej i samorządowej z terenu, a także zapobieganie klęskom żywiołowym i innym nadzwyczajnym zagrożeniom, w tym zwalczanie i usuwanie ich skutków. Innymi istotnymi zadaniami są również: działania związane z monitorowaniem, reagowaniem i usuwaniem skutków zagrożeń na terenie województwa, a także planowaniem cywilnym – w tym w zakresie dotyczącym planów zarządzania kryzysowego[80]. Ponadto odnajdujemy zadania wskazujące na relacje Wydziału względem innych elementów systemu zarządzania kryzysowego tj.: pododdziałami lub oddziałami sił zbrojnych, powiatowymi zespołami zarządzania kryzysowego, wojewódzkim zespołem zarządzania kryzysowego oraz innymi organami właściwymi w sprawach zarządzania kryzysowego. Wydział Bezpieczeństwa i Zarządzania Kryzysowego prowadzi także współpracę z Ministrem (ministrami właściwymi) odpowiedzialnym za zadania związane z przeciwdziałaniem i usuwaniem skutków klęsk żywiołowych, z podmiotami realizującymi monitoring środowiska oraz podmiotami prowadzącymi akcje ratownicze i humanitarne. Do wydziału należy również realizacja zadań z zakresu ochrony infrastruktury krytycznej, w tym związanych z wykazem infrastruktury krytycznej znajdującej się na terenie województwa[81].

5.2.3. Zarządzenie Nr 199 Wojewody Mazowieckiego z dnia 9 maja 2011 r. w sprawie powołania Mazowieckiego Wojewódzkiego Zespołu Zarządzania Kryzysowego

Zarządzenie Wojewody Mazowieckiego w sprawie powołania Mazowieckiego Wojewódzkiego Zespołu Zarządzania Kryzysowego określa skład Zespołu, a w załączniku do zarządzenia uwzględniono organizację i tryb pracy Zespołu[82]. Regulamin Mazowieckiego Wojewódzkiego Zespołu Zarządzania Kryzysowego wprowadza dwa tryby zwoływania posiedzeń Zespołu: zwyczajny – zgodnie z rocznym planem pracy oraz nadzwyczajny – w razie wystąpienia sytuacji kryzysowej. W obu przypadkach informację o posiedzeniu przekazuje Przewodniczący WZZK, jednak w trybie alarmowym za pośrednictwem Wojewódzkiego Centrum Zarządzania Kryzysowego[83]. Poza członkami Zespołu, których określa Zarządzenie Nr 199 Wojewody Mazowieckiego z dnia 9 maja 2011 r. w sprawie powołania Mazowieckiego

[79] § 37 załącznika do zarządzenia Nr 477 Wojewody Mazowieckiego z dnia 21 listopada 2012 r. z późn. zm.
[80] § 38 załącznika do zarządzenia Nr 477 Wojewody Mazowieckiego z dnia 21 listopada 2012 r. z późn. zm.
[81] § 38 załącznika do zarządzenia Nr 477 Wojewody Mazowieckiego z dnia 21 listopada 2012 r. z późn. zm.
[82] § 1, § 3 zarządzenia Nr 199 Wojewody Mazowieckiego z dnia 9 maja 2011 r. w sprawie powołania Mazowieckiego Wojewódzkiego Zespołu Zarządzania Kryzysowego.
[83] § 2 załącznika do zarządzenia Nr 199 Wojewody Mazowieckiego z dnia 9 maja 2011 r. w sprawie powołania Mazowieckiego Wojewódzkiego Zespołu Zarządzania Kryzysowego.

Publikacja finansowana przez NCBiR w ramach projektu „Zintegrowany system budowy planów zarządzania kryzysowego w oparciu o nowoczesne technologie informatyczne" Nr O ROB 0016 03 002

Wojewódzkiego Zespołu Zarządzania Kryzysowego w § 1, w zwoływanych posiedzeniach mogą uczestniczyć zaproszone osoby przez Przewodniczącego Zespołu, w tym eksperci[84]. Inicjatywa zwoływania posiedzeń w trybie nadzwyczajnym należy do Przewodniczącego Zespołu, może on również uruchomić tą procedurę na wniosek Zastępcy Przewodniczącego Zespołu (Dyrektor WBiZK), bądź Szefa instytucji wiodącej, zgodnie z siatką bezpieczeństwa[85]. Obieg informacji oraz alarmowanie zapewnione jest przez WCZK oraz stanowiska kierowania wojewódzkich służb, inspekcji i straży[86]. Podstawowe zadania, do których zobowiązany jest Zespół określa § 13 załącznika do zarządzenia Nr 199 Wojewody Mazowieckiego z dnia 9 maja 2011 r. w sprawie powołania Mazowieckiego Wojewódzkiego Zespołu Zarządzania Kryzysowego. Dokument wskazuje m. in. na działania związane z zapobieganiem sytuacjom kryzysowym (w tym planowaniem), przygotowaniem i reagowaniem na nie. Zadania z zakresu zapobiegania oraz przygotowania obejmują ocenianie występujących i potencjalnych zagrożeń mogących wpłynąć na bezpieczeństwo publiczne oraz prognozowanie tych zagrożeń, a także opiniowanie wojewódzkiego planu zarządzania kryzysowego. W fazie reagowania Zespół zobowiązany jest przedstawić propozycje działań wojewodzie wraz z wnioskami dotyczącymi wykonania, zmiany lub zaniechania działań zawartych w wojewódzkim planie zarządzania kryzysowego oraz informować opinię publiczną o zagrożeniach. Załącznik do zarządzenia określa również szczegółowe zadania dla WZZK w ramach kolejnych faz zarządzania kryzysowego[87]. W dalszej części dokumentu opisano zadania Przewodniczącego Zespołu, jego Zastępcy oraz członków. Natomiast co istotne sformułowano listę dokumentów, które są efektem prac Zespołu[88].

5.2.4. Zarządzenie Nr 312/2007 Prezydenta miasta stołecznego Warszawy z dn. 4 kwietnia 2007 r. w sprawie nadania regulaminu organizacyjnego Urzędu miasta stołecznego Warszawy z późniejszymi zmianami

Dokument ustanowił obowiązek powołania w strukturze Urzędu Miasta Stołecznego Warszawy Biura Bezpieczeństwa i Zarządzania Kryzysowego, którego komórką organizacyjną jest Wydział Centrum Zarządzania Kryzysowego wspomagający Prezydenta Miasta w działaniach z zakresu zarządzania kryzysowego. Regulamin organizacyjny Urzędu Miasta Stołecznego Warszawy nakreśla dla Biura ustawowe zadania. W zakresie planowania cywilnego Biuro odpowiada za opracowywanie i aktualizację planu zarządzania kryzysowego. Ponadto w ramach ustawowych obowiązków Biuro realizuje zadania z zakresu ochrony infrastruktury krytycznej, monitorowania, analizy i oceny zagrożeń. W Biurze Bezpieczeństwa i Zarządzania Kryzysowego funkcjonuje Centrum Zarządzania Kryzysowego m. st. Warszawy. CZK na wypadek wystąpienia

[84] § 3 załącznika do zarządzenia Nr 199 Wojewody Mazowieckiego z dnia 9 maja 2011 r. w sprawie powołania Mazowieckiego Wojewódzkiego Zespołu Zarządzania Kryzysowego.
[85] § 5 załącznika do zarządzenia Nr 199 Wojewody Mazowieckiego z dnia 9 maja 2011 r. w sprawie powołania Mazowieckiego Wojewódzkiego Zespołu Zarządzania Kryzysowego.
[86] § 9 załącznika do zarządzenia Nr 199 Wojewody Mazowieckiego z dnia 9 maja 2011 r. w sprawie powołania Mazowieckiego Wojewódzkiego Zespołu Zarządzania Kryzysowego.
[87] § 14 załącznika do zarządzenia Nr 199 Wojewody Mazowieckiego z dnia 9 maja 2011 r. w sprawie powołania Mazowieckiego Wojewódzkiego Zespołu Zarządzania Kryzysowego.
[88] § 18 załącznika do zarządzenia Nr 199 Wojewody Mazowieckiego z dnia 9 maja 2011 r. w sprawie powołania Mazowieckiego Wojewódzkiego Zespołu Zarządzania Kryzysowego.

Publikacja finansowana przez NCBiR w ramach projektu „Zintegrowany system budowy planów zarządzania kryzysowego w oparciu o nowoczesne technologie informatyczne" Nr O ROB 0016 03 002

sytuacji kryzysowej, zgodnie z zarządzeniem uruchamia niezbędne procedury i plany działania. Do bieżącej działalności Centrum Zarządzania Kryzysowego należy całodobowe monitorowanie stanu bezpieczeństwa i porządku publicznego na terenie m. st. Warszawy[89]. Zarządzenie także posiada bardzo ogólny charakter i nie wprowadza pojęć czy metodyk z badanego obszaru wiedzy.

5.2.5. Zarządzenie Nr 931/2011 Prezydenta Miasta Stołecznego Warszawy z dn. 2 czerwca 2011 r. w sprawie nadania Wewnętrznego regulaminu organizacyjnego Biura Bezpieczeństwa i Zarządzania Kryzysowego Urzędu Miasta Stołecznego Warszawy z późniejszymi zmianami

Wewnętrzny regulamin organizacyjny Biura Bezpieczeństwa i Zarządzania Kryzysowego Urzędu Miasta Stołecznego Warszawy to dokument, w którym uporządkowano zadania z zakresu bezpieczeństwa miasta i dokonano ich podziału pomiędzy poszczególne wewnętrzne komórki organizacyjne Biura Bezpieczeństwa i Zarządzania Kryzysowego[90]. Z perspektywy zarządzania kryzysowego najważniejsze skupiają się w Wydziale Centrum Zarządzania Kryzysowego: obsługa i merytoryczne wsparcie Zespołu Zarządzania Kryzysowego m.st. Warszawy oraz realizacja zadań z zakresu zarządzania kryzysowego, w tym koordynacja zadań realizowanych przez delegatury Biura w dzielnicach[91]. Ważnymi wspomagającymi pracę Centrum Zarządzania Kryzysowego elementami są działające w jego strukturze komórki - Dział Planowania i Koordynacji Działań oraz Dział Służby Dyżurnej, które konsolidują znaczną część zadań.

Ostatnim punktem, na który należy zwrócić uwagę jest krótki wykaz pojęć i definicji. W dokumentach tej rangi nie jest to często stosowane, gdyż terminologia z tego obszaru głównie pochodzi z ustawy o zarządzaniu kryzysowym i aktów powiązanych. Zarządzenie zawiera krótki słowniczek, który obejmuje pojęcia zastosowane w dokumencie na potrzeby własne, ale także takie jak[92]:

1) podmioty ratownicze - należy przez to rozumieć dysponenta jednostki Państwowego Ratownictwa Medycznego, podmioty krajowego systemu ratowniczo-gaśniczego, podmioty i jednostki współpracujące z tymi systemami oraz społeczne organizacje ratownicze, w tym współpracujące z systemem powiadamiania ratunkowego, które są przygotowane do niezwłocznego reagowania i realizowania zadań w czasie wystąpienia nagłego zagrożenia dla życia i zdrowia albo mienia lub środowiska;

[89] § 5 zarządzenia Nr 312/2007 Prezydenta miasta stołecznego Warszawy z dn. 4 kwietnia 2007 r. w sprawie nadania regulaminu organizacyjnego Urzędu miasta stołecznego Warszawy z późniejszymi zmianami.
[90] § 2 zarządzenia Nr 931/2011 Prezydenta Miasta Stołecznego Warszawy z dn. 2 czerwca 2011 r. w sprawie nadania Wewnętrznego regulaminu organizacyjnego Biura Bezpieczeństwa i Zarządzania Kryzysowego Urzędu Miasta Stołecznego Warszawy z późniejszymi zmianami.
[91] § 9 zarządzenia Nr 931/2011 Prezydenta Miasta Stołecznego Warszawy z dn. 2 czerwca 2011 r. w sprawie nadania Wewnętrznego regulaminu organizacyjnego Biura Bezpieczeństwa i Zarządzania Kryzysowego Urzędu Miasta Stołecznego Warszawy z późniejszymi zmianami.
[92] § 3 zarządzenia Nr 931/2011 Prezydenta Miasta Stołecznego Warszawy z dn. 2 czerwca 2011 r. w sprawie nadania Wewnętrznego regulaminu organizacyjnego Biura Bezpieczeństwa i Zarządzania Kryzysowego Urzędu Miasta Stołecznego Warszawy z późniejszymi zmianami.

Publikacja finansowana przez NCBiR w ramach projektu „Zintegrowany system budowy planów zarządzania kryzysowego w oparciu o nowoczesne technologie informatyczne" Nr O ROB 0016 03 002

2) służby - należy przez to rozumieć służby ustawowo powołane do realizacji przedsięwzięć mających na celu ochronę życia, zdrowia oraz bezpieczeństwa obywateli, a także mienia i środowiska, inne niż podmioty ratownicze;
3) zgłoszenie alarmowe - należy przez to rozumieć informację o wystąpieniu lub podejrzeniu wystąpienia nagłego zagrożenia dla życia i zdrowia, środowiska lub mienia, przekazane na numer alarmowy 112.

5.2.6. Zarządzenie Nr 1390/2011 r. Prezydenta Miasta Stołecznego Warszawy z dnia 2 sierpnia 2011 r. w sprawie powołania Zespołu Zarządzania Kryzysowego m. st. Warszawy z późniejszymi zmianami

Zarządzenie w sprawie powołania Zespołu Zarządzania Kryzysowego m. st. Warszawy analogicznie do zarządzenia na szczeblu wojewódzkim ustala skład Zespołu, a wprowadzonym załącznikiem tryb posiedzeń oraz udział na nich osób spoza ustalonej grupy członków. W taki sam sposób ujęto również zadania Przewodniczącego Zespołu, Zastępcy Przewodniczącego oraz członków Zespołu. § 14 Załącznika Nr 2 określa zadania Zespołu Zarządzania Kryzysowego. Działania związane z planowaniem cywilnym Zespołu obejmują przygotowanie propozycji oraz wniosków dotyczących realizacji działań zawartych w planie zarządzania kryzysowego, a także opiniowanie i wdrażanie postanowień planu zarządzania kryzysowego. Ponadto w kompetencji Zespołu leży ocena wpływu na bezpieczeństwo publiczne potencjalnych i występujących zagrożeń i opracowanie dla każdego z nich prognozy[93]. W przeciwieństwie do szczebla wojewódzkiego dokument obliguje Szefa Zespołu do zarządzenia przynajmniej 1 ćwiczenia z realizacji przedsięwzięć na wypadek wystąpienia sytuacji kryzysowej z określeniem ich celu, głównych zadań oraz przebiegu[94].

5.2.7. Zarządzenie Nr 31/2011 Starosty Otwockiego z dn. 12 maja 2011 r. zmieniające zarządzenie Nr 58/2009 Starosty Otwockiego z dn. 20 października 2009 r. w sprawie powołania Powiatowego Zespołu Zarządzania Kryzysowego

Dokument powiela względem zarządzenia powołującego Zespół Zarządzania Kryzysowego w Warszawie zakres i tryb pracy oraz skład Zespołu, a także zakres jego zadań. W akcie prawnym również przejawia się podobny zapis odnoszący się do przeprowadzania ćwiczeń. Elementem wzbogacającym zarządzenie jest wyszczególnienie instytucji przewidzianych do uczestnictwa w posiedzeniach Zespołu. Ponadto zawarto dokumenty, które są efektem prac Zespołu, a najważniejsze z nich to: Plan Zarządzania Kryzysowego Powiatu Otwockiego, zarządzenia, decyzje, polecenia i wytyczne z zakresu zarządzania kryzysowego, raporty, sprawozdania, analizy, oceny i opinie, jak również protokoły z posiedzeń[95]. W załączniku nr 1 do zarządzenia wykazano dokumenty, na których pracuje Zespół, m. in.: Plan

[93] § 14 załącznika Nr 2 do Zarządzenia Nr 1390/2011 r. Prezydenta Miasta Stołecznego Warszawy z dnia 2 sierpnia 2011 r. w sprawie powołania Zespołu Zarządzania Kryzysowego m.st. Warszawy.
[94] § 8 załącznika Nr 2 do Zarządzenia Nr 1390/2011 r. Prezydenta Miasta Stołecznego Warszawy z dnia 2 sierpnia 2011 r. w sprawie powołania Zespołu Zarządzania Kryzysowego m.st. Warszawy.
[95] § 6 załącznika Nr 1 Zarządzenia Nr 31/2011 Starosty Otwockiego z dn. 12 maja 2011 r. zmieniającego zarządzenie Nr 58/2009 Starosty Otwockiego z dn. 20 października 2009 r. w sprawie powołania Powiatowego Zespołu Zarządzania Kryzysowego.

Publikacja finansowana przez NCBiR w ramach projektu „Zintegrowany system budowy planów zarządzania kryzysowego w oparciu o nowoczesne technologie informatyczne" Nr O ROB 0016 03 002

Zarządzania Kryzysowego Powiatu Otwockiego, polecenia, zarządzenia, decyzje i rozkazy, dokumenty graficzno-tekstowe (mapy, plany, szkice, itp.), wydruki sytuacyjne i analizy w postaci dokumentów drukowanych oraz zapisanych na nośnikach optomagnetycznych, inne niezbędne dokumenty[96].

5.2.8. Zarządzenie Nr 30/2011 Starosty Otwockiego z dn. 12 maja 2011 r. zmieniające zarządzenie Nr 62/2009 Starosty Otwockiego z dn. 22 października 2009 r. w sprawie powołania Powiatowego Centrum Zarządzania Kryzysowego

Dokument wprowadza krótką charakterystykę Powiatowego Centrum Zarządzania Kryzysowego oraz rolę w systemie zarządzania kryzysowego w powiecie otwockim. Przedstawiono również zadania PCZK w uszeregowanej formie[97], podstawowe to: całodobowy dyżur przez etatową obsadę przy wykorzystaniu sprzętu specjalistycznego i urządzeń w celu zapewnienia przepływu informacji na potrzeby zarządzania kryzysowego. W obszarze odpowiedzialności PCZK leży także aktualizowanie wykazu obiektów, instalacji i urządzeń wchodzących w skład infrastruktury krytycznej oraz analiza i ocena możliwości wystąpienia zagrożeń w przypadku sytuacji negatywnie wpływającej na stan jej bezpieczeństwa. W ramach monitorowania infrastruktury krytycznej PCZK współpracuje z właściwymi właścicielami oraz posiadaczami samoistnymi obiektów, instalacji i urządzeń infrastruktury krytycznej, ustalanie i aktualizacja osób odpowiedzialnych za kontakty z właścicielami oraz podmiotami właściwymi w zakresie ochrony infrastruktury krytycznej[98]. Do zadań w zakresie łączności należą: utrzymanie sprawności systemów teleinformatycznych, łączności radiotelegraficznej zarządzania kryzysowego oraz ostrzegania i alarmowania ludności na obszarze powiatu[99]. CZK pełni również nadzór nad przewozem materiałów niebezpiecznych przez powiat[100]. Załącznik do zarządzenia Nr 30/2011 Starosty Otwockiego z dn. 12 maja 2011 r. zmieniającego zarządzenie Nr 62/2009 Starosty Otwockiego z dn. 22 października 2009 r. w sprawie powołania Powiatowego Centrum Zarządzania Kryzysowego nadmienia ponadto cel oraz funkcje jakie wypełnia PCZK[101]. W zarządzeniu odnaleźć można ponadto niespotykany w analogicznych dokumentach wojewódzkich oraz gminnych podział na zadania realizowane w poszczególnych stanach gotowości reagowania. Wyszczególnione dodatkowo zostały działania PCZK w ramach każdej z faz zarządzania kryzysowego.

[96] § 6 załącznika Nr 1 Zarządzenia Nr 31/2011 Starosty Otwockiego z dn. 12 maja 2011 r. zmieniającego zarządzenie Nr 58/2009 Starosty Otwockiego z dn. 20 października 2009 r. w sprawie powołania Powiatowego Zespołu Zarządzania Kryzysowego.

[97] § 4 zarządzenia Nr 62/2009 Starosty Otwockiego z dn. 22 października 2009 r. w sprawie powołania Powiatowego Centrum Zarządzania Kryzysowego z późn. zm.

[98] § 5 zarządzenia Nr 62/2009 Starosty Otwockiego z dn. 22 października 2009 r. w sprawie powołania Powiatowego Centrum Zarządzania Kryzysowego z późn. zm.

[99] § 6 zarządzenia Nr 62/2009 Starosty Otwockiego z dn. 22 października 2009 r. w sprawie powołania Powiatowego Centrum Zarządzania Kryzysowego z późn. zm.

[100] § 7 zarządzenia Nr 62/2009 Starosty Otwockiego z dn. 22 października 2009 r. w sprawie powołania Powiatowego Centrum Zarządzania Kryzysowego z późn. zm.

[101] § 8 załącznika nr 1 do Zarządzenia Nr 30/2011 Starosty Otwockiego z dn. 12 maja 2011 r.

Publikacja finansowana przez NCBiR w ramach projektu „Zintegrowany system budowy planów zarządzania kryzysowego w oparciu o nowoczesne technologie informatyczne" Nr O ROB 0016 03 002

5.2.9. Zarządzenie Nr 113/2004 Prezydenta Miasta Otwocka z dn. 29 września 2004 r. w sprawie nadania Regulaminu Organizacyjnego Urzędu Miasta Otwocka z późniejszymi zmianami

W Regulaminie Organizacyjnym Urzędu Miasta Otwocka funkcjonuje anachroniczny wykaz zadań realizowanych przez Wydział Zarządzania Kryzysowego, Ochrony Ludności i Spraw Obronnych[102]. Potwierdzeniem tego twierdzenia jest § 51 dokumentu, w którym brak jest wskazania za podstawę prawną ustawy o zarządzaniu kryzysowym: *do zakresu działania Wydziału Zarządzania Kryzysowego Ochrony Ludności i Spraw Obronnych należy realizacja zadań, wynikających w szczególności z ustawy o powszechnym obowiązku obrony, ustawy o ochronie przeciwpożarowej (…)*, a także niezaktualizowane nazewnictwo podmiotów uczestniczących w systemie zarządzania kryzysowego. W zakresie zarządzania kryzysowego komórka odpowiada za:

1. współudział w tworzeniu oraz obsługa kancelaryjno - biurowa Gminnego Zespołu Reagowania i Gminnego Centrum Zarządzania;
2. współudział w aktualizacji powiatowego planu reagowania kryzysowego w części dotyczącej Miasta;
3. współpraca z Powiatowym Zespołem Zarządzania Kryzysowego i Państwowa Strażą Pożarną w zakresie działań w sytuacjach zagrożeń katastrofą naturalna lub awarią techniczną, noszącą znamiona klęski żywiołowej;
4. bieżąca aktualizacja planu reagowania kryzysowego oraz dokumentów z nim związanych;
5. utrzymywanie bezpośredniego kontaktu z Wydziałem Zarządzania Kryzysowego Mazowieckiego Urzędu Wojewódzkiego oraz Wydziałem Zarządzania Kryzysowego Starostwa Powiatowego w zakresie planowania i organizacji spraw obronnych i obrony cywilnej;
6. współdziałanie z jednostkami organizacyjnymi Urzędu w zakresie reagowania kryzysowego;
7. opracowanie zadań obronnych Miasta i przygotowanie w tym zakresie jednostek organizacyjnych Urzędu, konserwacja oraz utrzymanie systemu alarmowania.

5.2.10. Zarządzenie Nr 54/2011 Prezydenta Miasta Otwocka z dn. 12 kwietnia 2011 r. w sprawie powołania Miejskiego Zespołu Zarządzania Kryzysowego

Zarządzenie Prezydenta Miasta Otwocka powołuje Miejski Zespół Zarządzania Kryzysowego jako organ opiniodawczo – doradczy Prezydenta, właściwy w sprawach inicjowania oraz koordynowania działań w zakresie zarządzania kryzysowego[103]. Dokument określa skład Zespołu - oprócz stałych członków Przewodniczący Zespołu może zapraszać na

[102] § 51 zarządzenia Nr 113/2004 Prezydenta Miasta Otwocka z dn. 29 września 2004 r. w sprawie nadania Regulaminu Organizacyjnego Urzędu Miasta Otwocka z późniejszymi zmianami.
[103] § 1 zarządzenia Nr 54/2011 Prezydenta Miasta Otwocka z dn. 12 kwietnia 2011 r. w sprawie powołania Miejskiego Zespołu Zarządzania Kryzysowego,.

Publikacja finansowana przez NCBiR w ramach projektu „Zintegrowany system budowy planów zarządzania kryzysowego w oparciu o nowoczesne technologie informatyczne" Nr O ROB 0016 03 002

posiedzenia inne osoby[104]. Zespół odpowiada przede wszystkim za ocenę występujących i potencjalnych zagrożeń, mogących mieć wpływ na bezpieczeństwo publiczne i prognozowanie tych zagrożeń. W ramach realizacji działań na wypadek wystąpienia sytuacji kryzysowej Zespół odpowiada za przygotowanie propozycji i wniosków dotyczących wykonania, zmiany lub zaniechania działań ujętych w Miejskim Planie Zarządzania Kryzysowego. Obowiązkiem MZZK jest również przekazywanie do wiadomości publicznej informacji o zagrożeniach, opiniowanie Planu Zarządzania Kryzysowego oraz realizowanie wynikających z niego zadań[105]. W załączniku do zarządzenia uwzględniono organizację i tryb pracy Zespołu, jak również obligatoryjne przeprowadzenie co najmniej jednych ćwiczeń w cyklu dwuletnim.

5.3. PODSUMOWANIE I WNIOSKI

Analiza dokumentów regulujących w swoim zakresie organizację zarządzania kryzysowego w jednostkach terytorialnych szczebla wojewódzkiego, powiatowego oraz gminnego potwierdziła ich zgodność z obowiązującą ustawą o zarządzaniu kryzysowym i zastosowanie zawartych w niej wytycznych do organizacji zarządzania kryzysowego na właściwym obszarze administracyjnym. Zgodność ta jest również zauważalna pomiędzy aktami niższego i wyższego szczebla. Różnice pojawiają się przeważnie na tym samym poziomie administracyjnym i dotyczą zakresu treści oraz ich szczegółowości. Według autora wydaję się zasadnym, aby doprowadzić do ujednolicenia struktury tych dokumentów w zakresie układu, procedur oraz zawartych metodyk, miałoby to na celu usprawnienie współdziałania podmiotów na wszystkich poziomach organizacyjnych – w relacji pionowej i poziomej, uczestniczących w realizacji zadań wynikających z zarządzania kryzysowego.

Na podstawie przeprowadzonej analizy należy zauważyć, że:

1. Akty prawa miejscowego nie przedstawiają metodyk z zakresu planowania cywilnego.
2. Zidentyfikowane akty prawne określają na danym obszarze administracyjnym organizację struktur zarządzania kryzysowego oraz ich zadania, będąc w zgodzie z regulującą ten obszar ustawą o zarządzaniu kryzysowym.
3. Dokumenty nie precyzują w swoich zapisach relacji pomiędzy podmiotami współdziałającymi w ramach zarządzania kryzysowego.
4. Spośród przeanalizowanych przepisów prawa miejscowego, jedynie Zarządzenie Nr 931/2011 Prezydenta Miasta Stołecznego Warszawy z dn. 2 czerwca 2011 r. w sprawie nadania Wewnętrznego regulaminu organizacyjnego Biura Bezpieczeństwa i Zarządzania Kryzysowego Urzędu Miasta Stołecznego Warszawy z późn. zm. wprowadziło terminologię z zakresu zarządzania kryzysowego i ratownictwa, którą należałoby uwzględnić w przygotowanym leksykonie.

[104] § 4 zarządzenia Nr 54/2011 Prezydenta Miasta Otwocka z dn. 12 kwietnia 2011 r. w sprawie powołania Miejskiego Zespołu Zarządzania Kryzysowego.
[105] §5 zarządzenia Nr 54/2011 Prezydenta Miasta Otwocka z dn. 12 kwietnia 2011 r. w sprawie powołania Miejskiego Zespołu Zarządzania Kryzysowego.

Publikacja finansowana przez NCBiR w ramach projektu „Zintegrowany system budowy planów zarządzania kryzysowego w oparciu o nowoczesne technologie informatyczne" Nr O ROB 0016 03 002

5.4. LITERATURA

1. Ustawa z dnia 26 kwietnia 2007 r. o zarządzaniu kryzysowym (Dz. U. z 2007 r. Nr 89, poz. 590, z późn. zm.).
2. Zarządzenie Nr 358 Wojewody Mazowieckiego z dn. 14 sierpnia 2012 r. w sprawie nadania Statutu Mazowieckiemu Urzędowi Wojewódzkiemu w Warszawie.
3. Zarządzenie Nr 477 Wojewody Mazowieckiego z dn. 21 listopada 2012 r. w sprawie ustalenia Regulaminu Organizacyjnego Mazowieckiego Urzędu Wojewódzkiego w Warszawie z późn. zm.
4. Zarządzenie Nr 199 Wojewody Mazowieckiego z dnia 9 maja 2011 r. w sprawie powołania Mazowieckiego Wojewódzkiego Zespołu Zarządzania Kryzysowego.
5. Zarządzenie Nr 931/2011 Prezydenta Miasta Stołecznego Warszawy z dn. 2 czerwca 2011 r. w sprawie nadania Wewnętrznego regulaminu organizacyjnego Biura Bezpieczeństwa i Zarządzania Kryzysowego Urzędu Miasta Stołecznego Warszawy z późn. zm.
6. Zarządzenie Nr 312/2007 Prezydenta miasta stołecznego Warszawy z dn. 4 kwietnia 2007 r. w sprawie nadania regulaminu organizacyjnego Urzędu miasta stołecznego Warszawy z późn. zm.
7. Zarządzenie Nr 1390/2011 r. Prezydenta Miasta Stołecznego Warszawy z dnia 2 sierpnia 2011 r. w sprawie powołania Zespołu Zarządzania Kryzysowego m.st. Warszawy.
8. Zarządzenie Nr 31/2011 Starosty Otwockiego z dn. 12 maja 2011 r. zmieniające zarządzenie Nr 58/2009 Starosty Otwockiego z dn. 20 października 2009 r. w sprawie powołania Powiatowego Zespołu Zarządzania Kryzysowego.
9. Zarządzenie Nr 30/2011 Starosty Otwockiego z dn. 12 maja 2011 r. zmieniające zarządzenie Nr 62/2009 Starosty Otwockiego z dn. 22 października 2009 r. w sprawie powołania Powiatowego Centrum Zarządzania Kryzysowego.
10. Zarządzenie Nr 113/2004 Prezydenta Miasta Otwocka z dn. 29 września 2004 r. w sprawie nadania Regulaminu Organizacyjnego Urzędu Miasta Otwocka z późn. zm.
11. Zarządzenie Nr 54/2011 Prezydenta Miasta Otwocka z dn. 12 kwietnia 2011 r. w sprawie powołania Miejskiego Zespołu Zarządzania Kryzysowego.

Publikacja finansowana przez NCBiR w ramach projektu „Zintegrowany system budowy planów zarządzania kryzysowego w oparciu o nowoczesne technologie informatyczne" Nr O ROB 0016 03 002

6. PRZEGLĄD WYBRANYCH NORM I STANDARDÓW Z ZAKRESU ZARZĄDZANIA KRYZYSOWEGO

6.1. WSTĘP

Celem rozdziału jest przedstawienie wybranych norm krajowych i międzynarodowych z zakresu zarządzania kryzysowego, które mogą zostać wykorzystane podczas procesu opracowywania metodyk analizy i oceny dla zagrożeń oraz postępowania w sytuacjach wystąpienia zdarzenia powodującego negatywne konsekwencje. Niniejsze opracowanie ma na celu ułatwienie podjęcia decyzji w zakresie optymalnej metodyki zarządzania kryzysowego, przeznaczonej dla organizacji objętych zakresem realizacji projektu badawczego „Zintegrowany system budowy planów zarządzania kryzysowego w oparciu o nowoczesne technologie informatyczne".

Dodatkowo celem opracowania jest dostarczenie użytkownikom słownictwa, które powinno być wykorzystywane w procesie zarządzania kryzysowego. Wynikiem pracy jest uzyskanie spisu terminów i ich definicji, które mogą być wykorzystywane w procesie zarządzania kryzysowego i zarządzania ryzykiem.

Na potrzeby niniejszej publikacji autorzy skoncentrowali się na normach i standardach opublikowanych przez Polski Komitet Normalizacyjny, Międzynarodową Organizację Normalizacyjną, a także NFPA. Standard NFPA stanowi wartościowe źródło informacji dotyczących podejścia do kwestii zarządzania kryzysowego w odmiennym kulturowo kraju, który ze względu na swoją rozległość terytorialną, położenie, rozwiniętą gospodarkę i przede wszystkim na częste narażenie na sytuacje kryzysowego pochodzenia zarówno naturalnego jak i powodowane przez człowieka.

W związku z tym wybrano następujące normy i standardy:

1. PN-EN 15975-1:2011 Bezpieczeństwo zaopatrzenia w wodę pitną -- Przewodniki zarządzania kryzysowego i ryzyka -- Część 1: Zarządzanie kryzysowe (oryg.).
2. ISO 22320:2011 Societal security -- Emergency management -- Requirements for incident response.
3. ISO/PAS 22399:2007 Societal security - Guideline for incident preparedness and operational continuity management.
4. ISO 26000:2010 Guidance on social responsibility.
5. NFPA 1600 Standard on Disaster/Emergency Management and Business Continuity Programs.
6. PAS 200:2011 Crisis management – Guidance and good practice, wersja 1, wrzesień 2011 British Standards Institution (BSI), British Standards Institution, 389 Chiswick High Road, London W4 4AL, United Kingdom.

6.2. WYBRANE NORMY I STANDARDY KRAJOWE I ZAGRANICZNE

6.2.1. PN-EN 15975-1:2011 Bezpieczeństwo zaopatrzenia w wodę pitną – Przewodniki zarządzania kryzysowego i ryzyka – Część 1: Zarządzanie kryzysowe (oryg.)

Norma opisuje dobre praktyki w zakresie zarządzaniem zaopatrzeniem w wodę pitną w czasach katastrofy, kryzysu z uwzględnieniem procesu przygotowania i ciągłości pomiarów jej parametrów. Norma pobieżnie opisuje proces zarządzania kryzysowego z uwzględnieniem

Publikacja finansowana przez NCBiR w ramach projektu „Zintegrowany system budowy planów zarządzania kryzysowego w oparciu o nowoczesne technologie informatyczne" Nr O ROB 0016 03 002

takich elementów jak: kontekst zdarzeń, definiowanie celów, opis poszczególnych faz procesu zarządzania kryzysowego, struktura organizacyjna, przebieg procesu. Zapewnienie dostaw wody pitnej wymaga aby osoby/organizacje odpowiedzialne za jej zapewnienie miały do dyspozycji odpowiednie wyposażenie, wykwalifikowany personel i wiarygodne jakościowo środki kontroli (proceduralne i techniczne). Norma opisuje współpracę pomiędzy instytucją odpowiedzialną za zapewnienie dostaw wody pitnej, a innymi organizacjami odpowiedzialnymi za zarządzanie kryzysowe, organami władzy, odpowiednimi do sytuacji służbami. Norma dzieli proces zarządzania kryzysowego na trzy podprocesy: przygotowanie do zdarzeń, reagowanie w czasie zdarzenia, odbudowa czyli postępowanie po zaistnieniu zdarzenia. Zgodnie z normą skuteczne działanie zespołu odpowiedzialnego za zarządzanie kryzysowe wymusza zdefiniowanie zadań i powinny one zawierać takie informacje jak: stwierdzenie i ocenę sytuacji, dokonywanie decyzji i implementowanie podjętych decyzji, nadzór i kontrolę podjętych decyzji, wymaganą dokumentację, wewnętrzną i zewnętrzną komunikację, ciągłość dostaw niezbędnych materiałów dla wdrażanych decyzji.

Przebieg procesu postępowania przez zespół odpowiedzialny za zarządzanie kryzysowe obejmuje: powołanie zespołu zarządzania kryzysowego, zdefiniowanie sytuacji, ocenę sytuacji, podejmowanie decyzji, implementowanie podjętych decyzji/wydawanie rozkazów, nadzór i kontrolę, rozwiązanie zespołu zarządzania kryzysowego, analizę podjętych działań przez zespół. Warto zwrócić uwagę, że niniejszej normie przedstawiono opis wzorcowego centrum zarządzania kryzysowego (Załącznik A). Opis zawiera informacje o zalecanej lokalizacji takiego pomieszczenia, wymiarach pomieszczeń, zastosowaniu rozwiązań służących zapewnieniu poufności, wyposażeniu sprzętowym (np. konieczności wyposażenia w sprzęt komputerowy, urządzenia do wizualizacji, telefony, faksy itp.) oraz dodatkowo wyposażenie natury techniczno-organizacyjnej tj. listy uczestników spotkań, agendy spotkań, lista ważnych numerów telefonów, wyposażenie biurowe itd.) warto wykorzystać ten opis podczas prac w ramach projektu.

Podsumowując, niniejsza norma odnosi się głównie do kwestii bezpieczeństwa zaopatrzenia w wodę pitną, ale może stanowić cenne źródło informacji, ponieważ opisuje kwestię zarządzania kryzysowego. Norma zawiera także definicje następujących terminów: katastrofa [disaster], sytuacja nadzwyczajna [emergency], zdarzenie, incydent [incident].

6.2.2. ISO 22320:2011 Societal security – Emergency management – Requirements for incident response

Norma określa minimalne wymagania efektywnego przygotowania organizacji na nagłe zdarzenia oraz zawiera podstawowe informacje z zakresu dowodzenia i kontroli, informacji operacyjnych, koordynacji i współpracy w zakresie działań mających na celu minimalizowanie wpływu zdarzenia, które wystąpiło na funkcjonowanie organizacji. Norma może być wykorzystywany przez organizacje każdego typu, czy to prywatne czy publiczne, rządowe i poza rządowe niezależnie od poziomu (międzynarodowy, narodowy, regionalny, lokalny) ich zaangażowania w działania. Norma w szczególności jest dedykowana podmiotom odpowiedzialnym za udział w pracach związanych z zarządzaniem kryzysowym, a w szczególności odpowiedzialnych za udział w procesie zapobiegania i podejmowania

Publikacja finansowana przez NCBiR w ramach projektu „Zintegrowany system budowy planów zarządzania kryzysowego w oparciu o nowoczesne technologie informatyczne" Nr O ROB 0016 03 002

przygotowań, wspierania służb i władz w czasie zdarzeń kryzysowych, biorących udział w procesie tworzenia regulacji i planów zarządzania kryzysowego, wprowadzania procesów wielokierunkowej komunikacji i koordynacji w czasie zdarzeń, opracowywania danych i systemów komunikacji na wypadek zdarzeń.

W normie duży nacisk położono na wymagania z zakresu procesu dowodzenia i kontroli podjętych decyzji, należy pamiętać, że termin „dowodzenie" ma tutaj bardziej odniesienie do procesu zarządzania i bynajmniej nie ogranicza się do „wojskowego" znaczenia tego słowa. Kluczowe elementy procesu dowodzenia i kontroli to przede wszystkim: obserwacja sytuacji, gromadzenie informacji (z uwzględnieniem ich przetwarzania i udostępniania), ocena sytuacji, planowanie, podejmowanie decyzji, wprowadzanie decyzji, obserwacja rezultatów wprowadzonych działań i podejmowanie dalszych decyzji.

Drugą ważną kwestią opisaną w normie są informacje operacyjne niezbędne do prawidłowego podejmowania decyzji. Opisano proces dostarczania takich informacji z uwzględnieniem takich działań jak: planowanie i kierunkowanie, pozyskiwanie informacji, przetwarzanie i wykorzystywanie, analizowanie, upowszechnianie i integrację, ocenę i sprzężenia zwrotne. Poruszono również kwestię współpracy i koordynacji działań. Gdy zdarzenie dotyczy więcej niż jednego podmiotu, zamieszczono wymagania dla systemów dowodzenia i kontroli, role i zadania podmiotów wchodzących w skład systemu, opis procesu dowodzenia i kontroli, wymagania dla procesów współpracy i koordynacji.

Norma może stanowić bazę w przypadku tworzenia list kontrolnych dla decydentów oraz podczas tworzenia algorytmów procesu dowodzenia i zbierania informacji.

Standard definiuje następujące pojęcia:

gotowość na zdarzenie [incident preparedness], dowodzenie i nadzór [command and control].

6.2.3. ISO/PAS 22399:2007 Societal security – Guideline for incident preparedness and operational continuity management

Standard zawiera informacje dla organizacji tworzących plany zarządzania kryzysowego ze szczególnym uwzględnieniem kryteriów postępowania na wypadek zagrożenia i zapewnienia ciągłości biznesowej. Głównym celem standardu jest umożliwienie organizacjom przygotowanie się na wystąpienie zagrożenia (z uwzględnieniem takich faz jak: zapobieganie, reagowanie, minimalizowanie strat, odbudowa). Efekt ten uzyskuje się poprzez zrozumienie całościowego kontekstu, w jakim organizacja działa, identyfikację czynników krytycznych, zrozumienie barier, ryzyk i zakłóceń, które mogą utrudniać osiągnięcie kluczowych celów; ocenę ryzyka szczątkowego i tolerancji ryzyka. Wykonanie takich działań jest koniczne by zrozumieć wyniki strategii kontroli i minimalizowania strat; planowania jak podmiot powinien działać, gdy zaistnieje zdarzenie niekorzystne; opracowanie procedur i planów działania; określenie obowiązków i odpowiedzialności; spełnienie wymagań prawnych; promowanie odpowiedniej kultury wśród pracowników w omawianym zakresie.

Standard opisuje proces przygotowania na wypadek zdarzenia niekorzystnego i zapewnienia ciągłości działania prze organizację, proces taki obejmuje następujące elementy: ustalenie programu IPOCM (Incident Preparedness and Operational Continuity Management – przygotowanie na zdarzenia i zapewnienie ciągłości działania), określenie zawartości programu,

Publikacja finansowana przez NCBiR w ramach projektu „Zintegrowany system budowy planów zarządzania kryzysowego w oparciu o nowoczesne technologie informatyczne" Nr O ROB 0016 03 002

zaangażowanie zarządu, wprowadzanie zarządzeń wewnętrznych, przegląd zarządzeń wewnętrznych, struktura organizacyjna procesy implementacji. Program IPOCM powinien uwzględniać elementy aktów prawnych obowiązujących daną instytucję, analizę ryzyka i analizę wpływu, zagrożenia, ryzyka i identyfikację niebezpieczeństw, środki zapobiegawcze i ograniczające skutki zdarzeń. Etap wprowadzania i działania programu powinien zawierać informacje na temat: zasobów, zadań, odpowiedzialności i kompetencji, szkoleń i zapewnienia świadomości wśród uczestników procesu, komunikacji i sposobu ostrzegania, budżetu i kwestii administracyjnych.

Standard w załączniku zawiera procedurę wykonywania analizy wpływu zdarzenia na funkcjonowanie organizacji. Przygotowanie organizacji na wypadek zdarzenia niekorzystnego jest zadaniem trudnym i czasochłonnym, niniejszy standard stanowi duże wsparcie w tym zakresie, ponieważ identyfikuje wszystkie najważniejsze elementy planu zarządzania kryzysowego i opisuje ich wzajemne relacje, jak działają i jak są istotne.

Standard definiuje następujące terminy:

kryzys [crisis], wpływ [impact], gotowość na zdarzenia i zarządzanie ciągłością operacyjną [incident preparedness and operational continuity management].

6.2.4. ISO 26000:2010 Guidance on social responsibility

Norma zawiera informacje dotyczące kwestii biznesowej odpowiedzialności społecznej, czyli przyjmowaniem przez organizacje postawy, która charakteryzuje się dobrowolnym i aktywnym działaniem na rzecz pozytywnych zmian w najbliższym otoczeniu społecznym. Najkrócej ujmując to zaangażowanie każdej organizacji w kreowanie lepszej rzeczywistości społecznej. Obywatele mają nie tylko prawa, ale także obowiązki względem społeczeństwa i wspólnoty.

Postawa społecznie odpowiedzialna przyczynia się do lepszej jakości życia i dobrostanu społecznego. Pomaga w kształtowaniu społeczeństwa obywatelskiego, w którym każda osoba ma wpływ na toczące się na różnych poziomach procesy decyzyjne i działania. Tym samym odpowiedzialni, aktywni obywatele kreują zmianę w jakości życia w społeczeństwie, która prowadzi do większej szczęśliwości.

Norma porusza kwestie praw człowieka, dyskryminacji, praw powiązanych z kwestiami politycznymi i ekonomicznymi, a także kulturowymi. Zwrócona jest uwaga na kwestie zatrudnienia i wzajemnych stosunków pomiędzy pracownikami organizacji, ich warunków pracy i bezpieczeństwa w środowisku pracy.

Opisano również kwestie odpowiedzialnego korzystania z zasobów naturalnych, ochrony środowiska, zmian klimatu i adaptacji do zmieniających się warunków klimatycznych.

Norma zawiera wytyczne w zakresie:

- koncepcji, definicji i zagadnień powiązanych z odpowiedzialnością społeczną;
- tła, trendów i cech charakterystycznych odpowiedzialności społecznej;
- zasad i praktyk powiązanych z odpowiedzialnością społeczną;
- kluczowych tematów i kwestii związanych z odpowiedzialnością społeczną;
- integrowania, wprowadzania i rozwijania zachowania społecznej odpowiedzialności w organizacji, poprzez wewnętrzne regulacje i praktyki;

Publikacja finansowana przez NCBiR w ramach projektu „Zintegrowany system budowy planów zarządzania kryzysowego w oparciu o nowoczesne technologie informatyczne" Nr O ROB 0016 03 002

– identyfikacja i zaangażowanie udziałowców[106].

Kluczową kwestią w zakresie omawianym przez normę jest podniesienie świadomości kierownictwa organizacji oraz pracowników zatrudnionych w organizacji i innych osób powiązanych z organizacją w zakresie szeroko pojętej kwestii odpowiedzialności społecznej.

Analiza normy wskazuje, że jej tematyka pomimo swej ważności nie jest zgodna z tematyką realizowanego projektu i nie jest uzasadnione jej implementowanie w ramach niniejszego projektu. Jest to wyłącznie materiał uzupełniający. Standard wprowadza termin, który nie pojawia się w pozostałych normach, jest to: odpowiedzialność społeczna [social responsibility].

6.2.5. NFPA 1600 Standard on Disaster/Emergency Management and Business Continuity Programs

NFPA 1600 jest to amerykański standard opracowany przez amerykańską organizację działającą głównie w zakresie ochrony przeciwpożarowej, opisuje w sposób bardzo pobieżny kwestie zarządzania kryzysowego i ciągłości działania. W standardzie wymieniono główne elementy jakie powinien zawierać plan zarządzania kryzysowego, są to: podstawy prawne; ocena ryzyka; zapobieganie zdarzeniom; minimalizacja skutków; zarządzanie zasobami i logistyka; wzajemna pomoc i ubezpieczenia; planowanie; zarządzanie zdarzeniami; komunikacja i ostrzeżenia; procedury operacyjne; zaplecze techniczne; szkolenia; ćwiczenia, ocena i działania naprawcze; komunikacja kryzysowa i współpraca z mediami; finanse i administracja.

Standard zaleca korzystanie z technik oceny ryzyka które są bardzo przydatne w zakresie zarządzania kryzysowego i zapewnienia ciągłości działania, są to przede wszystkim: analiza „what-if" (co jeśli?), listy kontrolne, analiza zagrożeń i zdolności operacyjnych (HAZOP), analiza rodzajów i skutków możliwych błędów (FMEA), analiza drzewa błędów (FTA).

Natomiast analizując zagrożenia na jakie podmiot może być narażony, konieczne jest uwzględnienie zagrożeń pochodzenia naturalnego, jak np. zagrożenia geologiczne (trzęsienia ziemi, tsunami, wybuchy wulkanów, osunięcia ziemi itp.), zagrożenia meteorologiczne (np. powodzie, susze, pożary, śnieżyce, huragany, burze itp.), zagrożenia biologiczne (przede wszystkim epidemie chorób). Drugą grupą zagrożeń są zagrożenia powodowane przez działalność człowieka i tu wyróżnimy wypadki (np. substancje niebezpieczne, eksplozje, wypadki komunikacyjne, zawalenia budynków, zanieczyszczenia środowiska itp.) oraz działania zamierzone (np. terroryzm, sabotaż, wojna, działalność kryminalna itp.).

Trzecia grupę zagrożeń stanowią zagrożenia pochodzenia teleinformatycznego i energetycznego nie spowodowane przez działanie sił naturalnych ani działalność człowieka np. awarie sieci telekomunikacyjnych, awarie w elektrowniach.

Standard może stanowić tylko ogólny poradnik jakie elementy powinny znajdować się w planie zarządzania kryzysowego i może posłużyć jako lista kontrolna podczas procesu

[106] ISO 26000:2010 Guidance on social responsibility.

tworzenia planów. Informacje w nim zawarte są zbyt pobieżne, aby można go było zastosować w szerszym kontekście.

Standard definiuje następujące terminy:

ocena zniszczeń [damage assessment], analiza wpływu [impact analysis], działania łagodzące [mitigation], przygotowanie [preparedness], zapobieganie [prevention], odbudowa [recovery], zarządzanie zasobami [resource management], reagowanie [response], analiza sytuacji [situation analysis].

6.2.6. PAS 200:2011 Crisis management – Guidance and good practice

W powyższym standardzie, autorzy przedstawili metodykę dotyczącą zarządzania kryzysem w organizacjach – zarządzania prowadzonego przez najwyższe kierownictwo. Autorzy rozpoczynają od zdefiniowania podstawowych terminów[107] m.in.: kryzys, incydent, ciągłość działania, ćwiczenia.

Następnie autorzy wykazują zależności pomiędzy zdarzeniami incydentalnymi, a takimi które posiadają znamiona kryzysu. Ponadto dokonują charakterystyki kryzysu jako wysoce złożonego problemu, mającego nie przewidywane w pełni konsekwencje, które mogą wystąpić w nieokreślonym czasie. Menedżerowie mogą mieć do wyboru "mniejsze zło", ponieważ często nie ma rozwiązania idealnego. Kryzysy mogą zagrażać podstawowym normom lub wartościom organizacji. Kryzys wymaga wyjątkowego zapotrzebowania na menedżerów i ich zespoły wsparcia, które potrafią pracować pod presją m.in. czasu. Dobrze zarządzany kryzys może wykazać pozytywne cechy organizacji i zwiększyć jej ogólną reputację[108].

Wyzwaniem w zakresie zarządzania kryzysowego są takie działania, aby selekcja, szkolenia i rozwój pracowników kierowane były w taki sposób, aby wspierane aktywności w zakresie zarządzania kryzysowego były odpowiednio wynagradzane. Ponadto zarządzanie powinno być tak skonstruowane, aby niezależnie od stażu pracy czy innych czynników każda osoba, której umiejętności wsparłyby działanie w sytuacji kryzysowej, mogła zostać włączona w proces zarządzania. Role, obowiązki i wskaźniki efektywności dla osób zaangażowanych w rozwój, zarządzanie i wdrażania zdolności zarządzania kryzysowego powinny być zawarte w opisach stanowisk, ocenach i planach szkoleniowych.

Następnie autorzy opisują sposoby na rozwinięcie zdolności zarządzania kryzysowego. Pracownicy powinni być przeszkoleni w zakresie wykorzystania procedur i możliwości zapoznania się z nimi w symulacjach i scenariuszach zdarzeń podczas ćwiczeń. Należy pamiętać, że skuteczne struktury i procedury zarządzania kryzysowego nie mogą być tworzone "z dnia na dzień". Wymagają one rozwoju, czasu, inwestycji i badań.

Polityka zarządzania kryzysowego powinna ustalić kierunek, priorytety, a wyniki i ustalenia sprawozdawcze powinny sformułować wytyczne do programu i zarządzania projektami. Ponadto polityka powinna opierać się na weryfikacji i ocenie mechanizmów monitorowania i potwierdzić postępy w rozwoju zdolności działania. Powinna również ustalić

[107] PAS 200:2011 Crisis management – Guidance and good practice.
[108] Ibidem.

Publikacja finansowana przez NCBiR w ramach projektu „Zintegrowany system budowy planów zarządzania kryzysowego w oparciu o nowoczesne technologie informatyczne” Nr O ROB 0016 03 002

role i obowiązki poszczególnych uczestników procesów. Należy pamiętać, że członkami zespołów zarządzania kryzysowego powinni być eksperci i osoby przeszkolone.

Ponadto standard opisuje ramy planowania i reagowania w sytuacjach kryzysowych w biznesie. Plan zarządzania kryzysowego organizacji powinien obejmować elastyczne reagowanie, a nie skupiać się na konkretnych zagrożeniach[109].

W kolejnym rozdziale autorzy standardu opisują sposoby komunikacji w kryzysie, a w szczególności strategię komunikacji, planowanie komunikacji, metody komunikacji, bariery skutecznej komunikacji[110].

6.3. PODSUMOWANIE I WNIOSKI

1. W ramach realizacji zadania dokonano przeglądu norm i standardów dotyczących zarządzania kryzysowego. Większość aktów normatywnych, które zdecydowano się przeanalizować, zawiera wymagania w zakresie zarządzania ryzykiem, podczas, gdy dla zarządzania kryzysowego dobór norm jest bardzo ograniczony. Warto tu zaznaczyć, że w procesie zarządzania ryzykiem skupimy się na zagrożeniach, negatywnych konsekwencjach i postępowaniu z takim typem ryzyka czyli powodującym przede wszystkim odchylenia negatywne.
2. W wyniku przeprowadzonej analizy stwierdzono, że projektowanie i wdrażanie planów i struktur ramowych zarządzania kryzysowego powinno uwzględniać zmieniające się potrzeby danej organizacji, jej konkretne cele, kontekst, strukturę, operacje, procesy, funkcje, projekty, wyroby, usługi lub aktywa i konkretne praktyki.
3. Standard NFPA 1600 Standard on Disaster/Emergency Management and Business Continuity Programs może stanowić ogólny poradnik jakie elementy powinny znajdować się w planie zarządzania kryzysowego i może posłużyć jako lista kontrolna podczas procesu tworzenia planów zarządzania kryzysowego.
4. PAS 200:2011 Crisis management – Guidance and good practice opisuje zasady zarządzania kryzysem występującym w przedsiębiorstwie bussinesowym. Autorzy standardu wskazują istotne elementy które wpływają na sprawne zarządzanie kryzysowe.
5. Norma PN-EN 15975-1:2011 Bezpieczeństwo zaopatrzenia w wodę pitną -- Przewodniki zarządzania kryzysowego i ryzyka -- Część 1: Zarządzanie kryzysowe (oryg.) odnosi się głównie do kwestii bezpieczeństwa zaopatrzenia w wodę pitną, ale może stanowić cenne źródło informacji ponieważ odnosi się również do kwestii zarządzania kryzysowego.
6. Norma ISO 22320:2011 Societal security -- Emergency management -- Requirements for incident response może stanowić bazę w przypadku tworzenia list kontrolnych dla decydentów oraz podczas tworzenia algorytmów procesu dowodzenia i zbierania informacji.
7. Standard ISO/PAS 22399:2007 Societal security - Guideline for incident preparedness and operational continuity management zawiera informacje dla organizacji tworzących plany

[109] PAS 200:2011 Crisis management – Guidance and good practice.
[110] Ibidem.

Publikacja finansowana przez NCBiR w ramach projektu „Zintegrowany system budowy planów zarządzania kryzysowego w oparciu o nowoczesne technologie informatyczne" Nr O ROB 0016 03 002

zarządzania kryzysowego ze szczególnym uwzględnieniem kryteriów postępowania na wypadek zagrożenia i zapewnienia ciągłości biznesowej.

8. Analiza normy ISO 26000:2010 Guidance on social responsibility wskazuje, że jej tematyka pomimo swej ważności nie jest bezpośrednio związana z procesami zarządzania kryzysowego i możeby być wykorzystana jako materiał uzupełniający.
9. W związku z powyższym stwierdza się, że najlepszą metodyką, którą można wykorzystać podczas opracowywania oprogramowania zawiera norma ISO 22320:2011 Societal security -- Emergency management -- Requirements for incident response oraz standard ISO/PAS 22399:2007 Societal security - Guideline for incident preparedness and operational continuity management.
10. Wyszczególnione w niniejszym rozdziale terminy zaleca się wykorzystać do opracowania słownika pojęć podstawowych z zakresu zarządzania kryzysowego.

6.4. LITERATURA

1. CAN/CSA-Q850-97:2009 Risk Management: Guideline for Decision-Makers.
2. ISO 22320:2011 Societal security -- Emergency management -- Requirements for incident response.
3. ISO 26000:2010 Guidance on social responsibility.
4. ISO 31000:2009 Risk management -- Principles and guidelines.
5. ISO GUIDE 73:2009 Risk management — Vocabulary.
6. ISO/IEC 31010:2009 Risk management -- Risk assessment techniques.
7. ISO/PAS 22399:2007 Societal security - Guideline for incident preparedness and operational continuity management.
8. NFPA 1600 Standard on Disaster/Emergency Management and Business Continuity Programs.
9. PN-EN 15975-1:2011 Bezpieczeństwo zaopatrzenia w wodę pitną -- Przewodniki zarządzania kryzysowego i ryzyka -- Część 1: Zarządzanie kryzysowe (oryg.).
10. PAS 200:2011 Crisis management – Guidance and good practice.

Publikacja finansowana przez NCBiR w ramach projektu „Zintegrowany system budowy planów zarządzania kryzysowego w oparciu o nowoczesne technologie informatyczne” Nr O ROB 0016 03 002

7. PRZEGLĄD WYBRANYCH PROJEKTÓW NORM Z ZAKRESU ZARZĄDZANIA KRYZYSOWEGO

7.1. WSTĘP

W niniejszym rozdziale zostały przedstawione wybrane projekty norm związane z zarządzaniem kryzysowym. Podczas wyboru projektów norm autorzy kierowali się użytecznością projektów w zakresie: terminologii, elementów struktur systemu zarządzania, opisu ról i zadań organów zarządzania kryzysowego, opisu procesów występujących w zarządzaniu kryzysowym. W celu identyfikacji projektów norm z zakresu jw. przeanalizowano strony internetowe organizacji normalizacyjnych, których komitety techniczne zrzeszają przedstawicieli środowisk zróżnicowanych m. in. pod względem doświadczenia wynikającego z występowania sytuacji kryzysowych, poziomu rozwoju gospodarczego, kulturowym, geograficznym. Organizacjami takimi są ISO – Międzynarodowa Organizacja Normalizacyjna oraz CEN – Europejski Komitet Normalizacyjny. Mając powyższe na uwadze cele zdefiniowane powyżej dokonano wyboru i w niniejszym rozdziale szczegółowo omówiono trzy projekty jn.:

1. ISO/CD 22325 Societal security – Emergency management – Guidelines for emergency management security assessment – projekt normy międzynarodowej.
2. ISO/DIS 22322 Societal security – Emergency management – Public warning– projekt normy międzynarodowej,
3. ISO/CD 22315 Societal security – Mass evacuation – Guidelines for planning – projekt normy międzynarodowej.

Autorzy pragną jednak również zwrócić uwagę czytelnika na dwa interesujące projekty norm, których z uwagi na niewielką użyteczność dla niniejszej publikacji nie omówiono szczegółowo, jednak dla osób zajmujących się problematyką zarządzania kryzysowego mogą stanowić interesujące źródło informacji o kierunkach prowadzonych prac normalizacyjnych. Do tych norm autorzy rozdziału zaliczyli:

1. ISO/DIS 22324 Societal Security – Colour-coded Alert[111] – skupia się na ostrzeganiu ludności z użyciem powiadomień wizualnych przy zastosowaniu różnych kolorów. Uwzględniając zmienność sytuacji ludność byłaby powiadamiana o stopniu zagrożenia poprzez użycie właściwego, przypisanego do danego stopnia koloru. Wówczas mogłaby podjąć w trybie natychmiastowym właściwe działania zapobiegawcze/przygotowawcze. Projekt dotyczy różnych rodzajów zagrożeń, jednakże nie zawiera sposobów przekazywania tego rodzaju kodów.
2. ISO/TC 223 N250, ISO/NP 22397 Societal security – Public Private Partnership – Guidelines to set up partnership agreements – tak wstępny etap projektu uniemożliwia dotarcie do pełnej wersji. Same założenia są przedmiotem dyskusji

[111] ISO/TC 22324 Societal Security – Colour-coded Alert, projekt normy międzynarodowej, rozdz. Scope (tłum. zakres).

Publikacja finansowana przez NCBiR w ramach projektu „Zintegrowany system budowy planów zarządzania kryzysowego w oparciu o nowoczesne technologie informatyczne" Nr O ROB 0016 03 002

i uzgodnień w komitecie technicznym ISO[112] (informacje uzyskane podczas rozmowy z sekretarzem ISO/TC 223).

7.2. WYBRANE PROJEKTY NORM

7.2.1. ISO/CD 22325 Societal security – Emergency management – Guidelines for emergency management security assessment[113]

Projekt normy przeanalizowano pod kątem definicji[114] i przydatności tychże definicji w realizacji kolejnych zadań w projekcie. Poniżej przedstawiono wybrane definicje opisujące omawiany obszar wiedzy oraz stwarzające podstawy teoretyczne do budowy systemu w każdym z możliwych uwarunkowań strukturalnych zarówno w sektorze biznesowym jak i administracji publicznej: system dowodzenia i kontroli [command and control system], współpraca [cooperation], koordynacja [coordination], nagły wypadek [emergency], organizacja zarządzania kryzysowego [emergency management organization], zasoby [resources], informacja i komunikacja [information and communication], analiza ryzyka [risk analysis], zarządzanie ryzykiem [risk management], planowanie [planning], ćwiczenie [excercise], minimalizowanie zagrożeń [hazard mitigation].

1. Ocena zdolności do reagowania[115]

   Projekt normy dostarcza wskazówki organom zarządzania kryzysowego do oceny ich zdolności do reagowania w nagłych sytuacjach. Ocena może odbywać się na różne sposoby tj. poprzez: samoocenę, audit wewnętrzny, audit zewnętrzny, benchmarking (przez organizację równoległą – ten sam sektor i wielkość), wyznaczenie osoby do nadzorowania przeglądów jw.

   Oceny powinny podlegać raportowaniu, co w praktyce oznacza, że przeprowadzona ocena powinna zostać podsumowana sporządzonym szczegółowym raportem archiwizowanym przez wymagany okres czasu, w zależności od potrzeb i oczekiwań. Wyniki z ocen zawarte w tych raportach powinny umożliwić organom przeprowadzenie zasadnej debaty dotyczącej doskonalenia, ujawnienia ich słabych punktów i rzeczywistych problemów oraz pomóc w stworzeniu planów ciągłego doskonalenia.

2. Model oceny zdolności do reagowania

   Ocena oparta jest na czterostopniowym modelu „dojrzałości" do reagowania. Zdolność ta jest sklasyfikowana na 4 różnych poziomach od 0 do 4 (poziom: 0 – niezdolny, brak systemu reagowania, 1 – system sprawny, umożliwia reagowanie na poziomie podstawowym, 2 – system skoncentrowany, ma na celu budowanie trwałej możliwości reagowania, 3 – system zintegrowany, mierzalny, 4 – system zoptymalizowany: jest to poziom idealny, do którego należy dążyć niezależnie od wybranej metodyki planowania kryzysowego).

3. Procedura oceny zdolności do reagowania

[112] ISO/TC 223 N250, ISO/NP 22397 Societal security – Public Private Partnership – Guidelines to set up partnership agreements, projekt normy międzynarodowej.
[113] ISO/CD 22325 Societal security – Emergency management – Guidelines for emergency management security assessment, projekt normy międzynarodowej z dnia 28.01.2013.
[114] Ibidem.
[115] Ibidem.

Publikacja finansowana przez NCBiR w ramach projektu „Zintegrowany system budowy planów zarządzania kryzysowego w oparciu o nowoczesne technologie informatyczne" Nr O ROB 0016 03 002

Procedura oceny gotowości/zdolności do reagowania dzieli się na 3 fazy: przygotowanie, reagowanie i formułowanie wniosków (nauka na błędach). Procedura ta składa się z identyfikacji właściwych wskaźników, ich oceny, uzyskania mierników ilościowych i w konsekwencji, określenia poziomu gotowości i opracowania danych wyjściowych w postaci planów naprawczych czy działań doskonalących. Procedura oceny oparta jest na modelu „dojrzałości" do reagowania jw. Poziomy 0-4 oznaczają poziomy zdolności organizacji do reagowania na sytuacje kryzysowe. Poziom określany jest poprzez ocenę kluczowych czynników strukturalnych organów, które ściśle korelują z ich zdolnością i wydajnością. Poziom 0 oznacza, że organizacja nie jest w stanie podjąć systematycznych i podstawowych działań przed, podczas i po wystąpieniu zdarzenia kryzysowego. Poziom 4 jest najwyższym poziomem gotowości.

7.2.2. ISO/DIS 22322 Societal security – Emergency management – Public warning[116]

Projekt normy przeanalizowano pod kątem definicji[117] i przydatności tychże definicji w realizacji kolejnych zadań w projekcie, a do najważniejszych z nich zaliczono: alarm [alert], rozpowszechnianie ostrzeżeń [warning dissemination], powiadamianie [notification], zagrożona ludność [people at risk], ostrzeganie ludności [public warning], system ostrzegania ludności [public warning system], grupa szczególnie wrażliwa[118] [vulnerable group].

Projekt normy ISO/DIS 22322 dostarcza zasady i ogólne wskazówki dotyczące opracowania, zarządzania i wdrażania systemu ostrzegania ludności przed, podczas i po wystąpieniu zdarzenia. Zaproponowane wytyczne mają zastosowanie do każdej organizacji odpowiedzialnej za ostrzeganie ludności niezależnie od jej rodzaju. Ostrzeganie ludności w projekcie normy zostało oparte na dwóch funkcjach tj. monitorowanie zagrożeń i przekazywanie ludności informacji o zagrożeniu.

Projekt normy definiuje cechy i wymagania dla systemu ostrzegania ludności. System powinien m. in. zapewniać istnienie struktur niezbędnych do określania i przeglądu celów ostrzegania ludności, być udokumentowany, wdrożony i utrzymywany, być dostępny i zakomunikowany ludności w szczególności osobom narażonym na ryzyko oraz powinien przewidywać konsultacje z reprezentantami społeczności lub z organami/podmiotami realizującymi zadania z zakresu powiadamiania ludności. Ponadto system ostrzegania ludności powinien spełniać wymagania innych obowiązujących przepisów dotyczących omawianej problematyki. Projekt normy określa również strukturę funkcjonalną systemu ostrzegania ludności oraz wymagania dla poszczególnych elementów tej struktury. Na system ostrzegania, w myśl projektowanej normy, składają się następujące elementy:

1. Monitoring zagrożeń

Działanie polegające na analizie potencjalnych zagrożeń dla ludności i ocenie ryzyka ich wystąpienia na określonym obszarze oraz stałym monitorowaniu zidentyfikowanych zagrożeń i szacowaniu ryzyka. Następnie właściwa informacja powinna zostać dostarczona we właściwym

[116] ISO/DIS 22322 Societal security – Emergency Management – Public warning, projekt normy międzynarodowej z dnia 09.01.2013.
[117] Ibidem.
[118] PN-ISO 26000:2012 Wytyczne dotyczące społecznej odpowiedzialności.

Publikacja finansowana przez NCBiR w ramach projektu „Zintegrowany system budowy planów zarządzania kryzysowego w oparciu o nowoczesne technologie informatyczne" Nr O ROB 0016 03 002

czasie do podmiotów odpowiedzialnych za informowanie, ostrzeganie i/lub alarmowanie. Informacje będące efektem monitorowania zagrożeń powinny być oparte na naukowych i/lub wiarygodnych dowodach.

2. Rozpowszechnianie informacji o zagrożeniu

Informacje uzyskiwane w wyniku monitorowania zagrożeń są poddawane przetwarzaniu, a następnie przekształcane w komunikaty przekazywane zagrożonej ludności. Komunikaty przekazywane w systemach ostrzegania i alarmowania ludności w sytuacji bezpośrednich zagrożeń oraz po wystąpieniu zdarzeń zagrażających m. in. zdrowiu i/lub życiu ludzi, powinny cechować się dokładnością i precyzją, zrozumiałością, kompletnością, wiarygodnością, spójnością oraz adekwatnością czasową, a ponadto powinny być odpowiednie i użyteczne[119].

3. Identyfikacja potrzeb w zakresie ostrzegania ludności oraz wdrożenie procesu ostrzegania ludności

Powinny zostać zidentyfikowane potrzeby potencjalnie zagrożonej ludności w zakresie informowania, ostrzegania i alarmowania, uwzględniające zróżnicowane reakcje człowieka oraz podatności i/lub wrażliwości pewnych grup społecznych. Proces ostrzegania powinien zostać skutecznie wdrożony.

4. Przegląd i doskonalenie

Funkcje monitorowania zagrożeń i rozpowszechniania informacji o zagrożeniach powinny podlegać regularnym przeglądom i ciągłemu doskonaleniu oraz uwzględniać opinie i reakcje społeczności.

Projekt normy ISO/DIS 22322 zawiera również wymagania dotyczące samego procesu ostrzegania ludności. Pierwszym elementem w procesie ostrzegania jest monitorowanie zagrożeń obejmujące, poza identyfikacją zagrożeń, kryteria informowania, alarmowania oraz odwołania alarmu. Monitorowanie obejmuje także identyfikację obszaru zagrożonego, rozumianego jako obszar geograficzny oraz przebywającą na nim zagrożoną ludność, jak również identyfikację metody rozpowszechniania ostrzeżeń na tym terenie.

W projekcie zostały sprecyzowane wymagania dotyczące sposobu ostrzegania ludności, zawartości przekazywanych informacji w zależności od jej rodzaju (alarm, ostrzeżenie) oraz kanałów komunikacji. Dokument eksponuje wpływ reakcji człowieka na skuteczność ostrzegania, które prowokują konieczność ciągłego podnoszenia świadomości społecznej w odniesieniu do poszczególnych elementów systemu i procesu ostrzegania ludności.

7.2.3. ISO/CD 22315 Societal security – Mass evacuation – Guidelines for planning[120]

Projekt normy ISO/CD 22315 stanowi przewodnik dotyczący planowania ewakuacji na masową skalę nie tylko z miast czy regionów, lecz także z całych krajów w przypadkach, kiedy infrastruktura krytyczna jest zakłócona. Dokument jest przeznaczony dla wszystkich, którzy są

[119] H. Parapura, M. Kowalewski, B. Kowalczyk., *Ostrzeganie i alarmowanie ludności w niebezpieczeństwie*, „Telekomunikacja i Techniki Informacyjne (TiT)", 1-2/2011, s. 82.

[120] ISO/CD 22315 Societal security – Mass evacuation – Guidelines for planning, projekt normy międzynarodowej z dnia 05.02.2013.

Publikacja finansowana przez NCBiR w ramach projektu „Zintegrowany system budowy planów zarządzania kryzysowego w oparciu o nowoczesne technologie informatyczne" Nr O ROB 0016 03 002

odpowiedzialni za przygotowanie i realizację planów masowej ewakuacji tj. dla planistów i organizacji odpowiedzialnych za przygotowanie organizacji (podmiotu) do masowej ewakuacji, jak również za przygotowanie miejsc docelowych na przyjęcie dużej liczny ewakuowanych. Wytyczne zawarte w projekcie mogą zostać wykorzystane przez planistów, w celu opracowania szczegółowych planów i właściwego przygotowania ludności, oraz wiodących organizacji rządowych zwiększając tym samym efektywność reagowania na zdarzenie.

Planowanie ewakuacji jest usystematyzowanym procesem, na który składają się m. in.:

1. Ocena ryzyka

Proces uwzględniający działania podejmowane przed wystąpieniem zdarzenia np. budowę scenariuszy zdarzeń oraz działania prowadzone podczas zdarzenia z wykorzystaniem napływających informacji nt. aktualnej sytuacji, jak również sposób konstruowania i przekazywania komunikatów do zagrożonej ludności.

2. Zgodność z obowiązującymi przepisami prawa

Opracowywane plany, realizowane działania i decyzje podejmowane na każdym etapie prowadzenia ewakuacji powinny być zgodne z prawodawstwem i zasadami operacyjnymi obowiązującymi na różnych poziomach (międzynarodowym, krajowym, wojewódzkim i lokalnym).

3. Przydział środków operacyjnych

Powinny zostać określone wszelkie zasoby (m. in. kwalifikacje personelu, możliwości sprzętowe, dostępność schronisk) niezbędne przy ewakuacji.

4. Zbieranie i analizowanie informacji

Informacje wspierające planowanie ewakuacji podlegają ocenie przydatności i możliwości wykorzystania. Ocena ta dokonywana jest wg następujących kryteriów: częstotliwość aktualizacji informacji, źródła i metody pozyskiwania oraz gromadzenia informacji, poziom ich uszczegółowienia. Następnie informacje te zostają poddane analizie i te oparte na dowodach stają się punktem wyjściowym do opracowywania planów ewakuacji i podejmowania decyzji. Etap ten obejmuje również dokumentowanie działań i szkolenia z zakresu ewakuacji.

Projekt normy zawiera również wytyczne dotyczące przygotowania ludności na reagowanie w tym na ewakuację. W tym celu osoby odpowiedzialne za planowanie ewakuacji identyfikują sposoby, w jakie ludność może przygotować się do masowej ewakuacji. Wykorzystują dostępne informacje do przygotowania i/lub doskonalenia procesu planowania ewakuacji, identyfikują charakterystykę populacji (np. kulturę, język, wiek, upodobania religijne i polityczne, charakter przebywania na obszarze (tymczasowy, stały), wprowadzają środki, usługi i działania służące przygotowaniu ludności do reagowania na zdarzenia (np. serwisy ostrzegawcze, centra informacji, warsztaty dot. zagrożeń, działania edukacyjne). Podejmują również działania mające na celu usuwanie barier w przygotowaniu ludności do masowej ewakuacji (np. minimalizowanie nakładów finansowych przeznaczonych na zakup zestawów służących do pomocy czy minimalizowanie stresu poprzez promowanie korzyści wynikających z przygotowania na ewakuację). Przygotowanie ludności na ewakuację obejmuje także rozpowszechnianie informacji w społecznościach lokalnych. Uzgadniany dokument w postaci projektu normy wskazuje także na konieczność zrozumienia ludności ewakuowanej i potrzeby

Publikacja finansowana przez NCBiR w ramach projektu „Zintegrowany system budowy planów zarządzania kryzysowego w oparciu o nowoczesne technologie informatyczne” Nr O ROB 0016 03 002

wizualizacji szerokiego zakresu informacji w celu właściwej interpretacji sytuacji i podjęcia odpowiednich decyzji. Poza tym projekt normy wskazuje na konieczność identyfikacji systemów ostrzegania i informowania ludności o masowej ewakuacji, właściwego projektowania komunikatów oraz określenia sposobów efektywnego przekazania ostrzeżenia. Ponadto w dokumencie znajdują się wytyczne do prowadzenia analizy ruchu ewakuowanych oraz wymagania dotyczące oceny schronów dla ewakuowanych.

7.3. PODSUMOWANIE I WNIOSKI

1. Projekt normy ISO/CD 22325:
    1.1. Definiuje pojęcia stwarzające podstawy teoretyczne do budowy systemu oceny zdolności do reagowania. Pojęcia te są przydatne szczególnie z uwagi na ich uniwersalny charakter będący efektem pracy organizacji opracowującej projekt normy (charakter międzynarodowy).
    1.2. Zawiera wytyczne, które są na tyle uniwersalne i elastyczne, że mogą wykorzystywane przez różne podmioty w celu doskonalenia zdolności do reagowania na wszystkie rodzaje nagłych sytuacji.
    1.3. Dostarcza narzędzia/środki do dokonania oceny i ciągłego przeglądu możliwości organów przez co umożliwia organizacjom publicznym i prywatnym doskonalić ich zdolność reagowania.
    1.4. Charakteryzuje się wysoką zbieżnością tematyki oraz użytecznością z punktu informacji z zakresu zarządzania kryzysowego, które uwzględniałyby zarówno podejście od strony teoretycznej (definicje, pojęcia), ale także i praktycznej (podejście procesowe, procedury i wytyczne postępowania, gotowe schematy działania).
    1.5. Nie jest możliwe zaimplementowanie wprost metodyki oceny zdolności do reagowania ani jej elementów do budowy planu zarządzania kryzysowego, jednakże należy zwrócić uwagę na zagadnienia znajdujące się w tym projekcie normy w kontekście organów zarządzania kryzysowego np. organów, które będą posługiwały się projektowanym planem zarządzania kryzysowego.
2. Projekt normy ISO/DIS 22322
    2.1. Zawiera metodykę tworzenia systemu ostrzeganie ludności.
    2.2. Wybrane elementy opisanej metodyki mogą zostać zaimplementowane do budowy planu zarządzania kryzysowego.
    2.3. Identyfikuje terminy i definicje związane z ostrzeganiem ludności, które z uwagi na charakter organizacji opracowującej projekt normy (charakter międzynarodowy) są uniwersalne tzn. niezależnie od organizacji, położenia geograficznego, kultury czy języka rozumiane w ten sam sposób.
    2.4. Ma zastosowanie do każdej organizacji odpowiedzialnej za ostrzeganie ludności, na wszystkich poziomach od lokalnego do międzynarodowego.
3. Projekt normy ISO/DIS 22315
    3.1. Opisuje metodykę planowania ewakuacji na masową skalę.

Publikacja finansowana przez NCBiR w ramach projektu „Zintegrowany system budowy planów zarządzania kryzysowego w oparciu o nowoczesne technologie informatyczne" Nr O ROB 0016 03 002

3.2. Wybrane elementy opisanej metodyki mogą zostać zaimplementowane do budowy planu zarządzania kryzysowego.
3.3. Może zostać wykorzystany jako wytyczne do planowania ewakuacji nie masowej.
3.4. Zawiera terminy i definicje, które zostały już wyjaśnione w projektach norm ISO/CD 22325 oraz ISO/DIS 22322 i z tego powodu nie zostały ponownie przytoczone w analizie niniejszego projektu.

7.4. LITERATURA

1. ISO/CD 22315 Societal security – Mass evacuation – Guidelines for planning, projekt normy międzynarodowej z dnia 05.02.2013.
2. ISO/CD 22325 Societal security – Emergency management – Guidelines for emergency management security assessment z dnia 19.02.2013.
3. ISO/DIS 22322 Societal security – Emergency Management – Public warning, projekt normy międzynarodowej z dnia 09.01.2013.
4. ISO/TC 223 N250, ISO/NP 22397 Societal security – Public Private Partnership – Guidelines to set up partnership agreements.
5. ISO/TC 22324 Societal Security – Colour-coded Alert.
6. PN-ISO 26000:2012 Wytyczne dotyczące społecznej odpowiedzialności.
7. Parapura H., Kowalewski M., Kowalczyk B., Ostrzeganie i alarmowanie ludności w niebezpieczeństwie, „Telekomunikacja i Techniki Informacyjne (TiT)", 1-2/2011.
8. Ustawa z dnia 26 kwietnia 2007 r. o zarządzaniu kryzysowym (Dz. U. z 2007 r. Nr 89, poz. 590, z późn. zm.).

Publikacja finansowana przez NCBiR w ramach projektu „Zintegrowany system budowy planów zarządzania kryzysowego w oparciu o nowoczesne technologie informatyczne" Nr O ROB 0016 03 002

CZĘŚĆ III
ZARZĄDZANIE RYZYKIEM

Publikacja finansowana przez NCBiR w ramach projektu „Zintegrowany system budowy planów zarządzania kryzysowego w oparciu o nowoczesne technologie informatyczne" Nr O ROB 0016 03 002

1. WPROWADZENIE

Część trzecia „Zarządzanie ryzykiem" zawiera charakterystykę wybranych dokumentów normatywnych wraz z wstępną oceną ich użyteczności w kontekście niniejszej publikacji jak również realizowanego projektu.

Celem badań prowadzonych przez zespół autorski było zidentyfikowanie i przeanalizowanie wybranych dokumentów związanych z zarządzaniem ryzykiem.

Podobnie jak w części II niniejszej publikacji podczas wyboru dokumentów autorzy kierowali się ich użytecznością w zakresie terminologii, elementów struktur systemu zarządzania, opisu ról i zadań oraz opisu procesów występujących w zarządzaniu ryzykiem. Dokumenty do analizy wybierano spośród dwóch zasadniczych grup: przepisów prawa krajowego (krajowe powszechnie obowiązujące, resortowe, miejscowe) oraz międzynarodowych norm i standardów. Niniejsza część „Zarządzanie ryzykiem" obejmuje sześć rozdziałów. Cztery pierwsze rozdziały dotyczą przeglądu: ustaw, rozporządzeń, przepisów resortowych i przepisów prawa miejscowego. Ostatnie dwa rozdziały dotyczą przeglądu ustanowionych norm i standardów oraz projektów norm i standardów.

W rozdziale pierwszym autorzy dokonali analizy sześciu ustaw: o zarządzaniu kryzysowym, prawo wodne, o ochronie żeglugi i portów morskich, prawo ochrony środowiska, o państwowej inspekcji sanitarnej, o finansach publicznych.

W rozdziale drugim scharakteryzowano cztery rozporządzenia dotyczące: planów ochrony infrastruktury krytycznej, Narodowego Programu Ochrony Infrastruktury Krytycznej, raportu o zagrożeniach bezpieczeństwa narodowego, opracowywania map zagrożenia powodziowego oraz map ryzyka powodziowego.

W rozdziale trzecim scharakteryzowano cztery przepisy prawa resortowego: trzy zarządzenia i jedną uchwałę.

W rozdziale czwartym przedstawiono 4 akty prawa miejscowego obowiązujące na terenie województwa mazowieckiego: dwa zarządzenia wydane przez wojewodę, dwa wydane przez prezydenta miasta stołecznego Warszawy.

W rozdziale piątym scharakteryzowano cztery normy opublikowane przez Polski Komitet Normalizacyjny, Międzynarodową Organizację Normalizacyjną, Kanadyjskie Stowarzyszenie Normalizacyjne, a także trzy standardy opublikowane przez Międzynarodową Organizacje Normalizacyjną, Brytyjską Instytucję Normalizacyjną oraz OECD.

W rozdziale szóstym zostały przedstawione dwa projekty norm procedowane przez Międzynarodową Organizację Normalizacyjną.

Każdy z wyżej opisanych rozdziałów ma jednakową strukturę obejmującą wstęp, charakterystykę dokumentów, podsumowanie i wnioski oraz literaturę.

Publikacja finansowana przez NCBiR w ramach projektu „Zintegrowany system budowy planów zarządzania kryzysowego w oparciu o nowoczesne technologie informatyczne" Nr O ROB 0016 03 002

2. PRZEGLĄD WYBRANYCH PRZEPISÓW Z ZAKRESU ZARZĄDZANIA RYZYKIEM - USTAWY

2.1. WSTĘP

W ramach niniejszego rozdziału, przedstawione zostały ustawy powiązane z zarządzaniem ryzykiem. Podczas dokonywania wyboru dokumentów, oparto się na ich użyteczności w zakresie systemu zarządzania kryzysowego oraz ujęciem w treści zadań organów zarządzania kryzysowego. Kolejnym kryterium doboru dokumentów było zawarcie terminologii związanej z zarządzaniem ryzykiem.

W związku z tym przedstawiono poniżej wykaz zidentyfikowanych aktów prawnych:

- Ustawa o zarządzaniu kryzysowym;
- Prawo wodne;
- Ustawa o ochronie żeglugi i portów morskich;
- Prawo ochrony środowiska;
- Ustawa o państwowej inspekcji sanitarnej;
- Ustawa o finansach publicznych.

Celem niniejszego rozdziału było wytypowanie i analiza wybranych dokumentów wykorzystujących elementy zarządzania ryzykiem.

2.2. WYBRANE USTAWY

2.2.1. Ustawa z dnia 26 kwietnia 2007r. o zarządzaniu kryzysowym (Dz. U. z 2007 r. Nr 89, poz. 590, z późn. zm.)

W ustawie o zarządzaniu kryzysowym z dnia 26 kwietnia 2007 r. (Dz. U. z 2007 r. Nr 89, poz. 590, z późn. zm.) zostały przedstawione elementy składowe planów zarządzania kryzysowego, takie jak:

- plan główny zawierający charakterystykę zagrożeń oraz ocenę ryzyka ich wystąpienia;
- także dotyczących infrastruktury krytycznej;
- mapy ryzyka i mapy zagrożeń;
- zadania i obowiązki uczestników zarządzania kryzysowego w formie siatki bezpieczeństwa;
- zestawienie sił i środków planowanych do wykorzystania w sytuacjach kryzysowych;
- zadania określone planami działań krótkoterminowych, o których mowa w art. 92 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska (Dz. U. z 2008 r. Nr 25, poz. 150, z późn. zm.)[121].

Spośród wskazanych elementów wchodzących w skład planu zarządzania kryzysowego, należy podkreślić ocenę ryzyka oraz przygotowanie map ryzyka, które zdecydowanie wpisują się w przykłady wykorzystania procesów zarządzania ryzykiem w zarządzaniu kryzysowym.

[121] Art. 5 ustawy z dnia 26 kwietnia 2007 r. o zarządzaniu kryzysowym (Dz. U. z 2007 r. Nr 89, poz. 590, z późn. zm.).

Publikacja finansowana przez NCBiR w ramach projektu „Zintegrowany system budowy planów zarządzania kryzysowego w oparciu o nowoczesne technologie informatyczne" Nr O ROB 0016 03 002

W ramach terminologii związanej z zarządzaniem ryzykiem jedynym pojęciem, które zaklasyfikowano do zakresu związanego z zarządzaniem ryzykiem jest mapa ryzyka. Termin ten określa mapę lub opis przedstawiający potencjalne pozytywne lub negatywne skutki oddziaływania zagrożenia na ludzi, mienie, bądź środowisko naturalne oraz infrastrukturę krytyczną[122].

Ustawa o zarządzaniu kryzysowym wskazuje również na istotny obszar - ochronę infrastruktury krytycznej, która powinna prowadzić do zachowania ciągłości działania i integralności w celu zapobiegania zagrożeniom, ryzykom oraz szybkiemu odtworzeniu infrastruktury na wypadek awarii[123]. Akt prawny wprowadza także obowiązek przygotowywania przez ministrów kierujących działami administracji rządowej, kierowników urzędów centralnych oraz wojewodów Raportu o zagrożeniach bezpieczeństwa narodowego dla Dyrektora Rządowego Centrum Bezpieczeństwa, w którym mają za zadanie m.in. wskazać najważniejsze zagrożenia przez stworzenie map ryzyka[124].

2.2.2. Ustawa z dnia 18 lipca 2001r. – Prawo wodne (Dz. U. z 2001 r. Nr 115, poz. 1229, z późn. zm.)

Kolejną przeanalizowaną ustawą związaną z zarządzaniem ryzykiem jest prawo wodne z dnia 18 lipca 2001 r.(Dz. U. z 2001 r. nr 115, poz. 1229, z późn. zm.). Dokument stanowi podstawę do wstępnej oceny ryzyka powodziowego. Zgodnie z art. 88c ust. 1 ustawy z dnia 18 lipca 2001 r. Prawo wodne (Dz. U. z 2005 r. Nr. 239, poz. 2019, z późn. zm.) za przygotowanie wstępnej oceny ryzyka powodziowego odpowiedzialny jest Prezes Krajowego Zarządu Gospodarki Wodnej.

Plany zarządzania ryzykiem powodziowym zawierają mapę obszaru dorzecza, na której są zaznaczone obszary narażone na niebezpieczeństwo powodzi, mapy zagrożenia powodziowego oraz mapy ryzyka powodziowego wraz z opisem wniosków z analizy tych map, opis celów zarządzania ryzykiem powodziowym, a także katalog działań służących osiągnięciu celów zarządzania ryzykiem powodziowym, z uwzględnieniem ich priorytetu[125].

Działania, które mogą służyć zminimalizowaniu ryzyka powinny zawierać informacje o:

- zasięgu powodzi;
- trasie przejścia wezbrania powodziowego;
- obszarze o potencjalnej retencji wód powodziowych;
- żegludze morskiej i śródlądowej;
- portach morskich i portach lub przystaniach zlokalizowanych na wodach śródlądowych uznanych za żeglowne, wraz ze związaną z nimi infrastrukturą;
- prognozowanej powodzi;
- systemach wczesnego ostrzegania przed zagrożeniami;

[122] Art. 3 ustawy z dnia 26 kwietnia 2007 r. o zarządzaniu kryzysowym (Dz. U. z 2007 r. Nr 89, poz. 590, z późn. zm.).
[123] Ibidem.
[124] Art. 5a ustawy z dnia 26 kwietnia 2007 r. o zarządzaniu kryzysowym (Dz. U. z 2007 r. Nr 89, poz. 590, z późn. zm.).
[125] Art. 88g ustawy z dnia 18 lipca 2001 r. – Prawo wodne (Dz. U. z 2001 r. Nr 115, poz. 1229, z późn. zm.).

Publikacja finansowana przez NCBiR w ramach projektu „Zintegrowany system budowy planów zarządzania kryzysowego w oparciu o nowoczesne technologie informatyczne" Nr O ROB 0016 03 002

– sposobach ochrony infrastruktury krytycznej[126].

Wspomniana ustawa definiuje cele zarządzania ryzykiem powodziowym, jako powiązanie prawdopodobieństwa wystąpienia powodzi i związanych z powodzią potencjalnych negatywnych konsekwencji dla zdrowia ludzkiego, środowiska oraz działalności gospodarczej[127]. Wymienione skutki powodzi zależą od ilości opadów, zagospodarowania terenów oraz możliwości lokalnych służb do przeciwdziałania zagrożeniu i likwidacji skutków katastrofy.

Obowiązująca obecnie ustawa reguluje założenia związane z zarządzaniem ryzykiem powodziowym. Według aktu, plany zarządzania ryzykiem powodziowym wykonuje się dla dorzeczy i dla regionów wodnych, z uwzględnieniem obszarów narażonych na niebezpieczeństwo powodzi wyznaczonych we wstępnej ocenie ryzyka powodziowego, bazując na przygotowanych dla tych obszarów mapach zagrożenia i ryzyka powodziowego. Podczas planowania należy uwzględniać analizę kosztów i korzyści planowanych działań. Plany zarządzania ryzykiem powinny obejmować wszystkie aspekty zarządzania kryzysowego takie jak etap prewencji, ochrony, przygotowania, reagowania i odbudowy[128].

Opisywana w ustawie metodyka ma na celu przygotowanie jednolitego podejścia w skali kraju do opracowania planów zarządzania ryzykiem powodziowym, a w szczególności przyjęcie dla wszystkich poziomów planowania jednolitych celów i preferowanych sposobów osiągnięcia tych zamierzeń[129].

Ustawa wprowadza pojęcie ryzyka powodziowego, które określono jako ograniczenie negatywnych skutków powodzi dla życia i zdrowia ludzi, środowiska oraz dziedzictwa kulturowego[130].

Prawo wodne przedstawia zadania z zakresu ochrony przed powodzią, które należą do organów administracji rządowej i samorządowej. Według dokumentu, wskazane osoby nadzorują zbiorniki wodne, współpracują z organami administracji rządowej i samorządowej podczas realizacji zadań z zakresu zarządzania kryzysowego. Ochrona przed powodzią prowadzona jest za pomocą map powodziowych oraz planów zarządzania ryzykiem powodziowym[131].

2.2.3. Ustawa z dnia 4 września 2008 r. o ochronie żeglugi i portów morskich (Dz. U. z 2008 r. Nr 171, poz. 1055, z późn. zm.)

Ustawa z dnia 4 września 2008 r. o ochronie żeglugi i portów morskich ustanawia 3 poziomy ochrony żeglugi i portów. Ocena stanu ochrony portów ma na celu zidentyfikowanie kluczowej infrastruktury na obszarze portu oraz ocenę ryzyka i zagrożeń w odniesieniu do tej

[126] Ibidem.
[127] Art. 9, pkt 13c ustawy z dnia 18 lipca 2001 r. – Prawo wodne (Dz. U. z 2001 r. Nr 115, poz. 1229, z późn. zm.).
[128] KZGW, *Metodyka opracowania planów zarządzania ryzykiem powodziowym dla obszarów dorzeczy i regionów wodnych* , Etap I, Kraków 2012, str. 9-10.
[129] KZGW, *Metodyka opracowania planów zarządzania ryzykiem powodziowym dla obszarów dorzeczy i regionów wodnych*, Kraków 2013, str. 12.
[130] Art. 9, pkt 13c ustawy z dnia 18 lipca 2001 r. – Prawo wodne (Dz. U. z 2001 r. Nr 115, poz. 1229, z późn. zm.).
[131] Art. 88a ustawy z dnia 18 lipca 2001 r. – Prawo wodne (Dz. U. z 2001 r. Nr 115, poz. 1229, z późn. zm.).

Publikacja finansowana przez NCBiR w ramach projektu „Zintegrowany system budowy planów zarządzania kryzysowego w oparciu o nowoczesne technologie informatyczne" Nr O ROB 0016 03 002

infrastruktury. W tej kwestii ustawa określa 3 poziomy ochrony żeglugi i portów, które przedstawiają się następująco:

- poziom ochrony 1 – poziom, dla którego w każdym czasie będą utrzymywane minimalne środki ochrony wynikające z planu ochrony;
- poziom ochrony 2 – poziom, dla którego w wyniku zwiększonego ryzyka zajścia zdarzenia naruszającego ochronę przez określony czas będą utrzymywane odpowiednie, dodatkowe środki ochrony wynikające z planu ochrony;
- poziom ochrony 3 – poziom, dla którego przez ograniczony czas będą utrzymywane dodatkowe środki ochrony wynikające z planu ochrony, związane z prawdopodobieństwem lub bezpośrednią groźbą zajścia zdarzenia naruszającego ochronę, przy czym identyfikacja konkretnego celu ataku może nie być możliwa[132].

Na podstawie ustawy tworzona jest ocena stanu ochrony portu, uwzględniająca system planowanego zabezpieczenia operacji portowych, podejmowanych działań na terenie portu oraz uruchamiania odpowiednich procedur w zakresie reagowania na dane zagrożenie. Skutki mogą dotyczyć wystąpienia krytycznych słabych punktów. Należy zwrócić uwagę na potrzebę kontroli dostępu lub ograniczenia dostępu do całego portu w celu wyeliminowania ryzyka[133]. W trakcie eliminowania ryzyka ważna jest zdolność do oceny prawdopodobnych zdarzeń i ryzyka w zakresie ochrony, które mogą się pojawić w czasie eksploatacji statków i obiektów portowych[134].

Wspomniana ocena ryzyka powinna zawierać ocenę i identyfikację ważnych składników majątku, których ochrona ma ważne znaczenie oraz identyfikację możliwych zagrożeń dla majątku i infrastruktury, w tym określenie prawdopodobieństwa ich zajścia w celu ustalenia środków ochrony[135].

Według ustawy konieczne jest także opracowanie oceny stanu ochrony portów oraz planów ochrony portów jako dokumentów integrujących wcześniej powstałe oceny stanu ochrony oraz plany ochrony obiektów portowych. Przedstawiają ocenę ryzyka terenów nie znajdujących się w granicach portów i obiektów portowych. Tereny te mogą jednak stanowić zagrożenie dla ochrony portu lub wchodzą w skład infrastruktury kluczowej ze względu na bezpieczeństwo ekonomiczne państwa lub obronność.

2.2.4. Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (Dz. U. z 2001 r. Nr 62, poz. 627, z późn. zm.)

Ustawa definiuje zasady ochrony środowiska oraz warunki korzystania z jego zasobów, z uwzględnieniem wymagań zrównoważonego rozwoju, a w szczególności:

[132] Art. 23 ustawy z dnia 4 września 2008 r. o ochronie żeglugi i portów morskich (Dz. U. z 2008 r. Nr 171, poz. 1055, z późn. zm.).
[133] Załącznik nr 1 do ustawy z dnia 4 września 2008 r. o ochronie żeglugi i portów morskich (Dz. U. z 2008 r. Nr 171, poz. 1055, z późn. zm.).
[134] Załącznik nr 4 do ustawy z dnia 4 września 2008 r. o ochronie żeglugi i portów morskich (Dz. U. z 2008 r. Nr 171, poz. 1055, z późn. zm.).
[135] Załącznik nr 1 do ustawy z dnia 4 września 2008 r. o ochronie żeglugi i portów morskich (Dz. U. z 2008 r. Nr 171, poz. 1055, z późn. zm.).

Publikacja finansowana przez NCBiR w ramach projektu „Zintegrowany system budowy planów zarządzania kryzysowego w oparciu o nowoczesne technologie informatyczne" Nr O ROB 0016 03 002

- zasady ustalania warunków ochrony zasobów środowiska, warunków wprowadzania substancji lub energii do środowiska, kosztów korzystania ze środowiska;
- obowiązki organów administracji;
- odpowiedzialność i sankcje.[136]

Najważniejsze akty wykonawcze do ustawy z punktu widzenia oceny oddziaływania na środowisko regulują dopuszczalne poziomy substancji w powietrzu, dopuszczalne poziomy hałasu oraz standardy jakości gleby.

Dokument definiuje pojęcie ryzyka, które przedstawia się, jako prawdopodobieństwo wystąpienia konkretnego zdarzenia w określonym czasie i danej sytuacji[137].

Dokument zawiera również strategiczną ocenę oddziaływania na środowiska. W myśl artykułu 3 ustawy ocena taka obejmuje uzgodnienie stopnia szczegółowości informacji zawartych w prognozie oddziaływania na środowisko, sporządzanie prognozy, uzyskanie odpowiednich opinii, przy pomocy udziału społeczeństwa. Strategia ta jest potrzebna przy opracowywaniu projektów takich jak: koncepcja przestrzennego zagospodarowania kraju, studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego (na poziomie gminy), planów zagospodarowania przestrzennego, przyjmowanych przez administrację strategii rozwoju regionalnego. Jest to istotne dla wyznaczenia ram dla późniejszych przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko.

Zasadami odnoszącymi się do ryzyka w ustawie jest coroczne dokonywanie oceny poziomów substancji w powietrzu. W terminie 15 miesięcy od dnia otrzymania informacji o ryzyku wystąpienia w danej strefie przekroczenia stanu alarmowego, dopuszczalnego lub docelowego substancji w powietrzu od wojewódzkiego inspektora ochrony środowiska, zarząd województwa opracowuje i przedstawia do zaopiniowania właściwym wójtom, burmistrzom lub prezydentom miast i starostom projekt uchwały w sprawie planu działań krótkoterminowych. W planie tym ustala się działania mające na celu zmniejszenie ryzyka wystąpienia takich przekroczeń oraz ograniczenie skutków i czasu ich trwania[138].

Kolejną kwestią poruszoną w ustawie są instrumenty prawne służące przeciwdziałaniu poważnej awarii przemysłowej. Dotyczy to zakładów stwarzających zagrożenie wystąpienia poważnej awarii przemysłowej o zwiększonym lub dużym ryzyku wystąpienia awarii. Osoby, które zamierzają utworzyć bądź prowadzą zakłady o zwiększonym ryzyku lub o dużym ryzyku, są zobowiązani do zapewnienia, aby zakład został zaprojektowany w sposób, który uchroni środowisko przed skutkami awarii. Prowadzący zakład jest zobowiązany do zgłoszenia zakładu właściwemu organowi Państwowej Straży Pożarnej, co najmniej 30 dni przed uruchomieniem

[136] Art. 1 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (Dz. U. z 2001 r. Nr 62, poz. 627, z późn. zm.).
[137] Art. 3 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (Dz. U. z 2001 r. Nr 62, poz. 627, z późn. zm.).
[138] Art. 92 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (Dz. U. z 2001 r. Nr 62, poz. 627, z późn. zm.).

Publikacja finansowana przez NCBiR w ramach projektu „Zintegrowany system budowy planów zarządzania kryzysowego w oparciu o nowoczesne technologie informatyczne" Nr O ROB 0016 03 002

lub 3 miesiące od dnia zaliczenia istniejącego zakładu do zakładu o zwiększonym ryzyku lub dużym ryzyku[139].

2.2.5. Ustawa z dnia 14 marca 1985 r. o Państwowej Inspekcji Sanitarnej (Dz. U. z 1985 r. Nr 12, poz. 49, z późn. zm.)

W ustawie o Państwowej Inspekcji Sanitarnej przedstawiono proces działania organu w obszarze zapobiegania i zwalczania chorób, który ujmuje się w planowaniu cywilnym. Państwowa Inspekcja Sanitarna wykonuje zadania w zakresie zapobiegania i zwalczania chorób, a ważniejsze z nich to:

- dokonywanie analizy i ocen epidemiologicznych;
- opracowywanie programów i planów działalności zapobiegawczej i przeciwepidemicznej;
- ustalanie zakresu i terminów szczepień ochronnych oraz sprawowanie nadzoru w tym zakresie;
- planowanie i organizowanie sanitarnych zabezpieczeń granic państwa;
- prowadzenie nadzoru nad ruchem pasażerskim i towarowym w morskich i lotniczych portach;
- udzielanie porad w zakresie spraw sanitarno – epidemiologicznych[140].

Dokument wprowadza obowiązek planowania pracy Państwowej Inspekcji Sanitarnej w oparciu o wyniki kontroli własnych i prowadzonych przez organy zewnętrzne. W akcie prawnym przedstawiono również dodatkowe działania Państwowej Inspekcji Sanitarnej w zakresie zapobiegania i zwalczania chorób, do których należą:

- wydawanie zarządzeń i decyzji lub występowanie do innych organów o ich wydanie;
- kierowanie akcją sanitarną przy masowych przemieszczeniach ludności, zjazdach i zgromadzeniach[141].

2.2.6. Ustawa z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych (Dz. U. z 2009 r. Nr 157, poz. 1240 i 1241, z późn. zm.)

Ustawa o finansach publicznych z dnia 27 sierpnia 2009 r. (Dz. U. z 2009 r. Nr 157, poz. 1240 i 1241, z późn. zm.) przedstawia przyjęte rozwiązania w celu wzmocnienia kontroli nad wydatkami publicznymi poprzez m.in. wprowadzenie kontroli zarządczej[142]. Rozdział 6 działu I ustawy poświęcono właśnie kontroli zarządczej oraz jej koordynacji w jednostkach sektora finansów publicznych. W myśl zapisów ustawy kontrolę zarządczą w jednostkach sektora

[139] Art. 248 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (Dz. U. z 2001 r. Nr 62, poz. 627, z późn. zm.).
[140] Art. 1, 2, 5 ustawy z dnia 14 marca 1985 r. o Państwowej Inspekcji Sanitarnej (Dz. U. z 2011 r. Nr 212, poz. 1263).
[141] Art. 5 ustawy z dnia 14 marca 1985 r. o Państwowej Inspekcji Sanitarnej (Dz. U. z 2011 r. Nr 212, poz. 1263).
[142] Art. 34 ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych (Dz. U. z 2009 r. Nr 157, poz. 1240,1241, z późn. zm.).

Publikacja finansowana przez NCBiR w ramach projektu „Zintegrowany system budowy planów zarządzania kryzysowego w oparciu o nowoczesne technologie informatyczne" Nr O ROB 0016 03 002

finansów publicznych stanowi ogół działań podejmowanych dla zapewnienia realizacji celów i zadań w sposób zgodny z prawem, efektywny, oszczędny i terminowy[143].

Celem kontroli zarządczej jest zapewnienie w szczególności zgodności prowadzonej działalności z przepisami prawa oraz procedurami wewnętrznymi, skuteczności i efektywności działania, wiarygodności sprawozdań, ochrony zasobów, przestrzegania i promowania zasad etycznego postępowania, efektywności i skuteczności przepływu informacji, a także zarządzania ryzykiem[144].

Zarządzanie ryzykiem jest celem kontroli zarządczej[145]. Zapisy ustawy zobowiązują Ministra Finansów do określenia i ogłoszenia w formie komunikatu (publikowanego w Dzienniku Urzędowym Ministra Finansów) standardów kontroli zarządczej dla sektora finansów publicznych, zgodnych ze standardami międzynarodowymi. Kontrolę zarządczą w sektorze finansów publicznych stanowi szereg działań służących zapewnieniu realizacji celów i zadań w sposób jaki określił minister finansów. Określone zostały wytyczne w zakresie kontroli zarządczej dla sektora publicznego zgodnie z międzynarodowymi standardami.

Należy również podkreślić, że zapewnienie funkcjonowania adekwatnej, skutecznej i efektywnej kontroli zarządczej należy w przypadku jednostek samorządu terytorialnego do obowiązków: wójta, burmistrza, prezydenta miasta, przewodniczącego zarządu jednostki samorządu terytorialnego (art. 69 ust. 1, pkt 2)[146].

2.3. PODSUMOWANIE I WNIOSKI

W ramach niniejszego rozdziału dokonano przeglądu i analizy ustaw dotyczących zarządzania ryzykiem. W wyniku przeprowadzonej analizy sformułowano następujące wnioski:

a) Ustawa o zarządzaniu kryzysowym wprowadza obowiązek przeprowadzenia oceny ryzyka w planach zarządzania kryzysowego oraz tworzenia map ryzyka. Ustawa przedstawia definicję mapy ryzyka. Zobowiązuje również odpowiednie organy do przygotowania zagrożeń zobrazowanych na mapach ryzyka w raporcie o stanie bezpieczeństwa.
b) Prawo wodne przedstawia ochronę zasobów wodnych, korzystanie z wód powierzchniowych i podziemnych z uwzględnieniem ich ilości i jakości a także zarządzanie zasobami wodnymi.

W celu zapewnienia wspomnianej ochrony, ważne jest wykonanie dla znacznych obszarów Polski tzw. wstępnej oceny ryzyka powodziowego oraz planów zarządzania ryzykiem powodziowym. W dokumencie zawarto ponadto metodykę planowania działań związanych

[143] Art. 68 ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych (Dz. U. z 2009 r. Nr 157, poz. 1240,1241, z późn. zm.).
[144] Art. 68 ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych (Dz. U. z 2009 r. Nr 157, poz. 1240,1241, z późn. zm.).
[145] Art. 68, pkt. 2 ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych, (Dz. U. z 2009 r. Nr 157, poz. 1240, 1241, z późn. zm.).
[146] Art. 69 ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych (Dz. U. z 2009 r. Nr 157, poz. 1240, 1241, z późn. zm.).

Publikacja finansowana przez NCBiR w ramach projektu „Zintegrowany system budowy planów zarządzania kryzysowego w oparciu o nowoczesne technologie informatyczne" Nr O ROB 0016 03 002

z ochroną przeciwpowodziową oraz podstawowe pojęcia w tym zakresie, także te powiązane z zarządzaniem ryzykiem.

c) Ustawa o ochronie żeglugi i portów morskich wprowadza obowiązek stosowania na rzecz bezpieczeństwa i ochrony infrastruktury portowej elementów procesu zarządzania ryzykiem, takich jak: identyfikacja i ocena ryzyka oraz zagrożeń.

d) Prawo ochrony środowiska wprowadza pojęcie ryzyka w ramach tego obszaru działalności administracji publicznej. Dokument zawiera opis sposobu raportowania ryzyk w zakresie ochrony ziemi, roślin, zwierząt, powietrza oraz walorów przyrodniczych środowiska. Wskazano ponadto jak na dalszym etapie wygląda postępowanie ze zidentyfikowanym ryzykiem.

e) Ustawa o Państwowej Inspekcji Sanitarnej określa zadania z zakresu ochrony zdrowia, w tym działania wpisujące się w obszar planowania cywilnego, związane z zapobieganiem i zwalczaniem chorób mających na celu zmniejszenie ryzyka ich wystąpienia.

f) Ustawa o finansach publicznych stanowi dobre narzędzie dla osób zajmujących się organizacją zarządzania ryzykiem. Dokument mówi także o kontroli zarządczej, która ma zastosowanie także w innych obszarach działalności niż sprawy związane z finansami.

2.4. LITERATURA

1. Ustawa z dnia 26 kwietnia 2007 r. o zarządzaniu kryzysowym (Dz. U. z 2007r. Nr 89, poz. 590, z późn. zm.).
2. Ustawa z dnia 18 lipca 2001 r. – Prawo wodne (Dz. U. z 2001 r. Nr 115, poz. 1229, z późn. zm.).
3. Ustawa z dnia 4 września 2008 r. o ochronie żeglugi i portów morskich (Dz. U. z 2008 r. Nr 171, poz. 1055, z późn. zm.).
4. Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (Dz. U. z 2001 r. Nr 62, poz. 627, z późn. zm.).
5. Ustawa z dnia 14 marca 1985 r. o Państwowej Inspekcji Sanitarnej (Dz. U. z 1985 r. Nr 12, poz. 49, z późn. zm.).
6. Ustawa z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych (Dz. U. z 2009 r. Nr 157, poz. 1240 i 1241, z późn. zm.).
7. KZGW, Metodyka opracowania planów zarządzania ryzykiem powodziowym dla obszarów dorzeczy i regionów wodnych, Etap I, Kraków 2012.
8. KZGW, Metodyka opracowania planów zarządzania ryzykiem powodziowym dla obszarów dorzeczy i regionów wodnych, Kraków, 2013.

Publikacja finansowana przez NCBiR w ramach projektu „Zintegrowany system budowy planów zarządzania kryzysowego w oparciu o nowoczesne technologie informatyczne" Nr O ROB 0016 03 002

3. PRZEGLĄD WYBRANYCH PRZEPISÓW Z ZAKRESU ZARZĄDZANIA RYZYKIEM - ROZPORZĄDZENIA

3.1. WSTĘP

Zarządzanie ryzykiem jest elementem procesu planowania cywilnego. Elementy tego procesu zostały zaimplementowane do polskiego prawa w 2009 r. w drodze nowelizacji ustawy o zarządzaniu kryzysowym. Nowela ustawy odnosiła się do dwu generalnych problemów. Pierwszy to uporządkowanie sfery ochrony infrastruktury krytycznej, natomiast drugi to uzupełnienie planowania cywilnego o nowy dokument, zwracający uwagę na strategiczny aspekt planowania, jakim jest Raport o zagrożeniach bezpieczeństwa narodowego. Przygotowując rozwiązania w tych zakresach, Rada Ministrów zwróciła uwagę, właśnie na zarządzanie ryzykiem. Mimo tego nie wdrożono całego procesu a odniesiono się przede wszystkim do kwestii oceny i szacowania ryzyka. Oczywiście przed 2009 r. obowiązywały akty prawne odwołujące się do pojęcia ryzyka. Jednak tylko jeden z nich odwoływał się do problematyki zarządzania kryzysowego. Była to m. in. ustawa Prawo wodne i wpisana w nią implementacja dyrektywy powodziowej Unii Europejskiej[147].

Celem niniejszego rozdziału jest dokonanie analizy przepisów krajowego prawa powszechnie obowiązującego, które nawiązują do kwestii zarządzania ryzykiem w zarządzaniu kryzysowym. Dlatego też do katalogu tych aktów prawnych zaliczono: rozporządzenie w sprawie planów ochrony infrastruktury krytycznej, rozporządzenie w sprawie Narodowego Programu Ochrony Infrastruktury Krytycznej, rozporządzenie w sprawie Raportu o zagrożeniach bezpieczeństwa narodowego a także rozporządzenie w sprawie opracowywania map zagrożenia powodziowego oraz map ryzyka powodziowego.

3.2. WYBRANE ROZPORZĄDZENIA

3.2.1. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 30 kwietnia 2010 r. w sprawie planów ochrony infrastruktury krytycznej (Dz. U. z 2010 r. Nr 83, poz. 542)

Rozporządzenie określa sposób tworzenia i aktualizacji oraz strukturę planów ochrony infrastruktury krytycznej (opracowywanych przez właścicieli oraz posiadaczy samoistnych i zależnych obiektów, instalacji lub urządzeń infrastruktury krytycznej) oraz warunki i tryb uznania spełnienia obowiązku posiadania planu odpowiadającego wymogom planu ochrony infrastruktury krytycznej.

Dokument wskazuje, że plan powinien zawierać charakterystykę zagrożeń dla infrastruktury krytycznej oraz oceny ryzyka ich wystąpienia wraz z przewidywanymi scenariuszami rozwoju zdarzeń.

3.2.2. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 30 kwietnia 2010 r. w sprawie Narodowego Programu Ochrony Infrastruktury Krytycznej (Dz. U. z 2010 r. Nr 83, poz. 541)

Rozporządzenie określa sposób realizacji obowiązkowi współpracy w zakresie Narodowego Programu Ochrony Infrastruktury Krytycznej przez organy administracji publicznej

[147] Pomimo, iż ustawa weszła w życie w 2001 r. to rozporządzenie w prawie map ryzyka i map powodziowych zostało przyjęte dopiero w 2012 r.

Publikacja finansowana przez NCBiR w ramach projektu „Zintegrowany system budowy planów zarządzania kryzysowego w oparciu o nowoczesne technologie informatyczne" Nr O ROB 0016 03 002

i służby odpowiedzialne za bezpieczeństwo narodowe z właścicielami oraz posiadaczami samoistnymi i zależnymi obiektów, instalacji, urządzeń i usług infrastruktury krytycznej, oraz innymi organami i służbami publicznymi.

Zapisy rozporządzenia w zakresie tematyki badań wskazują, że ministrowie i kierownicy urzędów centralnych po otrzymaniu kryteriów (służących do wytypowania obiektów IK), przygotowują w zakresie swojej właściwości, i przedkładają dyrektorowi RCB informacje zawierające ogólną ocenę ryzyka dla funkcjonowania opisywanego obszaru zadaniowego, uwzględniając zagrożenia, podatności na zagrożenie oraz konsekwencje zakłócenia funkcjonowania infrastruktury krytycznej.

3.2.3. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 30 kwietnia 2010 r. w sprawie Raportu o zagrożeniach bezpieczeństwa narodowego (Dz. U. z 2010 r. Nr 83, poz. 540)

Rozporządzenie określa sposób, tryb i terminy opracowania Raportu o zagrożeniach bezpieczeństwa narodowego oraz raportów cząstkowych ministrów, kierowników urzędów centralnych oraz wojewodów. Jego zapisy wskazują, że częścią raportów jest charakterystyka zagrożeń oraz skutków ich wystąpienia zobrazowana na mapie ryzyka.

3.2.4. Rozporządzenie Ministra Środowiska, Ministra Transportu, Budownictwa i Gospodarki Morskiej, Ministra Administracji i Cyfryzacji oraz Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 21 grudnia 2012 r. w sprawie opracowywania map zagrożenia powodziowego oraz map ryzyka powodziowego (Dz. U. z 2013 r., poz. 104)

Rozporządzenie określa wymagania dotyczące opracowywania map zagrożenia powodziowego, map ryzyka powodziowego oraz ich skalę. Wykonywane są oddzielnie dla każdego z obszarów zagrożonego powodzią pod katem głębokości jak również prędkości przepływu wody i jej kierunków. Przygotowuje się ją w dwóch zestawach tematycznych. Mapę ryzyka powodziowego przedstawiającą zagrożenie dla ludności oraz potencjalne straty powodziowe, a także mapę ryzyka powodziowego przedstawiającą użytkowanie terenu oraz obszary i obiekty o szczególnym znaczeniu kulturowym, przyrodniczym i gospodarczym. Ważnym elementem opracowania mapy zagrożenia powodziowego jest oznaczenie miejsc pod względem możliwości wystąpienia jednego z czterech przedziałów głębokości wody powodziowej. Pierwszy to głębokość do 0,5 m będąca niskim zagrożeniem dla ludzi i obiektów budowlanych. Drugi podział to głębokość wody liczona między 0,5 a 2 m uznawana jako średnie zagrożenie dla ludzi ze względu na możliwość ewakuacji na wyższe piętra, ale wysokie ze względu na straty materialne. Kolejnym trzecim stopniem jest podział w zakresie 2 a 4m wskazującym na wysokie zagrożenie dla ludzi gdzie zalaniu mogą podlegać nie tylko partery, ale również pierwsze piętra budynków. Ostatnią grupą zagrożenia jest poziom wody większy niż 4 m który wskazuje na bardzo wysokie zagrożenie dla ludzi i bardzo wysokie zagrożenie wystąpienia szkód całkowitych. Na mapie ryzyka powodziowego oznacza się miejsca z szacowaną liczbą mieszkańców narażonych na zagrożenie powodzią, pozycje budynków mieszkalnych, obiektów o szczególnym znaczeniu społecznym, z uwzględnieniem szpitali, szkół, przedszkoli, żłobków, hoteli, centrów handlowo-usługowych. Jednocześnie wskazuje się lokalizacje jednostek policji, ochrony przeciwpożarowej, Straży Granicznej, domów opieki społecznej, ośrodków opieki społecznej, hospicjów, zakładów karnych, zakładów poprawczych,

Publikacja finansowana przez NCBiR w ramach projektu „Zintegrowany system budowy planów zarządzania kryzysowego w oparciu o nowoczesne technologie informatyczne" Nr O ROB 0016 03 002

aresztów śledczych. Zgodnie z zapisami rozporządzenia mapa powinna również wskazywać wartość potencjalnych strat powodziowych. Ponadto oznacza się klasy użytkowania terenu w celu ustalenia rodzaju działalności gospodarczej. Mapy zagrożenia powodziowego oraz mapy ryzyka powodziowego opracowuje się w oparciu o: dane zawarte w bazie danych obiektów topograficznych, zbiory danych przestrzennych dotyczące państwowego rejestru granic i powierzchni jednostek podziałów terytorialnych kraju oraz państwowy rejestr nazw geograficznych. Przy ich sporządzaniu istnieje także możliwość wykorzystania m. in. informacji z: Powszechnego Elektronicznego System Ewidencji Ludności, rejestru zabytków, mapy obszaru Natura 2000, centralnego rejestr form ochrony przyrody, bazy danych Banku HYDRO, map glebowo-rolniczych, a także z rejestru zakładów, których działalność może być przyczyną wystąpienia poważnej awarii, w tym zakładów o zwiększonym i dużym ryzyku wystąpienia awarii. Prawo wodne choć nie jest dokumentem odwołującym się bezpośrednio do zarządzania kryzysowego jednak pośrednio wpływa (będzie wpływał[148]) na proces planowania cywilnego. Wnioski zawarte w sporządzonej na podstawie ww. rozporządzenia mapie mogą być włączone do planów zarządzania kryzysowego (PZK). Już dziś można zaobserwować ten proces analizując PZK w województwach, których sporządzono wstępne analizy ryzyka dla zlewni.

3.3. PODSUMOWANIE I WNIOSKI

Kwestie regulujące problematykę ryzyka w zakresie szeroko rozumianego bezpieczeństwa powszechnego zostały wprowadzone do polskiego porządku prawnego dopiero cztery lata temu. Przepisy te odnoszą się do dwóch ustaw. Pierwszą z nich jest *ustawa o zarządzaniu kryzysowym*, której nowelizacja z 2009 r. wprowadziła obowiązek sporządzania oceny ryzyka do procesu planowania cywilnego, natomiast drugą jest *ustawa o zmianie ustawy - Prawo wodne oraz niektórych innych ustaw z dnia 5 stycznia 2011 r*.

Niniejszy rozdział dotyczy charakterystyki przepisów regulujących proces sporządzania map zagrożeń i ryzyka powodziowego. Należy wskazać, że dyskurs nad tym rozporządzeniem z punktu widzenia planowania cywilnego, a więc i tworzenia planów zarządzania kryzysowego jest niezwykle istotny, ponieważ:

1. Analizując dokumenty stanowiące podstawę dla planów, jakimi są raporty cząstkowe i raport o zagrożeniach bezpieczeństwa narodowego można zauważyć, że powódź jest zagrożeniem występującym w każdym z tych dokumentów i jest wskazywane przez ich twórców jako jedno z najistotniejszych zagrożeń bezpieczeństwa powszechnego – *ergo* należy przyjąć, że większość planów zarządzania kryzysowego przygotowywanych na wszystkich poziomach administracji powinno zawierać procedury przeciwpowodziowe.

[148] 22 grudnia 2013 r. zakończył się proces opracowywania map zagrożeń i map ryzyka powodziowego. Pełne wykonanie Dyrektywy 2007/60/WE z dnia 23 października 2007 r. w sprawie oceny ryzyka powodziowego i zarządzania nim zostanie zakończone pod koniec 2015 r.

Publikacja finansowana przez NCBiR w ramach projektu „Zintegrowany system budowy planów zarządzania kryzysowego w oparciu o nowoczesne technologie informatyczne" Nr O ROB 0016 03 002

2. Biorąc pod uwagę warunek, że zagrożenia wskazywane w PZK powinny zostać poprzedzone analizą ryzyka[149], a dokumenty wykonujące tę dyrektywę prezentują cały katalog zagrożeń[150], można wnioskować, że ryzyko dla zagrożeń powodziowych – właśnie dzięki omawianemu rozporządzeniu – jest najbliższe jego rzeczywistej wartości.
3. Kiedy weźmie się pod uwagę, że wszelkie analizy odnoszące się do zmian klimatycznych wskazują, że wraz ze zmieniającym się klimatem zagrożenie powodziowe będzie wzrastać[151] ryzyko powodziowe staje się coraz istotniejsze.
4. Analizowane rozporządzenie w sprawie opracowywania map zagrożenia powodziowego oraz map ryzyka powodziowego zawiera załącznik, który wskazuje sposób obliczania wartości potencjalnych strat powodziowych w poszczególnych klasach użytkowania terenu na potrzeby opracowania map ryzyka powodziowego. Przedstawia on także metodykę określenia sumarycznej wartości potencjalnych strat powodziowych dla poszczególnych klas użytkowania terenu.

Ponadto:

W prezentowanym materiale przedstawiono również pozostałe przepisy (będące wynikiem delegacji ustawy o zarządzaniu kryzysowym). Jednak ze względu na fakt dokonania ich szczegółowej charakterystyki w poprzednim rozdziale dotyczącym przeglądu wybranych przepisów z zakresu zarządzania kryzysowego – rozporządzenia, zostały one tylko przytoczone i opatrzone skróconym opisem.

Analizując powyższe rozporządzenia nie znaleziono definicji pojęć odnoszących się do kwestii zarządzania ryzykiem, które mogłyby uzupełnić opracowywany leksykon.

3.4. LITERATURA

1. Ustawa z dnia 26 kwietnia 2007 r. o zarządzaniu kryzysowym (Dz. U. z 2007 r. Nr 89, poz. 590, z późn. zm.).
2. Ustawa z dnia 18 lipca 2001 r. Prawo wodne (Dz. U. z 2001 r. Nr 115, poz. 1229, z późn. zm.).
3. Dyrektywa 2007/60/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dn. 23 października 2007 r. w sprawie oceny ryzyka powodziowego i zarządzania nim.
4. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 30 kwietnia 2010 r. w sprawie planów ochrony infrastruktury krytycznej (Dz. U. z 2010 r. Nr 83, poz. 542).
5. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 30 kwietnia 2010 r. w sprawie Narodowego Programu Ochrony Infrastruktury Krytycznej (Dz. U. z 2010 r. Nr 83, poz. 541).

[149] Jest to warunek wypływający na przykład z rozporządzenia w sprawie *Raportu o zagrożeniach bezpieczeństwa narodowego.*

[150] W konsekwencji metoda stosowana dla wypełnienia warunku oceny jest generalna dla każdego ryzyka, a więc nie uwzględniająca wszystkich możliwych aspektów zagrożeń.

[151] Mówi o tym m. in. Ramowa Konwencja Narodów Zjednoczonych w sprawie Zmian Klimatu (ang. United Nations Framework Convention on Climate Change, UNFCCC) podpisana 9 maja 1992 r. w Rio de Janeiro oraz raporty Międzyrządowego Zespołu do spraw Zmian Klimatu (IPCC), które ukazały się 1990, 1995, 2001 i 2007 roku.

Publikacja finansowana przez NCBiR w ramach projektu „Zintegrowany system budowy planów zarządzania kryzysowego w oparciu o nowoczesne technologie informatyczne" Nr O ROB 0016 03 002

6. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 30 kwietnia 2010 r. w sprawie Raportu o zagrożeniach bezpieczeństwa narodowego (Dz. U. z 2010 r. Nr 83, poz. 540).
7. Rozporządzenie Ministra Środowiska, Ministra Transportu, Budownictwa i Gospodarki Morskiej, Ministra Administracji i Cyfryzacji oraz Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 21 grudnia 2012 r. w sprawie opracowywania map zagrożenia powodziowego oraz map ryzyka powodziowego (Dz. U. z 2013 r., poz. 104).

Publikacja finansowana przez NCBiR w ramach projektu „Zintegrowany system budowy planów zarządzania kryzysowego w oparciu o nowoczesne technologie informatyczne" Nr O ROB 0016 03 002

4. PRZEGLĄD WYBRANYCH PRZEPISÓW Z ZAKRESU ZARZĄDZANIA RYZYKIEM – PRZEPISY RESORTOWE

4.1. WSTĘP

Zarządzanie ryzykiem jest to taka kombinacja procesów oraz struktur wprowadzonych przez kierownictwo dla uzyskania przepływu informacji, zarządzania, kierowania oraz monitorowania działań w organizacji[152]. Celem zarządzania ryzykiem w resorcie i urzędzie centralnym jest takie dopasowanie mechanizmów identyfikacji, określenie oddziaływania oraz dostosowanie środków zapobiegawczych tak, aby zminimalizować zagrożenia stojące na przeszkodzie do osiągnięcia zaplanowanego celu.

Analiza przepisów krajowego prawa resortowego związanego z zarządzaniem ryzykiem została przeprowadzona przede wszystkim na podstawie zarządzeń ustanowionych przez resorty (oprócz Ministerstwa Obrony Narodowej). Przepis nakazujący realizowania zadań dotyczących zarządzania ryzykiem wprowadzony został w ustawie o finansach publicznych z dnia 27 sierpnia 2009 r. (Dz.U.2009.157.1240)[153]. Jednak przepisy te nie precyzują w jaki sposób analiza ryzyka powinna być prowadzona oraz jaki powinien być jej zakres. Dlatego też resorty wprowadziły tę praktykę na własnych zasadach.

Poprzez serwis prawniczy „LexPolonica" przeszukano w bazie aktów wszystkich resortów akty prawne, które w swojej treści zawierały hasło „zarządzanie ryzykiem". Wynikami wyszukiwania dla tych aktów były zarządzenia uchwalone przez:

- Ministerstwo Administracji i Cyfryzacji;
- Ministerstwo Spraw Zagranicznych;
- Wyższy Urząd Górniczy;
- Komisję Nadzoru Finansowego.

Celem niniejszego rozdziału jest dokonanie analizy wybranych dokumentów wykorzystujących elementy z zarządzania ryzykiem, które mogą zostać wykorzystane przy opracowywaniu metodyk analizy ryzyka oraz stworzenie terminologii do leksykonu, które może być wykorzystywane w procesie zarządzania ryzykiem.

4.2. WYBRANE PRZEPISY RESORTOWE

4.2.1. Zarządzenie Nr 42 Ministra Spraw Zagranicznych z dnia 15 grudnia 2011 r. w sprawie zasad zarządzania ryzykiem w działach administracji rządowej kierowanych przez Ministra Spraw Zagranicznych (Dz.Urz.MSZ.2011.9.72)

W ministerstwie Spraw Zagranicznych zostały zdefiniowane cztery cele zarządzania:

1. zwiększenie prawdopodobieństwa realizacji założonych celów i zadań;
2. poprawa efektywności wykorzystania istniejących zasobów;
3. podniesienie świadomości podejmowanych decyzji i związanego z tym ryzyka;

[152] „Zarządzanie ryzykiem w sektorze publicznym" - Podręcznik wdrożenia systemu zarządzania ryzykiem w administracji publicznej w Polsce, Wyd. Bentley Dennison, Warszawa 2007, s. 4.

[153] Rozdział 6 ustawy o finansach publicznych z dnia 27 sierpnia 2009 r., (Dz.U.2009.157.1240) -. Kontrola zarządcza oraz koordynacja kontroli zarządczej w jednostkach sektora finansów publicznych.

Publikacja finansowana przez NCBiR w ramach projektu „Zintegrowany system budowy planów zarządzania kryzysowego w oparciu o nowoczesne technologie informatyczne" Nr O ROB 0016 03 002

4. podniesienie jakości realizowanych zadań.

Utworzony został komitet do spraw zarządzania ryzykiem, który ma za zadanie dokonywanie analizy i akceptacji wykazu ryzyk, planowanych działań zapobiegawczych oraz przygotowywanie informacji na temat procesu zarządzania ryzykiem w Ministerstwie. Analiza i akceptacja ryzyka polega na przypisaniu wartości dla akceptowalności ryzyka (ryzyko małe – akceptowalne, ryzyko średnie - nieakceptowalne, może wywierać istotny wpływ na działalność Ministerstwa oraz ryzyko wysokie - ryzyko nieakceptowalne, stanowi zagrożenie dla działalności Ministerstwa), a następnie przyjęciu sposobu działań zapobiegawczych w przypadku ryzyka nieakceptowanego[154].

Drugim ważnym elementem w zarządzaniu ryzykiem jest monitoring. Proces ten jest ciągły i obejmuje:

1. wykonanie przeglądu ryzyk w celu określenia, czy ryzyko uległo zmianie;
2. sprawdzenie, czy punktowa ocena wagi ryzyka jest wciąż odpowiednia;
3. zapewnienie skuteczności dotychczasowych mechanizmów kontrolnych;
4. monitorowanie rozwoju uzgodnionych działań w zakresie zarządzania ryzykiem[155].

4.2.2. Zarządzenie Nr 4 Ministra Administracji i Cyfryzacji z dnia 25 stycznia 2013 r. w sprawie powołania Zespołu do spraw zarządzania ryzykiem w Ministerstwie Administracji i Cyfryzacji (Dz.Urz.MAiC.2013.4)

W przypadku Ministerstwa Administracji i Cyfryzacji sytuacja wygląda podobnie. Paragraf drugi zawiera skład zespołu do zarządzania ryzykiem, a paragraf trzeci zadania, jakie należą do jego obowiązków:

1. opracowanie polityki zarządzania ryzykiem w Ministerstwie, w szczególności poprzez opracowanie schematu odpowiedzialności i przypisanie odpowiedzialności za realizację wyodrębnionych procesów poszczególnym komórkom organizacyjnym lub osobom;
2. opracowanie metodyki zarządzania ryzykiem w Ministerstwie;
   a) wskazanie źródeł i wysokości środków koniecznych do zmniejszenia ryzyka;
   b) dokonanie oceny skuteczności wdrożenia i optymalizacji strategii;
   c) identyfikacja, aktualizacja lub opracowanie wewnętrznych procedur dotyczących zarządzania ryzykiem;
   d) informowanie Ministra Administracji i Cyfryzacji[156].

[154] § 3 ust. 2, § 12, § 13 zarządzenia Nr 42 Ministra Spraw Zagranicznych z dnia 15 grudnia 2011 r. w sprawie zasad zarządzania ryzykiem w działach administracji rządowej kierowanych przez Ministra Spraw Zagranicznych, (Dz.Urz.MSZ.2011.9.72).

[155] § 16 ust. 2 zarządzenia Nr 42 Ministra Spraw Zagranicznych z dnia 15 grudnia 2011 r. w sprawie zasad zarządzania ryzykiem w działach administracji rządowej kierowanych przez Ministra Spraw Zagranicznych, (Dz.Urz.MSZ.2011.9.72).

[156] § 3 zarządzenia Nr 4 Ministra Administracji i Cyfryzacji z dnia 25 stycznia 2013 r. w sprawie powołania Zespołu do spraw zarządzania ryzykiem w Ministerstwie Administracji i Cyfryzacji (Dz.Urz.MAiC.2013.4).

Publikacja finansowana przez NCBiR w ramach projektu „Zintegrowany system budowy planów zarządzania kryzysowego w oparciu o nowoczesne technologie informatyczne" Nr O ROB 0016 03 002

4.2.3. Zarządzenie Nr 6 Prezesa Wyższego Urzędu Górniczego z dnia 1 lutego 2012 r. w sprawie planowania działalności oraz zarządzania ryzykiem w urzędach górniczych (Dz.Urz.WUG.2012.36)

W wydanym przez prezesa Wyższego Urzędu Górniczego Zarządzeniu Nr 6 z dnia 1 lutego 2012 r. w sprawie planowania działalności oraz zarządzania ryzykiem w urzędach górniczych określono jak planować działania, w których może występować ryzyko oraz jak reagować, gdy ryzyko już wystąpi. Zasady na jakich określa się ryzyko, identyfikuje się w odniesieniu do celów i zadań zawartych w planie strategicznym, planie operacyjnym oraz planach pracy. Każdy z planów realizuje różne cele przez co narażony jest na inne zagrożenia. Dlatego też każdy w swoim zakresie identyfikuje, ocenia i wybiera sposób reakcji na ryzyko. Rezultatem jest sporządzony rejestr ryzyk, który jest brany pod uwagę podczas aktualizacji czy też tworzenia nowych planów[157].

4.2.4. Uchwała Nr 258/2011 Komisji Nadzoru Finansowego z dnia 4 października 2011 r. w sprawie szczegółowych zasad funkcjonowania systemu zarządzania ryzykiem i systemu kontroli wewnętrznej oraz szczegółowych warunków szacowania przez banki kapitału wewnętrznego i dokonywania przeglądów procesu szacowania i utrzymywania kapitału wewnętrznego oraz zasad ustalania polityki zmiennych składników wynagrodzeń osób zajmujących stanowiska kierownicze w banku (Dz.Urz.KNF.2011.11.42)

Komisja Nadzoru Finansowego wprowadziła w życie Uchwałę Nr 258/2011 dnia 4 października 2011 r. w sprawie szczegółowych zasad funkcjonowania systemu zarządzania ryzykiem i systemu kontroli wewnętrznej oraz szczegółowych warunków szacowania przez banki kapitału wewnętrznego i dokonywania przeglądów procesu szacowania i utrzymywania kapitału wewnętrznego oraz zasad ustalania polityki zmiennych składników wynagrodzeń osób zajmujących stanowiska kierownicze w banku.

Zarządzanie ryzykiem w banku realizowane jest na podstawie polityk i procedur dotyczących identyfikacji, pomiaru, monitorowania i kontroli ryzyka. Akt prawny wydany przez Komisję Nadzoru Finansowego zawiera zbiór wytycznych z zakresu zarządzania ryzykiem, kontroli wewnętrznej i utrzymywania kapitału wewnętrznego w banku. Do najważniejszych czynności zarządzania można zaliczyć:

1. podział obowiązków, stosownie do struktury organizacyjnej banku;
2. zasady współpracy jednostek i komórek organizacyjnych banku;
3. zasady wyboru, wynagradzania i monitorowania pracowników sprawujących funkcje istotne dla banku oraz działania, których celem jest zapewnienie ciągłości realizacji funkcji istotnych dla banku.

Zakresy zarządzania ryzyka jakie zostały zdefiniowane to: ryzyka kredytowego i kontrahenta, ryzyka rezydualnego, ryzyka koncentracji, ryzyka wynikającego z sekurytyzacji,

[157] § 6- § 12 zarządzenia Nr 6 Prezesa Wyższego Urzędu Górniczego z dnia 1 lutego 2012 r. w sprawie planowania działalności oraz zarządzania ryzykiem w urzędach górniczych, (Dz.Urz.WUG.2012.36).

Publikacja finansowana przez NCBiR w ramach projektu „Zintegrowany system budowy planów zarządzania kryzysowego w oparciu o nowoczesne technologie informatyczne" Nr O ROB 0016 03 002

ryzyka wynikającego ze zmian warunków makroekonomicznych, ryzyka rynkowego, ryzyka stopy procentowej w portfelu bankowym, ryzyka operacyjnego, ryzyka płynności.

4.3. PODSUMOWANIE I WNIOSKI

Analizie zawartości zostały poddane akty prawa resortowego z pominięciem resortu obrony narodowej. Wybrane zarządzenia nie zawierają pojęć podstawowych oraz metodyk w zakresie planowania więc oceniona została przydatność metodyk z zakresu zarządzania ryzykiem.

Na podstawie powyższych zarządzeń można stwierdzić:

1. Kluczowym elementem w zarządzaniu ryzykiem jest jego właściwa identyfikacja. Przy dobrze zidentyfikowanych zagrożeniach kontrola ryzyka wymaga mniejszych nakładów finansowych oraz czasowych.
2. Istotne jest również dobieranie takich mechanizmów kontroli ryzyka aby zagrożenie cały czas było monitorowane, a w razie konieczności reakcja była szybka i skuteczna.
3. Porównując wyżej wymienione zarządzenia można zauważyć, że wszystkie metodyki zarządzania ryzykiem są do siebie zbliżone, a jedyną istotną różnicą są cele do jakich się odnoszą. Jest to bardzo istotna sprawa ponieważ, świadczy o tym, że dla wszystkich resortów może zostać wprowadzona wspólna metodyka zarządzania ryzykiem a zadaniem każdego z nich będzie odpowiednie dopasowanie do własnych celów oraz staranne dobranie mechanizmów kontroli.
4. Najważniejszą zmianą powinno być doprecyzowanie przepisu zarządzania ryzykiem w każdym z resortów. Ustawa o finansach publicznych (Dz.U.2009.157.1240), w rozdziale poświęconym kontroli zarządczej powinna w większym stopniu opisywać wymagania dotyczące zarządzania ryzykiem takie jak: sposoby i środki reagowania, organizację monitoringu czy przygotowanie planów naprawczych. Zbliżone rozwiązania zostały zaproponowane w ustawie o zarządzaniu kryzysowym (Dz. U. z 2007 r. Nr 89, poz. 590, z późn. zm.)

Reasumując z wszystkich ministerstw oraz urzędów centralnych resortem, które najpełniej opisało zarządzanie ryzykiem w swojej działalności jest Ministerstwo Spraw Zagranicznych. Zarządzenie zawiera najobszerniejsze informacje na temat składu zespołu, celu i zakresu działań, oraz jako jedyne położyło bardzo duży nacisk na kwestie monitoringu.

4.4. LITERATURA

1. Zarządzenie Nr 42 Ministra Spraw Zagranicznych z dnia 15 grudnia 2011 r. w sprawie zasad zarządzania ryzykiem w działach administracji rządowej kierowanych przez Ministra Spraw Zagranicznych (Dz.Urz.MSZ.2011.9.72).
2. Zarządzenie Nr 4 Ministra Administracji i Cyfryzacji z dnia 25 stycznia 2013 r. w sprawie powołania Zespołu do spraw zarządzania ryzykiem w Ministerstwie Administracji i Cyfryzacji (Dz.Urz.MAiC.2013.4).
3. Zarządzenie Nr 6 Prezesa Wyższego Urzędu Górniczego z dnia 1 lutego 2012 r. w sprawie planowania działalności oraz zarządzania ryzykiem w urzędach górniczych (Dz.Urz.WUG.2012.36).

Publikacja finansowana przez NCBiR w ramach projektu „Zintegrowany system budowy planów zarządzania kryzysowego w oparciu o nowoczesne technologie informatyczne" Nr O ROB 0016 03 002

4. Uchwała Nr 258/2011 Komisji Nadzoru Finansowego z dnia 4 października 2011 r. w sprawie szczegółowych zasad funkcjonowania systemu zarządzania ryzykiem i systemu kontroli wewnętrznej oraz szczegółowych warunków szacowania przez banki kapitału wewnętrznego i dokonywania przeglądów procesu szacowania i utrzymywania kapitału wewnętrznego oraz zasad ustalania polityki zmiennych składników wynagrodzeń osób zajmujących stanowiska kierownicze w banku (Dz.Urz.KNF.2011.11.42).

Publikacja finansowana przez NCBiR w ramach projektu „Zintegrowany system budowy planów zarządzania kryzysowego w oparciu o nowoczesne technologie informatyczne" Nr O ROB 0016 03 002

5. PRZEGLĄD WYBRANYCH PRZEPISÓW Z ZAKRESU ZARZĄDZANIA RYZYKIEM - PRAWO MIEJSCOWE NA PRZYKŁADZIE WOJEWÓDZTWA MAZOWIECKIEGO

5.1. WSTĘP

W Polsce zarządzanie ryzykiem to zagadnienie, które sukcesywnie wdrażane jest w kolejne sfery działalności administracji publicznej. Niniejszy rozdział prezentuje wybrane dokumenty normatywne, w których odnaleźć można charakterystykę procesu zarządzania ryzykiem w jednostkach samorządu terytorialnego, w tym zagadnienia obejmujące wykorzystywaną terminologie, czy też metodyki zarządzania ryzykiem.

W województwie mazowieckim – wytypowanym w projekcie „Zintegrowany system budowy planów zarządzania kryzysowego w oparciu o nowoczesne technologie informatyczne" w związku z prowadzonymi badaniami i analizami, zarówno na szczeblu administracyjnym województwa, jak również powiatu wprowadzono przepisy prawne wdrażające do niektórych sfer działalności procedury zarządzania ryzykiem bądź jego elementy. Obowiązujące w tym zakresie akty prawne zidentyfikowano także w gminach, np. gmina Nieporęt – jednak danych nie uzyskano. Poszczególne akty prawa miejscowego zawierają zarówno terminologię związaną z zarządzaniem ryzykiem, jak również role i zadania organów uczestniczących w procesie zarządzania ryzykiem. Celem analiz wybranych dokumentów źródłowych z zakresu zarządzania ryzykiem było wyselekcjonowanie użytecznej wiedzy w tym obszarze, diagnoza stanu obejmująca uregulowania związane z zarządzeniem ryzykiem w samorządzie terytorialnym.

Analizie poddano wybrane dokumenty:

a) w województwie;
   - Zarządzenie Nr 80 Wojewody Mazowieckiego z dnia 9 lutego 2011 r. w sprawie ustalenia Polityki zarządzania ryzykiem w Mazowieckim Urzędzie Wojewódzkim w Warszawie.
   - Zarządzenie Nr 80 Wojewody Mazowieckiego z dnia 28 lutego 2013 r. w sprawie powołania Zespołu do spraw kontroli zarządczej i zarządzania ryzykiem w Mazowieckim Urzędzie Wojewódzkim w Warszawie.
b) w powiecie (mieście na prawach powiatu);
   - Zarządzenie Nr 3943/2013 Prezydenta Miasta Stołecznego Warszawy z dn. 26 lutego 2013 r. w sprawie wprowadzenia Polityki zarządzania ryzykiem w m.st. Warszawie oraz powołania Pełnomocnika Prezydenta m.st. Warszawy ds. ryzyka.
   - Zarządzenie Nr 3666/2012 Prezydenta Miasta Stołecznego Warszawy z dn. 18 grudnia 2012 r. w sprawie systemu zarządzania ryzykiem w m.st. Warszawie z późn. zm.

Publikacja finansowana przez NCBiR w ramach projektu „Zintegrowany system budowy planów zarządzania kryzysowego w oparciu o nowoczesne technologie informatyczne" Nr O ROB 0016 03 002

5.2. WYBRANE PRZEPISY PRAWA MIEJSCOWEGO NA PRZYKŁADZIE WOJEWÓDZTWA MAZOWIECKIEGO

5.2.1. Zarządzenie Nr 80 Wojewody Mazowieckiego z dnia 28 lutego 2013 r. w sprawie powołania Zespołu do spraw kontroli zarządczej i zarządzania ryzykiem w Mazowieckim Urzędzie Wojewódzkim w Warszawie w Warszawie

Zarządzenie Nr 80 Wojewody Mazowieckiego z dnia 28 lutego 2013 r. powołuje Zespół do spraw kontroli zarządczej i zarządzania ryzykiem. Dokument ten określa podstawowe zadania należące do Zespołu, w tym m.in.: planowanie, organizacja oraz koordynacja systemu kontroli zarządczej, podejmowanie działań w zakresie zarządzania ryzykiem, monitorowanie systemu zarządzania ryzykiem[158]. Zarządzenie nie wprowadza do stosowania z przedmiotowego obszaru badań zarówno terminologii, jak też metodyk zarządzania ryzykiem.

5.2.2. Zarządzenie Nr 80 Wojewody Mazowieckiego z dnia 9 lutego 2011 r. w sprawie ustalenia Polityki zarządzania ryzykiem w Mazowieckim Urzędzie Wojewódzkim

Zarządzenie wraz z załącznikiem reguluje politykę zarządzania ryzykiem w Mazowieckim Urzędzie Wojewódzkim. W rozdziale I dokument określa wszystkie jednostki organizacyjne biorące udział w procesie zarządzania ryzykiem, a także podaje podstawowe terminy z definicjami[159]: ryzyko, czynniki ryzyka, mechanizm kontrolny, obszar ryzyka, ewaluacja ryzyka, ocena ryzyka, analiza ryzyka, prawdopodobieństwo zaistnienia ryzyka, właściciel ryzyka, zarządzanie ryzykiem, skutek ryzyka, ryzyko akceptowalne.

W kolejnym rozdziale załącznika do zarządzenia przedstawione jest zastosowanie zarządzania ryzykiem w jednostce. W tym przypadku wynika ono z kontroli zarządczej i jest ukierunkowane na zwiększenie prawdopodobieństwa osiągnięcia wszystkich założonych celów i zadań do wykonania[160]. Tymi celami zarządzania ryzykiem są: usprawnienie efektywności zarządzania, ograniczenie nieetycznych zachowań oraz marnotrawstwa, a także rozpoznanie obszarów nadmiernie kontrolowanych[161].

Polityka zarządzania ryzykiem ma zastosowanie we wszystkich komórkach organizacyjnych, a w przypadku Mazowieckiego Urzędu Wojewódzkiego m.in. w następujących obszarach: zarządzanie, finanse, kwestie prawne, działalność operacyjna oraz wyniki działania[162].

Rozdział IV wprowadza sześć etapów zarządzania ryzykiem, które obejmują:

- identyfikację ryzyka – rozpoznanie wszystkich ryzyk, mogących oddziaływać na realizację celów;

[158] § 2 zarządzenia Nr 80 Wojewody Mazowieckiego z dnia 28 lutego 2013 r. w sprawie powołania Zespołu do spraw kontroli zarządczej i zarządzania ryzykiem w Mazowieckim Urzędzie Wojewódzkim w Warszawie.
[159] § 1 zarządzenia Nr 80 Wojewody Mazowieckiego z dnia 9 lutego 2011 r. w sprawie ustalenia Polityki zarządzania ryzykiem w Mazowieckim Urzędzie Wojewódzkim w Warszawie.
[160] § 2 zarządzenia Nr 80 Wojewody Mazowieckiego z dnia 9 lutego 2011 r. w sprawie ustalenia Polityki zarządzania ryzykiem w Mazowieckim Urzędzie Wojewódzkim w Warszawie.
[161] Ibidem.
[162] § 6 i § 7 zarządzenia Nr 80 Wojewody Mazowieckiego z dnia 9 lutego 2011 r. w sprawie ustalenia Polityki zarządzania ryzykiem w Mazowieckim Urzędzie Wojewódzkim w Warszawie.

Publikacja finansowana przez NCBiR w ramach projektu „Zintegrowany system budowy planów zarządzania kryzysowego w oparciu o nowoczesne technologie informatyczne" Nr O ROB 0016 03 002

- analizę i hierarchizację ryzyka – wg ich oddziaływania oraz prawdopodobieństwa wystąpienia;
- ewaluację ryzyka – weryfikacja i ocena ryzyka, w tym również środków przeznaczonych do jego utrzymania pod kontrolą;
- postępowanie z ryzykiem – zdefiniowanie działań niezbędnych wobec ryzyka nieakceptowanego;
- określenie właścicieli ryzyka – wskazanie osób odpowiedzialnych za podjęcie działań zaradczych i wyznaczanie stosownych terminów dla tych działań;
- monitorowanie – bieżący przegląd i sprawozdawczość[163].

Za całość systemu odpowiada wojewoda, jednakże może tą odpowiedzialność cedować na podwładnych: Dyrektorowi Generalnemu bądź dyrektorom wydziałów[164]. Wspomniany już wcześniej Zespół do spraw kontroli zarządczej i zarządzania ryzykiem ma za zadanie monitorować system i wydawać opinie odnośnie stanu jego funkcjonowania[165]. Ponadto Dyrektor Generalny powołuje Koordynatora zarządzania ryzykiem, który wykonuje szereg zadań, w tym obszarze: wdraża i koordynuje działania związane z zarządzaniem ryzykiem, wspiera identyfikację i analizę ryzyk, przeszkala pracowników z zakresu zarządzania ryzykiem oraz opracowuje analizy, a także raporty na potrzeby Zespołu do spraw kontroli zarządczej i zarządzania ryzykiem.[166].

5.2.3. Zarządzenie Nr 3943/2013 Prezydenta Miasta Stołecznego Warszawy z dn. 26 lutego 2013 r. w sprawie wprowadzenia Polityki zarządzania ryzykiem w m. st. Warszawie oraz powołania Pełnomocnika Prezydenta m. st. Warszawy ds. ryzyka

Zarządzenie Nr 3943/2013 Prezydenta Miasta Stołecznego Warszawy wprowadza obowiązek stosowania zasad polityki zarządzania ryzykiem. Tworzy się zgodnie z nim także stanowisko Pełnomocnika ds. ryzyka, który ma odpowiadać za kształtowanie oraz doskonalenie systemu zarządzania ryzykiem[167]. Zgodnie z załącznikiem do zarządzenia działalność w tym zakresie powinna obejmować przede wszystkim zidentyfikowanie oraz oszacowanie poziomu ryzyka, analizę kluczowych wskaźników ryzyka, a także określenie reakcji na dane ryzyko, które mogłoby zakłócić lub uniemożliwić realizację wyznaczonych celów[168]. Rozwinięciem treści

[163] § 8 załącznika do zarządzenia Nr 80 Wojewody Mazowieckiego z dnia 9 lutego 2011 r. w sprawie ustalenia Polityki zarządzania ryzykiem w Mazowieckim Urzędzie Wojewódzkim w Warszawie.
[164] § 9 załącznika do zarządzenia Nr 80 Wojewody Mazowieckiego z dnia 9 lutego 2011 r. w sprawie ustalenia Polityki zarządzania ryzykiem w Mazowieckim Urzędzie Wojewódzkim w Warszawie.
[165] § 10 załącznik do zarządzenia Nr 80 Wojewody Mazowieckiego z dnia 9 lutego 2011 r. w sprawie ustalenia Polityki zarządzania ryzykiem w Mazowieckim Urzędzie Wojewódzkim w Warszawie.
[166] § 11 załącznika do zarządzenia Nr 80 Wojewody Mazowieckiego z dnia 9 lutego 2011 r. w sprawie ustalenia Polityki zarządzania ryzykiem w Mazowieckim Urzędzie Wojewódzkim w Warszawie.
[167] § 2 zarządzenia Nr 3943/2013 Prezydenta Miasta Stołecznego Warszawy z dn. 26 lutego 2013 r. w sprawie wprowadzenia Polityki zarządzania ryzykiem w m.st. Warszawie oraz powołania Pełnomocnika Prezydenta m.st. Warszawy ds. ryzyka.
[168] Załącznik do Zarządzenia Nr 3943/2013 Prezydenta Miasta Stołecznego Warszawy z dn. 26 lutego 2013 r. w sprawie wprowadzenia Polityki zarządzania ryzykiem w m.st. Warszawie oraz powołania Pełnomocnika Prezydenta m.st. Warszawy ds. ryzyka.

Publikacja finansowana przez NCBiR w ramach projektu „Zintegrowany system budowy planów zarządzania kryzysowego w oparciu o nowoczesne technologie informatyczne" Nr O ROB 0016 03 002

dokumentu jest Zarządzenie Nr 3666/2012 z dn. 18 grudnia 2012 r., wydane przez Prezydenta Miasta Stołecznego Warszawy dotyczącego systemu zarządzania ryzykiem w Warszawie.

5.2.4. Zarządzenie Nr 3666/2012 Prezydenta Miasta Stołecznego Warszawy z dn. 18 grudnia 2012 r. w sprawie systemu zarządzania ryzykiem w m. st. Warszawie z późniejszymi zmianami

Właściwym dokumentem, który ustanawia szczegółowo zakres funkcjonowania systemu jest Zarządzenie Nr 3666/2012 Prezydenta Miasta Stołecznego Warszawy. Wytyczne zawarte w akcie wykonawczym charakteryzują przede wszystkim: zakres zadań i obowiązków uczestników systemu, zasady identyfikowania ryzyka oraz dokonywania oceny ryzyka, zasady określania reakcji na ryzyko, zasady identyfikowania i raportowania incydentów, zakres i sposób monitorowania oraz raportowania ryzyka[169].

Zarządzenie wprowadza do stosowania terminologię w ramach wdrażanego systemu zarządzania ryzykiem[170]: analiza ryzyka, cel, czynnik ryzyka, hierarchizacja ryzyka, incydent, miernik, monitorowanie ryzyka, ocena ryzyka, raport ryzyka, rejestr ryzyka, ryzyko, ryzyko strategiczne, system zarządzania ryzykiem, właściciel celu, właściciel ryzyka, zarządzanie ryzykiem.

Funkcjonowanie systemu oparte jest na trzech podstawowych poziomach:

1. zarządzanie strategiczne – odpowiedzialność ponosi Prezydent Miasta Stołecznego Warszawy;
2. zarządzanie operacyjne – należy do dyrektorów biur, burmistrzów oraz kierowników jednostek;
3. koordynacja systemu zarządzania ryzykiem – wykonywana przez Pełnomocnika ds. ryzyka oraz właścicieli procesów[171].

Rozdział III dokumentu opisuje zakres zadań i obowiązków należących do wszystkich uczestników systemu zarządzania ryzykiem. Te podstawowe związane z obowiązującą metodyką zarządzania ryzykiem wykonują właściciele ryzyk, a są to: identyfikowanie i ocena ryzyk związanych z realizacją przypisanych celów i procesów, określanie reakcji w odniesieniu do poszczególnych ryzyk, wdrażanie działań zaradczych w stosunku do zidentyfikowanych ryzyk, wypełnianie określonych w zarządzeniu obowiązków w zakresie raportowania, bieżąca współpraca z Pełnomocnikiem ds. ryzyka, w tym realizacja otrzymywanych od Pełnomocnika zaleceń w zakresie systemu zarządzania ryzykiem, gromadzenie, analiza i raportowanie informacji o incydentach[172].

[169] § 1 zarządzenia Nr 3666/2012 Prezydenta Miasta Stołecznego Warszawy z dn. 18 grudnia 2012 r. w sprawie systemu zarządzania ryzykiem w m.st. Warszawie.
[170] § 1 zarządzenia Nr 3666/2012 Prezydenta Miasta Stołecznego Warszawy z dn. 18 grudnia 2012 r. w sprawie systemu zarządzania ryzykiem w m.st. Warszawie.
[171] § 2 zarządzenia Nr 3666/2012 Prezydenta Miasta Stołecznego Warszawy z dn. 18 grudnia 2012 r. w sprawie systemu zarządzania ryzykiem w m.st. Warszawie.
[172] § 7 zarządzenia Nr 3666/2012 Prezydenta Miasta Stołecznego Warszawy z dn. 18 grudnia 2012 r. w sprawie systemu zarządzania ryzykiem w m.st. Warszawie.

Publikacja finansowana przez NCBiR w ramach projektu „Zintegrowany system budowy planów zarządzania kryzysowego w oparciu o nowoczesne technologie informatyczne" Nr O ROB 0016 03 002

5.3. PODSUMOWANIE I WNIOSKI

Analiza przepisów prawa miejscowego wykazała, że w województwie mazowieckim i w wybranych jednostkach administracyjnych niższego szczebla na obszarze województwa stosowane są dobre praktyki z zakresu zarządzania ryzykiem, które zalecają krajowe oraz zagraniczne podmioty i instytucje związane z tym obszarem aktywności, tj.: Międzynarodowa Organizacja Normalizacyjna (ISO), Federacja Europejskich Stowarzyszeń Zarządzania Ryzykiem (FERMA), Stowarzyszenie Zarządzania Ryzykiem (POLRISK) czy Komisja Nadzoru Finansowego. Ważnymi obszarami, których nie dotykają wdrożone systemy zarządzania ryzykiem – a zdaniem zespołu autorskiego powinny, są przede wszystkim zarządzanie kryzysowe, obrona cywilna i ochrona ludności, jak również zarządzanie informacją w danych jednostkach organizacyjnych.

Na podstawie przeprowadzonej analizy należy wskazać, że:

1. Zarządzenie Nr 80 Wojewody Mazowieckiego z dnia 28 lutego 2013 r. w sprawie powołania Zespołu do spraw kontroli zarządczej i zarządzania ryzykiem powołuje komórki właściwe w sprawach zarządzania ryzykiem Akt ten również określa ogólne zadania powołanych organów i relacje w jakich się znajdują z innymi podmiotami.
2. Polityka zarządzania ryzykiem w Mazowieckim Urzędzie Wojewódzkim w Warszawie jest dokumentem szeroko sankcjonującym omawiane zagadnienie. Dokument wprowadza terminologię wykorzystywaną w procesie zarządzania ryzykiem, którą można w części przywołać w leksykonie jako zasadną i wystarczającą z poziomu samorządu terytorialnego. Dokument wykazuje również cele polityki oraz zakres podmiotowy i przedmiotowy jej prowadzenia, w tym organy odpowiedzialne. Zarządzenie wprowadza również zasady polityki zarządzania ryzykiem oraz niezbędne do stosowania procedury.
3. Na szczeblu powiatowym aktami powołującymi w swoich zapisach komórki i organy odpowiedzialne za tą sferę działalności są: Zarządzenie Nr 3943/2013 Prezydenta Miasta Stołecznego Warszawy z dn. 26 lutego 2013 r. w sprawie wprowadzenia Polityki zarządzania ryzykiem w m.st. Warszawie oraz powołania Pełnomocnika Prezydenta m.st. Warszawy ds. ryzyka, Zarządzenie Nr 3666/2012 Prezydenta Miasta Stołecznego Warszawy z dn. 18 grudnia 2012 r. w sprawie systemu zarządzania ryzykiem w m.st. Warszawie z późniejszymi zmianami.
4. W mieście stołecznym Warszawie terminologię oraz szczegółowe wytyczne dotyczące zasad, procedur, zadań i obowiązków organów odpowiedzialnych za zarządzanie ryzykiem ujęto w zarządzeniu dotyczącym systemu zarządzania ryzykiem. Pozostała część zarządzenia przedstawia procedurę zarządzania ryzykiem wraz z możliwymi działaniami do przeprowadzenia, a także sposób dokumentowania ryzyk.

Zarówno w województwie jak i w powiecie dostępne są stosowane przez jednostki administracyjne metodyki zarządzania ryzykiem. Elementy tych metodyk zasługują na bliższą uwagę i wykorzystanie wartościowych rozwiązań na rzecz aktywności zakresie szeroko pojętego bezpieczeństwa.

Publikacja finansowana przez NCBiR w ramach projektu „Zintegrowany system budowy planów zarządzania kryzysowego w oparciu o nowoczesne technologie informatyczne" Nr O ROB 0016 03 002

5.4. LITERATURA

1. Zarządzenie Nr 80 Wojewody Mazowieckiego z dnia 9 lutego 2011 r. w sprawie ustalenia Polityki zarządzania ryzykiem w Mazowieckim Urzędzie Wojewódzkim w Warszawie.
2. Zarządzenie Nr 80 Wojewody Mazowieckiego z dnia 28 lutego 2013 r. w sprawie powołania Zespołu do spraw kontroli zarządczej i zarządzania ryzykiem w Mazowieckim Urzędzie Wojewódzkim w Warszawie.
3. Zarządzenie Nr 3943/2013 Prezydenta Miasta Stołecznego Warszawy z dn. 26 lutego 2013 r. w sprawie wprowadzenia Polityki zarządzania ryzykiem w m.st. Warszawie oraz powołania Pełnomocnika Prezydenta m.st. Warszawy ds. ryzyka.
4. Zarządzenie Nr 3666/2012 Prezydenta Miasta Stołecznego Warszawy z dn. 18 grudnia 2012 r. w sprawie systemu zarządzania ryzykiem w m.st. Warszawie z późn. zm.

Publikacja finansowana przez NCBiR w ramach projektu „Zintegrowany system budowy planów zarządzania kryzysowego w oparciu o nowoczesne technologie informatyczne" Nr O ROB 0016 03 002

6. PRZEGLĄD WYBRANYCH NORM I STANDARDÓW Z ZAKRESU ZARZĄDZANIA RYZYKIEM

6.1. WSTĘP

Tworząc oprogramowanie dedykowane do tworzenia planów zarządzania kryzysowego, konieczne jest przyjęcie metodyki, która pozwoli na stworzenie kompleksowego narzędzia uwzględniającego potrzeby użytkownika, wymagania aktów prawnych i jednocześnie będącego przyjaznym użytkownikowi i umożliwiającego stworzenie planów zarządzania kryzysowego, które będą mogły być zaimplementowane w warunkach wystąpienia zagrożenia.

Koncentrując się nad doborem odpowiedniej metodyki konieczne jest określenie stanu bieżącego i w oparciu o uzyskane informacje podjęcie decyzji, jaka metodyka będzie w sposób optymalny spełniała oczekiwania zespołu tworzącego oprogramowania i może być skutecznie zaimplementowana w warunkach rzeczywistych. Obserwując aktualne trendy na świecie w zakresie zarządzania kryzysowego i zarządzania ryzykiem (np. wproadzanie systemów zarządzania ryzykiem przez banki i organizacje finansowe) uznaje się, że kluczowym aktem prawnym powinna być norma PN-ISO 31000 uzupełniona o zapisy z pozostałych aktów normatywnych.

Zarządzanie ryzykiem stało się w ostatnim czasie popularną dziedziną w działalności większości przedsiębiorstw np. procedury zarządzania ryzykiem finansowym, procedury zarządzania ryzykiem inwestycyjnym itp. Poszczególni członkowie najwyższego kierownictwa dokonują analiz ryzyka, szacowania ryzyka, wykonują matryce zagrożeń obliczają ryzyko akceptowalne.

Celem niniejszego rozdziału jest przedstawienie wybranych norm wykorzystujących elementy z zarządzania ryzykiem, które mogą zostać wykorzystane podczas opracowywania metodyk analizy i oceny ryzyka. Wyniki przedmiotowej analizy mają być pomocne w budowie zintegrowanego systemu opracowywania planów zarządzania kryzysowego z zastosowaniem nowoczesnych technologii informatycznych. Analiza norm wykorzystujących elementy z zarządzania ryzykiem mają ułatwić opracowywanie modelowej metody analizy ryzyka.

Dodatkowo celem opracowania jest dostarczenie użytkownikom słownictwa, które powinno być wykorzystywane w procesie zarządzania kryzysowego i zarządzania ryzykiem. Wynikiem pracy jest uzyskanie spisu terminów i ich definicji. Terminy i definicje będą wykorzystywane w procesie tworzenia Leksykonu z zakresu zarządzania kryzysowego i zarządzania ryzykiem.

Na potrzeby niniejszego rozdziału wybrano następujące normy i standardy z zakresu analizy i oceny zagrożeń i ryzyka:

1. ISO 31000:2009 Risk management -- Principles and guidelines.
2. ISO GUIDE 73:2009 Risk management — Vocabulary.
3. ISO/IEC 31010:2009 Risk management -- Risk assessment techniques.
4. BSI-Standard 100-4 Business Continuity Management.
5. OECD Guidelines for the Security of Information Systems and Networks.
6. PKN-CEN/CWA 15537 Network Enabled Abilities – Service-Oriented Architecture for civilian and military crisis management.

Publikacja finansowana przez NCBiR w ramach projektu „Zintegrowany system budowy planów zarządzania kryzysowego w oparciu o nowoczesne technologie informatyczne” Nr O ROB 0016 03 002

7. CAN/CSA-Q850-97:2009 Risk Management: Guideline for Decision-Makers.

Dokonując analizy zespół postanowił skoncentrować się na normach opublikowanych przez Polski Komitet Normalizacyjny, Międzynarodową Organizację Normalizacyjną dodatkowo rozdział uzupełniono o normę kanadyjską, która może wnieść wartościowe informacje w zakresie zarządzania ryzykiem w szczególności w odniesieniu do osób, które z racji zajmowanych wysokich stanowisk muszą podejmować decyzje np. wojewodowie, starostowie, wójtowie.

6.2. WYBRANE NORMY I STANDARDY KRAJOWE I ZAGRANICZNE

6.2.1. ISO/IEC 31010:2009 Risk management -- Risk assessment techniques

Norma stanowi uzupełnienie dla normy ISO 31000 i zawiera poradnik z zakresu systematycznych technik oceny ryzyka, oczywiście opisane są tylko wybrane techniki, te najbardziej popularne z zastrzeżeniem, że brak jakiejś techniki nie dyskwalifikuje jej pod względem użyteczności. Norma stanowi doskonałe narzędzie dla osób zajmujących się zarządzaniem ryzykiem i z powodzeniem może być wykorzystany w ramach realizacji projektu Zintegrowany system budowy planów zarządzania kryzysowego w oparciu o nowoczesne technologie informatyczne.

Norma zawiera krótkie charakterystyki dla 31 technik oceny ryzyka oraz ich wzajemne porównanie w kontekście przydatności do identyfikacji ryzyka, analizy ryzyka pod względem konsekwencji, prawdopodobieństwa i poziomu ryzyka oraz oceny ryzyka (możliwość uzyskania wyników ilościowych, a nie tylko jakościowych).

Najważniejsze metody warte uwagi to:

- Metoda przyczyny – konsekwencje

Metoda ta jest połączeniem metody drzewa błędów i metody drzewa zdarzeń. Analizę zaczyna się od określenia momentu krytycznego (zdarzenia krytycznego) a następnie analizuje się konsekwencje tego zdarzenia za pomocą bramek logicznych tak/nie, które przedstawiają możliwe sytuacje mogące wystąpić w zaprojektowanym systemie (zdarzenia mogą zaognić lub załagodzić moment krytyczny). Przyczyny zdarzenia są analizowane za pomocą drzewa błędów.

- Metoda przyczynowo-skutkowa

Ta metoda jest uporządkowanym sposobem który pomaga określić możliwe przyczyny zdarzenia niepożądanego. Wszystkie możliwe do wystąpienia czynniki grupuje się aby niczego nie pominąć. Metoda sama w sobie nie wykazuje rzeczywistych przyczyn wystąpienia zdarzenia niekorzystnego ale przedstawia je za pomocą diagramu Ishikawy lub drzewa.

- Metoda warstw ochrony(LOPA)

LOPA jest to pół-ilościowa metoda szacowania ryzyka związanego z niepożądanym zdarzenie lub scenariuszem zdarzeń. W tej metodzie analizuje się czy istnieją wystarczające środki kontroli aby obniżyć ryzyko wystąpienia zdarzenia niekorzystnego. Przyczyny i skutki są dopasowane w pary. Do każdej z par wybrany jest środek zapobiegawczy tzn. warstwy ochrony, które uniemożliwiają przyczynę która prowadzi do niepożądanych skutków. Metodę stosuje się w celu określenia, czy zabezpieczenia (warstwy ochrony) są wystarczające, aby zmniejszyć ryzyko do akceptowalnego poziomu. LOPA mogą być stosowane jako metoda jakościowa.

- Drzewa decyzji

Publikacja finansowana przez NCBiR w ramach projektu „Zintegrowany system budowy planów zarządzania kryzysowego w oparciu o nowoczesne technologie informatyczne” Nr O ROB 0016 03 002

Drzewo decyzyjne stanowi zbiór alternatywnych decyzji i ich wyników, które uwzględniają niepewność wyników. Jest to podobna metoda do metody drzewa zdarzeń z tą różnicą, że zaczyna się od zdarzenia inicjującego lub decyzji inicjującej i opisuje różne modele rozwiązań z uwzględnieniem różnych pośrednich zdarzeń i decyzji. Drzewo decyzyjne jest stosowane w zarządzaniu ryzykiem, aby pomóc wybrać najlepsze rozwiązania w danej sytuacji obarczonej niepewnością.

- Metoda oceny niezawodności człowieka (HRA)

Oceny niezawodności człowieka dotyczy analizy błędów popełnianych przez ludzi i ich wpływu na wydajność systemu. Wiele procesów zawiera możliwość ludzkiego błędu, zwłaszcza gdy czas dostępny dla decydenta do podejmowania decyzji jest krótki. Znaczenie HRA został zilustrowany podczas różnych zdarzeń w których krytyczne błędy człowieka przyczyniły się do katastrofalnej sekwencji zdarzeń. Takie wypadki są ostrzeżeniem przed oceną ryzyka, która skupia się wyłącznie na sprzęcie i oprogramowaniu.

- Metoda RCM

RCM to metoda określenia zasad, które powinny być realizowane podczas zarządzania awariami tak, aby skutecznie i efektywnie osiągnąć wymagany stopień bezpieczeństwa, dostępności i oszczędności pracy dla wszystkich typów urządzeń w systemie.

6.2.2. ISO GUIDE 73:2009 Risk management – Vocabulary

Przewodnik zawiera podstawową terminologię z zakresu zarządzania ryzykiem mającą na celu ułatwienie wzajemnego zrozumienia i komunikacji uczestników procesu zarządzania ryzykiem w organizacjach. Przewodnik zawiera terminologię podzieloną na kilka grup w zależności, jaki aspekt procesu zarządzania ryzykiem jest omawiany, i tak są to definicje związane z: istotą ryzyka, zarządzaniem ryzykiem, procesem zarządzania ryzykiem, komunikacją i konsultacjami, kontekstem, oceną ryzyka, identyfikacją ryzyka, analizą, szacowaniem, postępowaniem z ryzykiem, monitorowaniem.

Standard definiuje następujące terminy:

ryzyko, źródło ryzyka, konsekwencje, zarządzanie ryzykiem, zarządzanie kryzysowe, struktura ramowa zarządzania ryzykiem, nastawienie do ryzyka, plan zarządzania ryzykiem, właściciel ryzyka, ocena ryzyka, identyfikacja ryzyka, prawdopodobieństwo, profil ryzyka, analiza ryzyka, kryteria ryzyka, poziom ryzyka, ewaluacja ryzyka, postępowanie z ryzykiem, ryzyko rezydualne, akceptacja ryzyka, unikanie ryzyka, dzielenie się ryzykiem, rejestr ryzyk.

6.2.3. ISO 31000:2009 Zarządzanie ryzykiem – Zasady i wytyczne

Organizacje różnych rodzajów i wielkości stawiają czoła czynnikom i wpływom wewnętrznym, jak i zewnętrznym, które składają się na niepewność tego, czy i kiedy osiągną one swoje cele. Wpływ, jaki wywiera ta niepewność na cele organizacji, nazywa się „ryzykiem".

Implementacja normy ma na celu: zwiększenie prawdopodobieństwo osiągnięcia celów, wspierać proaktywne zarządzanie oraz zwiększyć świadomość o potrzebie identyfikacji i postępowania z ryzykiem w całej organizacji. Dodatkowo należy doskonalić identyfikację szans i zagrożeń, spełniać wymagania prawne i regulacyjne, doskonalić obowiązkowe i dobrowolne raportowanie, doskonalić ład organizacyjny, ustalić wiarygodną podstawę dla podejmowania decyzji i planowania. Nie można zapominać o doskonaleniu skuteczności i efektywności

Publikacja finansowana przez NCBiR w ramach projektu „Zintegrowany system budowy planów zarządzania kryzysowego w oparciu o nowoczesne technologie informatyczne" Nr O ROB 0016 03 002

operacyjnej, poprawianiu wyników w obszarze bezpieczeństwa, doskonaleniu zapobieganie występowania strat i zarządzania incydentami, minimalizować straty oraz doskonalić uczenie się organizacji i odporność organizacji.

Należy pamiętać, że poszczególne sektory lub zastosowania zarządzania ryzykiem charakteryzuje się własnymi, indywidualnymi potrzebami, odbiorcami, postrzeganiem i kryteriami[173].

Norma podaje:

- jakie zasady należy stosować w celu zapewnienia skuteczności zarządzania ryzykiem;
- jak tworzyć odpowiednią strukturę ramową zarządzania;
- jakie elementy powinien zawierać proces zarządzania ryzykiem i dokładny opis poszczególnych działań takich jak: komunikacja i konsultacje, ustalanie kontekstu, ocena ryzyka (identyfikacja ryzyka, analiza ryzyka, ewaluacja ryzyka), postępowanie z ryzykiem, monitorowanie i przegląd.

Należy pamiętać, że w procesie zarządzania ryzykiem zapisy stanowią podstawę doskonalenia metod i narzędzi, podobnie jak i całego procesu, należy uwzględnić to wymaganie na każdym etapie procesu. Norma zawiera definicje następujących terminów:
ryzyko, zarządzanie ryzykiem, struktura ramowa zarządzania ryzykiem, plan zarządzania ryzykiem, właściciel ryzyka, proces zarządzania ryzykiem, kontekst zewnętrzny, kontekst wewnętrzny, ocena ryzyka, analiza ryzyka.
Terminy podane w niniejszej normie zostały zaczerpnięte w większości z przewodnika ISO Guide 73:2009.

6.2.4. BSI-Standard 100-4 Business Continuity Management

W powyższym standardzie, autorzy przedstawili metodologię tworzenia i utrzymywania systemu zarządzania ciągłości biznesowej w przedsiębiorstwie. Dokument opisuje wymagania zarządzania kryzysowego oraz oceny ryzyka w biznesie.

Standard BSI 100-4 jest skierowany do zatrudnionych w organizacji/przedsiębiorstwie menedżerów i członków zespołów kryzysowych, osób odpowiedzialnych za bezpieczeństwo, oficerów bezpieczeństwa, ekspertów ds. bezpieczeństwa i konsultantów bezpieczeństwa, którzy są zaznajomieni z zarządzanie w sytuacjach nadzwyczajnych i kryzysowych.

Standard zawiera również definicje[174] m. in. takie jak: szkoda, awaria, kryzys, katastrofa. Standard identyfikuje klasyczne podejście do analizy ryzyka jako identyfikację zagrożeń związanych z organizacją w odniesieniu do procesu lub do zasobów oraz następnie dokonanie oceny ryzyka. Ryzyko cechują w tym przypadku skutki/szkody poniesione w przypadku wystąpienia zagrożenia oraz prawdopodobieństwo wystąpienia tego zagrożenia. Autorzy zauważają, że podczas przeprowadzania analizy ryzyka należy zawsze brać pod uwagę:

1. niemożliwość zidentyfikowania wszystkich zagrożeń tzn. zawsze jest co najmniej jedno ryzyko, które nie zostało wzięte pod uwagę, dlatego uzasadniona jest zasada,

[173] ISO 31000:2009 Zarządzanie ryzykiem – Zasady i wytyczne.
[174] BSI-Standard 100-4 Business Continuity Management, wersja 1, listopad 2008.

Publikacja finansowana przez NCBiR w ramach projektu „Zintegrowany system budowy planów zarządzania kryzysowego w oparciu o nowoczesne technologie informatyczne" Nr O ROB 0016 03 002

że podczas analizy ryzyka należy podjąć próbę identyfikacji wszystkich zagrożeń, które mogłyby mieć miejsce;

2. prawdopodobieństwo wystąpienia można jedynie oszacować i jest to subiektywne; nie zawsze mamy możliwość oparcia się na wnioskach z przeszłości, ponieważ panujące warunki otoczenia są zazwyczaj bardzo dynamiczne[175].

Dalej standard wymienia etapy analizy ryzyka tj.[176]:

1. Identyfikacja zagrożeń.

Identyfikacja dotyczy wszystkich możliwych zagrożeń dla krytycznych procesów biznesowych. Zagrożenia są rozumiane jako niebezpieczeństwa, które mogą mieć szczególnie negatywny wpływ na procesy lub zasoby dla różnych klas zagrożeń m.in.: siła wyższa, niedociągnięcia organizacyjne, błąd ludzki, awaria techniczna, celowe działania.

2. Ocena ryzyka.

Aby dokonać oceny ryzyka należy oszacować prawdopodobieństwa występowania zagrożeń oraz szkody jakie mogą wywołać. Metoda ta ma dobrze znane utrudnienia wynikające z nie klarownych danych statystycznych. Z tego powodu należy zastosować podejście jakościowe w celu oszacowania prawdopodobieństwa wystąpienia danego zagrożenia. Obydwa elementy (prawdopodobieństwo, skutki) należy zestawić w stosunku do siebie. Zagrożenia mogą być rejestrowane i przedstawiane za pomocą różnych formatów. Zastosowanie narzędzia informatycznego może być pomocne w graficznym przedstawieniu ryzyka. Macierze ryzyka często używane są do przeglądów ryzyka. Matryca ryzyka może być szczególnie przydatna przy wyborze konkretnej strategii zarządzania ryzykiem.

3. Tworze grup i scenariuszy.

Po dokonanej ocenie ryzyk w organizacji tworzy się grupy robocze, które nadzorują lub tworzą scenariusze (kryzysowe). W odniesieniu do zidentyfikowanych zagrożeń tworzy się scenariusze postępowania na wypadek ich wystąpienia. Scenariusze zawierają działania, jakie należy podjąć oraz wskazują osoby/stanowiska odpowiedzialne.

4. Określenie wariantów strategii ryzyka.

Ryzyko może być zaakceptowane, przenoszone, unikane lub ograniczane. Opcje strategiczne są podstawowymi decyzjami dotyczącymi postępowania z ryzykiem. Dla każdego krytycznego procesu biznesowego i każdego zidentyfikowanego ryzyka określa się odpowiednie opcje strategiczne, które są udokumentowane. Podczas wybierania strategii ryzyka, pod uwagę bierze się nie tylko poziom ryzyka, ale również aspekty ekonomiczne, operacyjne i techniczne. Identyfikuje się następujące możliwe strategie ryzyka:

- przejęcie ryzyka;
- przeniesienie ryzyka;
- unikanie ryzyka;
- zmniejszenie ryzyka.

[175] BSI-Standard 100-4 Business Continuity Management, wersja 1, listopad 2008.
[176] Ibidem.

Publikacja finansowana przez NCBiR w ramach projektu „Zintegrowany system budowy planów zarządzania kryzysowego w oparciu o nowoczesne technologie informatyczne" Nr O ROB 0016 03 002

5. Raport analizy ryzyka.

Na zakończenie procesu analizy ryzyka sporządza się raport. Raport może zawierać: przegląd zarządzania, wykorzystaną metodę analizy ryzyka, listę zagrożeń, wyniki oceny ryzyka, opcje strategii ryzyka dla krytycznych procesów, wybór strategii ryzyk.

6.2.5. OECD Guidelines for the Security of Information Systems and Networks: Towards a Culture of Security

Niniejsze wytyczne odnoszą się do szeroko pojętego zarządzania bezpieczeństwem informacyjnym. Autorzy stawiają nacisk na wspieranie rozwoju kultury bezpieczeństwa – to jest nacisku na bezpieczeństwo w rozwoju sieci i systemów informatycznych oraz rozpowszechnianiu nowych sposobów myślenia i zachowania podczas korzystania i interakcji w ramach różnych systemów informacyjnych i sieci.

Autorzy prezentują 9 zasad bezpieczeństwa, które należy traktować jako całość. Dotyczą one uczestników na wszystkich szczeblach w tym na poziomie polityki bezpieczeństwa i poziomie operacyjnym[177] i obejmują:

1. Świadomość – uczestnicy powinni być świadomi potrzeby zabezpieczenia systemów informatycznych i sieci jak również czynności które zwiększają bezpieczeństwo. Świadomość istniejących zagrożeń i dostępnych zabezpieczeń to podstawowa linia obrony systemów i sieci informatycznych. Systemy informacyjne i sieci mogą być kształtowane przez ryzyka wewnętrzne i zewnętrzne. Użytkownicy powinni być świadomi zagrożeń i powinni rozumień że błędy w systemie bezpieczeństwa mogą zaszkodzić systemom i sieciom.
2. Odpowiedzialność – wszyscy użytkownicy są odpowiedzialni za bezpieczeństwo systemów i sieci informatycznych. Użytkownicy powinni zrozumieć swoją odpowiedzialność za bezpieczeństwo systemów. Powinny odbywać się przeglądy stosowanych polityk, praktyk, środków i procedur oceny czy są odpowiednie do środowiska.
3. Reagowanie – użytkownicy powinni działać w sposób zorganizowany w zakresie zapobiegania, wykrywania i reagowania na incydenty bezpieczeństwa. Uznając wzajemne połączenia sieci i systemów informatycznych oraz możliwość szybkiego rozprzestrzeniania się i rozległych szkód, użytkownicy powinni działać w odpowiednim czasie i skutecznie działań w zakresie incydentów bezpieczeństwa.
4. Etykę – użytkownicy powinni szanować interesy innych. Biorąc pod uwagę wszechobecność sieci i systemów informatycznych w naszym społeczeństw, uczestnicy muszą uznać, że ich działanie lub brak działania może krzywdzić innych. Etyczne postępowanie jest więc kluczowe i uczestnicy powinni dążyć do opracowania i przyjęcia dobrych praktyk oraz promowania zachowań, które uwzględniają potrzeby innych.

[177] OECD Guidelines for the security Information Systems and Networks.

Publikacja finansowana przez NCBiR w ramach projektu „Zintegrowany system budowy planów zarządzania kryzysowego w oparciu o nowoczesne technologie informatyczne" Nr O ROB 0016 03 002

5. Demokrację – bezpieczeństwo systemów informatycznych i sieci powinno być zgodne z podstawowymi wartościami demokratycznego społeczeństwa. Bezpieczeństwo powinno być realizowane w sposób zgodny z wartościami uznanymi ogólnie za demokratyczne, w tym wolności do wymiany myśli i idei, swobodnego przepływu informacji, poufności informacji i komunikacji.
6. Ocenę ryzyka – użytkownicy powinni przeprowadzić ocenę ryzyka. Ocena ryzyka powinna identyfikować zagrożenia i słabe punkty w wystarczająco szerokim obszarze, aby objąć kluczowe czynniki wewnętrzne i zewnętrzne (…). Ocena ryzyka pozwoli n na określenie dopuszczalnego poziomu ryzyka i pomoże wybrać odpowiednie kroki w celu ograniczenia ryzyka potencjalnego zagrożenia.
7. Projektowanie i wdrażanie zabezpieczeń – systemy, sieci i polityki muszą być odpowiednio zaprojektowane, wdrożone i koordynowane w celu optymalizacji bezpieczeństwa. Jednym z kluczowych wysiłków jest projektowanie i przyjęcie odpowiednich zabezpieczeń i rozwiązań służących uniknięciu lub ograniczeniu potencjalnych szkód. Oba rodzaje zabezpieczeń – techniczne i nietechniczne – powinny być proporcjonalne do wartości którą mają chronić.
8. Zarządzanie bezpieczeństwem – powinno przyjąć się kompleksowe podejście do zarządzania bezpieczeństwem. Zarządzania bezpieczeństwem powinno być oparte na ocenie ryzyka i powinno być dynamiczne, obejmujące wszystkie poziomy działalności. Powinno ono zawierać odpowiedzi na pojawiające się zagrożenia i metody zapobiegania tym zagrożeniom, wykrywanie i reagowanie na incydenty, plan konserwacji, przeglądów i auditów. (…)
9. Ponowną ocenę – powinno się dokonywać ponownych przeglądów i ocen bezpieczeństwa systemów informacyjnych i sieci, i wprowadzić odpowiednie zmiany do polityki bezpieczeństwa, praktyk, środków i procedur.

6.2.6. PKN-CEN/CWA 15537 Network Enabled Abilities – Service-Oriented Architecture for civilian and military crisis management

Niniejsza norma opisuje oprogramowanie Service-Oriented Architecture – platformę multimedialną oraz działania, które należy uwzględnić podczas opracowywania i wdrażania projektu. Service-Oriented Architecture umożliwia wykorzystanie zasobów w dowolnym miejscu w sieci.

Celem niniejszego opracowania jest stworzenie systemu, który efektywnie wykorzysta zasoby krajowe w dowodzeniu i kontroli operacji europejskich tj. operacji wojskowych jak i cywilnych np. poszukiwawczych i ratunkowych oraz działań w zakresie ochrony środowiska.

Norma zawiera wykaz dokumentów odniesienia i standardów technicznych zastosowanych w projektowanym systemie. Powyższe dokumenty dotyczą głównie zasad projektowania systemów informatycznych. Autorzy wśród norm i standardów pomocnych w projektowaniu przedmiotowego systemu wymieniają między innymi:

1. ISO 11179 Metadata Registries.
2. ISO 15489 Records Management.
3. ISO 19119 Geographic Information – Services.

Publikacja finansowana przez NCBiR w ramach projektu „Zintegrowany system budowy planów zarządzania kryzysowego w oparciu o nowoczesne technologie informatyczne” Nr O ROB 0016 03 002

4. ISO/IEC TR 18044 Information technology – Security techniques – Information security incident management.
5. ISO 7894-4 Management Framework.
6. ISO 20000-1 – Information technology – Service management – Specification.
7. ISO 20000-2 – Information technology – Service management – Code of practice.
8. Web Services Policy Framework (WS-Policy) v 1.1 September 2004.
9. Web Services Policy Assertions Language (WS-Policy Assertions) Version 1.0 December 18, 2002 Figure 8 – Services specific for certain communities of interest.
10. Web Services Policy Attachment (WS-Policy Attachment) September 2004.
11. LT1K P04-0278 Framework Service Description.
12. OMG UML Profile for Modelling Quality for Services and Fault Tolerance Characteristics & Mechanisms (ptc/04-09-01).
13. IETF RFC 2460 Internet Protocol, Version 6 (IPv6).
14. IETF RFC 3164 BSD Syslog Protocol.
15. IETF RFC 3195 Reliable Delivery for syslog.

Wszystkie wymienione w normie PKN-CEN/CWA 15537 normy i standardy obejmują ogólne zasady i ramy projektowanego systemu, informacje o architekturze, uniwersalne funkcje, koncepcje, konwencje i terminologię.

Service-Oriented Architecture (SOA) jest postrzegany jako możliwość integracji istniejących rozproszonych dzisiaj systemów. Zaletą tworzonego systemu jest zwiększona elastyczność tzn. jest możliwe włączenie w nowe struktury istniejących już systemów i aplikacji[178]. Wśród różnych funkcjonalności jakie można zdefiniować czy dodać do oprogramowaniu już działającego są różne metodyki analizy ryzyka. Dzięki swojej elastyczności oprogramowanie może udostępniać aplikacje dodane przez inne podmioty co służy łatwej i powszechnej wymianie doświadczeń i informacji.

Service-Oriented Architecture odzwierciedla łatwą do zrozumienia organizację pracy, która przy swojej prostocie ma możliwości zapewnienia zaawansowanych rozwiązań (analizy ryzyka, prawdopodobieństwa, szacowanie skutków etc.) dla złożonych problemów na wszystkich szczeblach organizacyjnych. Efektywna funkcja, która jest bądź była realizowana w jednej dziedzinie może być używana przez wiele aplikacji w całej sieci. Nowe rozwiązania mogą mieć natychmiastowy wpływ na całą sieć, a tym samym mogą wpływać na rozwój dziedziny zarządzania ryzykiem i sytuacjami kryzysowymi.

Analizowana norma głównie skupia się na zaprezentowaniu możliwości oprogramowania które ma służyć zarządzaniu m. in. ryzykiem. Autorzy skupili się na zaprezentowaniu podstawowych usług, funkcjonalności systemu. Jednocześnie zwrócili uwagę na główne aspekty, które należy wziąć pod uwagę przy opracowywaniu i wdrażaniu systemu SOA oraz wszystkich usług związanych z systemem.

[178] PKN-CEN/CWA 15537 Network Enabled Abilities.

Publikacja finansowana przez NCBiR w ramach projektu „Zintegrowany system budowy planów zarządzania kryzysowego w oparciu o nowoczesne technologie informatyczne" Nr O ROB 0016 03 002

6.2.7. CAN/CSA-Q850-97:2009 Risk Management: Guideline for Decision-Makers

Norma wydana przez kanadyjską organizację normalizacyjną i jej głównym celem jest zwrócenie uwagi na kwestię zarządzania ryzykiem w kontekście procesu podejmowania decyzji przez decydentów ze szczególnym uwzględnieniem percepcji ryzyka i komunikacji ryzyka które to elementy powinny być uwzględnione w każdym z pozostałych elementów procesu zarządzania ryzykiem takie jak: identyfikacja, analiza, ocena, i kontrola. Ważnym podmiotem procesu zarządzania ryzykiem na który zwrócono w niniejszym standardzie szczególną uwagę jest interesariusz (udziałowiec) procesu zarządzania ryzykiem oraz należy jeszcze dodać, że opisano kwestię finansowania procesu zarządzania ryzykiem pod kątem optymalizacji kosztów jednak uczyniono to w bardzo ograniczonym zakresie.

Norma zawiera informacje na temat procesu podejmowania decyzji podczas zarządzania ryzykiem, opis inicjacji całego procesu, wykonywania analiz wstępnych, szacowania ryzyka, oceny ryzyka, sposobów kontroli ryzyka i jego finansowania, podejmowania działań naprawczych.

Standard zawiera bardzo szczegółowe informacje z zakresu podejmowania decyzji z uwzględnieniem procesu zarządzania ryzykiem. Trzeba mieć świadomość, że podejmowanie decyzji przez osoby decyzyjne jest bardzo ważnym elementem procesu zarządzania ryzykiem, bez tego elementu cały proces traci sens u uzasadnienie istnienia. Jednocześnie powszechnie wiadomym jest jak trudno jest podejmować właściwe decyzje, szczególnie pod presją czasu i w obliczu zagrożenia, które wywrze niekorzystne skutki na organizację. Standard jest bardzo dobrym dokumentem dla osób zarządzających różnego typu organizacjami, uwzględniono również kontekst udziałowców (kwestia istotna przede wszystkim dla spółek akcyjnych), którzy zawsze są zainteresowani kondycją firm/spółek, których udziały posiadają.

Zarządzanie ryzykiem zostało dość szczegółowo omówione w niniejszej normie i może ona stanowić uzupełnienie dla normy ISO 31000. Norma definiuje następujące terminy:
decydent [decision-maker], dialog [dialogue], niebezpieczeństwo [hazard], identyfikacja niebezpieczeństwa [hazard identification], strata [loss], organizacja [organization], strategia kontroli ryzyka [risk control strategy], biblioteka informacji o ryzyku [risk information library], percepcja ryzyka [risk perception], scenariusz ryzyka [risk scenario], interesariusz [stakeholder].

6.3. PODSUMOWANIE I WNIOSKI

W ramach realizacji zadania dokonano przeglądu norm dotyczących zarządzania ryzykiem. W wyniku przeprowadzonej analizy sformułowano następujące wnioski:

1. Norma ISO 31000 powinna stanowić podstawę podczas realizacji projektu ze względu na swoją uniwersalność, a jednocześnie uwzględnienie w metodyce większości elementów ważnych w procesie zarządzania kryzysowego.
2. Norma ISO/IEC 31010:2009 Risk management - Risk assessment techniques stanowi doskonałe narzędzie dla osób zajmujących się zarządzaniem ryzykiem, ponieważ zawiera opisy ponad 30 różnych metod analizy ryzyka. Każda z metod (są opisane metody ilościowe jaki i ilościowe) posiada swoje cechy charakterystyczne i w zależności od potrzeb osoby odpowiedzialne za proces analizy ryzyka mogą dokonać wyboru optymalnej metody w zależności od sytuacji.

Publikacja finansowana przez NCBiR w ramach projektu „Zintegrowany system budowy planów zarządzania kryzysowego w oparciu o nowoczesne technologie informatyczne" Nr O ROB 0016 03 002

3. W normie CAN/CSA-Q850-97:2009 Risk Management: Guideline for Decision-Makers. Norma zawiera wiele przydatnych informacji z zakresu zarządzania ryzykiem w kontekście procesu podejmowania decyzji. Informacje zawarte w powyższej normie mogą być wykorzystane zarówno przez kadrę kierowniczą/zarządzającą w jednostkach administracji rządowej i samorządowej, jak również w podmiotach prywatnych. Dokument ten stanowi uzupełnienie dla normy ISO 31000.
4. BSI-Standard 100-4 w sposób bezpośrednie odnosi się do analizy ryzyka w kontekście przedsiębiorstwa bussinesowego. Tematem standardu nie jest postępowanie w przypadku sytuacji kryzysowych, w których stosuje się szeroko pojęte ratownictwo tj. klęsk żywiołowych w obszarze działania służb ratowniczych czy władz terytorialnych. Opisuje zasady zarządzania kryzysowego, analizy ryzyka i postępowania w sytuacjach niekorzystnych w organizacjach, firmach i przedsiębiorstwach. Z badawczego punktu widzenia opisana metoda/metody analizy ryzyka nie wnoszą istotnych rozwiązań. Opisana metodyka jest zbieżna z współcześnie stosowanymi działaniami, które ponadto opisane są również w innych dokumentach normatywnych i wytycznych.
5. Wytyczne OECD Guidelines for the Security of Information Systems and Networks odnoszą się do bezpieczeństwa systemów informatycznych i sieci. Opisują krótko potrzebę dokonywania analizy ryzyk (zasada 6), nie przedstawiają żadnej metody, metodyki czy zasad przeprowadzania takiej analizy.
6. BSI-Standard 100-4 Business Continuity Management oraz OECD Guidelines for the Security of Information Systems and Networks poddane analizie zawierają elementy analizy ryzyka, jednakże żaden z nich nie odnosi się do analizy ryzyka w rozumieniu zarządzania kryzysowego w sytuacjach kryzysowych, czy działalności służb ratowniczych. Bliższy przedmiotowej tematyce jest dokument BSI Standard 100-4, ponieważ dokładniej opisuje wybraną metodę analizy ryzyka, aczkolwiek nie może on stanowić jedynej podstawy kryterialnej do stworzenia stosowalnej metodyki analizy ryzyka.
7. Norma PKN-CEN/CWA 15537 odnosi się bezpośrednio do tworzonego nowego systemu, który ma zwiększyć efektywne wykorzystanie zasobów krajowych w celu sprawnego zarządzania operacjami krajowymi i europejskimi. Norma nie opisuje konkretnej metodyki analizy ryzyka. Opisuje podstawowe wytyczne do wdrożenia systemu SOA oraz elementy krytyczne, na które należy zwrócić szczególną uwagę przy wdrażaniu systemu.

6.4. LITERATURA

1. BSI-Standard 100-4 Business Continuity Management.
2. CAN/CSA-Q850-97:2009 Risk Management: Guideline for Decision-Makers.
3. ISO 22320:2011 Societal security -- Emergency management -- Requirements for incident response.
4. ISO 26000:2010 Guidance on social responsibility.

Publikacja finansowana przez NCBiR w ramach projektu „Zintegrowany system budowy planów zarządzania kryzysowego w oparciu o nowoczesne technologie informatyczne” Nr O ROB 0016 03 002

5. ISO 31000:2009 Risk management -- Principles and guidelines.
6. ISO GUIDE 73:2009 Risk management — Vocabulary.
7. ISO/IEC 31010:2009 Risk management -- Risk assessment techniques.
8. ISO/PAS 22399:2007 Societal security – Guideline for incident preparedness and operational continuity management.
9. NFPA 1600 Standard on Disaster/Emergency Management and Business Continuity Programs.
10. OECD Guidelines for the Security of Information Systems and Networks.
11. PAS 200:2011 Crisis management – Guidance and good practice.
12. PKN-CEN/CWA 15537 Network Enabled Abilities – Service-Oriented Architecture for civilian and military crisis management.
13. PN-EN 15975-1:2011 Bezpieczeństwo zaopatrzenia w wodę pitną -- Przewodniki zarządzania kryzysowego i ryzyka -- Część 1: Zarządzanie kryzysowe (oryg.).
14. Słownik języka polskiego, PWN, Warszawa 1983.
15. Wolanin J., *Wstęp do teorii bezpieczeństwa obywateli. Ochrona ludności na czas pokoju*, wyd. Danmar, Warszawa 2005.

Publikacja finansowana przez NCBiR w ramach projektu „Zintegrowany system budowy planów zarządzania kryzysowego w oparciu o nowoczesne technologie informatyczne" Nr O ROB 0016 03 002

7. PRZEGLĄD WYBRANYCH PROJEKTÓW NORM Z ZAKRESU ZARZĄDZANIA RYZYKIEM

7.1. WSTĘP

W niniejszym rozdziale zostaną przedstawione wybrane projekty norm związanych z zarządzaniem ryzykiem. Podczas wyboru projektów norm autorzy kierowali się użytecznością projektów w zakresie: terminologii, elementów struktur systemu zarządzania, ról i zadań organów zarządzania kryzysowego, procesów występujących w zarządzaniu kryzysowym. W związku z tym w rozdziale szczegółowo omówiono dwa projekty jn.

1. N 96 ISO 18482 Security Management System – Guidance for use-Security risk assessment.
2. ISO/CD 16125 Security management system.

Celem niniejszego rozdziału jest przedstawienie wybranych projektów norm wykorzystujących elementy zarządzania ryzykiem, które mogą zostać wykorzystane podczas opracowywania metodyk analizy i oceny ryzyka. Analiza projektów norm wykorzystujących elementy zarządzania ryzykiem powinna stanowić wsparcie dla opracowanie modelowej metody analizy ryzyka.

Dodatkowo celem opracowania jest dostarczenie użytecznego słownictwa, które powinno być wykorzystane w procesie zarządzania kryzysowego i zarządzania ryzykiem. Wynikiem pracy jest uzyskanie wykazu pojęć i ich definicji oraz identyfikacja metodyk zarządzania ryzykiem.

7.2. WYBRANE PROJEKTY NORM

7.2.1. N 96 ISO 18482 Security Management System – Guidance for use-Security risk assessment

Projekt normy N 96 ISO 18482 *„Security Management System-Guidance for use-Security risk assessment”* opisuje zadania, jakie powinny podejmować organy zarządzania kryzysowego w celu ustanowienia, wdrożenia, utrzymywania i ciągłego poprawiania bezpieczeństwa zarządzania ryzykiem. Aby osiągnąć powyższe cele organy zarządzania kryzysowego powinny odpowiednio oceniać i zarządzać ryzykiem. W związku z tym niezbędna jest realizacja min. 4 etapów czynności, która pozwoli na skuteczne działanie w przypadku wystąpienia sytuacji kryzysowej. Minimalne czynności jakie należy wykonać to: planowanie, realizacja, sprawdzenie i naprawa (w razie konieczności).

Ponadto projekt normy N 96 ISO 18482, wymaga od organizacji ustanowienia, wdrożenia i utrzymywania sformalizowanych procesów komunikacji i konsultacji z wewnętrznymi i zewnętrznymi stronami zainteresowanymi w celu potwierdzenia, że:

1. chroni integralność i poufność informacji poufnych i zastrzeżonych (w stosownych przypadkach);
2. aktywa, ryzyka i obowiązki zostały odpowiednio zidentyfikowane;
3. interesy stron zainteresowanych, jak również zależności i powiązania z zewnętrznymi zasobami są przez obie strony zrozumiałe i zabezpieczone;
4. została wykonana ocena zagrożeń bezpieczeństwa w powiązaniu z innymi dziedzinami gospodarki;

Publikacja finansowana przez NCBiR w ramach projektu „Zintegrowany system budowy planów zarządzania kryzysowego w oparciu o nowoczesne technologie informatyczne” Nr O ROB 0016 03 002

5. uwzględniono różne stanowiska i poglądy odpowiednio w kontekście ocenianych kryteriów zagrożenia dla bezpieczeństwa;
6. ocena ryzyka prowadzona jest w odpowiednim kontekście wewnętrznym i zewnętrznym oraz przy uwzględnieniu parametrów istotnych dla organizacji i zainteresowanych stron;
7. istnieje odpowiednia komunikacja pomiędzy osobami pracującymi dla organizacji lub w jej imieniu, oraz że osobom tym przypisano konkretne obowiązki;
8. organizacja otrzymuje, dokumentuje i reaguje na komunikaty pochodzące od wewnętrznych i zewnętrznych stron zainteresowanych;
9. określono i zapewniono dostępność środków komunikacji w nietypowych sytuacjach;
10. wykonywane są regularne kontrole systemu zapewnienia bezpieczeństwa łączności dla warunków normalnych i szczególnych.

7.2.2. ISO/CD 16125 Security management system

W projekcie ww. normy opisane zostały wytyczne dla organizacji, które dotyczą sposobu postępowania i przygotowania na wypadek powstania sytuacji o podwyższonym ryzyku. Kluczowe znaczenie w zarządzaniu ryzykiem ma kadra kierownicza, ponieważ to właśnie ona określa kierunki działań oraz ponosi odpowiedzialność za funkcjonowanie całej organizacji. Wytyczne te są na tyle uniwersalne, że mogą być dostosowane do różnych zaistniałych sytuacji związanych z ryzykiem. Ponadto projekt normy opisuje etapy zarządzania ryzykiem. Praca skupia się na przeglądzie zarządzania na etapach planowania, działania i wniosków z działań. Podsumowanie działań powinno być zakończone wnioskami i opisem działań korygujących mającymi na celu zmniejszenie lub zniwelowanie sytuacji możliwych do zaistnienia w przyszłości.

Projekt normy ISO/CD 16125 *„Security management system”*:

1. określa i stawia zadania dla kierownictwa najwyższego szczebla, odpowiedzialnego za funkcjonowanie organizacji,
2. dostarcza wskazówek dla kierownictwa najwyższego szczebla w celu doskonalenia zdolności do reagowania podczas wystąpienia nieakceptowalnego ryzyka,
3. używa wskaźników i narzędzi do oceny zdolności organizacji do zarządzania ryzykiem na etapach przygotowania, reagowania i/lub odbudowy,
4. charakteryzuje role jakie powinny panować w organizacji,
5. opisuje najważniejsze etapy w zarządzaniu ryzykiem przedstawiając wytyczne na etapach planowania, działania i omówienia wniosków z działań,
6. ustanawia cztery główne typy zagrożeń oraz opisuje jakie mogą być ich konsekwencje.

W projekcie normy szczegółowo omówiono analizę ryzyka. Wyjaśniono, że przed przystąpieniem do oceny ryzyka organizacja powinna określić zewnętrzne i wewnętrzne problemy, które są istotne dla osiągnięcia planowanych celów i wpływu zdolności oceny do osiągnięcia zamierzonych wyników systemu zarządzania ryzykiem. Kwestie te powinny być

Publikacja finansowana przez NCBiR w ramach projektu „Zintegrowany system budowy planów zarządzania kryzysowego w oparciu o nowoczesne technologie informatyczne” Nr O ROB 0016 03 002

brane pod uwagę w trakcie tworzenia, wdrażania, utrzymania i poprawy organizacji systemu zarządzania ryzykiem.

Ustanawiając system zarządzania ryzykiem, organizacja musi określić:

1. charakter strony;
2. wymagania (tj. potrzeby i oczekiwania).

Organizacja powinna określić zakres wdrażanego systemu zarządzania ryzykiem oraz granice jego stosowania, które będą mogły być wyraźnie przekazane do odpowiednich stron zarówno wewnątrz jak i poza organizacją. Organizacja powinna również określić i zachować udokumentowane informacje na temat zakresu systemu zarządzania ryzykiem, w tym szczegółowe informacje o wszelkich odstępstwach od założonego zakresu działalności.

Potrzeby i wymagania

Ustanawiając system zarządzania ryzykiem, organizacja musi określić zainteresowane strony, w tym kontrahentów, pracowników i partnerów z łańcucha dostaw, oraz ich potrzeby i wymagania, w tym obowiązujące wymogi prawne.

Określenie kryteriów ryzyka

Organizacja powinna określić i udokumentować kryteria do oceny ryzyka. Kryteria te odzwierciedlają wartości organizacji, cele i zasoby. Przy określaniu kryteriów ryzyka organizacja uwzględnia:

1. wymogi prawne i regulacyjne oraz inne wymagania, do których spełnienia jest zobligowana;
2. ogólną politykę zarządzania ryzykiem;
3. charakter i rodzaje zagrożeń oraz ich skutki, które mogą wystąpić w trakcie jej działalności;
4. prawdopodobieństwo, konsekwencje i poziom ryzyka;
5. opinie zainteresowanych stron;
6. poziom tolerancji ryzyka.

Ponadto w normie wyodrębniono metody analizy zagrożeń z wykorzystaniem:

7. scenariusza ryzyka;
8. drzewa zdarzeń;
9. analizy danych zdarzeń historycznych (wykorzystanie wniosków z innych podobnych zdarzeń);

Scenariusz ryzyka

Metody scenariuszowe są narzędziem zarządzania strategicznego, które jest pomocne przy planowaniu strategii organizacji w dłuższym okresie czasu. Metody te pozwalają przewidzieć różnego rodzaju zjawiska, które mogą wystąpić w zmieniającym się otoczeniu, pomagając w odpowiednim, wcześniejszym przygotowaniu organizacji. Scenariusz zawierający ryzyka może być prosty lub bardzo skomplikowany. Występujące zagrożenie w rzeczywistości nie od razu powoduje straty, ma jednak potencjał do zainicjowania takiego zdarzenia.

Drzewo zdarzeń

Drzewo zdarzeń jest graficznym modelem zależności przyczynowo – skutkowych występujących w rozpatrywanym problemie. Przy budowie drzewa zdarzeń zakłada się, że

Publikacja finansowana przez NCBiR w ramach projektu „Zintegrowany system budowy planów zarządzania kryzysowego w oparciu o nowoczesne technologie informatyczne" Nr O ROB 0016 03 002

określony skutek jest wynikiem ciągu zdarzeń. Drzewo zdarzeń rozpoczyna się zatem pewnym zdarzeniem inicjującym i przedstawia wszystkie możliwe ciągi zdarzeń będące następstwami zdarzenia inicjującego. W różnych miejscach drzewa zdarzeń znajdują się węzły rozgałęzień ilustrujące fakt, że po pewnych zdarzeniach istnieje możliwość wystąpienia innych zdarzeń.

Analiza danych historycznych

Niektóre branże używają dobrze rozwiniętej metody identyfikacji zagrożeń w oparciu o wieloletnie doświadczenie. HAZOP jest wykorzystywany przez przemysł procesów chemicznych od ponad 25 lat. Podczas tworzenia HAZOP, każdy etap procesu jest kolejno analizowany, a następnie modyfikowany w celu ustalenia, co może się zdarzyć w wyniku modyfikacji procesu.

W projekcie normy ISO/CD 16125 *„Security management system"* zawarto również metodyki oceny ryzyka, które są procesem identyfikacji i analizy ryzyka. Proces identyfikacji ryzyka może składać się z następujących działań:

Identyfikacja ryzyka

Organizacja zajmująca się oceną ryzyka powinna zidentyfikować źródła ryzyka, obszary oddziaływania, przyczyny powstania oraz potencjalne konsekwencje zdarzenia. Celem tego etapu jest tworzenie obszernej listy zagrożeń, która mogłaby poprawić i przyspieszyć realizację zamierzonych zadań. Kompleksowa identyfikacja ryzyka jest kluczowa podczas oceny, ponieważ ryzyko, które nie zostało zidentyfikowane w początkowej fazie analizy nie będzie brane pod uwagę w dalszej części analizy.

Analiza ryzyka

Analiza ryzyka jest systematycznym korzystaniem z informacji w celu identyfikacji zagrożeń. Analiza ryzyka wymaga rozważenia przyczyn, źródeł i konsekwencji ryzyka z oszacowaniem prawdopodobieństwa wystąpienia niepożądanych skutków. Czynniki, które wpływają na skutki i prawdopodobieństwo, powinny być zidentyfikowane.

Ocena ryzyka

Celem oceny ryzyka jest pomoc w podejmowaniu decyzji. W oparciu o wyniki analizy ryzyka, zidentyfikowane ryzyko może wymagać modyfikacji i przetworzenia tj. poprawy stanu zaistnienia sytuacji związanej z ryzykiem, która powinna zakończyć się podjęciem decyzji. Decyzje powinny uwzględniać szerszy zakres ryzyka i uwzględniać tolerancję ryzyka ponoszoną przez podmioty inne niż organizacja. Decyzje powinny być podejmowane i wykonane zgodnie z wymogami prawa.

Postępowanie z ryzykiem.

Działanie to polega na wyborze jednej lub kilku opcji i realizacji tych opcji. Postępowanie z ryzykiem polega na cyklicznym procesie:

- oceny podejścia do ryzyka;
- podejmowania decyzji, czy założone poziomy ryzyka są dopuszczalne, jeśli nie tolerowane, to podjęcie działań korygujących;
- oceny skuteczności tej analizy.

Wybór opcji postępowania z ryzykiem.

Publikacja finansowana przez NCBiR w ramach projektu „Zintegrowany system budowy planów zarządzania kryzysowego w oparciu o nowoczesne technologie informatyczne" Nr O ROB 0016 03 002

Wybór najbardziej odpowiedniej opcji postępowania z ryzykiem wymaga zrównoważenia kosztów w odniesieniu do uzyskanych korzyści wymogów prawnych i regulacyjnych oraz innych wymagań, takich jak odpowiedzialność społeczną i ochrona środowiska naturalnego. Decyzje powinny również uwzględniać ryzyko, które nie jest uzasadnione ze względów ekonomicznych.

Opracowanie i wdrożenie planów postępowania z ryzykiem

Celem planów postępowania z ryzykiem jest udokumentowanie, w jaki sposób wybrane działania naprawcze będą realizowane. Plany naprawcze powinny zawierać:

- powody wyboru działań naprawczych, w tym spodziewanych korzyści, jakie można osiągnąć;
- proponowane działania;
- wymagania dotyczące zasobów;
- środki sprawozdawczości i monitoringu;
- wydajność i ograniczenia.

Monitorowanie i przegląd.

Zarówno monitorowanie jak i przegląd wymagają regularnej kontroli lub nadzoru i powinny być planowane jako część procesu zarządzania ryzykiem. Odpowiedzialność za monitorowanie i przeglądy powinny być jasno określone a procesy przeglądu powinny obejmować wszystkie aspekty zarządzania ryzykiem. Ponieważ większość zdarzeń jest dość skomplikowana, możliwe jest, że nie wszystkie scenariusze ryzyka zidentyfikują możliwe zagrożenia.

7.3. PODSUMOWANIE I WNIOSKI

Przeanalizowane projekty norm ISO/CD 16125 „Security management system" oraz N 96 ISO 18482 *„Security Management System-Guidance for use-Security risk assessment"* przedstawiają ogólne wytyczne do obniżania ryzyka, ponieważ zarządzanie bezpieczeństwem jak i powstające problemy stwarzają trudności do stworzenia jednego schematu pasującego do wszystkich sytuacji i zdarzeń. Ciągłe doskonalenie systemu zarządzania ryzykiem może w przyszłości w znaczący sposób poprawić bezpieczeństwo. Dobra i sprawdzona praktyka umożliwia organizacjom uchronienie się od wystąpienia zagrożenia.

Organy zarządzania ryzykiem muszą mieć świadomość swoich możliwości i z tego względu konieczna jest regularna ocena i ewaluacja ich przygotowania. Zróżnicowane funkcje i role w zarządzaniu ryzykiem są dzielone pomiędzy organizacje i agencje (rządowe), sektor prywatny i publiczny na różnych poziomach/szczeblach, co często powoduje dysonans w ocenie zdolności do reagowania.

1. Projekt normy ISO/CD 16125 „Security management system" przyjmuje za stosowne opracowanie kilku scenariuszy, które muszą zostać określone w sytuacji wypadku. Zastosowanie tej normy przewidziane jest np. dla zakładów chemicznych, militarnych. Metoda „Burzy mózgów" wspomagana przez drzewo zdarzeń jest pomocna w identyfikacji możliwych do wystąpienia zdarzeń oraz ich skutków. Jeśli możliwe skutki zagrożenia są określone w scenariuszu ryzyka, zespół powinien

Publikacja finansowana przez NCBiR w ramach projektu „Zintegrowany system budowy planów zarządzania kryzysowego w oparciu o nowoczesne technologie informatyczne" Nr O ROB 0016 03 002

dokonać porównań polegających na przypisaniu każdemu zdarzeniu początkowej częstotliwość oraz określić skutki jego wystąpienia.

2. W projekcie normy N 96 ISO 18482 *„Security Management System-Guidance for use-Security risk assessment*" opisane zostały wytyczne dla organizacji, dotyczące sposobu postępowania i przygotowywania się do sytuacji kryzysowej. Wytyczne te są na tyle uniwersalne, że mogą być wykorzystywane przez różne podmioty np. organy zarządzania kryzysowego. Projekt normy opisuje również sytuację, w której poziom ryzyka został już oszacowany i przeanalizowany.

7.4. LITERATURA

1. N 96 ISO 18482 Security Management System – Guidance for use-Security risk assessment.
2. Projekt normy ISO/CD 16125 Security management system.

Publikacja finansowana przez NCBiR w ramach projektu „Zintegrowany system budowy planów zarządzania kryzysowego w oparciu o nowoczesne technologie informatyczne" Nr O ROB 0016 03 002

CZĘŚĆ IV
WYBRANE POJĘCIA Z ZAKRESU ZARZĄDZANIA KRYZYSOWEGO I ZARZĄDZANIA RYZYKIEM

Publikacja finansowana przez NCBiR w ramach projektu „Zintegrowany system budowy planów zarządzania kryzysowego w oparciu o nowoczesne technologie informatyczne" Nr O ROB 0016 03 002

1. WPROWADZENIE

Część czwarta publikacji „Wybrane pojęcia z zakresu zarządzania kryzysowego i zarządzania ryzykiem" składa się z wprowadzenia, trzech rozdziałów (słownika angielsko–polskiego i polsko–angielskiego oraz leksykonu) i literatury wykorzystanej do przygotowania leksykonu.

W początkowym zamierzeniu zespołu autorskiego było przygotowanie wyłącznie leksykonu. Podczas analizy obcojęzycznych dokumentów na potrzeby stworzenia leksykonu, zespół autorski definiował najczęściej problem związany z właściwym zrozumieniem i przetłumaczeniem pojęcia. Związane to było z wieloznacznością języka angielskiego, dlatego indywidualnym pracom autorów towarzyszyły dyskusje podczas warsztatów.

Z wymienionych powodów w niniejszej części publikacji autorzy zdecydowali się oprócz leksykonu umieścić słownik pojęć. Słownik obejmuje 76 pojęć i został opracowany na podstawie norm i standardów, które zawierały również definicje tych pojęć. Dzięki takiemu podejściu zespół miał nadzieję ograniczyć wieloznaczność poszczególnych pojęć wynikającą chociażby z języka potocznego lub posługiwania się synonimami również w krajowej literaturze przedmiotu.

Kolejnym problemem było właściwe zrozumienie kontekstu opisu i właściwe odniesienie do realiów naszego kraju. Wiązało się to z odmiennym doświadczeniem i wiedzą praktyczną prezentowaną chociażby w normach i standardach lub opracowaniach autorskich a istniejącymi uregulowaniami formalno-prawnymi. Założeniem zespołu autorskiego w przypadku korzystania z przetłumaczonych dokumentów, było dotarcie do materiału źródłowego i jego analiza, a następnie skonfrontowanie uzyskanych wyników z dokumentem w języku polskim. Zabieg ten miał na celu uniknięcie niejednoznaczności, które pojawiają się również w przetłumaczonych opracowaniach. Stąd też, przykładowo wśród pojęć wytypowanych z międzynarodowej normy z zakresu zarządzania ryzykiem wskazano na wersję angielską: ISO Guide 73:2009 Risk management – Vocabulary, czyli zbiór terminologii do normy ISO 31000:2009, a nie polski odpowiednik: PKN-ISO Guide 73:2012.

Leksykon obejmuje 337 pojęć wraz z definicjami. Przy każdym pojęciu podane jest źródło, z którego zaczerpnięto definicję. Z uwagi na to, że leksykon zawiera pojęcia wraz z definicjami pochodzącymi z różnych dokumentów i opracowań, zespół autorski zaleca osobom korzystającym z leksykonu, podczas wyboru definicji, stosowanie zasady priorytetu:

1. Przepisów prawa krajowego - ustawy i dekret, rozporządzenia;
2. Norm;
3. Zarządzeń resortowych i standardów;
4. Przepisów krajowego prawa miejscowego i prawa międzynarodowego;
5. Publikacji naukowych i zawodowych oraz projektów norm i standardów.

Zdaniem autorów zarówno prace nad słownikiem jak i nad leksykonem powinny być w przyszłości kontynuowane w celu wyselekcjonowania rekomendowanego słownictwa, rekomendowanych definicji i rekomendowanego tłumaczenia pojęć z języka angielskiego i na język angielski.

Publikacja finansowana przez NCBiR w ramach projektu „Zintegrowany system budowy planów zarządzania kryzysowego w oparciu o nowoczesne technologie informatyczne" Nr O ROB 0016 03 002

2. SŁOWNIK ANGIELSKO – POLSKI

1. alert – alarm
2. business continuity management – zarządzanie ciągłością działania
3. command and control – dowodzenie i nadzór
4. command and control system – system dowodzenia i kontroli
5. Common Foreign and Security Policy – Wspólna Polityka Zagraniczna i Bezpieczeństwa
6. consequence – konsekwencje
7. cooperation – współpraca
8. coordination – koordynacja
9. crisis – kryzys
10. crisis management – zarządzanie kryzysowe
11. crisis situation – sytuacja kryzysowa
12. damage assessment – ocena zniszczeń
13. decision-maker – decydent
14. dialogue – dialog
15. disaster – katastrofa
16. emergency – sytuacja nadzwyczajna
17. emergency management organization – organizacja zarządzania kryzysowego
18. establishing the context – ustalanie kontekstu
19. European External Action Service – Europejska Służba Działań Zewnętrznych
20. exercise – ćwiczenie
21. external context – kontekst zewnętrzny
22. hazard – zagrożenie
23. hazard identification – identyfikacja niebezpieczeństwa
24. hazard mitigation – minimalizowanie zagrożeń
25. impact – wpływ
26. impact analysis – analiza wpływu
27. incident – zdarzenie, incydent
28. incident preparedness – gotowość na zdarzenie
29. incident preparedness and operational continuity management – gotowość na zdarzenia i zarządzanie ciągłością operacyjną
30. internal context – kontekst wewnętrzny
31. likelihood – prawdopodobieństwo
32. loss – strata
33. malfunction – nieprawidłowe działanie
34. mitigation – łagodzenie
35. notification – powiadamianie
36. organization – organizacja

Publikacja finansowana przez NCBiR w ramach projektu „Zintegrowany system budowy planów zarządzania kryzysowego w oparciu o nowoczesne technologie informatyczne" Nr O ROB 0016 03 002

37. outrage – wzburzenie społeczne
38. Partnership for Peace – Partnerstwo dla Pokoju
39. people at risk – ludność zagrożona
40. preparedness – przygotowanie
41. prevention – zapobieganie
42. public warning – ostrzeganie ludności
43. public warning system – system ostrzegania ludności
44. risk criteria – kryteria ryzyka
45. recovery – odbudowa
46. residual risk – ryzyko rezydualne
47. resource management – zarządzanie zasobami
48. response – reagowanie
49. risk – ryzyko
50. risk acceptance – akceptacja ryzyka
51. risk analysis – analiza ryzyka
52. risk assessment – ocena ryzyka
53. risk attitiude – nastawienie do ryzyka
54. risk avoidance – unikanie ryzyka
55. risk control strategy – strategia kontroli ryzyka
56. risk evaluation – ewaluacja ryzyka
57. risk identification – identyfikacja ryzyka
58. risk information library – biblioteka informacji o ryzyku
59. risk level – poziom ryzyka
60. risk management – zarządzanie ryzykiem
61. risk management framework – struktura ramowa zarządzania ryzykiem
62. risk management plan – plan zarządzania ryzykiem
63. risk owner – właściciel ryzyka
64. risk perceptron – percepcja ryzyka
65. risk profile – profil ryzyka
66. risk register – rejestr ryzyk
67. risk scenario – scenariusz ryzyka
68. risk sharing – dzielenie się ryzykiem
69. risk source – źródło ryzyka
70. risk treatment – postępowanie z ryzykiem
71. situation analysis – analiza sytuacji
72. social responsibility – odpowiedzialność społeczna
73. stakeholder – interesariusz
74. threat – zagrożenie
75. vulnerable group – grupa szczególnie wrażliwa
76. warning dissemination – rozpowszechnianie ostrzeżeń

Publikacja finansowana przez NCBiR w ramach projektu „Zintegrowany system budowy planów zarządzania kryzysowego w oparciu o nowoczesne technologie informatyczne" Nr O ROB 0016 03 002

3. SŁOWNIK POLSKO – ANGIELSKI

1. akceptacja ryzyka – risk acceptance
2. alarm – alert
3. analiza ryzyka – risk analysis
4. analiza sytuacji – situation analysis
5. analiza wpływu – impact analysis
6. biblioteka informacji o ryzyku – risk information library
7. ćwiczenie – exercise
8. decydent – decision-maker
9. dialog – dialogue
10. dowodzenie i nadzór – command and control
11. dzielenie się ryzykiem – risk sharing
12. Europejska Służba Działań Zewnętrznych – European External Action Service
13. ewaluacja ryzyka – risk evaluation
14. gotowość na zdarzenia i zarządzanie ciągłością operacyjną – incident preparedness and operational continuity management
15. gotowość na zdarzenie – incident preparedness
16. grupa szczególnie wrażliwa – vulnerable group
17. identyfikacja niebezpieczeństwa – hazard identification
18. identyfikacja ryzyka – risk identification
19. interesariusz – stakeholder
20. katastrofa – disaster
21. konsekwencje – consequence
22. kontekst wewnętrzny – internal context
23. kontekst zewnętrzny – external context
24. koordynacja – coordination
25. kryteria ryzyka – risk criteria
26. kryzys – crisis
27. ludność zagrożona – people at risk
28. łagodzenie – mitigation
29. minimalizowanie zagrożeń – hazard mitigation
30. nastawienie do ryzyka – risk attitiude
31. nieprawidłowe działanie – malfunction
32. ocena ryzyka – risk assessment
33. ocena zniszczeń – damage assessment
34. odbudowa – recovery
35. odpowiedzialność społeczna – social responsibility
36. organizacja zarządzania kryzysowego – emergency management organization
37. organizacja – organization

Publikacja finansowana przez NCBiR w ramach projektu „Zintegrowany system budowy planów zarządzania kryzysowego w oparciu o nowoczesne technologie informatyczne" Nr O ROB 0016 03 002

38. ostrzeganie ludności – public warning
39. Partnerstwo dla Pokoju – Partnership for Peace
40. percepcja ryzyka – risk perception
41. plan zarządzania ryzykiem – risk management plan
42. postępowanie z ryzykiem – risk treatment
43. powiadamianie – notification
44. poziom ryzyka – risk level
45. prawdopodobieństwo – likelihood
46. profil ryzyka – risk profile
47. przygotowanie – preparedness
48. reagowanie – response
49. rejestr ryzyka – risk register
50. rozpowszechnianie ostrzeżeń – warning dissemination
51. ryzyko – risk
52. ryzyko rezydualne – residual risk
53. scenariusz ryzyka – risk scenario
54. strata – loss
55. strategia kontroli ryzyka – risk control strategy
56. struktura ramowa zarządzania ryzykiem – risk management framework
57. system dowodzenia i kontroli – command and control system
58. system ostrzegania ludności – public warning system
59. sytuacja kryzysowa – crisis situation
60. sytuacja nadzwyczajna – emergency
61. unikanie ryzyka – risk avoidance
62. ustalanie kontekstu – establishing the context
63. właściciel ryzyka – risk owner
64. wpływ – impact
65. Wspólna Polityka Zagraniczna i Bezpieczeństwa – Common Foreign and Security Policy
66. współpraca – cooperation
67. wzburzenie społeczne – outrage
68. zagrożenie – hazard
69. zagrożenie – threat
70. zapobieganie – prevention
71. zarządzanie ciągłością działania – business continuity management
72. zarządzanie kryzysowe – crisis management
73. zarządzanie ryzykiem – risk management
74. zarządzanie zasobami – resource management
75. zdarzenie, incydent – incident
76. źródło ryzyka – risk source

Publikacja finansowana przez NCBiR w ramach projektu „Zintegrowany system budowy planów zarządzania kryzysowego w oparciu o nowoczesne technologie informatyczne" Nr O ROB 0016 03 002

4. LEKSYKON

A

1. **Administracja** – oznacza zarząd, kierownictwo, władzę wykonawczą[179]. Ogół organów zajmujących się zarządzaniem[180]. Zawiadywanie cudzym mieniem[181]. System organów zajmujących się administrowaniem. Organy władzy państwowej i samorządowej wykonujące czynności w zakresie władzy wykonawczej[182]. Działalność organizatorska realizowana przy pomocy aparatu urzędniczego, obejmująca zakres spraw o charakterze publicznym, regulowana przez ogólne normy prawne.
2. **Administrowanie** – oznacza wykonywanie zadań przypisanych przez porządek prawny państwu i jego organom lub innym podmiotom wykonującym funkcje władcze. W Polsce zaliczamy do niej: organa administracji rządowej (naczelne, centralne, wojewódzkie, powiatowe zespolone i niezespolone), organa administracji samorządowej (terytorialne, zawodowe, gospodarcze) i inne organa administracji państwowej (np. Państwowa Inspekcja Pracy, Krajowa Rada Radiofonii i Telewizji i inne)[183].
3. **Akceptacja ryzyka [ang. risk acceptance]** – świadoma decyzja o gotowości organizacji do narażenia się na dane ryzyko[184].
4. **Akceptowany poziom ryzyka** – jest wartością umowną. Jest rezultatem oceny ryzyka, która obejmuje porównanie poziomu ryzyka zidentyfikowanego w procesie analizy z przyjętymi kryteriami. Ocenia się, czy oczekiwane ryzyko mieści się w granicach akceptacji lub tolerancji czy jest poza tymi granicami. Każde ryzyko, którego wartość wykracza poza poziom akceptowany, ale znajduje się jeszcze w granicach tolerancji, powinno wzmocnić czujność i uruchomić działania mające na celu jego monitorowanie, kontrolę i mechanizmy jego redukowania. Zanim jednak podejmie się jakiekolwiek działania należy ocenić skuteczność monitoringu, wiarygodność informacji, poprawność analizy, możliwe straty lub korzyści wystąpienia ryzyka, przewidywane nakłady jego redukcji i ekonomiczność całego przedsięwzięcia[185].
5. **Akcja** – działanie zorganizowane zmierzające do osiągnięcia zamierzonego celu[186].
6. **Akt terrorystyczny** – oznacza jeden z zamierzonych czynów, który, ze względu na swój charakter lub kontekst, może wyrządzić poważną szkodę krajowi lub organizacji

[179] *Mała encyklopedia powszechna,* PWN, Warszawa 1950.
[180] W. Kopaliński, *Słownik wyrazów obcych i zwrotów obcojęzycznych,* Warszawa 1988.
[181] *Słownik języka polskiego*, M. Arcta, Warszawa 1916.
[182] B. Dunaj (red.), *Nowy słownik języka polskiego,* Wilga 2007.
[183] *Nowa Encyklopedia Multimedialna*, Warszawa 2001.
[184] ISO Guide 73:2009 Risk management – Vocabulary.
[185] J. Gołębiewski, *Zarządzanie kryzysowe w świetle wymogów bezpieczeństwa*, Kraków 2011, s. 120-121.
[186] *Mały słownik wyrazów obcych i trudnych*, Wilga 2007.

Publikacja finansowana przez NCBiR w ramach projektu „Zintegrowany system budowy planów zarządzania kryzysowego w oparciu o nowoczesne technologie informatyczne" Nr O ROB 0016 03 002

międzynarodowej, określony jako przestępstwo na mocy prawa krajowego, gdy został dokonany w celu[187]:

- poważnego zastraszenia ludności;
- nieuzasadnionego zmuszenia władz publicznych lub organizacji międzynarodowej do wykonania lub powstrzymania się od wykonania jakiegokolwiek działania, poważnej destabilizacji lub zniszczenia podstawowych struktur politycznych, konstytucyjnych, gospodarczych lub społecznych kraju lub organizacji międzynarodowej.

Aktem terrorystycznym może być zatem:

- atak na życie osób, mogący spowodować śmierć;
- atak na integralność cielesną osoby;
- porwanie lub branie zakładników;
- spowodowanie rozległych zniszczeń urządzeń użyteczności rządowej lub publicznej, systemu transportu, infrastruktury, włączając w to system informatyczny, stałej platformy umieszczonej na szelfie kontynentalnym, miejsca publicznego lub własności prywatnej, mogące zagrozić życiu ludzkiemu lub spowodować poważne straty gospodarcze;
- porwanie samolotu, statków lub innych środków transportu zbiorowego lub towarowego;
- produkowanie, posiadanie, nabywanie, transport, dostarczanie lub używanie broni, materiałów wybuchowych lub broni jądrowej, biologicznej lub chemicznej, jak również prowadzenie działalności badawczo-rozwojowej w zakresie broni biologicznej i chemicznej;
- uwalnianie substancji niebezpiecznych lub powodowanie pożarów, wybuchów lub powodzi, których rezultatem jest zagrożenie życia ludzkiego.

7. **Aktualizacja planów** – to wprowadzanie poprawek czyniących dokument (plan) aktualnym zarówno w zakresie wymogów otoczenia jak i możliwości systemu[188].
8. **Aktywność kryzysowa** – jest to całokształt działalności wszystkich instytucji państwa, administracji i społeczeństwa, ukierunkowanej na zwiększenie standardów bezpieczeństwa ludności, co polega na monitorowaniu otoczenia, przewidywaniu i prognozowaniu rozwoju sytuacji, zapobieganiu zagrożeniom, planowaniu gotowości cywilnej i przygotowaniu zdolności reagowania w celu sprostania sytuacjom ekstremalnym, a także organizacji procesu reagowania i odbudowy z myślą

[187] Art. 1 Wspólnego stanowiska Rady z dnia 27 grudnia 2001 r. w sprawie zastosowania szczególnych środków w celu zwalczania terroryzmu (2001/931/WPZiB), (Dz. U. L 344 z 28.12.2001).
[188] Opracowanie Jan Gołębiewski.

o zapewnieniu poszkodowanym akceptowanych standardów przetrwania i powrotu do normalności[189].

9. **Alarm [ang. alert]** – element ostrzegania ludności skupiający się na pierwszej reakcji ludności zagrożonej zdarzeniem niekorzystnym mającej na celu przygotowanie do obrony lub reagowanie na zdarzenie[190].
10. **Alarmowanie** – jest to zawiadomienie o grożącym niebezpieczeństwie[191]. Jedna z funkcji kryzysowych krajowego podsystemu alarmowania, mająca na celu przygotowanie systemu reagowania i społeczeństwa na możliwe wystąpienia sytuacji zagrożenia.
11. **Algorytm** – to przepis postępowania składający się z kolejnych logicznie uporządkowanych poleceń, które należy wykonywać, by rozwiązać jakieś zadanie lub osiągnąć pewien cel[192].
12. **Alokacja** – utrzymywanie i dystrybucja zasobów niezbędnych do realizacji sprecyzowanych celów[193].
13. **Analiza** – to myślowe lub fizyczne rozkładania jakiejś całości na części składowe w celach poznawczych[194].
14. **Analiza ryzyka [ang. risk analysis]** – proces dążący do poznania charakteru ryzyka oraz określenia poziomu ryzyka[195].
15. **Analiza ryzyka [ang. risk analysis]** – wykwalifikowane częściowo bądź całkowicie ilościowe studium zasadniczej niepewności w danym przebiegu zdarzenia[196].
16. **Analiza ryzyka** – proces złożony z identyfikacji ryzyka, opisu ryzyka oraz pomiarze ryzyka w odniesieniu do jego oddziaływania, jeśli ryzyko wystąpi oraz prawdopodobieństwa wystąpienia tego ryzyka[197].
17. **Analiza ryzyka** – to identyfikowanie i opisywanie ryzyka oraz oszacowanie wielkości jego oddziaływania i prawdopodobieństwa przy uwzględnieniu skuteczności istniejących mechanizmów kontroli[198].

[189] J. Gołębiewski, *Zarządzanie kryzysowe w świetle wymogów bezpieczeństwa*, SA PSP, Kraków 2011, s. 338.
[190] ISO/DIS 22322 Societal security – Emergency Management – Public warning, projekt normy międzynarodowej z dnia 09.01.2013
[191] B. Dunaj (red.), *Nowy słownik języka polskiego,* Wilga 2007.
[192] A. Markowski, R. Pawelec (red.), *Nowy słownik wyrazów obcych i trudnych,* Wilga 2007.
[193] J. Gołębiewski, *Zarządzanie kryzysowe w świetle wymogów bezpieczeństwa*, SA PSP, Kraków 2011, s. 338.
[194] J. Kobierski, *Słownik podstawowych pojęć.*
[195] ISO Guide 73:2009 Risk management – Vocabulary.
[196] ISO/CD 22325 Societal security – Emergency management – Guidelines for emergency management security assessment.
[197] § 1 załącznika do Zarządzenia Nr 80 wojewody mazowieckiego z dnia 9 lutego 2011 r. w sprawie ustalenia Polityki zarządzania ryzykiem w Mazowieckim Urzędzie Wojewódzkim w Warszawie.
[198] § 1 zarządzenia Nr 3666/2012 Prezydenta Miasta Stołecznego Warszawy z dn. 18 grudnia 2012 r. w sprawie systemu zarządzania ryzykiem w m. st. Warszawie.

Publikacja finansowana przez NCBiR w ramach projektu „Zintegrowany system budowy planów zarządzania kryzysowego w oparciu o nowoczesne technologie informatyczne" Nr O ROB 0016 03 002

18. **Analiza ryzyka** – oznacza proces składający się z trzech powiązanych elementów: oceny ryzyka, zarządzania ryzykiem i informowania o ryzyku[199].
19. **Analiza sytuacji [ang. situation analysis]** – proces oceny dotkliwości i konsekwencji zdarzenia i przekazywania rezultatów analizy[200].
20. **Analiza wpływu [ang. impact analysis]** – analiza wykonywana na poziomie zarządczym, której celem jest zidentyfikowanie wpływu utraty zasobów przez organizację[201].
21. **Analiza zagrożeń** – jest procesem ciągłym polegającym na identyfikacji zagrożeń, inwentaryzacji i aktualizacji ich katalogu dla danego obszaru, jednostki administracyjnej, instytucji, zakładu pracy oraz przygotowaniem danych do oceny[202].
22. **Audit** – systematyczny, niezależny i udokumentowany proces uzyskiwania dowodów z auditu oraz jego obiektywnej oceny w celu określenia stopnia spełnienia kryteriów auditu[203].
23. **Audit** – systematyczny, niezależny i udokumentowany proces uzyskiwania zapisów, stwierdzenia faktów lub innych odpowiednich informacji i ich obiektywnej oceny w celu określenia stopnia spełnienia wyspecyfikowanych wymagań[204].
24. **Audyt** – jest rodzajem kontroli polegającej głównie na sprawdzeniu wykonania czegoś zgodnie z przyjętymi założeniami[205].
25. **Awaria techniczna** – gwałtowne, nieprzewidziane uszkodzenie lub zniszczenie obiektu budowlanego, urządzenia technicznego lub systemu urządzeń technicznych powodujące przerwę w ich używaniu lub utratę ich właściwości[206].

B

26. **Bezpieczeństwo** – to stan otoczenia cywilizacyjnego i środowiska naturalnego, w którym obywatele i ich wspólnoty nie odczuwają zagrożenia swego istnienia ani podstawowych interesów życiowych, ze względu na zapewnienie przez państwo

[199] Art. 3 Rozporządzenia (WE) NR 178/2002 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 28 stycznia 2002 r. ustanawiające ogólne zasady i wymagania prawa żywnościowego, powołujące Europejski Urząd ds. Bezpieczeństwa Żywności oraz ustanawiające procedury w zakresie bezpieczeństwa żywności, (Dz. U. L 31 z 1.2.2002).
[200] NFPA 1600 Standard on Disaster/Emergency Management and Business Continuity Programs 2007 Edition.
[201] Ibidem.
[202] J. Gołębiewski, *Zarządzanie kryzysowe w świetle wymogów bezpieczeństwa*, Kraków 2011.
[203] PN-EN ISO 19011:2012 Wytyczne dotyczące audytowania systemów zarządzania.
[204] PN-EN ISO/IEC 17000:2006 Ocena zgodności. Terminologia i zasady ogólne.
[205] A. Markowski, R. Pawelec (red.), *Nowy słownik wyrazów obcych i trudnych,* Wilga 2007.
[206] Art. 3 ustawy z dnia 18 kwietnia 2002 r. o stanie klęski żywiołowej (Dz. U. z 2002 r. Nr 62, poz. 558, z późn. zm.).

Publikacja finansowana przez NCBiR w ramach projektu „Zintegrowany system budowy planów zarządzania kryzysowego w oparciu o nowoczesne technologie informatyczne" Nr O ROB 0016 03 002

formalnych, instytucjonalnych i praktycznych gwarancji ochrony, prowadzących do społecznie akceptowanego poziomu ryzyka[207].

27. **Bezpieczeństwo** – jest to stan otoczenia cywilizacyjnego i środowiska naturalnego dowolnej społeczności lokalnej. Stan ten określony jest przez poziom całkowitego ryzyka w nich występującego[208].

28. **Biblioteka informacji o ryzyku [ang. risk information library]** – zbiór wszystkich informacji opracowanych w procesie zarządzania ryzykiem. Obejmuje on informacje o ryzyku, decyzjach, poglądach interesariuszy itp.[209]

C

29. **Cel** – to zamierzony rezultat działalności, który ma być osiągnięty w określonym czasie[210].

30. **Cel zarządzania kryzysowego**[211] – jest zamierzonym stanem rzeczy osiąganym w drodze rozwiązań systemowych bezpieczeństwa nazywanych zarządzaniem kryzysowym. Celem zarządzania kryzysowego jest dążenie do zapewnienia realizacji celu nadrzędnego jakim jest bezpieczeństwo.

31. **Centrum zarządzania kryzysowego** – organ, którego obsługę zapewnia komórka zarządzania kryzysowego w danej jednostce terytorialnej, zapewniający przepływ informacji na potrzeby zarządzania kryzysowego oraz wykonujący następujące zadania: 1) pełnienie całodobowego dyżuru w celu zapewnienia przepływu informacji na potrzeby zarządzania kryzysowego; 2) współdziałanie z centrami zarządzania kryzysowego organów administracji publicznej; 3) nadzór nad funkcjonowaniem systemu wykrywania i alarmowania oraz systemu wczesnego ostrzegania ludności; 4) współpraca z podmiotami realizującymi monitoring środowiska; 5) współdziałanie z podmiotami prowadzącymi akcje ratownicze, poszukiwawcze i humanitarne; 6) dokumentowanie działań podejmowanych przez centrum; 7) realizacja zadań stałego dyżuru na potrzeby podwyższania gotowości obronnej państwa[212].

32. **Cel zarządzania ryzykiem powodziowym** – rozumie się przez to ograniczenie potencjalnych negatywnych skutków powodzi dla życia i zdrowia ludzi, środowiska, dziedzictwa kulturowego oraz działalności gospodarczej[213].

---

[207] *System bezpieczeństwa powszechnego państwa – rozwiązania prawne –tom II,* opracowanie zespołu MSWiA z 2003 r.
[208] E.W. Roguski, *Elementy lokalnej polityki i strategii bezpieczeństwa*, BiTP Vol. 2 Issue 2, 2006, pp. 15-21.
[209] CAN/CSA-Q850-97 (2009) Risk Management: Guideline for Decision-makers.
[210] § 1 zarządzenia Nr 3666/2012 Prezydenta Miasta Stołecznego Warszawy z dn. 18 grudnia 2012 r. w sprawie systemu zarządzania ryzykiem w m. st. Warszawie.
[211] J. Gołębiewski, *Zarządzanie kryzysowe w świetle wymogów bezpieczeństwa*, Kraków 2011, s. 103.
[212] Art. 16 i 18 ustawy z dnia 26 kwietnia 2007 r. o zarządzaniu kryzysowym (Dz. U. z 2007 r. Nr 89, poz. 590, z późn. zm,).
[213] Art. 9 ustawy z dnia 18 lipca 2001 r. Prawo wodne (Dz. U. z 2001 r. Nr 115, poz. 1229, z późn. zm.).

Publikacja finansowana przez NCBiR w ramach projektu „Zintegrowany system budowy planów zarządzania kryzysowego w oparciu o nowoczesne technologie informatyczne" Nr O ROB 0016 03 002

33. **Cykl planowania** – okresowe realizowanie etapów: analizowania, programowania, opracowywania planu lub programu, jego wdrażanie, testowanie i uruchamianie[214].

34. **Cywilne planowanie kryzysowe (ang. Civil Emergency Planning)** – jest koncepcją realizacji zadań obronnych w obszarze cywilnym i obejmuje całokształt działalności planistycznej, organizacyjnej, szkoleniowej i logistycznej wszystkich instytucji publicznych i podmiotów gospodarczych. Ma na celu zapewnienie terminowego, adekwatnego, skutecznego i efektywnego zapobiegania zagrożeniom i kryzysom oraz sprostanie skutkom tych zdarzeń, których nie da się uniknąć, a także udzielenie skutecznej pomocy poszkodowanej ludności. Planowanie cywilne od początku do końca jest wyłącznie w kompetencjach władz narodowych i administracji cywilnej[215].

35. **Czas interwencji** – należy przez to rozumieć łączny czas trwania działań, liczony od chwili przyjęcia informacji o zdarzeniu przez stanowisko kierowania, centrum powiadamiania ratunkowego albo wojewódzkie centrum powiadamiania ratunkowego do czasu powrotu ostatnich sił i środków podmiotów ratowniczych do miejsca stacjonowania[216].

36. **Czynnik ryzyka** – okoliczność, stan prawny, stan faktyczny, która może ale nie musi wywołać ryzyko wystąpienia nieprawidłowości[217].

37. **Czynnik ryzyka** – to zdarzenie, działanie lub zaniechanie, które może spowodować wystąpienie ryzyka lub też jego zwiększenie / zmniejszenie[218].

38. **Czynniki ryzyka** – to przyczyny mające decydujący wpływ na powstawanie ryzyka. Mogą mieć charakter niezależny od nas (pogoda, zjawiska przyrody, natura) i w pełni zależny (budżet, prawo, dobór personelu, ryzykowne badania naukowe)[219].

Ć

39. **Ćwiczenia [ang. exercises]** – planowana próba ewentualnego incydentu/zdarzenia, mająca na celu ocenę możliwości zarządzania przez organizację takim zdarzeniem, to również okazja do poprawy przyszłych reakcji organizacji i zwiększenia kompetencji osób zaangażowanych w działania[220].

[214] Art. 3 ustawy z dnia 26 kwietnia 2007 r. o zarządzaniu kryzysowym (Dz. U. z 2007 r. Nr 89, poz. 590, z późn. zm.).
[215] J. Gołębiewski, *Zarządzanie kryzysowe w świetle wymogów bezpieczeństwa*, SA PSP, Kraków 2011, s. 339.
[216] § 2 rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 18 lutego 2011 r. w sprawie szczegółowych zasad organizacji krajowego systemu ratowniczo-gaśniczego (Dz. U. z 2011 r. Nr 46, poz. 239).
[217] § 1 załącznika do Zarządzenia Nr 80 wojewody mazowieckiego z dnia 9 lutego 2011 r. w sprawie ustalenia Polityki zarządzania ryzykiem w Mazowieckim Urzędzie Wojewódzkim w Warszawie.
[218] § 1 zarządzenia Nr 3666/2012 Prezydenta Miasta Stołecznego Warszawy z dn. 18 grudnia 2012 r. w sprawie systemu zarządzania ryzykiem w m. st. Warszawie.
[219] J. Gołębiewski, *Zarządzanie kryzysowe w świetle wymogów bezpieczeństwa*, SA PSP, Kraków 2011, s. 339.
[220] PAS 200:2011 Crisis management – Guidance and good practice.

Publikacja finansowana przez NCBiR w ramach projektu „Zintegrowany system budowy planów zarządzania kryzysowego w oparciu o nowoczesne technologie informatyczne" Nr O ROB 0016 03 002

40. Ćwiczenie [ang. exercise] – proces praktykowania i doskonalenia działań organizacji[221].

D

41. Decydent [ang. decision-maker] – osoba lub grupa osób posiadająca uprawnienia (upoważnienie) do podejmowania decyzji[222].

42. Dekontaminacja wstępna – należy przez to rozumieć działania wobec osoby eksponowanej na skażenie polegające na: zmyciu skóry odsłoniętych części ciała oraz skóry skażonej za pomocą substancji myjących, substancji dezaktywujących lub wody, usunięciu odzieży skażonej lub mogącej ulec skażeniu oraz zastosowaniu ubioru zastępczego[223].

43. Dialog [ang. dialogue] – proces wzajemnej komunikacji który sprzyja zrozumieniu i jest wspierany przez posiadane informacje[224].

44. Dowodzenie i nadzór [ang. command and control] – czynności zorientowane na cel, obejmujące szacowanie sytuacji, planowanie, podejmowanie decyzji i kontrolę rezultatów podjętych decyzji na zdarzenie[225].

45. Dyrekcja Generalna ds. Pomocy Humanitarnej i Ochrony Ludności (DG ECHO) – dyrekcja Komisji Europejskiej odpowiedzialna za niesienie pomocy ofiarom klęsk żywiołowych i katastrof wywołanych działalnością człowieka na obszarze Unii Europejskiej, a także poza jej obszarem[226].

46. Dziedzina ratownictwa – należy przez to rozumieć walkę z pożarami, ratownictwo techniczne, chemiczne, ekologiczne i medyczne[227].

47. Działanie ratownicze – rozumie się przez to każdą czynność podjętą w celu ochrony życia, zdrowia, mienia lub środowiska, a także likwidację przyczyn powstania pożaru, wystąpienia klęski żywiołowej lub innego miejscowego zagrożenia[228].

48. Dzielenie się ryzykiem [ang. risk sharing] – rozdział ryzyka na kilku uczestników procesu zawierającego ryzyko, przykładem może być zjawisko ubezpieczeń[229].

---

[221] ISO/CD 22325 Societal security – Emergency management – Guidelines for emergency management security assessment.
[222] CAN/CSA-Q850-97 (2009) Risk Management: Guideline for Decision-makers.
[223] § 2 rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 18 lutego 2011 r. w sprawie szczegółowych zasad organizacji krajowego systemu ratowniczo-gaśniczego (Dz. U. z 2011 r. Nr 46, poz. 239).
[224] CAN/CSA-Q850-97 (2009) Risk Management: Guideline for Decision-makers.
[225] ISO 22320:2011 Societal security – Emergency management – Requirements for incident response.
[226] Opracowanie własne na podstawie oficjalnej strony Komisji Europejskiej: ec.europa.eu/echo.
[227] § 2 rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 18 lutego 2011 r. w sprawie szczegółowych zasad organizacji krajowego systemu ratowniczo-gaśniczego (Dz. U. z 2011 r. Nr 46, poz. 239).
[228] Art. 2 ustawy z dnia 24 sierpnia 1991 r. o ochronie przeciwpożarowej (Dz. U. z 1991 r. Nr 81, poz. 351, z późn. zm.).
[229] ISO Guide 73:2009 Risk management – Vocabulary.

Publikacja finansowana przez NCBiR w ramach projektu „Zintegrowany system budowy planów zarządzania kryzysowego w oparciu o nowoczesne technologie informatyczne" Nr O ROB 0016 03 002

E

49. Edukacja dla bezpieczeństwa – jest to wychowanie połączone z nauczaniem ukierunkowane na kształcenie świadomości złożoności naszego środowiska i zagrożeń jakie nam towarzyszą przez całe życie. Świadomości zagrożeń towarzyszą formy zdobywania umiejętności i nawyków sprostania typowym sytuacjom zagrożeń np. udzielania pierwszej pomocy[230].

50. Efektywność – jest określana przez wskaźnik charakteryzujący stosunek korzyści osiągniętych dzięki uruchomieniu konkretnych rozwiązań do poniesionych na ten cel nakładów[231].

51. Ekonomika bezpieczeństwa – dyscyplina ekonomii zajmująca się badaniami związków i zależności ekonomii i bezpieczeństwa[232].

52. Europejska infrastruktura krytyczna – to systemy oraz wchodzące w ich skład powiązane ze sobą funkcjonalnie obiekty, w tym obiekty budowlane, urządzenia i instalacje kluczowe dla bezpieczeństwa państwa i jego obywateli oraz służące zapewnieniu sprawnego funkcjonowania organów administracji publicznej, a także instytucji i przedsiębiorców, wyznaczone w systemach zaopatrzenia w energię, surowce energetyczne i paliwa oraz transportowych, w zakresie energii elektrycznej, ropy naftowej i gazu ziemnego oraz transportu drogowego, kolejowego, lotniczego, wodnego śródlądowego, żeglugi oceanicznej, żeglugi morskiej bliskiego zasięgu i portów, zlokalizowane na terytorium państw członkowskich Unii Europejskiej, których zakłócenie lub zniszczenie miałoby istotny wpływ na co najmniej dwa państwa członkowskie[233].

53. Europejska Służba Działań Zewnętrznych (ang. European External Action Service) – ciało dyplomatyczne wspomagające w działaniu Wysokiego Przedstawiciela UE ds. zagranicznych i polityki bezpieczeństwa[234]. Europejska Służba Działań Zewnętrznych dysponuje strukturami rozporządzającymi oceną sytuacji, informacjami w zakresie danych wywiadowczych lub spraw wojskowych, jak również siecią przedstawicielstw, które mogą pomóc przeciwdziałać zagrożeniom oraz klęskom lub katastrofom na terytorium państw członkowskich lub sytuacjom kryzysowym o wymiarze zewnętrznym[235].

[230] J. Gołębiewski, *Vademecum zarządzania kryzysowego,* część II, Warszawa 2009, s. 12.
[231] *Encyklopedia organizacji i zarządzania*, Warszawa 1982.
[232] J. Gołębiewski, *Vademecum zarządzania kryzysowego,* część III, Warszawa 2009, s. 67.
[233] Art. 3 ustawy z dnia 26 kwietnia 2007 r. o zarządzaniu kryzysowym (Dz. U. z 2007 r. Nr 89, poz. 590, z późn. zm.).
[234] Opracowanie na podstawie Art. 13a Traktatu Lizbońskiego.
[235] Wspólny wniosek Decyzja Rady w sprawie ustaleń dotyczących zastosowania przez Unię klauzuli solidarności JOIN/2012/039 final – 2012/0370 (NLE).

Publikacja finansowana przez NCBiR w ramach projektu „Zintegrowany system budowy planów zarządzania kryzysowego w oparciu o nowoczesne technologie informatyczne" Nr O ROB 0016 03 002

54. **Ewakuacja** – to usuwanie, wywożenie ludności cywilnej, wojska lub majątku ruchomego z terenu zagrożonego podczas katastrofy lub wojny[236].

55. **Ewaluacja ryzyka [ang. risk evaluation]** – proces porównywania wyników analizy ryzyka z kryteriami ryzyka w celu stwierdzenia, czy ryzyko i/lub jego wielkość są akceptowalne lub tolerowane, ewaluacja ryzyka wspomaga podejmowanie decyzji w zakresie postępowania z ryzykiem[237].

56. **Ewaluacja ryzyka** – działanie mające na celu porównanie szacunkowej wielkości ryzyka z przyjętym poziomem ryzyka akceptowalnego[238].

F

57. **Faktyczne bezpieczeństwo** – jest formą obiektywnej oceny zagrożeń/ryzyk, które nas otaczają[239].

58. **Formacje obrony cywilnej** – cywilne jednostki organizacyjne stanowiące podstawowe siły obrony cywilnej, powoływane na mocy ustawy o powszechnym obowiązku obrony do ochrony ludności, zakładów pracy oraz urządzeń użyteczności publicznej przed skutkami działań środków masowego rażenia i innymi działaniami nieprzyjaciela; biorą udział również w zwalczaniu klęsk żywiołowych, uczestniczą w pracach społecznych o charakterze gospodarczym użytecznych dla celów obronnych[240].

59. **Funkcja kryzysowa** – to zbiór czynności jednoznacznie przyporządkowanych jednej z dziedzin aktywności kryzysowej, takim jak: ratownictwo, porządek, transport, łączność, wyżywienie, zaopatrzenie, budownictwo i kilkunastu innym[241].

60. **Funkcje zarządzania** – współczesne zarządzanie ma do spełnienia kilka istotnych funkcji[242]. Są to:

1. Planowanie – wyznaczanie kierunku działań umożliwiających organizację i realizację celów.
2. Organizowanie – tworzenie instrumentów prawnych oraz mobilizowanie zasobów materiałowych i ludzkich, a także organizacji do wprowadzania planów w życie.
3. Decydowanie – określenie powinności oraz wyznaczanie kierunków działań dla elementów systemu i egzekwowanie ich wykonania.

[236] B. Dunaj (red.), *Nowy słownik języka polskiego*, Wilga 2007.
[237] ISO Guide 73:2009 Risk management – Vocabulary.
[238] § 1 załącznika do Zarządzenia Nr 80 wojewody mazowieckiego z dnia 9 lutego 2011 r. w sprawie ustalenia Polityki zarządzania ryzykiem w Mazowieckim Urzędzie Wojewódzkim w Warszawie.
[239] Wróblewski D., *Rola i miejsce Centrum Naukowo Badawczego Ochrony Przeciwpożarowej w systemie bezpieczeństwa powszechnego*, BiTP Vol. 1 Issue 1, 2006, pp. 7-16.
[240] *Leksykon wiedzy wojskowej,* Warszawa 1979.
[241] J. Gołębiewski, *Zarządzanie kryzysowe w świetle wymogów bezpieczeństwa*, SA PSP, Kraków 2011, s. 339.
[242] B. R. Kuc. *Zarządzanie doskonałe,* Warszawa 1999.

Publikacja finansowana przez NCBiR w ramach projektu „Zintegrowany system budowy planów zarządzania kryzysowego w oparciu o nowoczesne technologie informatyczne" Nr O ROB 0016 03 002

4. Koordynowanie – zagwarantowanie harmonijnego, zsynchronizowanego funkcjonowania ogniw i elementów systemu i zgromadzonych zasobów, w zakresie realizacji założonego celu.
5. Kontrolowanie – monitorowanie i sprawdzanie przebiegu realizacji całego procesu działalności.

G

61. Gotowość cywilna – oznacza stan zorganizowania społeczeństwa, jego determinację i możliwości pozwalające na podjęcie w określonym czasie, miejscu i zakresie zorganizowanego, adekwatnego do sytuacji i efektywnego działania, zgodnie z przygotowanymi planami lub stosownie do zadań wynikających z rzeczywistego zagrożenia[243].

62. Gotowość kryzysowa państwa – oznacza stan zorganizowania państwa, wszystkich jego struktur, władz, ludności i terenu do sprostania każdej katastrofie z wojną włącznie. Adekwatną do zagrożeń gotowość kryzysową państwa zapewnia wysoki potencjał bezpieczeństwa. Organizacyjnie obejmuje dyplomację i gotowość obroną w składzie gotowości cywilnej i militarnej[244].

63. Gotowość na zdarzenie [ang. incident preparedness] – działania powzięte w celu przygotowania na wystąpienie zdarzenia[245].

64. Gotowość na zdarzenia i zarządzanie ciągłością operacyjną [ang. incident preparedness and operational continuity management] – systematyczne i skoordynowane działania i praktyki, dzięki którym organizacja optymalnie zarządza swoim ryzykiem i powiązanymi potencjalnymi zagrożeniami i ich wpływami na nią[246].

65. Gotowość operacyjna – należy przez to rozumieć zdolność do realizowania czynności ratowniczych w poszczególnych dziedzinach ratownictwa[247].

66. Grupa szczególnie wrażliwa [ang. vulnerable group] – grupa osób mających co najmniej jedną cechę wspólną, która jest podstawą dyskryminacji lub niekorzystnych warunków społecznych, ekonomicznych, kulturalnych, politycznych lub zdrowotnych oraz która uniemożliwia im dochodzenie swoich praw lub korzystanie z równych szans[248].

[243] J. Gołębiewski, *Administracja publiczna wobec zadań obronnych państwa*, Warszawa 2002.
[244] J. Gołębiewski, *Zarządzanie kryzysowe w świetle wymogów bezpieczeństwa*, SA PSP, Kraków 2011, s. 339-340.
[245] ISO 22320:2011 Societal security – Emergency management – Requirements for incident response.
[246] ISO/PAS 22399:2007 Societal security – Guideline for incident preparedness and operational continuity management.
[247] § 2 rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 18 lutego 2011 r. w sprawie szczegółowych zasad organizacji krajowego systemu ratowniczo-gaśniczego (Dz. U. z 2011 r. Nr 46, poz. 239).
[248] PN-ISO 26000:2012 Wytyczne dotyczące społecznej odpowiedzialności.

Publikacja finansowana przez NCBiR w ramach projektu „Zintegrowany system budowy planów zarządzania kryzysowego w oparciu o nowoczesne technologie informatyczne" Nr O ROB 0016 03 002

H

67. Hierarchizacja ryzyka – to uporządkowanie ryzyk według kryterium ich znaczenia dla osiągnięcia założonych celów[249].

I

68. Identyfikacja ryzyka [ang. risk identification] – proces wyszukiwania, rozpoznawania i opisywania ryzyka[250].

69. Identyfikacja zagrożenia [ang. hazard identification] – proces rozpoznawania że niebezpieczeństwo istnieje i jaka jest jego charakterystyka[251].

70. Improwizacja – to rzecz, akcja, czynność dokonana na poczekaniu, bez przygotowania; wykonanie czegoś na poczekaniu, od ręki, na gorąco, ex promptu, ex tempore[252]. Wykonywanie czegoś bez planu, bez przygotowania, niestarannie[253].

71. Incydent [ang. incident] – sytuacja, która może zaistnieć lub może prowadzić do zakłócenia działalności, strat, nadzwyczajnych wypadków lub kryzysu[254].

72. Incydent [ang. incident] – w działalności kryzysowej jest wydarzeniem, sytuacją awaryjną, która wymaga uruchomienia specjalnych algorytmów postępowania przez jedną lub kilka służb kryzysowych bądź władze, celem lokalizacji zdarzenia i ograniczenia jego skutków oraz przyjścia z pomocą poszkodowanym osobom[255].

73. Incydent – to niepożądane zdarzenie o skutkach negatywnych[256].

74. Informacja – element wiedzy komunikowany, przekazywany, dzięki któremu obiekt odbierający go, może polepszyć swoją znajomość otoczenia i sprawniej przeprowadzić celowe działania[257].

75. Informatyka – zespół dyscyplin naukowych i technicznych zajmujących się przetwarzaniem informacji[258].

76. Informowanie – udzielanie informacji, powiadamianie o czymś; podawanie do wiadomości, objaśnianie[259]. Komunikowanie, powiadamianie, wyjaśnianie[260].

---

[249] § 1 zarządzenia Nr 3666/2012 Prezydenta Miasta Stołecznego Warszawy z dn. 18 grudnia 2012 r. w sprawie systemu zarządzania ryzykiem w m. st. Warszawie.
[250] ISO Guide 73:2009 Risk management – Vocabulary.
[251] CAN/CSA-Q850-97 (2009) Risk Management: Guideline for Decision-makers.
[252] W. Kopaliński, *Słownik wyrazów obcych i zwrotów obcojęzycznych*, Warszawa 1988.
[253] *Mały słownik wyrazów obcych i trudnych*, Wilga 2007.
[254] PAS 200:2011 Crisis management – Guidance and good practice.
[255] *Dealing with Disaster,* Home Office third Edition, (UK), s. 43.
[256] § 1 zarządzenia Nr 3666/2012 Prezydenta Miasta Stołecznego Warszawy z dn. 18 grudnia 2012 r. w sprawie systemu zarządzania ryzykiem w m. st. Warszawie.
[257] *Słownik języka polskiego,* PWN 2001; *Słownik informatyki,* Wydawnictwo Naukowo Techniczne, Warszawa 1989.
[258] *Słownik informatyki*, Wydawnictwo Naukowo Techniczne, Warszawa 1989.
[259] *Słownik języka polskiego*, PWN 2001.
[260] W. Kopaliński, *Słownik wyrazów obcych i zwrotów obcojęzycznych*, Warszawa 1988.

Publikacja finansowana przez NCBiR w ramach projektu „Zintegrowany system budowy planów zarządzania kryzysowego w oparciu o nowoczesne technologie informatyczne" Nr O ROB 0016 03 002

77. **Informowanie o ryzyku** – oznacza interaktywną wymianę informacji i opinii podczas procesu analizy ryzyka, dotycząca zagrożeń i ryzyka, czynników związanych z ryzykiem i postrzeganiem ryzyka, między oceniającymi ryzyko, zarządzającymi ryzykiem, konsumentami, przedsiębiorstwami żywnościowymi i paszowymi, środowiskiem naukowym i innymi zainteresowanymi stronami, z uwzględnieniem wyjaśnienia wniosków z oceny ryzyka i powodów decyzji w zakresie zarządzania ryzykiem[261].
78. **Infrastruktura krytyczna**[262] – systemy oraz wchodzące w ich skład powiązane ze sobą funkcjonalnie obiekty, w tym obiekty budowlane, urządzenia, instalacje, usługi kluczowe dla bezpieczeństwa państwa i jego obywateli oraz służące zapewnieniu sprawnego funkcjonowania organów administracji publicznej, a także instytucji i przedsiębiorców. Infrastruktura krytyczna obejmuje systemy:
    a) zaopatrzenia w energię, surowce energetyczne i paliwa;
    b) łączności;
    c) sieci teleinformatycznych;
    d) finansowe;
    e) zaopatrzenia w żywność;
    f) zaopatrzenia w wodę;
    g) ochrony zdrowia;
    h) transportowe;
    i) ratownicze;
    j) zapewniające ciągłość działania administracji publicznej;
    k) produkcji, składowania, przechowywania i stosowania substancji chemicznych i promieniotwórczych, w tym rurociągi substancji niebezpiecznych.
79. **Inne miejscowe zagrożenie** – rozumie się przez to zdarzenie wynikające z rozwoju cywilizacyjnego i naturalnych praw przyrody niebędące pożarem ani klęską żywiołową, stanowiące zagrożenie dla życia, zdrowia, mienia lub środowiska, któremu zapobieżenie lub którego usunięcie skutków nie wymaga zastosowania nadzwyczajnych środków[263].

[261] Art. 3 Rozporządzenia (WE) NR 178/2002 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 28 stycznia 2002 r. ustanawiające ogólne zasady i wymagania prawa żywnościowego, powołujące Europejski Urząd ds. Bezpieczeństwa Żywności oraz ustanawiające procedury w zakresie bezpieczeństwa żywności, (Dz. U. L 31 z 1.2.2002).
[262] Art. 3 ustawy z dnia 26 kwietnia 2007 r. o zarządzaniu kryzysowym (Dz. U. z 2007 r. Nr 89, poz. 590, z późn. zm.).
[263] Art. 2 ustawy z dnia 24 sierpnia 1991 r. o ochronie przeciwpożarowej (Dz. U. z 1991 r. Nr 81, poz. 351, z późn. zm.).

Publikacja finansowana przez NCBiR w ramach projektu „Zintegrowany system budowy planów zarządzania kryzysowego w oparciu o nowoczesne technologie informatyczne" Nr O ROB 0016 03 002

80. Instrumenty bezpieczeństwa – środki realizacji przedsięwzięć kształtujących pożądany poziom bezpieczeństwa. Są to zasoby (w tym służby kryzysowe), polityka, koncepcje, strategie, plany, prawo, programy, algorytmy[264].

81. Interesariusz [ang. stakeholder] – osoba, grupa osób lub organizacja wpływająca, na którą mogą wpływać, lub która jest przekonana że mogą na nią wpłynąć, podejmowane decyzje i zdarzenia[265].

82. Interesy narodowe[266] – są niezmienne i oparte na całościowej koncepcji →bezpieczeństwa →państwa, uwzględniającej aspekty polityczno-militarne, ekonomiczne, społeczne i ekologiczne. Interesy narodowe wynikają z fundamentalnych i niezmiennych wartości a ich realizacja stanowi dla państwa i jego mieszkańców potrzebę nadrzędną. Zgodnie z Konstytucją RP należą do nich: zapewnienie niepodległości, nienaruszalności terytorialnej, wolności, bezpieczeństwa, poszanowania praw człowieka, a także zachowanie dziedzictwa narodowego oraz ochrona środowiska naturalnego w warunkach zrównoważonego rozwoju. Interesy narodowe RP dzieli się na trzy grupy: żywotne, ważne oraz inne istotne- żywotne interesy narodowe Rzeczypospolitej Polskiej, które wiążą się z zapewnieniem przetrwania państwa i jego obywateli. Obejmują potrzebę zachowania niepodległości i suwerenności państwa, jego integralności terytorialnej i nienaruszalności granic; zapewnienia bezpieczeństwa obywateli, praw człowieka i podstawowych wolności, a także umacniania demokratycznego porządku politycznego. Ich realizacja to bezwzględny priorytet polskiej polityki bezpieczeństwa.

83. Interpretacja – wykładnia, wyjaśnienie, wytłumaczenie, komentowanie[267]. Osobiste zrozumienie czegoś[268]. Indywidualny sposób rozumienia czegoś, wykładnia[269].

84. Interwencja humanitarna – forma interwencji w wewnętrzne sprawy państwa uzasadniona racjami humanitarnymi[270].

85. Inżynieria bezpieczeństwa – obejmuje swoją działalnością praktyczną projektowanie, budowę, eksploatację i likwidację obiektów technicznych, którymi są wszystkie wytworzone zespoły systemów, maszyn, urządzeń i ludzi, związanych ze sobą zarówno w sensie strukturalnym jak i funkcjonalnym, w celu zminimalizowania możliwości i/lub rozmiaru negatywnego ich oddziaływania na otoczenie (ludzi, środowisko i dobra cywilizacyjne), a także planowaniem, projektowaniem, organizowaniem i funkcjonowaniem systemów bezpieczeństwa w zakresie

[264] J. Gołębiewski, *Zarządzanie kryzysowe w świetle wymogów bezpieczeństwa*, Kraków 2011, s. 33.
[265] CAN/CSA-Q850-97 (2009) Risk Management: Guideline for Decision-makers.
[266] *Strategia bezpieczeństwa narodowego Rzeczypospolitej Polskiej,* Warszawa 2007.
[267] W. Kopaliński, *Słownik wyrazów obcych i zwrotów obcojęzycznych*, Warszawa 1988.
[268] Longman, *Dictionary of English,* Glasgow 1992.
[269] B. Dunaj (red.)*, Mały słownik języka polskiego,* Wilga 2007.
[270] *Prawa człowieka, dokumenty międzynarodowe,* COMER Toruń 1993.

Publikacja finansowana przez NCBiR w ramach projektu „Zintegrowany system budowy planów zarządzania kryzysowego w oparciu o nowoczesne technologie informatyczne" Nr O ROB 0016 03 002

zapobiegania i usuwania skutków negatywnego oddziaływania na otoczenie obiektów technicznych i zjawisk naturalnych. W zakresie badania i oceny systemów technicznych oraz maszyn i urządzeń, do zadań inżynierii bezpieczeństwa powinno należeć stworzenie i utrzymywanie akceptowalnego poziomu bezpieczeństwa. Celem inżynierii bezpieczeństwa jest zapewnienie ciągłości funkcjonowania pracy systemów technicznych, nawet w przypadkach, gdy poszczególne komponenty tych systemów zawiodą[271].

86. **Inżynieria bezpieczeństwa** – zajmuje się projektowaniem struktur i reguł działania organizacji oraz wdrożenia tych projektów w praktyce. Kryterium wyboru w procesie projektowania jest efektywność działania organizacji w zakresie bezpieczeństwa. Zasadniczym zadaniem inżynierii bezpieczeństwa jest wprowadzenie metod analizy możliwości zmniejszania ryzyka już na etapie konstruowania i procedur wartościowania wariantów rozwiązań[272].

J

87. **Jakość** – stopień, w jakim zbiór inherentnych właściwości spełnia wymagania[273].

88. **Jakość** – jest to stopień w jakim zestaw naturalnych właściwości (fizycznych, czasowych, ergonomicznych, funkcjonalnych) produktu (także bezpieczeństwa) spełnia potrzeby lub oczekiwania, które zostały ustalone, przyjęte zwyczajowo lub są obowiązujące[274].

K

89. **Kataklizm –** to gwałtowne i nagłe zmiany w przyrodzie powodujące ogromne zmiany oraz nagły wstrząs polityczny lub społeczny przynoszący wielkie nieszczęście[275].

90. **Katastrofa [ang. disaster]** – okoliczności w których wystąpiły rozległe straty w ludziach, straty materialne, ekonomiczne lub środowiskowe i które przekraczają poziom akceptowalności podanej im organizacji, wspólnoty lub społeczeństwa[276].

91. **Katastrofa [ang. disaster]** – jest to szkodliwe zdarzenie na wielką skalę, które jest trudne do ograniczenia lokalnie i chronologicznie, i które ma lub może mieć szerokie konsekwencje dla ludzi, majątku i mienia. Istnienie organizacji lub życie i zdrowie ludzi są zagrożone. Życie publiczne jest poważnie zakłócone. Organizacja nie jest w stanie sprostać skutkom katastrofy samodzielnie[277].

---

[271] Opracowanie CNBOP-PIB.
[272] Opracowanie Jan Gołębiewski za: S. Radkowski, *Podstawy bezpiecznej techniki,* Warszawa 2003; *Encyklopedia organizacji i zarządzania,* Warszawa 1982.
[273] PN-EN ISO 9000:2006 Systemy zarządzania jakością. Podstawy i terminologia.
[274] S. Wawak, *Zarządzanie jakością,* Helion, Gliwice 2002*,* s. 9.
[275] Dunaj B. (red.), *Nowy słownik języka polskiego*, Wilga 2007.
[276] PN-EN 15975-1:2011 Bezpieczeństwo zaopatrzenia w wodę pitną – Przewodniki zarządzania kryzysowego i ryzyka – Część 1: Zarządzanie kryzysowe.
[277] BSI-Standard 100-4 Business Continuity Management, wersja 1, listopad 2008.

Publikacja finansowana przez NCBiR w ramach projektu „Zintegrowany system budowy planów zarządzania kryzysowego w oparciu o nowoczesne technologie informatyczne" Nr O ROB 0016 03 002

92. **Katastrofa** – jest to nagłe wystąpienie nieszczęścia o znacznej skali, które niszczy podstawy struktur normalnie funkcjonującej społeczności. Jest to wydarzenie lub seria występujących po sobie zdarzeń, które powodują wzrost liczby ofiar i szkód lub strat w mieniu, infrastrukturze, zasadniczych służbach lub środkach utrzymania w skali, która wykracza poza normalne zdolności skutecznego sprostania wyzwaniu zdanej na siebie społeczności[278].
93. **Katastrofa naturalna** – zdarzenie związane z działaniem sił natury, w szczególności wyładowania atmosferyczne, wstrząsy sejsmiczne, silne wiatry, intensywne opady atmosferyczne, długotrwałe występowanie ekstremalnych temperatur, osuwiska ziemi, pożary, susze, powodzie, zjawiska lodowe na rzekach i morzu oraz jeziorach i zbiornikach wodnych, masowe występowanie szkodników, chorób roślin lub zwierząt albo chorób zakaźnych ludzi albo też działanie innego żywiołu[279].
94. **Kierowanie**[280] – układ działań obejmujący planowanie, organizowanie, motywowanie i egzekwowanie wykonania.
95. **Kierowanie działaniem ratowniczym** – należy przez to rozumieć planowanie, organizowanie, nadzorowanie i koordynowanie działań ratowniczych[281].
96. **Klasyfikacja** – to podział elementów rzeczywistości według przyjętych wcześniej kryteriów[282].
97. **Klasyfikacja ryzyka**[283] – jest to podział ryzyka według przyjętych wcześniej kryteriów.
98. **Klasyfikacja zagrożeń** – jest to podział zagrożeń według przyjętych wcześniej kryteriów[284].
99. **Klęska** – to zdarzenie nagłe lub sygnalizowane o bardzo znacznej rozpiętości skali, które powoduje poważne zakłócenia w funkcjonowaniu struktur i społeczeństwa. Jest to zdarzenie pojedyncze lub seria zdarzeń, które obnaża brak adekwatnych zdolności reagowania z uwagi na zaskoczenie sytuacją lub brak przygotowania, skutkuje improwizacją działań i brakiem koncepcji powrotu do normalności[285].
100. **Klęska żywiołowa** – katastrofa naturalna lub awaria techniczna, której skutki zagrażają życiu lub zdrowiu dużej liczby osób, mieniu w wielkich rozmiarach albo środowisku na znacznych obszarach, a pomoc i ochrona mogą być skutecznie podjęte

[278] *Vademecum of civil protection in EU.*
[279] Art. 3 ustawy z dnia 18 kwietnia 2002 r. o stanie klęski żywiołowej (Dz. U. z 2002 r. Nr 62, poz. 558, z późn. zm.).
[280] J. Gołębiewski, *Vademecum zarządzania kryzysowego,* część III, Warszawa 2009, s. 69.
[281] § 2 rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 18 lutego 2011 r. w sprawie szczegółowych zasad organizacji krajowego systemu ratowniczo-gaśniczego (Dz. U. z 2011 r. Nr 46, poz. 239).
[282] A. Markowski, R. Pawelec (red.), *Nowy słownik wyrazów obcych i trudnych*, Wilga 2007.
[283] Opracowanie własne CNBOP-PIB.
[284] Opracowanie własne CNBOP-PIB.
[285] J. Gołębiewski, *Zarządzanie kryzysowe w świetle wymogów bezpieczeństwa*, SA PSP, Kraków 2011, s. 341.

Publikacja finansowana przez NCBiR w ramach projektu „Zintegrowany system budowy planów zarządzania kryzysowego w oparciu o nowoczesne technologie informatyczne" Nr O ROB 0016 03 002

tylko przy zastosowaniu nadzwyczajnych środków, we współdziałaniu różnych organów i instytucji oraz specjalistycznych służb i formacji działających pod jednolitym kierownictwem[286].

101. Klęska żywiołowa – rozumie się przez to wszelkiego rodzaju zdarzenia żywiołowe: 1) zagrażające bezpieczeństwu życia lub mienia większej ilości osób albo też 2) mogące wywołać poważne zakłócenia gospodarki narodowej, w szczególności w komunikacji miejskiej na skutek nadmiernych opadów śnieżnych dla których zwalczania konieczna jest zorganizowana akcja społeczna[287].

102. Konsekwencje [ang. consequence] – wpływ wyniku zdarzenia na cele, podmioty; konsekwencje mogą być pozytywne lub negatywne, wyrażone jakościowo lub ilościowo[288].

103. Kontekst wewnętrzny [ang. internal context] – środowisko wewnętrzne, w którym organizacja dąży do osiągnięcia swoich celów[289].

104. Kontekst zewnętrzny [ang. external context] – środowisko zewnętrzne, w którym organizacja dąży do osiągnięcia swoich celów[290].

105. Kontroling[291] – jest prezentowany jako zintegrowany, elastyczny system zarządzania służący realizacji celów organizacji. Jest to narzędzie służące optymalizacji wyników całej działalności organizacji. Zapewnia kontrolowanie i integrowanie wszystkich funkcji planowania, organizowania, przywództwa (w tym motywowania) i kontroli.

106. Kontrolowanie[292] – jest to monitorowanie procesu, ocena realizacji założonego celu, wychwytywanie możliwych problemów i natychmiastowe ich rozwiązywanie.

107. Koordynacja [ang. coordination] – sposób w jaki różne organizacje (publiczne czy prywatne) bądź części tej samej organizacji, pracują lub działają ze sobą aby osiągnąć wspólny cel[293].

108. Koordynacja – jest jedną z funkcji zarządzania, funkcją sprawnego działania**.** Wymaga monitorowania procesów działalności wszystkich elementów systemu, co pozwala na terminowe wykrycie i ustalenie możliwych odchyleń od realizacji nakreślonego planu, a także określenie przyczyn tych odchyleń i skorygowania działalności. Koordynacja

[286] Art. 3 ustawy z dnia 18 kwietnia 2002 r. o stanie klęski żywiołowej (Dz. U. z 2002 r. Nr 62, poz. 558, z późn. zm.).
[287] Art. 1 dekretu z dnia 23 kwietnia 1953 r. o świadczeniach w celu zwalczenia skutków klęsk żywiołowych, (Dz. U. z 1953 r. Nr 23, poz. 93, z późn. zm.).
[288] ISO Guide 73:2009 Risk management – Vocabulary.
[289] Ibidem.
[290] Ibidem.
[291] B. R. Kuc, *Zarządzanie doskonałe,* Warszawa 1999, s. 263-265.
[292] J. Gołębiewski, *Vademecum zarządzania kryzysowego,* część I, Warszawa 2008, s. 21.
[293] ISO/CD 22325 Societal security – Emergency management – Guidelines for emergency management security assessment.

Publikacja finansowana przez NCBiR w ramach projektu „Zintegrowany system budowy planów zarządzania kryzysowego w oparciu o nowoczesne technologie informatyczne" Nr O ROB 0016 03 002

jest uzgodnionym, uporządkowanym współdziałaniem elementów jakiejś większej całości (systemu)[294].

109. **Krajowy system ratowniczo-gaśniczy** – rozumie się przez to integralną część organizacji bezpieczeństwa wewnętrznego państwa, obejmującą, w celu ratowania życia, zdrowia, mienia lub środowiska, prognozowanie, rozpoznawanie i zwalczanie pożarów, klęsk żywiołowych lub innych miejscowych zagrożeń; system ten skupia jednostki ochrony przeciwpożarowej, inne służby, inspekcje, straże, instytucje oraz podmioty, które dobrowolnie w drodze umowy cywilnoprawnej zgodziły się współdziałać w akcjach ratowniczych[295].

110. **Kryteria ryzyka [ang. risk criteria]** – poziomy odniesienia, względem których określa się ważność ryzyka, kryteria oparte są na celach organizacyjnych oraz na zewnętrznym i wewnętrznym kontekście danej organizacji[296].

111. **Kryzys [ang. crisis]** – każde zdarzenie, spowodowane przez człowieka lub pochodzenia naturalnego, które wymaga pilnej uwagi i natychmiastowych działań celem ochrony życia, mienia i/lub środowiska[297].

112. **Kryzys [ang. crisis]** – zaburzenie, niestabilna i złożona sytuacja, która stanowi zagrożenie dla celów strategicznych, renomy lub istnienia organizacji[298].

113. **Kryzys [ang. crisis]** – to sytuacje odbiegające od normalnego stanu, które mogą wystąpić w każdej chwili, mimo zabezpieczeń i działań prewencyjnych realizowanych w firmie lub agencji rządowej, a które nie mogą być opanowane przez zwykłe struktury organizacyjne i operacyjne. W przypadku takiej sytuacji uruchamia się zarządzanie kryzysowe[299]. Typową cechą kryzysu jest wyjątkowość wydarzenia. Nagłe wypadki, które mogą mieć negatywny wpływ na ciągłość procesów biznesowych, mogą eskalować i stać się kryzysem.

114. **Kryzys** – zerwanie istniejącego stanu rzeczy, systemu, porządku prowadzące do zmiany jego struktury[300].

115. **Kryzys** – oznacza stan przesilenia, przełom, punkt zwrotny, a także zagrożenie dla istotnych wartości, charakteryzuje się deficytem czasu i dużym prawdopodobieństwem wystąpienia przemocy z możliwością przejścia w stan

[294] J. Gołębiewski, *Zarządzanie kryzysowe w świetle wymogów bezpieczeństwa*, SA PSP, Kraków 2011, s. 341.
[295] Art. 2 ustawy z dnia 24 sierpnia 1991 r. o ochronie przeciwpożarowej (Dz. U. z 1991 r. Nr 81, poz. 351, z późn. zm.).
[296] ISO Guide 73:2009 Risk management – Vocabulary.
[297] ISO/PAS 22399:2007 Societal security – Guideline for incident preparedness and operational continuity management.
[298] PAS 200:2011 Crisis management – Guidance and good practice.
[299] BSI-Standard 100-4 Business Continuity Management, wersja 1, listopad 2008.
[300] Wróblewski D., *Komunikacja kryzysowa – wybrane aspekty komunikacji z mass mediami*, BiTP Vol. 3 Issue 1, 2007, pp. 115-134. Na podstawie: Podręczny słownik języka polskiego: Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 1996, s. 382.

Publikacja finansowana przez NCBiR w ramach projektu „Zintegrowany system budowy planów zarządzania kryzysowego w oparciu o nowoczesne technologie informatyczne" Nr O ROB 0016 03 002

konfliktu z wykorzystaniem sił zbrojnych (militarnego)[301]. Także sytuację krajową lub międzynarodową, w której istnieje zagrożenie dla istotnych priorytetów, interesów lub celów zaangażowanych stron oraz zestaw gwałtownych i nieuniknionych zdarzeń, które powodują wzrastający wpływ sił destabilizujących w ogólnym systemie na poziomie powyżej normy akceptowanej (standardowej, stabilizacji) z narastającym prawdopodobieństwem wystąpienia przemocy[302]. **Kryzys** to stan destabilizacji, niepewności i napięcia w stosunkach między stronami sporu (międzynarodowego). Towarzyszą temu trudności w porozumiewaniu się stron, w wyniku czego mogą one stracić kontrolę nad przebiegiem wydarzeń. Stąd istnieje prawdopodobieństwo użycia siły i może on przerodzić się w konflikt zbrojny[303].

116. Kwalifikowana pierwsza pomoc – czynności podejmowane wobec osoby w stanie nagłego zagrożenia zdrowotnego przez ratownika[304].

L

117. Ludność zagrożona [ang. people at risk] – wszystkie osoby przebywające na określonym terenie, na które może oddziaływać zdarzenie niekorzystne[305].

Ł

118. Łagodzenie [ang. mitigation] – działania podjęte w celu ograniczenia skutków sytuacji kryzysowej[306].

119. Łańcuch decyzyjny[307] – to szereg po sobie następujących ogniw kompetentnych w zakresie podejmowania decyzji w takiej kolejności, że decyzje każdego kolejnego ogniwa wyższego szczebla posiada moc wiążącą w stosunku do ogniw niższego szczebla.

M

120. Mapa ryzyka – mapa lub opis przedstawiający potencjalnie negatywne skutki oddziaływania zagrożenia na ludzi, środowisko, mienie i infrastrukturę[308].

121. Mapa zagrożenia – mapa przedstawiająca obszar geograficzny objęty zasięgiem zagrożenia z uwzględnieniem różnych scenariuszy zdarzeń[309].

---

[301] *Crisis Management, The Swedish Way in Theory and Practice*, Stockholm 1997.
[302] Ibidem.
[303] *Mały słownik stosunków międzynarodowych*. Warszawa 1996.
[304] Art. 3 ustawy z dnia 8 września 2006 r. o Państwowym Ratownictwie Medycznym (Dz. U. z 2006 r. Nr 191, poz. 1410, z późn. zm.).
[305] ISO/DIS 22322 Societal security – Emergency Management – Public warning, projekt normy międzynarodowej z dnia 09.01.2013.
[306] NFPA 1600 Standard on Disaster/Emergency Management and Business Continuity Programs 2007 Edition.
[307] J. Gołębiewski, *Vademecum zarządzania kryzysowego,* część II, Warszawa 2009, s. 65.
[308] Art. 3 ustawy z dnia 26 kwietnia 2007 r. o zarządzaniu kryzysowym (Dz. U. 2007 r. Nr 89, poz. 590, z późn. zm.).
[309] Ibidem.

Publikacja finansowana przez NCBiR w ramach projektu „Zintegrowany system budowy planów zarządzania kryzysowego w oparciu o nowoczesne technologie informatyczne" Nr O ROB 0016 03 002

122. **Mechanizm kontrolny** – element systemu zarządzania, zasady określone przez przepisy prawa lub działania mające ograniczyć prawdopodobieństwo wystąpienia ryzyka lub zniwelować skutki zaistniałego ryzyka[310].

123. **Medyczne czynności ratownicze** – świadczenia opieki zdrowotnej w rozumieniu przepisów o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych, udzielane przez jednostkę systemu, w warunkach pozaszpitalnych, w celu ratowania osoby w stanie nagłego zagrożenia zdrowotnego[311].

124. **Menadżer programów kryzysowych** – oznacza osobę zajmującą się pracą koncepcyjną, budowaniem modeli aktywności kryzysowej, programów kryzysowych, algorytmów wykorzystania posiadanych zasobów do racjonalnego reagowania w sytuacjach poza standardowych. Odpowiada za przygotowanie i wdrożenie **programów kryzysowych** uwzględniających wszystkie potencjalne zdarzenia stwarzające określony poziom zagrożeń ludzi, ich mienia, środowiska i infrastruktury, a także zaplanowanie (zaproponowanie) racjonalnych kryteriów wykorzystania zasobów ludzkich, materiałowych i finansowych, które zawsze są ograniczone. Z uwagi na istotę problematyki, jaką pilotuje, powinien być najbardziej kompetentną osobą w urzędzie danego szczebla administracji koordynującego działania menadżerów reagowania kryzysowego[312].

125. **Menadżer reagowania kryzysowego** – to osoba zajmująca się wcielaniem w życie wypracowanych strategii i koncepcji związanych z zarządzaniem kryzysowym, będących w zakresie jego kompetencji i odpowiedzialności. W sytuacji wystąpienia konkretnego zagrożenia odpowiada za racjonalne wykorzystanie (zastosowanie w praktyce) **zasobów** będących w jego dyspozycji. Menadżerami reagowania kryzysowego są szefowie: policji, straży pożarnej, innych służb kryzysowych, podmiotów ratowniczych, służb komunalnych, dyrektorzy wydziałów urzędów, kierownicy referatów, kierownicy zakładów pracy, szefowie organizacji pozarządowych, dyrektorzy placówek medycznych, oświatowych i inni. Doświadczenie uczy, że menedżerowie reagowania kryzysowego mają na ogół gruntowne przygotowanie profesjonalne, dużą wiedzę ogólną i specjalistyczną oraz umiejętność wykorzystania jej w praktyce[313].

126. **Metoda [gr. *methodos*]** – droga, sposób badania, systematycznie stosowany sposób postępowania prowadzący do założonego wyniku. Na dany sposób postępowania

[310] § 1 załącznika do Zarządzenia Nr 80 wojewody mazowieckiego z dnia 9 lutego 2011 r. w sprawie ustalenia Polityki zarządzania ryzykiem w Mazowieckim Urzędzie Wojewódzkim w Warszawie.
[311] Art. 3 ustawy z dnia 8 września 2006 r. o Państwowym Ratownictwie Medycznym (Dz. U. z 2006 r. Nr 191, poz. 1410, z późn. zm.).
[312] J. Gołębiewski, *Zarządzanie kryzysowe w świetle wymogów bezpieczeństwa*, SA PSP, Kraków 2011, s. 342.
[313] Ibidem.

Publikacja finansowana przez NCBiR w ramach projektu „Zintegrowany system budowy planów zarządzania kryzysowego w oparciu o nowoczesne technologie informatyczne" Nr O ROB 0016 03 002

składają się czynności myślowe i praktycznie odpowiednio dobrane i realizowane w ustalonej kolejności. Sposób sprawdzony powtarzający się cyklicznie w określonych warunkach i prowadzący do osiągnięcia celu staje się metodą. Metoda to sposób wykonywania czynu złożonego, polegający na określonym doborze i układzie działań składowym a przy tym uplanowany i nadający się do wielokrotnego stosowania[314].

127. Miernik – to wartościowe lub ilościowe określenie bazowego i docelowego poziomu efektów z poniesionych nakładów[315].

128. Mikrosystem zarządzania ryzykiem – to zamknięty obszar działania organizacji, instytucji, stowarzyszenia, na rzecz eliminacji lub ograniczania czynników ryzyka i samego ryzyka, będący w kompetencjach jednej lub kilku komórek[316].

129. Minimalizowanie zagrożeń [ang. hazard mitigation] – działania mające na celu osłabienie skutków zagrożenia lub zmniejszenie prawdopodobieństwa wystąpienia zagrożenia, polegające na czynnościach związanych z zapobieganiem, minimalizowaniem i przygotowaniem[317].

130. Monitorowanie ryzyka – to obserwowanie zidentyfikowanych ryzyk pod kątem zmiany siły oddziaływania i prawdopodobieństwa ich wystąpienia, a także adekwatności przyjętej reakcji na ryzyko[318].

131. Monitorowanie ryzyka – to obserwacja, zinwentaryzowanie, sklasyfikowanie, analiza i ocena przy zastosowaniu przyjętych mierników ryzyka. Sporządzenie hierarchii ryzyka i prognoz rozwoju sytuacji. Monitorowanie ryzyka jest związane z monitorowaniem otoczenia bezpieczeństwa i inwentaryzacją zagrożeń. Rezultaty monitoringu ryzyka stanowią bazę planowania gotowości cywilnej[319].

N

132. Narodowy Program Ochrony Infrastruktury Krytycznej[320] – przyjmuje Rada Ministrów w drodze uchwały. Celem Programu jest stworzenie warunków do poprawy bezpieczeństwa infrastruktury krytycznej. Wymienione przedsięwzięcia w tym zakresie przedstawione są w sposób przykładowy, a nie wyczerpujący:

- zapobieganie zakłóceniom funkcjonowania infrastruktury krytycznej;

[314] T. Kotarbiński, *Traktat o dobrej robocie,* Ossolineum 1972, s. 85-87.
[315] § 1 zarządzenia Nr 3666/2012 Prezydenta Miasta Stołecznego Warszawy z dn. 18 grudnia 2012 r. w sprawie systemu zarządzania ryzykiem w m. st. Warszawie.
[316] *Emergency Management: Principles and Practice for Local Government*, mat FEMA, str. 263-264.
[317] ISO/CD 22325 Societal security – Emergency management – Guidelines for emergency management security assessment.
[318] § 1 zarządzenia Nr 3666/2012 Prezydenta Miasta Stołecznego Warszawy z dn. 18 grudnia 2012 r. w sprawie systemu zarządzania ryzykiem w m. st. Warszawie.
[319] J. Gołębiewski, *Vademecum zarządzania kryzysowego,* część I, Warszawa 2008, s. 102, 127, 137-138.
[320] Art. 5b ustawy z dnia 26 kwietnia 2007 r. o zarządzaniu kryzysowym (Dz. U. z 2007 r. Nr 89, poz. 590, z późn. zm.).

Publikacja finansowana przez NCBiR w ramach projektu „Zintegrowany system budowy planów zarządzania kryzysowego w oparciu o nowoczesne technologie informatyczne" Nr O ROB 0016 03 002

- przygotowania na sytuacje kryzysowe mogące niekorzystnie wpłynąć na infrastrukturę krytyczną;
- reagowanie w sytuacjach zniszczenia lub zakłócenia funkcjonowania infrastruktury krytycznej;
- odtwarzanie infrastruktury krytycznej.

Narodowy Program Ochrony Infrastruktury Krytycznej określa:

- narodowe priorytety, cele, wymagania oraz standardy, służące zapewnieniu sprawnego funkcjonowania infrastruktury krytycznej;
- narodowe priorytety, cele, wymagania oraz standardy, służące zapewnieniu sprawnego funkcjonowania infrastruktury krytycznej;
- ministrów kierujących działaniami administracji rządowej i kierowników urzędów centralnych odpowiedzialnych za systemy: zaopatrzenia w energię i paliwa, łączności i sieci teleinformatycznych, finansowe, zaopatrzenia w żywność i wodę, ochrony zdrowia, transportowe, ratownicze, zapewniające ciągłość działania administracji publicznej, produkcji, składowania, przechowywania i stosowania substancji chemicznych i promieniotwórczych, w tym rurociągi substancji niebezpiecznych;
- szczegółowe kryteria pozwalające wyodrębnić obiekty, instalacje, urządzenia i usługi wchodzące w skład systemów infrastruktury krytycznej, biorąc pod uwagę ich znaczenie dla funkcjonowania państwa i zaspokajania potrzeb obywateli.

Narodowy Program Ochrony Infrastruktury Krytycznej przygotowuje dyrektor Rządowego Centrum Bezpieczeństwa we współpracy z ministrami i kierownikami urzędów centralnych odpowiedzialnymi za ochronę wymienionych powyżej systemów. Program podlega aktualizacji raz na dwa lata i obejmuje on infrastrukturę krytyczną w podziale na wskazane systemy. Program podlega przepisom o ochronie informacji niejawnych.

133. Nastawienie do ryzyka [ang. risk attitude] – podejście organizacji do oceny i w konsekwencji monitorowania, zatrzymania, podjęcia lub unikania ryzyka[321].

134. Niepewność – odnosi się do wiarygodności prognozy, jaką jest oszacowanie ryzyka. Występują dwa rodzaje niepewności: 1/ przypadkowa – mówiąca o niepewności metod i próbek statystycznych; 2/ epistemologiczna – wynikająca z niewiedzy opisu budowy modeli odwzorowujących rzeczywistość (techniczną, ekonomiczną, środowiskową). Koniecznością jest uświadomienie sobie tego, co trzeba mierzyć np. ewakuację ludzi zagrożonych powodzią czy centrów handlowych, ruch drogowy, zapewnienie porządku na stadionach. Niepewność powoduje znaczący wzrost zainteresowania metodami prognozowania, które mogą służyć ograniczaniu skali

[321] ISO Guide 73:2009 Risk management – Vocabulary.

Publikacja finansowana przez NCBiR w ramach projektu „Zintegrowany system budowy planów zarządzania kryzysowego w oparciu o nowoczesne technologie informatyczne" Nr O ROB 0016 03 002

zagrożeń[322]. Niepewność jest wyrazem ograniczenia zdolności przewidywania przyszłych warunków[323].

135. Nieprawidłowe działanie [ang. malfunction] – jest to sytuacja, w której procesy lub zasoby organizacji, nie działają zgodnie z oczekiwaniami. Szkody wynikające z nieprawidłowego działania należy uznać za "niskie". "Niska" szkoda tzn., że jest znikoma w porównaniu do wyników rocznych spółki lub całkowitego budżetu agencji rządowej, albo że ma tylko niewielki wpływ na zdolność firmy lub agencji rządowej do wykonywania zadań. Szkody są zazwyczaj eliminowane podczas wykonywania codziennych procedur rozwiązywania problemów. Jednak szkody mogą eskalować do nagłych i krytycznych sytuacji które trzeba dokładnie udokumentować i niezwłocznie wyeliminować[324].

136. Norma – przyjęty na zasadzie konsensu i zatwierdzony przez upoważnioną jednostkę organizacyjną dokument ustalający – do powszechnego i wielokrotnego stosowania – zasady, wytyczne lub charakterystyki odnoszące się do różnych rodzajów działalności lub ich wyników i zmierzających do uzyskania optymalnego stopnia uporządkowania w określonej dziedzinie[325].

137. Norma Europejska (EN) – wspólna nazwa dokumentów normalizacyjnych zatwierdzanych przez Europejski Komitet Normalizacyjny (CEN), Europejski Komitet Normalizacyjny do spraw Elektrotechniki (CENELEC) i Europejski Instytut Normalizacyjny do spraw Telekomunikacji (ETSI). Są to: zatwierdzane przez CEN i CENELEC właściwe normy europejskie, tj. Normy Europejskie (EN), Normy Europejskie Wstępne (ENV) i Dokumenty Harmonizacyjne (HD), a także (zatwierdzane przez ETSI) Europejskie Normy Telekomunikacyjne (ETS); normy europejskie są jednym z ważniejszych czynników uczestniczących w tworzeniu tzw. europejskiej strefy ekonomicznej i wraz z przepisami technicznymi stanowią system prawa technicznego niezbędny do funkcjonowania UE[326].

138. Norma Międzynarodowa (ISO) – norma międzynarodowa, zatwierdzana przez Międzynarodową Organizację Normalizacyjną (norma ISO) i Międzynarodową Komisję Elektrotechniczną (norma IEC); zadaniem ich jest likwidowanie barier w handlu międzynarodowym oraz we współpracy naukowej i technicznej[327].

139. Normalizacja – rozumie się przez to działalność zmierzającą do uzyskania jak najlepszego, w danych okolicznościach, stopnia uporządkowania w określonym

[322] S. Radkowski, *Postawy bezpiecznej techniki,* s. 14.
[323] J. Bogdanienko, *Zarys koncepcji, metod i problemów zarządzania,* Dom Organizatora, Toruń 2002, s. 115.
[324] BSI-Standard 100-4 Business Continuity Management, wersja 1, listopad 2008.
[325] Art. 2 ustawy z dnia 12 września 2002 r. o normalizacji (Dz. U. z 2002 r. Nr 169, poz. 1386, z późn. zm.).
[326] http://www.encyklopedia.pwn.pl/haslo/3948259/norma-europejska-en.html (dostęp: styczeń 2014).
[327] http://www.encyklopedia.pwn.pl/haslo/3948263/norma-miedzynarodowa.html (dostęp: styczeń 2014).

Publikacja finansowana przez NCBiR w ramach projektu „Zintegrowany system budowy planów zarządzania kryzysowego w oparciu o nowoczesne technologie informatyczne" Nr O ROB 0016 03 002

zakresie, poprzez ustalanie postanowień przeznaczonych do powszechnego i wielokrotnego stosowania, dotyczących istniejących lub mogących wystąpić problemów[328].

O

140. Obrona cywilna – oznacza wypełnianie wszystkich lub niektórych zadań humanitarnych wymienionych poniżej, mających na celu ochronę ludności cywilnej przed niebezpieczeństwami wynikającymi z działań zbrojnych lub klęsk żywiołowych i przezwyciężenie ich bezpośrednich następstw, jak też zapewnienie warunków koniecznych dla przetrwania. Są to następujące zadania: 1/ służba ostrzegawcza; 2/ ewakuacja; 3/ przygotowanie i organizowanie schronów; 4/ obsługa środków zaciemnienia; 5/ ratownictwo; 6/ służby medyczne, włączając w to pierwszą pomocą medyczną i opiekę religijną; 7/ walka z pożarami; 8/ wykrywanie i oznaczanie stref niebezpiecznych; 9/ odkażanie i inne podobne działania ochronne; 10/ dostarczanie doraźnych pomieszczeń i zaopatrzenia; 11/ doraźna pomoc dla przywrócenia i utrzymania porządku w strefach dotkniętych klęskami; 12/ doraźne przywrócenie działania niezbędnych służb użyteczności publicznej; 13/ doraźne grzebanie zmarłych; 14/ pomoc w ratowaniu dóbr niezbędnych do przetrwania; 15/ dodatkowe rodzaje działalności, niezbędne do wypełnienia któregoś z zadań wyżej wymienionych, w tym planowanie i prace organizacyjne[329].

141. Obszar działania – obszar działania zespołu ratownictwa medycznego, określony w sposób zapewniający realizację parametrów czasów dotarcia w ramach którego zespół ten będzie dysponowany na miejsce zdarzenia w pierwszej kolejności[330].

142. Obszar ryzyka – obszar, w którym występują istotne z punktu widzenia danego podmiotu czynniki ryzyka[331].

143. Ocena – jest wartościującym sądem, opinią o kimś lub o czymś**.** Może to być krytyka, osąd, określenie wartości czegoś, oszacowanie[332]. Ustosunkowanie się do czegoś lub kogoś[333]. W literaturze można spotkać stosowanie zamiennie pojęć analizy i oceny, można też przyjąć różną gradację tych pojęć. Co jest pierwsze, co następne. Według S. Radkowskiego ocena występuje przed analizą[334].

[328] Art. 2 ustawy z dnia 12 września 2002 r. o normalizacji (Dz. U. z 2002 r. Nr 169, poz. 1386, z późn. zm.).
[329] Art. 61, ust. 1 Protokołu dodatkowego do konwencji genewskich z 12 sierpnia 1949 r., dotyczącego ochrony ofiar międzynarodowych konfliktów zbrojnych.
[330] Art. 3 ustawy z dnia 8 września 2006 r. o Państwowym Ratownictwie Medycznym (Dz. U. z 2006 r. Nr 191, poz. 1410, z późn. zm.).
[331] § 1 załącznika do Zarządzenia Nr 80 wojewody mazowieckiego z dnia 9 lutego 2011 r. w sprawie ustalenia Polityki zarządzania ryzykiem w Mazowieckim Urzędzie Wojewódzkim w Warszawie.
[332] B. Dunaj (red.), *Mały słownik języka polskiego,* Wilga 2007.
[333] J. Kobierski, *Słownik podstawowych pojęć.*
[334] S. Radkowski, *Podstawy bezpiecznej techniki,* op. cit.

Publikacja finansowana przez NCBiR w ramach projektu „Zintegrowany system budowy planów zarządzania kryzysowego w oparciu o nowoczesne technologie informatyczne" Nr O ROB 0016 03 002

144. **Ocena ryzyka [ang. risk assessment]** – całościowy proces identyfikacji ryzyka, analizy ryzyka oraz ewaluacji ryzyka[335].
145. **Ocena ryzyka** – proces złożony z analizy ryzyka i ewaluacji ryzyka[336].
146. **Ocena ryzyka** – to proces szacowania siły oddziaływania i prawdopodobieństwa wystąpienia ryzyka w celu określenia znaczenia ryzyka oraz podjęcia decyzji o reakcji na ryzyko[337].
147. **Ocena ryzyka** – oznacza proces wsparty naukowo, składający się z czterech etapów: identyfikacji zagrożenia, charakterystyki niebezpieczeństwa, oceny ekspozycji i charakterystyki ryzyka[338].
148. **Ocena zagrożeń** – jest procesem wartościującym poszczególne zagrożenia w zakresie potencjalnych skutków[339].
149. **Ocena zniszczeń [ang. damage assessment]** – ocena lub oszacowanie wpływu zaistnienia katastrofy na ludzi oraz zasoby materialne, ekonomiczne i naturalne[340].
150. **Ochrona** – to całokształt czynności zabezpieczających coś lub kogoś przed skutkami zdarzeń niekorzystnych. Ochrona w odróżnieniu od obrony ma wymiar pasywny[341].
151. **Ochrona infrastruktury krytycznej** – wszelkie działania zmierzające do zapewnienia funkcjonalności, ciągłości działań i integralności infrastruktury krytycznej w celu zapobiegania zagrożeniom, ryzykom lub słabym punktom oraz ograniczenia i neutralizacji ich skutków oraz szybkiego odtworzenia tej infrastruktury na wypadek awarii, ataków oraz innych zdarzeń zakłócających jej prawidłowe funkcjonowanie[342].
152. **Ochrona ludności** – oznacza wszystkie przedsięwzięcia humanitarne zarówno w czasie pokoju jak i wojny, ukierunkowane na ochronę życia i zdrowia ludności, jej bytu, jej własności i środowiska przed zdarzeniami niepożądanymi każdego typu. Ochrona ludności obejmuje wszystkie przedsięwzięcia w zakresie eliminowania i ograniczania czynników ryzyka i samego ryzyka, zapobiegania zdarzeniom niekorzystnym i ograniczania potencjalnych skutkowa tych zdarzeń, przygotowania

[335] ISO Guide 73:2009 Risk management – Vocabulary.
[336] § 1 załącznika do Zarządzenia Nr 80 wojewody mazowieckiego z dnia 9 lutego 2011 r. w sprawie ustalenia Polityki zarządzania ryzykiem w Mazowieckim Urzędzie Wojewódzkim w Warszawie.
[337] § 1 zarządzenia Nr 3666/2012 Prezydenta Miasta Stołecznego Warszawy z dn. 18 grudnia 2012 r. w sprawie systemu zarządzania ryzykiem w m.st. Warszawie.
[338] Art. 3 Rozporządzenia (WE) NR 178/2002 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 28 stycznia 2002 r. ustanawiające ogólne zasady i wymagania prawa żywnościowego, powołujące Europejski Urząd ds. Bezpieczeństwa Żywności oraz ustanawiające procedury w zakresie bezpieczeństwa żywności, (Dz. U. L 31 z 1.2.2002).
[339] J. Gołębiewski, *Vademecum zarządzania kryzysowego,* część I, Warszawa 2008, s. 30-36.
[340] NFPA 1600 Standard on Disaster/Emergency Management and Business Continuity Programs 2007 Edition.
[341] B. Dunaj (red.), *Mały słownik języka polskiego,* Wilga 2007.
[342] Art. 3 ustawy z dnia 26 kwietnia 2007 r. o zarządzaniu kryzysowym (Dz. U. z 2007 r. Nr 89, poz. 590, z późn. zm.).

Publikacja finansowana przez NCBiR w ramach projektu „Zintegrowany system budowy planów zarządzania kryzysowego w oparciu o nowoczesne technologie informatyczne" Nr O ROB 0016 03 002

adekwatnych zdolności reagowania, skutecznego reagowania w razie wystąpienia zdarzenia niepożądanego i odbudowy po jego opanowaniu[343].

153. Odbudowa [ang. recovery] – zorganizowane działanie służące przywróceniu warunków do poziomu akceptowalnego dla organizacji[344].

154. Odpowiedzialność funkcyjna – dotyczy administracji publicznej i oznacza pełną odpowiedzialność za sprawowanie każdej funkcji na wszystkich szczeblach, od ministra poczynając a na kierowniku referatu w gminie, kończąc. W państwach zachodnich każdy minister odpowiada przed parlamentem za prowadzenie działalności kryzysowej w obszarze zainteresowania jego urzędu, zarówno w czasie pokoju jak i w okresie wojny[345]. Każdy minister odpowiada też za przygotowanie planu wspierania zdolności reagowania niższych szczebli administracji na wypadek każdego zagrożenia w tym wojny, przy czym priorytetowymi są zagrożenia powodowane działalnością resortu i będące w kompetencjach ministra[346].

155. Odpowiedzialność personalna (osobista) – oznacza, że każda osoba dorosła jest obowiązana uczestniczyć w procesach bezpieczeństwa odpowiednio do kwalifikacji, stanu zdrowia, wieku i innych czynników określających zdolność wypełniania powinności na rzecz bezpieczeństwa narodowego. Jedne osoby przeznacza się do obrony ojczyzny z bronią w ręku, inne do spełniania powinności obywatelskich „bez broni"[347]. Takie powinności nakłada się również na obywateli innych państw zamieszkujących na stałe na terytorium danego państwa[348].

156. Odpowiedzialność społeczna [ang. social responsibility] – odpowiedzialność organizacji na wpływy podejmowanych przez nią decyzji i działań na społeczność i środowisko, poprzez transparentne i etyczne postępowanie, które przyczynia się do zrównoważonego rozwoju, z uwzględnieniem zdrowia i dobrobytu społeczności, bierze pod uwagę oczekiwania interesariuszy, jest zgodne z prawem i powszechnie przyjętymi normami postępowania i co więcej jest wdrożone w całej organizacji i praktykowane w jej stosunkach będących częścią sfery oddziaływania[349].

157. Organizacja [ang. organization] – przedsiębiorstwo, korporacja, firma, spółka lub instytucja lub jej część, zrzeszona lub nie, publiczna lub prywatna, która posiada własne zadania i administrację[350].

[343] J. Gołębiewski, *Zarządzanie kryzysowe…* op. cit., s. 189-192.
[344] NFPA 1600 Standard on Disaster/Emergency Management and Business Continuity Programs 2007 Edition.
[345] *Emergency Preparedness Act,* (Canada) 1988, art. 4.
[346] Ibidem, art. 5 i 8.
[347] *Compulsory Total Defense Duties Act* z 15.12.1994 r., Szwecja, rozdz. 3. art. 16-22.
[348] Ibidem, rozdz. 4. art. 3.
[349] ISO 26000:2010 Guidance on social responsibility.
[350] CAN/CSA-Q850-97 (2009) Risk Management: Guideline for Decision-makers.

Publikacja finansowana przez NCBiR w ramach projektu „Zintegrowany system budowy planów zarządzania kryzysowego w oparciu o nowoczesne technologie informatyczne" Nr O ROB 0016 03 002

158. **Organizacja** – to pewien rodzaj całości ze względu na stosunek do niej jej własnych elementów, mianowicie takich całości, której większe składniki współprzyczyniają się do powodzenia całości[351].

159. **Organizacja pozarządowa** – organizacja chroniona prawem międzynarodowym, której podstawą działania nie jest traktat, lecz akty wewnętrzne (statut, regulaminy) dobrowolnie przez członków przestrzegane, przy czym członkami zazwyczaj są osoby fizyczne lub prawne prawa krajowego, w tym instytucje i stowarzyszenia o charakterze publicznym lub prywatnym[352].

160. **Organizacja zarządzania kryzysowego [ang. emergency management organization]** – podstawowa organizacja odpowiedzialna za zapewnienie zdolności do przygotowania, reagowania i/lub odbudowy podczas sytuacji potencjalnie destabilizujących lub destrukcyjnych[353].

161. **Ostrzeganie** – jedno z przedsięwzięć funkcji ratownictwa ześrodkowane na dostarczeniu w przystępnej formie, jasnej i zrozumiałej informacji z odpowiednim wyprzedzeniem o nieuchronnym zagrożeniu oraz sposobach zachowania się (z instruktażem), celem ograniczenia skutków nieuniknionego zdarzenia w sytuacji jego wystąpienia[354].

162. **Ostrzeganie ludności [ang. public warning]** – informacja składająca się z powiadamiania i alarmu, rozpowszechniana w celu umożliwienia zagrożonej ludności podjęcia środków bezpieczeństwa i ochrony kluczowych funkcji społeczności[355].

P

163. **Partnerstwo dla Pokoju [ang. *Partnership for Peace*]** – program określający szczególny rodzaj stosunków łączących państwa członkowskie NATO z krajami aspirującymi do tego miana, a także mechanizm współpracy tychże państw w zakresie ładu, bezpieczeństwa oraz stabilizacji w Europie[356].

164. **Percepcja ryzyka [ang. risk perception]** – znaczenie przypisywane ryzyku przez poszczególnych interesariuszy. Percepcja ta jest pochodną potrzeb, zagadnień i spraw poszczególnych interesariuszy[357].

---

[351] T. Kotarbiński, *Traktat o dobrej robocie,* op. cit., s. 74.
[352] *Prawa człowieka, dokumenty międzynarodowe,* COMER Toruń 1993.
[353] ISO/CD 22325 Societal security – Emergency management – Guidelines for emergency management security assessment.
[354] J. Gołębiewski, *Podręcznik menedżera programów kryzysowych,* Kraków 2003, s. 135.
[355] ISO/DIS 22322 Societal security – Emergency Management – Public warning, projekt normy międzynarodowej z dnia 09.01.2013.
[356] *NATO Handbook 2001*, s. 67.
[357] CAN/CSA-Q850-97 (2009) Risk Management: Guideline for Decision-makers.

Publikacja finansowana przez NCBiR w ramach projektu „Zintegrowany system budowy planów zarządzania kryzysowego w oparciu o nowoczesne technologie informatyczne" Nr O ROB 0016 03 002

165. **Pierwsza pomoc** – zespół czynności podejmowanych w celu ratowania oso-by w stanie nagłego zagrożenia zdrowotnego wykonywanych przez osobę znajdującą się w miejscu zdarzenia, w tym również z wykorzystaniem wyrobów medycznych i wyposażenia wyrobów medycznych oraz produktów leczniczych wydawanych bez przepisu lekarza dopuszczonych do obrotu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej[358].

166. **Plan zarządzania ryzykiem [ang. risk management plan]** – plan zawarty w strukturze ramowej zarządzania ryzykiem określający podejście, elementy zarządzania i zasoby, które będą zastosowane w zarządzaniu ryzykiem[359].

167. **Planowanie cywilne** – całokształt przedsięwzięć organizacyjnych mających na celu przygotowanie administracji publicznej do zarządzania kryzysowego (1), planowanie w zakresie wspierania Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej w razie ich użycia oraz planowanie wykorzystania Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej do realizacji zadań z zakresu zarządzania kryzysowego (2)[360].

168. **Plany zarządzania kryzysowego** – na potrzeby zarządzania kryzysowego opracowuje się plany zarządzania kryzysowego na szczeblu krajowym, wojewódzkim, powiatowym i gminnym[361].

Nazywając je:

- Krajowym Planem Zarządzania Kryzysowego;
- Wojewódzkim Planem Zarządzania Kryzysowego;
- Powiatowym Planem Zrządzania Kryzowego;
- Gminnym Planem Zarządzania Kryzysowego;

W skład planów zarządzania kryzysowego wchodzą następujące elementy:

a.plan główny, który zawiera następujące elementy:

- charakterystykę zagrożeń oraz ocenę ryzyka ich wystąpienia, w tym dotyczące infrastruktury krytycznej, oraz mapy ryzyka i mapy zagrożeń,
- zadania i obowiązki uczestników zarządzania kryzysowego w formie siatki bezpieczeństwa,
- zestawienie sił i środków planowanych do wykorzystania w sytuacjach kryzysowych.

b.zespół przedsięwzięć na wypadek sytuacji kryzysowych opracowywany w oparciu o czytelne zadania i procedury oraz zasady współdziałania. Definiuje się:

[358] Art. 3 ustawy z dnia 8 września 2006 r. o Państwowym Ratownictwie Medycznym (Dz. U. z 2006 r. Nr 191, poz. 1410, z późn. zm.).
[359] ISO Guide 73:2009 Risk management – Vocabulary.
[360] Art. 3 ustawy z dnia 26 kwietnia 2007 r. o zarządzaniu kryzysowym (Dz. U. z 2007 r. Nr 89, poz. 590, z późn. zm.).
[361] Na podstawie: ustawy z dnia 26 kwietnia 2007 r. o zarządzaniu kryzysowym (Dz. U. 2007 r. Nr 89, poz. 590, z późn. zm.).

- zadania w zakresie monitorowania zagrożeń,
- tryb uruchamiania niezbędnych sił i środków, uczestniczących w realizacji zaplanowanych przedsięwzięć na wypadek sytuacji kryzysowych,
- procedury reagowania kryzysowego, określające sposób postępowania w sytuacjach kryzysowych,
- współdziałanie między siłami uruchomionymi i uczestniczącymi w realizacji planowanych przedsięwzięć na wypadek sytuacji kryzysowych.

c.załączniki funkcjonalne planu głównego określające następujące elementy:

- procedury realizacji zadań z zakresu zarządzania kryzysowego, w tym związane z ochroną infrastruktury krytycznej,
- organizację łączności,
- organizację systemu monitorowania zagrożeń, ostrzegania i alarmowania,
- zasady informowania ludności o zagrożeniach i sposobach postępowania na wypadek zagrożeń,
- organizację ewakuacji z obszarów zagrożonych,
- organizację ratownictwa, opieki medycznej, pomocy społecznej oraz pomocy psychologicznej,
- organizację ochrony przed zagrożeniami charakterystycznymi dla danego obszaru,
- wykaz zawartych umów i porozumień związanych z realizacją zadań zawartych w planie zarządzania kryzysowego,
- zasady oraz tryb oceniania i dokumentowania szkód,
- procedury uruchamiania rezerw państwowych,
- wykaz infrastruktury krytycznej znajdującej się odpowiednio na terenie województwa, powiatu lub gminy, objętej planem zarządzania kryzysowego,
- priorytety w zakresie ochrony oraz odtwarzania infrastruktury krytycznej.

Plany zarządzania kryzysowego należy systematyczne aktualizować, a cykl planowania określić na cykl nie dłuższy niż dwa lata. Okres planowania mają obowiązek realizować organy administracji publicznej odpowiedzialne za zarządzanie kryzysowe, a także podmioty przewidywane do realizacji przedsięwzięć określonych w planie, w zakresie ich dotyczącym.

Plany zarządzania kryzysowego należy uzgadniać z kierownikami jednostek organizacyjnych planowanych do wykorzystania przy realizacji zadań i innych czynności wynikających z planu. Uzgodnienia należy poczynić przede wszystkim do przedsięwzięć w zakresie ich dotyczącym.

Publikacja finansowana przez NCBiR w ramach projektu „Zintegrowany system budowy planów zarządzania kryzysowego w oparciu o nowoczesne technologie informatyczne" Nr O ROB 0016 03 002

169. **Poczucie bezpieczeństwa** – jest formą subiektywnego postrzegania zagrożeń/ryzyk, które nas otaczają[362].

170. **Podmiot bezpieczeństwa** – to każdy świadomie istniejący i celowo działający podmiot (indywidualny lub zbiorowy), rozpatrywany z punktu widzenia jego bezpieczeństwa[363].

171. **Podmioty KSRG** – należy przez to rozumieć jednostki Państwowej Straży Pożarnej, inne jednostki ochrony przeciwpożarowej, w tym: jednostki organizacyjne Państwowej Straży Pożarnej; jednostki organizacyjne Wojskowej Ochrony Przeciwpożarowej; zakładowa straż pożarna; zakładowa służba ratownicza; gminna zawodowa straż pożarna; powiatowa (miejska) zawodowa straż pożarna; terenowa służba ratownicza; ochotnicza straż pożarna; związek ochotniczych straży pożarnych; inne jednostki ratownicze., włączone do ksrg, inne służby, inspekcje, straże, instytucje oraz podmioty, które dobrowolnie w drodze umowy cywilnoprawnej zgodziły się współdziałać w akcjach ratowniczych[364].

172. **Podmioty ratownicze** – należy przez to rozumieć dysponenta jednostki Państwowego Ratownictwa Medycznego, podmioty krajowego systemu ratowniczo-gaśniczego, podmioty i jednostki współpracujące z tymi systemami oraz społeczne organizacje ratownicze, w tym współpracujące z systemem powiadamiania ratunkowego, które są przygotowane do niezwłocznego reagowania i realizowania zadań w czasie wystąpienia nagłego zagrożenia dla życia i zdrowia albo mienia lub środowiska[365].

173. **Podstawowe czynności ratownicze** – należy przez to rozumieć czynności wykonywane w poszczególnych dziedzinach ratownictwa przez wszystkich ratowników podmiotów ksrg[366].

174. **Podwyższona gotowość operacyjna** – należy przez to rozumieć czasowe zwiększenie gotowości operacyjnej w sytuacji wystąpienia lub zwiększonego prawdopodobieństwa wystąpienia katastrofy naturalnej lub awarii technicznej, których skutki mogą zagrozić życiu lub zdrowiu dużej liczby osób, mieniu w wielkich

[362] Wróblewski D. *Rola i miejsce Centrum Naukowo Badawczego Ochrony Przeciwpożarowej w systemie bezpieczeństwa powszechnego*, BiTP Vol. 1 Issue 1, 2006, pp. 7-16.

[363] *Wykaz głównych kategorii pojęciowych przyjętych na potrzeby przeprowadzenia strategicznego przeglądu bezpieczeństwa narodowego*, w: Słownik BBN (Zaktualizowano 10 stycznia 2011 r.) http://www.bbn.gov.pl/palm/pl/577/2630/Zaktualizowano_10_stycznia_2011_r.html

[364] § 2 rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 18 lutego 2011 r. w sprawie szczegółowych zasad organizacji krajowego systemu ratowniczo-gaśniczego (Dz. U. z 2011 r. Nr 46, poz. 239).

[365] § 3 zarządzenia Nr 931/2011 Prezydenta Miasta Stołecznego Warszawy z dn. 2 czerwca 2011 r. w sprawie nadania Wewnętrznego regulaminu organizacyjnego Biura Bezpieczeństwa i Zarządzania Kryzysowego Urzędu Miasta Stołecznego Warszawy z późniejszymi zmianami.

[366] § 2 rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 18 lutego 2011 r. w sprawie szczegółowych zasad organizacji krajowego systemu ratowniczo-gaśniczego (Dz. U. z 2011 r. Nr 46, poz. 239).

Publikacja finansowana przez NCBiR w ramach projektu „Zintegrowany system budowy planów zarządzania kryzysowego w oparciu o nowoczesne technologie informatyczne" Nr O ROB 0016 03 002

rozmiarach lub środowisku na znacznych obszarach, lub w przypadku wystąpienia i utrzymywania się wzmożonego zagrożenia pożarowego[367].

175. **Polder przeciwpowodziowy** – zwykle naturalny obszar zalewowy. W okresie wezbrania rzeki pozwala na rozlanie się z koryta nadmiaru wody i jej naturalną retencję. Tereny polderu położone poniżej poziomu morza (obszary depresyjne) chroni przed zalaniem system tam i grobli. Polder przecinają liczne kanały odprowadzające nadmiar wody. Woda jest wypompowywana z kanałów do morza (służą temu elektryczne i spalinowe pompy). Żyzne gleby polderu są często wykorzystywane rolniczo[368].

176. **Polityka bezpieczeństwa** – jest zbiorem spójnych, precyzyjnie określonych prawem przepisów, norm, reguł i procedur, według których organizacja (społeczeństwo) wykorzystuje posiadany potencjał dla zapewnienia wysokich standardów bezpieczeństwa. Politykę bezpieczeństwa określa i precyzuje zespół norm i gwarancji prawnych oraz sposób zorganizowania struktur władzy i administracji publicznej oraz organizacji pozarządowych, ich kompetencje, zakres odpowiedzialności i miejsce w systemie bezpieczeństwa, umożliwiające im warunki realizacji ich statutowych powinności i zadań[369].

177. **Polska Norma** – jest normą krajową, przyjętą w drodze konsensu i zatwierdzoną przez krajową jednostkę normalizacyjną; powszechnie dostępną, stosowaną dobrowolnie, oznaczoną – na zasadzie wyłączności – symbolem PN. Może być także wprowadzeniem normy europejskiej lub międzynarodowej. Wprowadzenie to może nastąpić w języku oryginału[370].

178. **Postępowanie z ryzykiem [ang. risk treatment]** – proces modyfikacji ryzyka poprzez m.in. unikanie ryzyka, podjęcie lub zwiększenie ryzyka, usunięcie źródła ryzyka, zmianę następstw, dzielenie ryzyka, retencję ryzyka[371].

179. **Powiadamianie [ang. notification]** – działania będące częścią ostrzegania ludności polegające na skutecznym przekazaniu ludności zagrożonej kluczowych informacji dotyczących decyzji i sposobu postępowania w przypadku wystąpienia zagrożenia[372].

---

[367] § 2 rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 18 lutego 2011 r. w sprawie szczegółowych zasad organizacji krajowego systemu ratowniczo-gaśniczego (Dz. U. z 2011 r. Nr 46, poz. 239).

[368] Riegert D., Ślosorz Z., Radwan K., Rakowska J., Porycka B., Abgarowicz I., Suchorab P., *Doraźne metody ochrony stosowane podczas powodzi ze szczególnym uwzględnieniem rękawów przeciwpowodziowych*, monografia CNBOP-PIB, Józefów 2012, s. 46, w:
http://www.pzw.org.pl/wodzislaw_slaski/cms/6088/nasze_lowiska

[369] J. Gołębiewski, *Zarządzanie kryzysowe w świetle wymogów bezpieczeństwa*, SA PSP, Kraków 2011, s. 346.

[370] http://www.pkn.pl/informacje-podstawowe-o-pn (dostęp: styczeń 2014).

[371] ISO Guide 73:2009 Risk management – Vocabulary.

[372] ISO/DIS 22322 Societal security – Emergency Management – Public warning, projekt normy międzynarodowej z dnia 09.01.2013.

Publikacja finansowana przez NCBiR w ramach projektu „Zintegrowany system budowy planów zarządzania kryzysowego w oparciu o nowoczesne technologie informatyczne" Nr O ROB 0016 03 002

180. Powinność – to świadomy obowiązek, konieczność, zobowiązanie spełniane w poczuciu moralnej odpowiedzialności[373].

181. Powódź – rozumie się przez to czasowe pokrycie przez wodę terenu, który w normalnych warunkach nie jest pokryty wodą, powstałe na skutek wezbrania wody w ciekach naturalnych, zbiornikach wodnych, kanałach oraz od strony morza, powodujące zagrożenie dla życia i zdrowia ludzi, środowiska, dziedzictwa kulturowego oraz działalności gospodarczej[374].

182. Powódź – jest jednym z najczęściej występujących zagrożeń naturalnych. Powodzią nazywa się wezbranie wody, podczas którego woda po przekroczeniu stanu brzegowego lub poziomu korony wału przeciwpowodziowego zalewa dolinę rzeczną, powodując szkody oraz straty finansowe i pozaekonomiczne (społeczne, moralne, przyrodnicze itp.). Pojęcie powodzi nie obejmuje zjawisk zatapiania małych obszarów bezodpływowych. Powódź jest więc pojęciem gospodarczym[375].

183. Powódź – to wezbranie wody w ciekach naturalnych, zbiornikach wodnych, kanałach lub na morzu, podczas którego woda po przekroczeniu stanu brzegowego zalewa doliny rzeczne albo tereny depresyjne i powoduje zagrożenia dla ludności lub mienia[376].

184. Powódź – to wzrost poziomu wody w rzekach lub innych zbiornikach wodnych, prowadzący do zalania terenów zamieszkałych lub użytkowanych gospodarczo przez człowieka powodująca zagrożenie dla jego życia oraz straty w gospodarce[377].

185. Poziom ryzyka [ang. level of risk] – wielkość ryzyka lub kombinacji ryzyk, wyrażona w postaci kombinacji następstw oraz ich prawdopodobieństwa[378].

186. Prawdopodobieństwo [ang. likelihood] – możliwość wystąpienia, szansa wystąpienia zdarzenia, prawdopodobieństwo może być definiowane, mierzone i określane w sposób obiektywny lub subiektywny, jakościowo lub ilościowo, może być określane przy użyciu ogólnych terminów jak i terminów matematycznych[379].

---

[373] B. Dunaj (red.), *Słownik języka polskiego,* Wilga 2007.
[374] Art. 9 ustawy z dnia 18 lipca 2001 r. Prawo wodne (Dz. U. z 2001 r. Nr 115, poz. 1229, z późn. zm.).
[375] Riegert D., Ślosorz Z., Radwan K., Rakowska J., Porycka B., Abgarowicz I., Suchorab P., *op. cit.*, s. 8, za: Ciepielowski A., Charakterystyka zjawisk powodziowych w Polsce, w: Ochrona przed powodzią, Instytut Melioracji i Użytków Zielonych, Falenty 1992, s. 15-47 i Powódź - klasyfikacje, definicje, charakterystyka, 2006, Ośrodek Koordynacyjno-Informacyjny Ochrony Przeciwpowodziowej, Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej, Kraków:
http://oki.krakow.rzgw.gov.pl.
[376] Riegert D., Ślosorz Z., Radwan K., Rakowska J., Porycka B., Abgarowicz I., Suchorab P., *op. cit.,* s. 8, za: art. 9, ust.1, pkt 10 ustawy z dnia 18 lipca 2001 r. Prawo wodne z późn. zm.
[377] Ibidem, s. 8, za: Byczkowski A., Hydrologia, t. II, Wydawnictwo SGGW, Warszawa 1996, str. 105-132 i Powódź w obliczu zagrożenia, Rządowe Centrum Bezpieczeństwa, Warszawa 2013.
[378] PKN-ISO Guide 73:2012 Zarządzanie ryzykiem – Terminologia.
[379] ISO Guide 73:2009 Risk management – Vocabulary.

Publikacja finansowana przez NCBiR w ramach projektu „Zintegrowany system budowy planów zarządzania kryzysowego w oparciu o nowoczesne technologie informatyczne" Nr O ROB 0016 03 002

187. **Prawdopodobieństwo zaistnienia ryzyka** – oszacowanie ryzyka w oparciu o przeszłe zdarzenia przy założeniu, że w przyszłości nie zaistnieją w danym obszarze znaczne zmiany[380].

188. **Prawo krajowe** – to zespół norm prawnych tworzonych lub uznanych przez państwo[381].

189. **Prawo kryzysowe** – to: 1) Całość obowiązujących norm i reguł porządkujących życie społeczeństwa w odniesieniu do aktywności kryzysowej, określających powinności, nakazy i zakazy w tym zakresie. 2) System przepisów obowiązujących w dziedzinie zarządzania kryzysowego. 3) Akty prawa dotyczące powinności obywateli i instytucji w dziedzinie aktywności kryzysowej. 4) Reguły postępowania powszechnie uznane w społeczeństwie i przestrzegane ze względów moralnych[382].

190. **Problem** – to zdarzenie lub zagadnienie stwarzające określone trudności, wymagające rozwiązania lub rozstrzygnięcia[383].

191. **Procedura** – ustalony sposób przeprowadzania działania lub procesu[384].

192. **Procedura** – to normowany przepisami prawa**,** zwyczajami, porozumieniem, umową i innymi ustaleniami sposób postępowania, prowadzenia, załatwiania określonych spraw. Jest to sformalizowana droga dochodzenia do celu[385].

193. **Proces** – przyjmuje się jako zestaw wzajemnie powiązanych ze sobą lub wpływających na siebie działań, które przekształcają dane wejściowe w wyjściowe. Wejścia do procesu są zazwyczaj wyjściami innych procesów. Procesy w organizacjach są zazwyczaj zaplanowane i wykonywane w warunkach nadzorowanych[386]. Tam, gdzie wynik procesu nie może być w łatwy sposób sprawdzony, mamy do czynienia z procesem specjalnym. Procesy modelowane są a priori i optymalizowane na bazie koszt efekt. Zasadniczo procesy są rozkładane na operacje jednostkowe. Każdy proces ma początek i koniec, własną strukturę, wyjście i wejście, mierniki, narzędzia, operatora, kryteria i metody sterowania, sprzężenie zwrotne, zasoby i odstępstwa. Zarządzanie kryzysowe przyjmuje się jak proces złożony, ciągły, który zawiera szereg procesów jednostkowych wynikających z realizacji poszczególnych etapów, faz i funkcji oraz wielu operacji.

194. **Profil ryzyka [ang. risk profile]** – opis zestawu ryzyk[387].

---

[380] § 1 załącznika do Zarządzenia Nr 80 wojewody mazowieckiego z dnia 9 lutego 2011 r. w sprawie ustalenia Polityki zarządzania ryzykiem w Mazowieckim Urzędzie Wojewódzkim w Warszawie.
[381] *Prawa człowieka, dokumenty międzynarodowe,* COMER Toruń 1993.
[382] B. Dunaj (red.), *Słownik języka polskiego,* Wilga 2007.
[383] T. Z. Leszczyński, *Kryzys jako sytuacja decyzyjna w organizacji,* op. cit. s. 342.
[384] PN-EN ISO/IEC 17000:2006 Ocena zgodności. Terminologia i zasady ogólne.
[385] J. Gołębiewski, *Zarządzanie kryzysowe w świetle wymogów bezpieczeństwa*, SA PSP, Kraków 2011, s. 346.
[386] S. Wawak, *Zarządzanie Jakością. Teoria i Praktyk,* Helion, Gliwice 2002.
[387] ISO Guide 73:2009 Risk management – Vocabulary.

Publikacja finansowana przez NCBiR w ramach projektu „Zintegrowany system budowy planów zarządzania kryzysowego w oparciu o nowoczesne technologie informatyczne" Nr O ROB 0016 03 002

195. **Prognoza** – to hipoteza dotycząca przyszłości, formułowana na podstawie uzasadnionych przesłanek ustalonych w toku badań naukowych, służąca jako wytyczna do dalszego postępowania – jest to więc przewidywany obraz przyszłości ustalony za pomocą adekwatnych metod i oparty o wszystkie dostępne informacje[388].

196. **Program** – oznacza szczegółowy plan postępowania w określonych sytuacjach dla osiągnięcia określonych celów lub sprostania szczególnym problemom[389]. Program jest algorytmem postępowania w typowych sytuacjach trudnych, posiadający zabezpieczenie w zasobach i umocowanie prawne.

197. **Program kryzysowy** – oznacza szczegółowy plan postępowania w sytuacjach wyjątkowych dla osiągnięcia określonych celów lub sprostania szczególnym problemom. W państwach zachodnich funkcjonuje zazwyczaj około dwudziestu kategorii takich programów, wśród nich program obrony cywilnej[390].

198. **Programowanie** – jest przedsięwzięciem mającym usprawnić oraz zagwarantować wysoką skuteczność i ekonomiczność przedsięwzięć we wszystkich fazach zarządzania kryzysowego, a szczególnie w fazach reagowania i odbudowy[391].

199. **Projekt** – to działanie celowe, niepowtarzalne, złożone, określone i autonomiczne o znacznej trudności realizacyjnej[392]. Projekt oznacza etap wstępny procesu przygotowania działań oraz całego cyklu przedsięwzięcia. Projekt obejmuje dokumentację, obliczenia, instrukcje, warunki, założenia i oczekiwane wyniki[393].

200. **Propozycje Sztokholmskie** – program "Partnerstwa dla Pokoju" obejmował cztery warsztaty poświęcone legislacji kryzysowej i prawu kryzysowemu. Warsztaty te przeprowadzono w Budapeszcie i Warszawie (1995) oraz w Sztokholmie w latach 1996 i 1998. Propozycje Sztokholmskie przyjęto podczas warsztatów w 1996 r. Spieszą one z pomocą krajom partnerskim w zakresie ustanowienia i przeglądu ich prawa kryzysowego proponując podstawowe parametry dotyczące usytuowania systemu zarządzania kryzysowego w strukturach władzy i wykorzystania sił kryzysowych w ramach tego prawa. Propozycje obejmują następujące ustalenia[394]:

1. Organizowanie i ćwiczenie sił reagowania kryzysowego powinno być zgodne z normami prawa międzynarodowego i standardami międzynarodowymi takimi jak Międzynarodowa Konwencja Praw Społecznych i Politycznych, uwzględniając

[388] J. Bogdanienko, *Zarys koncepcji, metod i problemów zarządzania,* op. cit. s. 139.
[389] *Słownik języka angielskiego Collinsa,* Londyn 1990.
[390] Ibidem.
[391] Opracowanie Jan Gołębiewski.
[392] J. Skalik, *Zarządzanie ryzykiem w projektach,* w: *Zarządzanie ryzykiem – wyzwania XXI wieku,* mat. z konferencji, WSZiP, Warszawa 2007, s. 246.
[393] *Encyklopedia organizacji i zarządzania,* Warszawa 1982.
[394] *The Legal Basis for Civil Emergency Planning,* Stockholm, Sweden 1996, s. 7 i 8.

Publikacja finansowana przez NCBiR w ramach projektu „Zintegrowany system budowy planów zarządzania kryzysowego w oparciu o nowoczesne technologie informatyczne" Nr O ROB 0016 03 002

rozróżnienie między niezbywalnymi prawami człowieka i tymi, które z konieczności muszą być czasowo zawieszane lub ograniczane podczas kryzysu;
2. Siły reagowania kryzysowego powinny być pod cywilną kontrolą;
3. Wprowadzenie i kontynuacja działań sił reagowania kryzysowych powinno być przedmiotem skutecznego nadzoru w ramach krajowego systemu konstytucyjnego i prawnego, i powinno uwzględniać straty, szkody i zniszczenia w rozmiarach proporcjonalnych do specyfiki zagrożenia;
4. Władza wykonawcza jest odpowiedzialna przed władzą ustawodawczą za dostarczenie racjonalnych dowodów, że zaistniały warunki konieczne dla wprowadzenia lub kontynuacji odpowiednich działań kryzysowych;
5. Wprowadzenie sił reagowania kryzysowego powinno być oparte na wcześniej uzgodnionej (prawem) definicji zagrożenia (kryzysu, konieczności);
6. Powinno się zapewnić skuteczną ochronę przed nadużyciem sił reagowania kryzysowego zarówno w zakresie ich wykorzystania w działaniach jak podczas prowadzenia ćwiczeń;
7. Naruszenie praw zwyczajnych powinno być zrównoważone przez zapewnienie rekompensat za szkody spowodowane działaniami sił reagowania kryzysowego;
8. Odpowiedzialność organizacyjna za zarządzanie kryzysowe powinna spoczywać na najniższym szczeblu kompetentnej władzy odpowiednio do sytuacji (przed, w trakcie jak i po katastrofie).

201. Przejęcie kierowania działaniem ratowniczym – należy przez to rozumieć wstąpienie w prawa i obowiązki kierującego działaniem ratowniczym[395].

202. Przybór – jest to nieznaczne podniesienie się stanu wody poniżej stanu brzegowego[396].

203. Przygotowanie [ang. preparedness] – czynności, zadania, plany i systemy zaplanowane i wdrożone przed zaistnieniem nagłego zdarzenia, których celem jest zapobieganie wystąpieniu zdarzenia, osłabienie skutków zdarzenia, zareagowanie w czasie i po wystąpieniu zdarzenia i odbudowa po zdarzeniu[397].

204. Przywództwo – jest takim aspektem zarządzania, który umożliwia menedżerowi przekonywać innych, aby realizowali to, co służy osiąganiu celów[398].

[395] § 2 rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 18 lutego 2011 r. w sprawie szczegółowych zasad organizacji krajowego systemu ratowniczo-gaśniczego (Dz. U. z 2011 r. Nr 46, poz. 239).
[396] Riegert D., Ślosorz Z., Radwan K., Rakowska J., Porycka B., Abgarowicz I., Suchorab P., *op. cit.*, s. 8, za: Klugiewicz J., Hydrologia, Wydawnictwo Uczelniane Uniwersytetu Technologiczno–Przyrodniczego, Bydgoszcz 2010, str. 12-18.
[397] NFPA 1600 Standard on Disaster/Emergency Management and Business Continuity Programs 2007 Edition.
[398] B. R. Kuc, Z*arządzanie doskonałe,* Warszawa 1999.

Publikacja finansowana przez NCBiR w ramach projektu „Zintegrowany system budowy planów zarządzania kryzysowego w oparciu o nowoczesne technologie informatyczne" Nr O ROB 0016 03 002

R

205. **Raport o stanie bezpieczeństwa narodowego** – sporządzany jest na potrzeby Krajowego Planu Zarządzania Kryzysowego. Sporządzają go ministrowie kierujący działami administracji rządowej, kierownicy urzędów centralnych oraz wojewodowie. Koordynację przygotowania Raportu zapewnia Dyrektor Rządowego Centrum Bezpieczeństwa, a w części dotyczącej zagrożeń o charakterze terrorystycznym, mogących doprowadzić do sytuacji kryzysowej, Szef Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego. Wnioski z Raportu ukierunkowują działania, które stanowią istotny element Krajowego Planu Zarządzania Kryzysowego oraz są uwzględniane w planach zarządzania kryzysowego[399]. Rada Ministrów biorąc pod uwagę konieczność zapewnienia odpowiedniego poziomu bezpieczeństwa narodowego ma obowiązek w drodze rozporządzenia określić sposób, tryb i terminy opracowania Raportu. Raport zawiera następujące elementy:

- wskazuje najważniejsze zagrożenia przez stworzenie mapy ryzyka;
- określa cele strategiczne;
- określa priorytety w reagowaniu na określone zagrożenia;
- wskazuje siły i środki niezbędne do osiągnięcia celów strategicznych; programowanie zadań w zakresie poprawy bezpieczeństwa przez uwzględnianie regionalnych i lokalnych inicjatyw;
- wnioski zawierające hierarchicznie uporządkowaną listę przedsięwzięć niezbędnych do osiągnięcia celów strategicznych.

Raport jest przyjmowany przez Rade Ministrów w drodze uchwały.

206. **Raport ryzyka** – to półroczna i roczna informacja o ryzyku[400].

207. **Reagowanie [ang. response]** – natychmiastowe i ciągłe działania, zadania i systemy zarządzające skutkami zdarzenia, które mają wpływ na życie, dobytek, operacje i środowisko[401].

208. **Region** – to duży obszar lądu zazwyczaj w określonych granicach lub wyróżniający się wśród innych swoistymi cechami[402].

209. **Rejestr ryzyk [ang. risk register]** – wykaz informacji o zidentyfikowanych ryzykach[403].

210. **Rejestr ryzyka** – to zestawienie zawierające informacje o wyniku przeprowadzonej identyfikacji i oceny ryzyka, a także zaproponowanej reakcji na ryzyko[404].

[399] Na podstawie: Art. 5a ustawy z dnia 26 kwietnia 2007 r. o zarządzaniu kryzysowym (Dz. U. z 2007 r. Nr 89, poz. 590, z późn. zm.).
[400] § 1 zarządzenia Nr 3666/2012 Prezydenta Miasta Stołecznego Warszawy z dn. 18 grudnia 2012 r. w sprawie systemu zarządzania ryzykiem w m. st. Warszawie.
[401] NFPA 1600 Standard on Disaster/Emergency Management and Business Continuity Programs 2007 Edition.
[402] *Dictionary of English,* Glasgow 1992.
[403] ISO Guide 73:2009 Risk management – Vocabulary.

Publikacja finansowana przez NCBiR w ramach projektu „Zintegrowany system budowy planów zarządzania kryzysowego w oparciu o nowoczesne technologie informatyczne" Nr O ROB 0016 03 002

211. **Rejon operacyjny** – rejon określony w wojewódzkim planie działania systemu, obejmujący co najmniej jeden obszar działania[405].

212. **Rozpowszechnianie ostrzeżeń [ang. warning dissemination]** – działania mające na celu przekazywanie komunikatów odpowiednich dla ludności zagrożonej, odnoszących się bezpośrednio do wiarygodnych informacji wynikających z monitorowania zagrożeń[406].

213. **Ryzyko** – rozumie się przez to prawdopodobieństwo wystąpienia konkretnego skutku w określonym czasie lub w określonej sytuacji[407].

214. **Ryzyko [ang. risk]** – to wpływ niepewności na cele, efekt może być pozytywny lub negatywny, ryzyko można również wyrazić jako iloczyn skutków i prawdopodobieństwa ich wystąpienia[408].

215. **Ryzyko** – prawdopodobieństwo wystąpienia zdarzeń negatywnych, które mogą mieć wpływ na osiągnięcie zamierzonych celów lub powodują odchylenia od oczekiwanych stanów (1), kombinacja prawdopodobieństwa i oddziaływania (skutku), przy uwzględnieniu postrzeganego znaczenia (2)[409].

216. **Ryzyko** – to niepewność związana ze zdarzeniem lub działaniem, które wpłynie na zdolność organizacji do realizacji celów jej działalności[410].

217. **Ryzyko** – oznacza niebezpieczeństwo zaistnienia negatywnych skutków dla zdrowia oraz dotkliwość takich skutków w następstwie zagrożenia[411].

218. **Ryzyko** – to suma ryzyka obliczeniowego i społecznego wzburzenia[412].

RYZYKO = RYZYKO OBLICZENIOWE + SPOŁECZNE WZBURZENIE

[404] § 1 zarządzenia Nr 3666/2012 Prezydenta Miasta Stołecznego Warszawy z dn. 18 grudnia 2012 r. w sprawie systemu zarządzania ryzykiem w m. st. Warszawie.
[405] Art. 3 ustawy z dnia 8 września 2006 r. o Państwowym Ratownictwie Medycznym (Dz. U. z 2006 r. Nr 191, poz. 1410, z późn. zm.).
[406] ISO/DIS 22322 Societal security – Emergency Management – Public warning, projekt normy międzynarodowej z dnia 09.01.2013.
[407] Art. 3 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo Ochrony Środowiska (Dz. U. z 2008 r. Nr 25, poz. 150, z późn. zm.).
[408] ISO Guide 73:2009 Risk management – Vocabulary.
[409] § 1 załącznika do zarządzenia Nr 80 wojewody mazowieckiego z dnia 9 lutego 2011 r. w sprawie ustalenia Polityki zarządzania ryzykiem w Mazowieckim Urzędzie Wojewódzkim w Warszawie.
[410] § 1 zarządzenia Nr 3666/2012 Prezydenta Miasta Stołecznego Warszawy z dn. 18 grudnia 2012 r. w sprawie systemu zarządzania ryzykiem w m.st. Warszawie.
[411] Art. 3 Rozporządzenia (WE) NR 178/2002 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 28 stycznia 2002 r. ustanawiające ogólne zasady i wymagania prawa żywnościowego, powołujące Europejski Urząd ds. Bezpieczeństwa Żywności oraz ustanawiające procedury w zakresie bezpieczeństwa żywności, (Dz. U. L 31 z 1.2.2002).
[412] P. M. Sandman, *Zaufać społeczeństwu, mówiąc mu prawdę: czego nauczyłem się w ciągu 40 lat pracy w sektorze informowania o ryzyku*; w: BiTP Vol. 20 Issue 4, 2010, pp. 9-20.

Publikacja finansowana przez NCBiR w ramach projektu „Zintegrowany system budowy planów zarządzania kryzysowego w oparciu o nowoczesne technologie informatyczne" Nr O ROB 0016 03 002

219. **Ryzyko akceptowalne** – wielkość ryzyka, którą organizacja może zaakceptować bez żadnych dodatkowych działań zaradczych bądź zmian w funkcjonowaniu[413].

220. **Ryzyko kryzysowe** – jest to ryzyko o takim rozmiarze, któremu system (organizacja) nie może sprostać w dowolnym czasie przy wykorzystaniu normalnych środków i procedur[414].

221. **Ryzyko powodziowe** – rozumie się przez to kombinację prawdopodobieństwa wystąpienia powodzi i potencjalnych negatywnych skutków powodzi dla życia i zdrowia ludzi, środowiska, dziedzictwa kulturowego oraz działalności gospodarczej[415].

222. **Ryzyko reliktowe (rezydualne, szczątkowe) [ang. residual risk]** – pozostające po zastosowaniu działań określonych w postępowaniu z ryzykiem[416].

223. **Ryzyko strategiczne** – to niepewność związana ze zdarzeniem lub działaniem, która wpłynie na zdolność organizacji do realizacji strategicznych celów jej działalności[417].

S

224. **Scenariusz ryzyka [ang. risk scenario]** – zdefiniowana sekwencja zdarzeń połączona z częstotliwością i konsekwencjami[418].

225. **Segregacja pierwotna** – należy przez to rozumieć segregację poszkodowanych realizowaną niezwłocznie po przybyciu na miejsce zdarzenia podmiotu ratowniczego[419].

226. **Segregacja poszkodowanych** – należy przez to rozumieć proces wyznaczania priorytetów leczniczo-transportowych realizowany w zdarzeniach mnogich i masowych[420].

227. **Segregacja wtórna** – należy przez to rozumieć segregację poszkodowanych realizowaną po wdrożeniu medycznych czynności ratunkowych wobec osób poszkodowanych o najwyższym priorytecie[421].

---

[413] § 1 załącznika do zarządzenia Nr 80 wojewody mazowieckiego z dnia 9 lutego 2011 r. w sprawie ustalenia Polityki zarządzania ryzykiem w Mazowieckim Urzędzie Wojewódzkim w Warszawie.
[414] W. K. Knight, *Praktyczne aspekty zarządzania ryzykiem,* materiał z seminarium Stowarzyszenia Zarządzania Ryzykiem POLRISK z 8.06.2010 w Warszawie, s. 13.
[415] Art. 9 ustawy z dnia 18 lipca 2001 r. Prawo wodne (Dz. U. z 2001 r. Nr 115, poz. 1229, z późn. zm.).
[416] ISO Guide 73:2009 Risk management – Vocabulary.
[417] § 1 zarządzenia Nr 3666/2012 Prezydenta Miasta Stołecznego Warszawy z dn. 18 grudnia 2012 r. w sprawie systemu zarządzania ryzykiem w m.st. Warszawie.
[418] CAN/CSA-Q850-97 (2009) Risk Management: Guideline for Decision-makers.
[419] § 2 rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 18 lutego 2011 r. w sprawie szczegółowych zasad organizacji krajowego systemu ratowniczo-gaśniczego (Dz. U. z 2011 r. Nr 46, poz. 239).
[420] Ibidem.
[421] § 2 rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 18 lutego 2011 r. w sprawie szczegółowych zasad organizacji krajowego systemu ratowniczo-gaśniczego (Dz. U. z 2011 r. Nr 46, poz. 239).

Publikacja finansowana przez NCBiR w ramach projektu „Zintegrowany system budowy planów zarządzania kryzysowego w oparciu o nowoczesne technologie informatyczne" Nr O ROB 0016 03 002

228. Siatka bezpieczeństwa – zestawienie potencjalnych zagrożeń ze wskazaniem podmiotu wiodącego przy ich usuwaniu oraz podmiotów współpracujących[422].

229. Skuteczność systemu[423] – to wskaźnik określający zbliżenie się do zamierzonego celu, stanowiącego podstawę oceny systemu. Skuteczność określa stopień osiągnięcia celu działania.

230. Skutek ryzyka – oddziaływanie zdarzenia, działania na realizację celu[424].

231. Służby – należy przez to rozumieć służby ustawowo powołane do realizacji przedsięwzięć mających na celu ochronę życia, zdrowia oraz bezpieczeństwa obywateli, a także mienia i środowiska, inne niż podmioty ratownicze[425].

232. Specjalistyczne czynności ratownicze – należy przez to rozumieć czynności wykonywane z użyciem sprzętu specjalistycznego przez odpowiednio przeszkolonych ratowników podmiotów KSRG[426].

233. Stan alarmowy – jest to na ogół przekroczenie poziomu wody brzegowej i oznacza zagrożenie powodzią[427].

234. Stan gotowości – czynności, zadania, plany i systemy zaplanowane i wdrożone przed zaistnieniem nagłego zdarzenia, których celem jest zapobieganie wystąpieniu zdarzenia, osłabienie skutków zdarzenia, zareagowanie w czasie i po wystąpieniu zdarzenia i odbudowa po zdarzeniu[428].

235. Stan klęski żywiołowej – może być wprowadzony dla zapobieżenia skutkom katastrof naturalnych lub awarii technicznych noszących znamiona klęski żywiołowej, oraz w celu ich usunięcia. Stan klęski żywiołowej może być wprowadzony na obszarze, na którym wystąpiła klęska żywiołowa, a także na obszarze, na którym wystąpiły lub mogą wystąpić skutki tej klęski. Stan klęski żywiołowej wprowadza się na czas oznaczony, niezbędny dla zapobieżenia skutkom klęski żywiołowej lub ich usunięcia, nie dłuższy niż 30 dni[429].

---

[422] Art. 3 ustawy z dnia 26 kwietnia 2007 r. o zarządzaniu kryzysowym (Dz. U. z 2007 r. Nr 89, poz. 590, z późn. zm.).

[423] J. Gołębiewski, *Vademecum zarządzania kryzysowego,* część III, Warszawa 2009, s. 80.

[424] § 1 załącznika do zarządzenia Nr 80 wojewody mazowieckiego z dnia 9 lutego 2011 r. w sprawie ustalenia Polityki zarządzania ryzykiem w Mazowieckim Urzędzie Wojewódzkim w Warszawie.

[425] § 3 zarządzenia Nr 931/2011 Prezydenta Miasta Stołecznego Warszawy z dn. 2 czerwca 2011 r. w sprawie nadania Wewnętrznego regulaminu organizacyjnego Biura Bezpieczeństwa i Zarządzania Kryzysowego Urzędu Miasta Stołecznego Warszawy z późniejszymi zmianami.

[426] § 2 rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 18 lutego 2011 r. w sprawie szczegółowych zasad organizacji krajowego systemu ratowniczo-gaśniczego (Dz. U. z 2011 r. Nr 46, poz. 239).

[427] Riegert D., Ślosorz Z., Radwan K., Rakowska J., Porycka B., Abgarowicz I., Suchorab P., *op. cit.*, s. 14, za: Bednarczyk S., Jarzębińska T., Mackiewicz S., Wołoszyn E., Vademecum Ochrony Przeciwpowodziowej, Gdańsk 2006 r., str. 11-39.

[428] NFPA 1600 Standard on Disaster/Emergency Management and Business Continuity Programs 2007 Edition.

[429] Art. 2 i 4 ustawy z dnia 18 kwietnia 2002 r. o stanie klęski żywiołowej (Dz. U. z 2002 r. Nr 62, poz. 558, z późn. zm.).

Publikacja finansowana przez NCBiR w ramach projektu „Zintegrowany system budowy planów zarządzania kryzysowego w oparciu o nowoczesne technologie informatyczne" Nr O ROB 0016 03 002

236. **Stan ostrzegawczy** – jest to stan, który zwraca uwagę na zagrożenie powodziowe i zmusza do częstszego odczytywana stanów na posterunku wodowskazowym. Najczęściej jako stan ostrzegawczy przyjmuje się stan o 10 cm niższy od poziomu wody brzegowej[430].

237. **Stan zagrożenia** – jest to stan psychiczny lub świadomościowy wywołany postrzeganiem określonych zjawisk lub sytuacji, które subiektywnie przyjmuje się jako niekorzystne lub niebezpieczne, wywołujące „grozę" czyli trwogę, lęk, przerażenie, strach lub obawy[431].

238. **Standard** – dokument opracowany przez organizację, stanowiący kompendium wiedzy na dany temat[432].

239. **Standardy bezpieczeństwa** – to przyjęte, sprawdzone i akceptowane wzorce rozwiązywania problemów bezpieczeństwa[433].

240. **Starosta** – jest kierownikiem starostwa powiatowego oraz zwierzchnikiem służbowym pracowników starostwa i kierowników jednostek organizacyjnych powiatu oraz zwierzchnikiem powiatowych służb, inspekcji i straży[434].

241. **Starosta** – organ właściwy w sprawach zarządzania kryzysowego na obszarze powiatu[435].

242. **Strata [ang. loss]** – utrata zdrowia, zniszczenie mienia, środowiska lub innych wartościowych dóbr[436].

243. **Strategia** – to teoria i praktyka działania, ukierunkowana na osiągnięcie zalodzonych celów w danej dziedzinie, ujmowanych w skali ogólnej i mających charakter długofalowy[437].

244. **Strategia bezpieczeństwa** (narodowego Rzeczypospolitej Polskiej) – stanowi podstawę do opracowania wykonawczych dyrektyw strategicznych, a w szczególności Polityczno-Strategicznej Dyrektywy Obronnej RP, strategii poszczególnych dziedzin bezpieczeństwa narodowego, strategicznych planów reagowania obronnego i zarządzania kryzysowego oraz wieloletnich programów transformacji systemu

[430] Riegert D., Ślosorz Z., Radwan K., Rakowska J., Porycka B., Abgarowicz I., Suchorab P., *op. cit.*, s. 13, za: Bednarczyk S., Jarzębińska T., Mackiewicz S., Wołoszyn E., Vademecum Ochrony Przeciwpowodziowej, Gdańsk 2006 r., str. 11-39.
[431] J. Gołębiewski, *Zarządzanie kryzysowe w świetle wymogów bezpieczeństwa*, SA PSP, Kraków 2011, s. 348.
[432] Opracowanie CNBOP-PIB.
[433] J. Gołębiewski, *Zarządzanie kryzysowe jako metoda kształtowania standardów bezpieczeństwa,* w: Wiedza Obronna 1/2006, s. 50-73.
[434] Art. 35 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym (Dz. U. z 1998 r. Nr 91, poz. 578, z późn. zm.).
[435] Art. 17 ustawy z dnia 26 kwietnia 2007 r. o zarządzaniu kryzysowym (Dz. U. z 2007 r. Nr 89, poz. 590, z późn. zm.).
[436] CAN/CSA-Q850-97 (2009) Risk Management: Guideline for Decision-makers.
[437] *Słownik terminów z zakresu bezpieczeństwa narodowego,* Myśl Wojskowa 6/2002, Bellona 2002.

Publikacja finansowana przez NCBiR w ramach projektu „Zintegrowany system budowy planów zarządzania kryzysowego w oparciu o nowoczesne technologie informatyczne" Nr O ROB 0016 03 002

bezpieczeństwa państwa, w tym programów pozamilitarnych przygotowań obronnych i programów rozwoju sił zbrojnych[438].

245. Strategia kontroli ryzyka – plan, który może zawierać proces wdrażania wielu środków, technik kontroli ryzyka[439].

246. Struktura – to wewnętrzny układ części jakiejś całości, zorganizowany układ jakichś elementów tworzących większą całość[440]. Wzajemne powiązania elementów stanowiących całość, konstrukcja, układ[441]. Budowa, współzależność składników, organizacja wewnętrzna[442].

247. Struktura ramowa zarządzania ryzykiem [ang. risk management framework] – zestaw elementów zapewniających podstawy i ustalenia organizacyjne w zakresie projektowania, wdrażania, monitorowania, dokonywania przeglądów i ciągłego doskonalenia zarządzania ryzykiem w całej organizacji[443].

248. System bezpieczeństwa – to zespół norm i gwarancji prawnych oraz sposób zorganizowania organów władzy publicznej i innych podmiotów prawnych, stwarzające formalne i praktyczne warunki ochrony obywateli przed zjawiskami groźnymi dla życia i zdrowia lub powodującymi duże straty materialne oraz minimalizowania ich skutków i kształtowania otoczenia sprzyjającego harmonijnemu i zrównoważonemu rozwojowi społeczeństwa[444].

249. Systemy bezpieczeństwa – zbiory unormowań prawnych, organizacyjnych, strukturalnych, społecznych, mające na celu obniżenie szansy (prawdopodobieństwa) występowania, jak również skutków zdarzeń niekorzystnych[445].

250. System dowodzenia i kontroli [ang. command and control system] – system wspomagający efektywne zarządzanie kryzysowe w procesie przygotowania, reagowania, ciągłości działania i/lub odbudowy[446].

251. System obronny – to złożona, względnie wyodrębniona z otoczenia struktura rozważana z punktu widzenia obronności jako całość, tworzona przez zbiór elementów i powiązań między nimi[447]. System obronny składa się z:

[438] *Strategia bezpieczeństwa narodowego Rzeczypospolitej Polskiej*, Warszawa 2007.
[439] CAN/CSA-Q850-97 (2009) Risk Management: Guideline for Decision-makers.
[440] *Mały słownik wyrazów obcych i trudnych,* Wilga 2007.
[441] B. Dunaj (red.), *Mały słownik języka polskiego,* Wilga 2007.
[442] W. Kopaliński, *Słownik wyrazów obcych i zwrotów obcojęzycznych*, Warszawa 1988.
[443] ISO Guide 73:2009 Risk management – Vocabulary.
[444] *System bezpieczeństwa powszechnego państwa – rozwiązania prawne –tom II,* op. cit.
[445] Smolarkiewicz M., Gra decyzyjna „WODA" – symulacja powodzi na potrzeby szkoleniowe centrum zarządzania kryzysowego, BiTP Vol. 24 Issue 4, 2011, pp. 45-51.
[446] ISO/CD 22325 Societal security – Emergency management – Guidelines for emergency management security assessment.
[447] J. Gołębiewski*, Gotowość kryzysowa państwa,* Wiedza Obronna 2/2004, s. 64.

Publikacja finansowana przez NCBiR w ramach projektu „Zintegrowany system budowy planów zarządzania kryzysowego w oparciu o nowoczesne technologie informatyczne" Nr O ROB 0016 03 002

1. Podsystemu militarnego przygotowywanego pod kątem prowadzenia działań zbrojnych i sprostania wymogom dowolnej agresji oraz utrzymania porządku światowego w ramach misji pokojowych;
2. Podsystemu cywilnego przygotowywanego pod kątem sprostania wszystkim skutkom katastrof naturalnych i powodowanych działalnością człowieka, w tym skutkom działań zbrojnych.

252. System ostrzegania ludności [ang. public warning system] – zbiór procesów i technologii mających na celu dostarczenie powiadomień i alarmów do ludności zagrożonej nagłą sytuacją[448].

253. System Wspomagania Dowodzenia Państwowego Ratownictwa Medycznego – system teleinformatyczny umożliwiający przyjęcie z centrum powiadamiania ratunkowego zgłoszeń alarmowych, dysponowanie zespołów ratownictwa medycznego, rejestrowanie zdarzeń medycznych, prezentację miejsca geograficznego zdarzenia alarmowego oraz pozycjonowanie zespołów ratownictwa medycznego[449].

254. System zarządzania jakością – system zarządzania do kierowania organizacją i jej nadzorowania w odniesieniu do jakości[450].

255. System zarządzania jakością – to zestaw wzajemnie powiązanych lub wzajemnie oddziaływających elementów służących ustanawianiu polityki i celów oraz osiągnięć tych celów, wykorzystany do kierowania organizacją i jej nadzorowania w odniesieniu do jakości[451].

256. System zarządzania ryzykiem – to ogół określonych i stosowanych zasad, procedur, procesów i czynności niezbędnych do uzyskania optymalnego poziomu ryzyka z uwzględnieniem kryterium oszczędności, efektywności i skuteczności[452].

257. Sytuacja kryzysowa – sytuacja wpływająca negatywnie na poziom bezpieczeństwa ludzi, mienia w znacznych rozmiarach lub środowiska, wywołująca znaczne ograniczenia w działaniu właściwych organów administracji publicznej ze względu na nieadekwatność posiadanych sił i środków[453].

[448] ISO/DIS 22322 Societal security – Emergency Management – Public warning, projekt normy międzynarodowej z dnia 09.01.2013.
[449] Art. 3 ustawy z dnia 8 września 2006 r. o Państwowym Ratownictwie Medycznym (Dz. U. z 2006 r. Nr 191, poz. 1410, z późn. zm.).
[450] PN-EN ISO 9000:2006 Systemy zarządzania jakością. Podstawy i terminologia.
[451] S. Wawak, *Zarządzanie jakością,* Helion, Gliwice 2002, s. 12.
[452] § 1 zarządzenia Nr 3666/2012 Prezydenta Miasta Stołecznego Warszawy z dn. 18 grudnia 2012 r. w sprawie systemu zarządzania ryzykiem w m.st. Warszawie.
[453] Art. 3 ustawy z dnia 26 kwietnia 2007 r. o zarządzaniu kryzysowym (Dz. U. z 2007 r. Nr 89, poz. 590, z późn. zm.).

Publikacja finansowana przez NCBiR w ramach projektu „Zintegrowany system budowy planów zarządzania kryzysowego w oparciu o nowoczesne technologie informatyczne" Nr O ROB 0016 03 002

258. **Sytuacja kryzysowa** – zjawisko zerwania, trwające w czasie, rozpoczynające się od stanu równowagi poprzez niestabilność do stabilności w nowej sytuacji, która zazwyczaj jest jakościowo inna[454].

259. **Sytuacja nadzwyczajna [ang. emergency]** – nagłe, gwałtowne, zazwyczaj niespodziewane zdarzenie (incydent) lub okoliczności które z wysokim prawdopodobieństwem lub na pewno spowodują poważny uszczerbek na zdrowiu lub straty w mieniu i wymagają natychmiastowych działań zapobiegawczych lub naprawczych ze strony odpowiednich służb[455].

260. **Szacowanie ryzyka** – jest uświadamianiem przybliżonej wartości, wielkości potencjalnego ryzyka[456].

261. **Szacowanie strat** – jest przedsięwzięciem priorytetowym odbudowy doraźnej. Szacunki i inne informacje pozwalają określić tempo, rodzaj i wielkość pomocy oraz wysiłek fazy odbudowy i zakres prac minimalizujących straty w przyszłości. Szacunki te są podstawą wystąpienia o pomoc do szczebli wyższych[457].

262. **Szansa** – jest to prawdopodobieństwo, możliwość, sposobność, okazja, osiągnięcia czegoś przy wykorzystaniu sił sprawczych i zdolności będących w dyspozycji. To okoliczności sprzyjające realizacji interesów oraz osiąganiu celów. Generowane są głównie przez neutralne podmioty otoczenia bezpieczeństwa. Mają zazwyczaj charakter szybko przemijający[458].

263. **Szpitalny oddział ratunkowy** – komórka organizacyjną szpitala w rozumieniu przepisów o działalności leczniczej, stanowiąca jednostkę systemu udzielającą świadczeń opieki zdrowotnej osobom w stanie nagłego zagrożenia zdrowotnego, spełniającą wymagania określone w ustawie[459].

Ś

264. **Środowisko bezpieczeństwa** – to wszelkie, zewnętrzne i wewnętrzne, militarne i niemilitarne (polityczne, ekonomiczne, społeczne, kulturowe, informacyjne itp.)

[454] Wróblewski D., *Komunikacja kryzysowa – wybrane aspekty komunikacji z mass mediami*, BiTP Vol. 3 Issue 1, 2007, pp. 115-134.
[455] PN-EN 15975-1:2011 Bezpieczeństwo zaopatrzenia w wodę pitną – Przewodniki zarządzania kryzysowego i ryzyka – Część 1: Zarządzanie kryzysowe.
[456] J. Gołębiewski, *Zarządzanie kryzysowe…,* op. cit. s. 122.
[457] J. Gołębiewski, *Vademecum zarządzania kryzysowego,* część I, Warszawa 2008, s. 103 i część III, s. 13.
[458] S. Koziej, *Strategiczne środowisko bezpieczeństwa*, w skrypt internetowy:
http://www.google.pl/#hl=pl&gs_rn=14&gs_ri=psy-ab&pq=http%3A%2F%2Fmfiles.pl%2Fpl%2Findex.php%2Fotoczenie_bli%25c5%25bcsze&cp=38&gs_id=l&xhr=t&q=Strategiczne+%C5%9Brodowisko+bezpiecze%C5%84stwa&es_nrs=true&pf=p&rlz=1C2GGGE_plPL443&sclient=psy-ab&oq=Strategiczne+%C5%9Brodowisko+bezpiecze%C5%84stwa&gs_l=&pbx=1&bav=on.2,or.r_qf.&bvm=bv.46751780,d.Yms&fp=d54ac19b26655092&biw=1280&bih=905 [dostęp 24.04.2013]
[459] Art. 3 ustawy z dnia 8 września 2006 r. o Państwowym Ratownictwie Medycznym (Dz. U. z 2006 r. Nr 191, poz. 1410, z późn. zm.).

Publikacja finansowana przez NCBiR w ramach projektu „Zintegrowany system budowy planów zarządzania kryzysowego w oparciu o nowoczesne technologie informatyczne" Nr O ROB 0016 03 002

warunki bezpieczeństwa, warunki realizacji interesów danego podmiotu w dziedzinie bezpieczeństwa i osiągania ustalonych przezeń celów w tym zakresie. Charakteryzowane może być najpełniej przy pomocy czterech podstawowych kategorii, jakimi są: szanse, wyzwania, ryzyka i zagrożenia[460].

265. Świadczenie – to wypełnianie jakiegoś zobowiązania[461]. Jedna z form realizacji obowiązku[462].

T

266. Terroryzm międzynarodowy – jest zjawiskiem będącym narzędziem realizacji celów o charakterze politycznym stanowi zagrożenie dla każdego ze współczesnych państw, ponieważ każde państwo, niezależnie od reżimu panujących w nim rządów, ma swój wymiar polityczny[463].

267. Totalizm – oznacza taką organizację społeczeństwa, w której każda jednostka, wspólnota, grupa społeczna, społeczność lokalna, instytucja, traktowana jest podmiotowo, ma określone powinności w zakresie realizacji przedsięwzięć na rzecz dobra wspólnego, a bezpieczeństwo jest takim dobrem[464].

U

268. Unikanie ryzyka [ang. risk avoidance] – świadoma decyzja organizacji o uniknięciu narażenia na dane ryzyko[465].

269. Ustalanie kontekstu [ang. establishing the context] – definiowanie zewnętrznych i wewnętrznych parametrów, które powinny być uwzględnione podczas zarządzania ryzykiem, jak również podczas określania zakresu i kryteriów ryzyka dla polityki zarządzania ryzykiem[466].

W

270. Wał przeciwpowodziowy – sztuczne usypisko w kształcie pryzmy najczęściej o trapezowym przekroju poprzecznym. Wznoszone wzdłuż rzeki w pewnym oddaleniu od jej koryta, które otaczając tereny zalewowe wzdłuż rzeki (międzywale) tworzy większe koryto (a w praktyce czasami także pewien rezerwuar) dla przewidywanych wód powodziowych, przeciwdziałając jednocześnie rozlaniu się tych wód na chronione w ten sposób tereny sąsiednie. Zazwyczaj ma znaczną długość,

[460] S. Koziej, *Strategiczne środowisko bezpieczeństwa międzynarodowego i narodowego w okresie po zimnowojennym (*skrypt internetowy), Warszawa Ursynów 2010.
[461] *Słownik Języka Polskiego,* PWN, Warszawa 2001.
[462] *Słownik terminów z zakresu bezpieczeństwa narodowego*, Myśl Wojskowa 6/2002, Bellona 2002.
[463] *Terroryzm międzynarodowy jako zjawisko wpływające na bezpieczeństwo międzynarodowe i ład globalny*: http://ksiegarnia.difin.pl/imgs_upload/zwalczanie-fragment.pdf?PHPSESSID=7b9b98d666e8a8a8f6a2bbb2a4d98986
[464] J. Gołębiewski, *Zarządzanie kryzysowe w świetle wymogów bezpieczeństwa*, SA PSP, Kraków 2011, s. 348-349.
[465] ISO Guide 73:2009 Risk management – Vocabulary.
[466] Ibidem.

Publikacja finansowana przez NCBiR w ramach projektu „Zintegrowany system budowy planów zarządzania kryzysowego w oparciu o nowoczesne technologie informatyczne" Nr O ROB 0016 03 002

odpowiednio do ukształtowania doliny i chronionych przed zalaniem terenów zagospodarowanych[467].

271. **Weryfikacja planów**[468] – polega na praktycznym dopracowaniu planu w szczegółach. Plan zaakceptowany jest poddawany weryfikacji, przetestowany i sprawdzony pod względem wiarygodności i realizmu. Pominięcie weryfikacji ustaleń nie gwarantuje sprostania wyzwaniu jakiejkolwiek katastrofy. Zalecaną drogą sprawdzenia realności planu i jego założeń w zakresie realizacji programów kryzysowych jest symulacja sytuacji zbliżonych do tych, które mogą wystąpić i przećwiczenie całego personelu jak i procedur. Umownie możemy określić to działanie jako symulacyjny trening działań kryzysowych w trzech etapach.

Etap pierwszy to różne formy szkoleń, połączone z rozwiązywaniem prostych, z czasem nawet kompleksowych sytuacji. Na tym etapie priorytetem nie jest czas rozwiązywania problemów i w niewielkim stopniu symuluje się sytuacje realne.

Etap drugi polega już na rozwiązywaniu problemów z zakresu obowiązków funkcyjnych z zastosowaniem procedur i zasad zarządzania kryzysowego, w tym eliminowania i ograniczania czynników ryzyka. Włącza się elementy koordynacji aktywności kryzysowej. Rozwiązywanie nakreślonych wprowadzeń powinno się uzupełniać seminariami, warsztatami i innymi formami szkolenia specjalistycznego (w pomieszczeniach).

Etap trzeci to ćwiczenie kompleksowe całego systemu w warunkach symulacji realnych zagrożeń (w terenie) z realnym wykorzystaniem służb w zakresie prowadzenia akcji. Powinno się przećwiczyć praktycznie tak personel jak i sprzęt, chociaż nie należy stwarzać sytuacji balansującej na krawędzi ryzyka.

272. **Wezbranie** – to każdorazowe gwałtowne podniesienie stanu wody lub przepływu wywołane wzmożonym zasilaniem lub zatamowaniem odpływu. Taki stan utrzymuje się tylko przez pewien czas, dlatego też wezbranie traktuje się jako okres hydrologiczny – zjawisko hydrologiczne (zjawisko przyrodnicze), w którym stany wody utrzymują się na poziomie wyższym niż przed jego początkiem[469].

273. **Właściciel celu** – to podmiot odpowiedzialny za realizację danego celu[470].

274. **Właściciel ryzyka** – osoba odpowiedzialna za zarządzanie ryzykiem, mająca kompetencje do podjęcia działań zaradczych w stosunku do obszaru, którym zarządza[471].

---

[467] Riegert D., Ślosorz Z., Radwan K., Rakowska J., Porycka B., Abgarowicz I., Suchorab P., *op. cit.*, s. 45, w: http://trb.org.pl/Wal_przeciwpowodziowy.php

[468] J. Gołębiewski, *Vademecum zarządzania kryzysowego*, część II, Warszawa 2009, s. 26 i 27.

[469] Riegert D., Ślosorz Z., Radwan K., Rakowska J., Porycka B., Abgarowicz I., Suchorab P., *op cit.*, s. 8, za: Bartnik A., Jokiel P., Geografia wezbrań i powodzi rzecznych, Łódź 2012, s. 37-99.

[470] § 1 zarządzenia Nr 3666/2012 Prezydenta Miasta Stołecznego Warszawy z dn. 18 grudnia 2012 r. w sprawie systemu zarządzania ryzykiem w m. st. Warszawie.

Publikacja finansowana przez NCBiR w ramach projektu „Zintegrowany system budowy planów zarządzania kryzysowego w oparciu o nowoczesne technologie informatyczne" Nr O ROB 0016 03 002

275. **Właściciel ryzyka** – to podmiot odpowiedzialny za zarządzanie danym ryzykiem[472].

276. **Właściciel ryzyka [ang. risk owner]** – osoba lub jednostka rozliczana z zarządzania ryzykiem i uprawniona do tego zarządzania[473].

277. **Wojewoda** – jest: 1) przedstawicielem Rady Ministrów w województwie; 2) zwierzchnikiem rządowej administracji zespolonej w województwie; 3) organem rządowej administracji zespolonej w województwie; 4) organem nadzoru nad działalnością jednostek samorządu terytorialnego i ich związków pod względem legalności z zastrzeżeniem zwierzchnika rządowej administracji zespolonej w województwie; 5) organem administracji rządowej w województwie, do którego właściwości należą wszystkie sprawy z zakresu administracji rządowej w województwie niezastrzeżone w odrębnych ustawach do właściwości innych organów tej administracji; 6) reprezentantem Skarbu Państwa, w zakresie i na zasadach określonych w odrębnych ustawach[474].

278. **Wojewoda** – organ właściwy w sprawach zarządzania kryzysowego na obszarze województwa[475].

279. **Wójt (burmistrz, prezydent miasta)** – organ wykonawczy w gminie[476].

280. **Wójt (burmistrz, prezydent miasta)** – organ właściwy w sprawach zarządzania kryzysowego na obszarze gminy[477].

281. **Wpływ [ang. impact]** – oszacowana konsekwencja określonego zdarzenia[478].

282. **Wrażliwość ekspozycji** – słaba odporność na czynniki oddziaływania zewnętrznego lub wewnętrznego będące wynikiem incydentu lub katastrofy. To podatność na skutki zdarzenia niekorzystnego[479].

283. **Wsparcie** – to działania podsystemów, mikrosystemów, ogniw systemu lub jego elementów, które pomagają, zabezpieczają, uzupełniają lub wspierają działania innych podsystemów, mikrosystemów, ogniw lub elementów systemu[480].

---

[471] § 1 załącznika do zarządzenia Nr 80 wojewody mazowieckiego z dnia 9 lutego 2011 r. w sprawie ustalenia Polityki zarządzania ryzykiem w Mazowieckim Urzędzie Wojewódzkim w Warszawie.
[472] § 1 zarządzenia Nr 3666/2012 Prezydenta Miasta Stołecznego Warszawy z dn. 18 grudnia 2012 r. w sprawie systemu zarządzania ryzykiem w m.st. Warszawie.
[473] ISO Guide 73:2009 Risk management – Vocabulary.
[474] Art. 3 ustawy z dnia 23 stycznia 2009 r. o wojewodzie i administracji rządowej w województwie (Dz. U. z 2009 r. Nr 31, poz. 206, z późn. zm.).
[475] Art. 14 ustawy z dnia 26 kwietnia 2007 r. o zarządzaniu kryzysowym (Dz. U. z 2007 r. Nr 89, poz. 590, z późn. zm.).
[476] Art. 26 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 1990 r. Nr 16, poz. 95, z późn. zm.).
[477] Art. 19 ustawy z dnia 26 kwietnia 2007 r. o zarządzaniu kryzysowym (Dz. U. z 2007 r. Nr 89, poz. 590, z późn. zm.).
[478] ISO/PAS 22399:2007 Societal security – Guideline for incident preparedness and operational continuity management.
[479] J. Gołębiewski, *Vademecum zarządzania kryzysowego,* część III, Warszawa 2009, s. 84.
[480] J. Gołębiewski, *Vademecum zarządzania kryzysowego,* część II, Warszawa 2009, s. 83.

Publikacja finansowana przez NCBiR w ramach projektu „Zintegrowany system budowy planów zarządzania kryzysowego w oparciu o nowoczesne technologie informatyczne" Nr O ROB 0016 03 002

284. Wspólna polityka zagraniczna i bezpieczeństwa (ang. Common Foreign and Security Policy) – obszar działalności UE, który obejmuje wszystkie kwestie dotyczące polityki zagranicznej i bezpieczeństwa UE, w tym stopniowe określanie wspólnej polityki obronnej, która może prowadzić do wspólnej obrony[481].

285. Wspólnotowy Mechanizm Ochrony Ludności – mechanizm UE mający na celu wspieranie i ułatwianie mobilizacji i koordynacji pomocy w zakresie ochrony ludności na wypadek sytuacji nadzwyczajnych, mających miejsce w Unii lub poza jej terytorium[482].

286. Współpraca [ang. cooperation] – proces wspólnej pracy lub działania dla wspólnych interesów i wartości oparty na umowie[483].

287. Wykonanie dostępu – należy przez to rozumieć stworzenie możliwości oceny stanu poszkodowanego i możliwości jego przemieszczenia[484].

288. Wypadek – to nagłe i nieprzewidziane wydarzenie, które powstało w otoczeniu bezpieczeństwa. Wypadek może być następstwem błędu konstrukcyjnego, błędu w działaniu, braku lub nieprzestrzegania norm, nagłej zmiany uwarunkowań w otoczeniu. Wypadek bywa również następstwem brawury i nieliczenia się z granicą stabilizacji (*marginesem bezpieczeństwa*)[485]. Cechą charakterystyczna wypadku na tle innych zdarzeń niekorzystnych jest niski poziom skutków.

289. Wysoki Przedstawiciel UE ds. zagranicznych i polityki bezpieczeństwa – organ UE, który prowadzi wspólną politykę zagraniczną i bezpieczeństwa Unii; przyczynia się do opracowania tej polityki i realizuje ją działając z upoważnienia Rady, dopilnowuje realizacji decyzji przyjętych w tej dziedzinie; przewodniczy Radzie do Spraw Zagranicznych; jest jednym z wiceprzewodniczących Komisji; czuwa nad spójnością działań zewnętrznych Unii. Odpowiada w ramach Komisji za jej obowiązki w dziedzinie stosunków zewnętrznych i koordynację innych aspektów działań zewnętrznych Unii, reprezentuje Unię w zakresie spraw odnoszących się do wspólnej polityki zagranicznej i bezpieczeństwa, prowadzi w imieniu Unii dialog polityczny ze stronami trzecimi oraz wyraża stanowisko Unii w organizacjach międzynarodowych i na konferencjach międzynarodowych, kieruje Europejską Służbą Działań

[481] Opracowanie na podstawie Art. 24 Traktatu o Unii Europejskiej.
[482] Opracowanie na podstawie Decyzji Rady UE z dnia 8 listopada 2007 r. ustanawiającej wspólnotowy mechanizm ochrony ludności (przekształcenie) (2007/779/WE, Euratom).
[483] ISO/CD 22325 Societal security – Emergency management – Guidelines for emergency management security assessment.
[484] § 2 rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 18 lutego 2011 r. w sprawie szczegółowych zasad organizacji krajowego systemu ratowniczo-gaśniczego (Dz. U. z 2011 r. Nr 46, poz. 239).
[485] *Encyklopedia organizacji i zarządzania*, Warszawa 1982.

Publikacja finansowana przez NCBiR w ramach projektu „Zintegrowany system budowy planów zarządzania kryzysowego w oparciu o nowoczesne technologie informatyczne" Nr O ROB 0016 03 002

Zewnętrznych i delegaturami Unii w państwach trzecich i przy organizacjach międzynarodowych[486].

290. Wyzwanie – to niezbywalna potrzeba wymagająca sformułowania odpowiedzi i podjęcia stosownych działań wobec zjawisk zagrażających lub stanowiących szansę dla funkcjonowania organizacji[487].

291. Wzburzenie społeczne [ang. outrage] – pozatechniczna strona ryzyka związana z odczuciami ludzi, skupiająca się na wszystkim negatywnym wokół danego zdarzenia, pomijając jego skutki. Czy jest dobrowolne czy wymuszone, czy jest znane czy egzotyczne, czy się go obawia czy nie. Względem ludzi: czy są wiarygodni czy nie, czy są skuteczni w działaniu czy też nie[488].

Z

292. Zadania z zakresu planowania cywilnego[489] – to:

- przygotowanie planów zarządzania kryzysowego;
- przygotowanie struktur uruchamianych w sytuacjach kryzysowych;
- przygotowanie i utrzymanie zasobów niezbędnych do wykonania zadań ujętych w planie zarządzania kryzysowego;
- utrzymywanie baz danych niezbędnych w procesie zarządzania kryzysowego;
- przygotowanie rozwiązań na wypadek zniszczenia lub zakłócenia funkcjonowania infrastruktury krytycznej;
- zapewnienie spójności między planami zarządzania kryzysowego a innymi planami sporządzonymi w tym zakresie przez właściwe organy administracji publicznej, których obowiązek wynika z odrębnych przepisów (np. plan ochrony przeciwpożarowej).

Realizacja powyższych zadań z zakresu planowania cywilnego powinna uwzględniać:

- zapewnienie funkcjonowania administracji publicznej w sytuacji kryzysowej;
- zapewnienie funkcjonowania i możliwości odtworzenia infrastruktury krytycznej;
- zapewnienie ciągłego monitorowania zagrożeń;
- racjonalne gospodarowanie siłami i środkami w sytuacjach kryzysowych;
- pomoc udzielaną ludności w zapewnieniu jej warunków przetrwania w sytuacjach kryzysowych.

293. Zagrożenie – źródło potencjalnej szkody[490].

---

[486] Opracowanie na podstawie Art. 18 i 27 Traktatu o Unii Europejskiej.

[487] T. Z. Leszczyński, *Kryzys jako sytuacja decyzyjna w organizacji,* w: *Zarządzanie kryzysowe w Polsce,* Akademia Humanistyczna Pułtusk 2007, s. 341.

[488] Opracowanie CNBOP-PIB na podstawie P. M. Sandman, *Risk = Hazard + Outrage: Coping with Controversy about Utility Risks* w: *Engineering News-Record*, October 4, 1999, pp. A19–A23.

[489] Art. 4 ustawy z dnia 26 kwietnia 2007 r. o zarządzaniu kryzysowym (Dz. U. z 2007 r. Nr 89, poz. 590, z późn. zm.).

Publikacja finansowana przez NCBiR w ramach projektu „Zintegrowany system budowy planów zarządzania kryzysowego w oparciu o nowoczesne technologie informatyczne" Nr O ROB 0016 03 002

294. **Zagrożenie [ang. hazard]** – źródło potencjalnej szkody lub sytuacja posiadająca potencjał do spowodowania szkody np. utraty zdrowia, zniszczenia mienia, środowiska i innych wartościowych rzeczy lub kombinacja powyższych[491].

295. **Zagrożenie** – oznacza czynnik biologiczny, chemiczny lub fizyczny w żywności lub paszy, bądź stan żywności lub paszy, mogący powodować negatywne skutki dla zdrowia[492].

296. **Zagrożenie** – sytuacja, w której naruszone mogą być istotne dla danego podmiotu wartości[493].

297. **Zagrożenie** – to możliwość wystąpienia jednego z negatywnie wartościowanych zjawisk[494].

298. **Zagrożenie** – to możliwość wystąpienia jednego z negatywnych zjawisk lub sytuacja wymagająca rozwiązania gdy może ona stworzyć poważne trudności. Zagrożenie to skutek nie podjętych działań adekwatnych do wyzwania w określonym czasie[495]. **Zagrożenie** w rozumieniu aktywności kryzysowej oznacza sytuację, w której istnieje zwiększone prawdopodobieństwo utraty życia, zdrowia, wolności lub mienia, wywołuje strach i przerażenie, odrętwienie lub odruch przeciwdziałania, generalnie niebezpieczeństwo, ryzyko powstania pewnych problemów w przyszłości[496]. *Z*agrożenie można rozważać w kategoriach ryzyka wystąpienia trudnej sytuacji w przyszłości lub nagłego i poważnego wydarzenia wymagającego natychmiastowego działania[497], a także każdą sytuację, gdy występuje konieczność udzielenia pomocy.

299. **Zagrożenie asymetryczne** – to groźba strony konfliktu (niekoniecznie zbrojnego), dysponującej zdecydowanie mniejszym potencjałem od drugiej strony, zastosowania metod i środków oraz technik prowadzenia rywalizacji nieprzystającej do tych – stosowanych przez rywala, uznawanych za dopuszczalne i stosowanych zwyczajowo[498].

---

[490] ISO Guide 73:2009 Risk management – Vocabulary.

[491] CAN/CSA-Q850-97 (2009) Risk Management: Guideline for Decision-makers.

[492] Art. 3 Rozporządzenia (WE) NR 178/2002 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 28 stycznia 2002 r. ustanawiające ogólne zasady i wymagania prawa żywnościowego, powołujące Europejski Urząd ds. Bezpieczeństwa Żywności oraz ustanawiające procedury w zakresie bezpieczeństwa żywności, (Dz. U. L 31 z 1.2.2002).

[493] Ciekanowski Z., *Zagrożenia bezpieczeństwa państwa*, BiTP Vol. 21 Issue 1, 2011, pp. 69-77.

[494] Ciekanowski Z., op. cit., z: R. Zięba, Kategoria bezpieczeństwa w nauce o stosunkach międzynarodowych, w: D. Bobrów, E. Haliżak, R. Zięba, Bezpieczeństwo narodowe i międzynarodowe u schyłku XX wieku, Warszawa 1997, s. 4).

[495] T. Z. Leszczyński, *Kryzys jako sytuacja decyzyjna w organizacji,* op. cit. s. 342.

[496] Longman*, Dictionary of English,* Glasgow 1992.

[497] *Oxford Advanced Dictionary,* Oxford 1990.

[498] M. Madej*, Zagrożenia asymetryczne – istota, specyfika i strategiczna ranga z polskiej perspektywy*, w: *Zarządzanie Kryzysowe w Polsce,* Pułtusk 2007, s. 89.

Publikacja finansowana przez NCBiR w ramach projektu „Zintegrowany system budowy planów zarządzania kryzysowego w oparciu o nowoczesne technologie informatyczne" Nr O ROB 0016 03 002

300. Zagrożenie bezpieczeństwa państwa – splot zdarzeń wewnętrznych lub w stosunkach międzynarodowych, w którym z dużym prawdopodobieństwem może nastąpić ograniczenie lub utrata niezakłóconego bytu państwa oraz jego partnerskiego traktowania w stosunkach międzynarodowych – w wyniku zastosowania przemocy politycznej, psychologicznej, ekonomicznej, militarnej itp[499].

301. Zagrożenie ekologiczne – rodzaj zagrożenia, w wyniku którego może nastąpić niebezpieczeństwo dla istot żywych, na skutek zmiany środowiska naturalnego[500].

302. Zagrożenie polityczne – stan, w którym nasilają się zadania zorganizowanych grup społecznych (politycznych) uniemożliwiające działania organów lub instytucji realizujących cele i interesy narodowe[501].

303. Zagrożenia naturalne – są rezultatem sił przyrody i zjawisk wynikających z ruchów tektonicznych ziemi oraz klimatycznych. Niektóre spośród zagrożeń w Polsce mają charakter sezonowy, inne mogą wystąpić w dowolnej chwili powodując znaczne straty. Jedne zagrożenia okresowo tracą na znaczeniu, inne nabierają znaczenia; jedne mają tendencje słabnące, inne – wzrastające. Zagrożenia mogą powodować katastrofy, z których wiele ma wymiar ponadczasowy i transgraniczny. Świadomi zagrożeń, usiłujemy poznać ich źródła, przyczyny, rozmiary, możliwy czas wystąpienia, prawdopodobne skutki i możliwości przeciwdziałania[502.]

304. Zapobieganie [ang. prevention] – czynności podjęte w celu uniknięcia wystąpienia zdarzenia lub zatrzymanie w trakcie jego wystąpienia[503].

305. Zapobieganie – to przedsięwzięcia realizowane przed katastrofą, ukierunkowane na obniżenie lub wyeliminowanie jej wpływu na społeczeństwo i środowisko, to całokształt działań podejmowanych celem ograniczenia lub wyeliminowania →*ryzyka* wystąpienia *zagrożenia* dla życia ludzi i ich mienia[504]. Zapobieganie ma na celu eliminowanie lub ograniczanie →czynników ryzyka, wystąpienia zagrożeń i ich skutków. W tej fazie realizuje się: prace legislacyjne; inspekcje i kontrole; sporządza się mapy podwyższonego ryzyka; zawiera umowy; wdraża prawo; stosuje zachęty finansowe; planowanie przestrzenne; budowanie tam, grobli, zapór i innych budowli ograniczających ryzyko powodzi; doskonali się sztuki planowania; sporządzania regionalnych stref zagrożeń; doskonali prognozowania pogody; inwentaryzuje i organizuje zapasy oraz dostosowuje struktury.

[499] Ciekanowski Z., *Rodzaje i źródła zagrożeń bezpieczeństwa*, BiTP Vol. 17 Issue 1, 2010, pp. 29-46.
[500] Ciekanowski Z., *Rodzaje i źródła zagrożeń bezpieczeństwa*, BiTP Vol. 17 Issue 1, 2010, pp. 29-46, z: Leszczyński T.*, Związki z terroryzmu z przestępczością zorganizowaną*, Warszawa 2005, s. 89.
[501] Ibidem, z: *Słownik terminów z zakresu bezpieczeństwa narodowego*, AON, Warszawa 2002, s. 153.
[502] A. Ostrokólski, *Wprowadzenie do I Konferencji „zarządzanie kryzysowe*, Szczecin 2003 r.
[503] NFPA 1600 Standard on Disaster/Emergency Management and Business Continuity Programs 2007 Edition.
[504] *Emergency Management: Principles and Practices..,* op. cit., s. 90.

Publikacja finansowana przez NCBiR w ramach projektu „Zintegrowany system budowy planów zarządzania kryzysowego w oparciu o nowoczesne technologie informatyczne" Nr O ROB 0016 03 002

306. **Zapobieganie** – polega na realizacji przedsięwzięć niedopuszczających do wystąpienia zdarzenia niekorzystnego lub ograniczaniu potencjalnych jego skutków[505].

307. **Zarządzanie „tradycyjnie" pojmowane** – to szczególny rodzaj kierowania, które występuje wówczas gdy władza nad ludźmi wynika z własności rzeczy, stanowiących dla nich niezbędne przedmioty i narzędzia pracy lub z upoważnienia otrzymanego od właściciela tych rzeczy[506].

308. **Zarządzanie ciągłością działania [ang. business continuity management]** – zdolność organizacji do planowania i reagowania na incydenty i zakłócenia działalności w taki sposób, aby kontynuować działalność na akceptowalnym zdefiniowanym poziomie[507].

309. **Zarządzanie jakością** – skoordynowane działania dotyczące kierowania organizacją i jej nadzorowania w odniesieniu do jakości[508].

310. **Zarządzanie jakością** – to sposób zarządzania skoncentrowany na jakości, oparty na udziale wszystkich członków organizacji i nakierowany na osiągnięcie długotrwałego sukcesu dzięki zadowoleniu klienta [np. obywatela zadowolonego z poziomu bezpieczeństwa] oraz korzyściom wszystkich członków organizacji i dla społeczeństwa[509].

311. **Zarządzanie kryzysowe** – działalność organów administracji publicznej będąca elementem kierowania bezpieczeństwem narodowym, która polega na zapobieganiu sytuacjom kryzysowym, przygotowaniu do przejmowania nad nimi kontroli w drodze zaplanowanych działań, reagowaniu w przypadku wystąpienia sytuacji kryzysowych, usuwaniu ich skutków oraz odtwarzaniu zasobów i infrastruktury krytycznej[510].

312. **Zarządzanie ryzykiem [ang. risk management]** – skoordynowane działania dotyczące kierowania i nadzorowania organizacją w odniesieniu do ryzyka[511].

313. **Zarządzanie ryzykiem** – system metod i działań zmierzających do obniżenia ryzyka do poziomu akceptowalnego, przy uwzględnieniu kosztów działania oraz zabezpieczenia się w racjonalny sposób przed jego skutkami, obejmuje identyfikowanie ryzyka, ocenę ryzyka i reagowanie na ryzyko[512].

---

[505] J. Gołębiewski, *Vademecum zarządzania kryzysowego,* część II, Warszawa 2009, s. 45.

[506] W. Kitler, *Istota, cele i treści zarządzania kryzysowego,* w: *Zarządzanie kryzysowe w sytuacji klęski żywiołowej,* Zeszyt Problemowy 1/2006, wyd. TWO, Warszawa 2006, s. 32.

[507] PAS 200:2011 Crisis management – Guidance and good practice.

[508] PN-EN ISO 9000:2006 Systemy zarządzania jakością. Podstawy i terminologia.

[509] S. Wawak, *Zarządzanie jakością,* Helion, Gliwice 2002*,* s. 13.

[510] Art. 2 ustawy z dnia 26 kwietnia 2007 r. o zarządzaniu kryzysowym (Dz. U. z 2007 r. Nr 89, poz. 590, z późn. zm.).

[511] ISO Guide 73:2009 Risk management – Vocabulary.

[512] § 1 załącznik do zarządzenia Nr 80 wojewody mazowieckiego z dnia 9 lutego 2011 r. w sprawie ustalenia Polityki zarządzania ryzykiem w Mazowieckim Urzędzie Wojewódzkim w Warszawie.

Publikacja finansowana przez NCBiR w ramach projektu „Zintegrowany system budowy planów zarządzania kryzysowego w oparciu o nowoczesne technologie informatyczne" Nr O ROB 0016 03 002

314. **Zarządzanie ryzykiem** – to działania podejmowane w celu identyfikacji, oceny oraz określenia reakcji na ryzyko[513].

315. **Zarządzanie ryzykiem** – oznacza proces, różniący się od oceny ryzyka, polegający na zbadaniu alternatywy polityki w porozumieniu z zainteresowanymi stronami, wzięciu pod uwagę oceny ryzyka i innych prawnie uzasadnionych czynników, i w razie potrzeby – na wybraniu stosownych sposobów zapobiegania i kontroli[514].

316. **Zarządzanie ryzykiem** – to proces będący w kompetencji dyrekcji, zarządów, menedżerów i innego personelu zajmującego się zestawieniem strategii działań organizacji, desygnowanych do identyfikacji ryzyka, które może wpłynąć ujemnie lub dodatnio na procesy funkcjonowania organizacji oraz, mając na względzie osiągnięcie celu, zabezpieczenia organizacji przed ryzykiem wyższym niż akceptowalne. Zarządzanie ryzykiem to dyscyplina sprostania niepewności[515].

Zarządzanie ryzykiem jest wyodrębnioną kategorią zarządzania. Aktywność ta odnosi się do konkretnych czynności i zdarzeń mających wpływ na osiągnięcie sukcesu przy określonym poziomie ryzyka. Wskazuje się na następujące elementy zarządzania ryzykiem[516]:

1. Identyfikację ryzyka;
2. Przeprowadzenie oceny ilościowej i jakościowej ryzyka;
3. Wybór właściwej metody i sposobu reagowania na określony rodzaj ryzyka;
4. Stałe monitorowanie ryzyka i jego symptomów;
5. Dokumentowanie ryzyka, (jeśli to możliwe, to na różnych nośnikach informacji);
6. Sporządzenie alternatywnych planów działań awaryjnych;
7. Skuteczne reagowanie w sytuacji wystąpienia symptomów ryzyka;
8. Monitorowanie realizacji procesu reagowania;
9. Szybkie i profesjonalne reagowanie na sytuacje i zdarzenia negatywne;
10. Prowadzenie analizy skuteczności reagowania pod kątem doskonalenia systemu.

317. **Zarządzanie współczesne** – to:

[513] § 1 zarządzenia Nr 3666/2012 Prezydenta Miasta Stołecznego Warszawy z dn. 18 grudnia 2012 r. w sprawie systemu zarządzania ryzykiem w m.st. Warszawie.

[514] Art. 3 Rozporządzenia (WE) NR 178/2002 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 28 stycznia 2002 r. ustanawiające ogólne zasady i wymagania prawa żywnościowego, powołujące Europejski Urząd ds. Bezpieczeństwa Żywności oraz ustanawiające procedury w zakresie bezpieczeństwa żywności, (Dz. U. L 31 z 1.2.2002).

[515] W Kevin, Knight, *The New Standard For Risk Management,* materiał z seminarium Stowarzyszenia Zarządzania Ryzykiem POLRISK z 8.06.2010 w Warszawie.

[516] H. Kerzner. *Zarządzanie Projektami*, Helion, Gliwice 2005, s. 245-248.

Publikacja finansowana przez NCBiR w ramach projektu „Zintegrowany system budowy planów zarządzania kryzysowego w oparciu o nowoczesne technologie informatyczne" Nr O ROB 0016 03 002

1. Sposób wykorzystania potencjału w celu uzyskania systematycznej poprawy efektów działalności[517];
2. Istotą zarządzania jest panowanie nad różnorodnością i przekształcanie potencjalnych konfliktów we współpracę[518];
3. Naukowa prognoza kierunków zmian aktualnej rzeczywistości organizacyjnej;
4. Porządkowanie chaosu.

318. Zarządzanie zasobami [ang. resource management] – system służący identyfikacji dostępnych zasobów, które pozwolą na ciągły i niezakłócony dostęp do zasobów wymaganych do zapobiegania wystąpienia zdarzenia, osłabiania skutków zdarzenia, przygotowania do zdarzenia, reagowania na zdarzenie i odbudowy po zdarzeniu[519].

319. Zasoby – w potocznym rozumieniu oznaczają nagromadzenie czegoś, bogactwo, zapasy. Dla celów aktywności kryzysowej przyjmuje się zasoby w rozszerzonym spektrum znaczeniowym i oznacza to: **informację, ludzi, pieniądze, środki materiałowe**, w tym **wyposażenie techniczne i przestrzeń wraz z zabudową**[520].

320. Zbiornik retencyjny – jest to sztuczny zbiornik wodny, który powstał w wyniku zatamowania wód rzecznych przez zaporę wodną. Zazwyczaj powstają one w terenach górskich, gdzie koszt budowy zapory w węższej dolinie jest niższy. Zbiorniki te mogą pełnić wiele funkcji, wśród których pewne nawet się wykluczają (np. funkcja energetyczna i przeciwpowodziowa, funkcja zaopatrzenia w wodę i rekreacyjna). Utworzenie sztucznego zbiornika wodnego powoduje znaczące zmiany lokalnego środowiska naturalnego, często budowie zapór towarzyszą protesty ekologów[521].

321. Zbiorniki przepływowe – powstają w wyniku przegrodzenia rzek jazami, których zadaniem jest utrzymanie w zasadzie stałego poziomu piętrzenia. Typowe zbiorniki przepływowe nie maja zdolności retencyjnych i charakteryzują się w zasadzie stałym poziomem piętrzenia[522].

322. Zbiorniki retencyjne – zbiorniki, których zadaniem jest magazynowanie wody w okresach jej nadmiaru w celu wykorzystania jej w innym okresie. Zbiorniki retencyjne charakteryzują się dużymi różnicami poziomów wody. Wahania stanów

[517] S. *Wawak, Zarządzanie Jakością,* Helion, Gliwice 2002, s. 31.
[518] B. R. Kuc*, Zarządzanie Doskonałe,* Warszawa 1999. s. 40.
[519] NFPA 1600 Standard on Disaster/Emergency Management and Business Continuity Programs 2007 Edition.
[520] J. Gołębiewski, *Zarządzanie kryzysowe w świetle wymogów bezpieczeństwa*, SA PSP, Kraków 2011, s. 351.
[521] Riegert D., Ślosorz Z., Radwan K., Rakowska J., Porycka B., Abgarowicz I., Suchorab P., *op. cit.*, s. 48, w: http://www.stat.gov.pl/gus/definicje_PLK_HTML.htm?id=POJ-6851.htm
[522] Riegert D., Ślosorz Z., Radwan K., Rakowska J., Porycka B., Abgarowicz I., Suchorab P., *op. cit.*, s. 48, w: klimat.imgw.pl/, Zadanie 8. Przeciwdziałanie degradacji polskich zbiorników retencyjnych. Ocena możliwości retencyjnych polskich zbiorników zaporowych

Publikacja finansowana przez NCBiR w ramach projektu „Zintegrowany system budowy planów zarządzania kryzysowego w oparciu o nowoczesne technologie informatyczne" Nr O ROB 0016 03 002

zależą od wielkości dopływu wody ze zlewni oraz od potrzeb gospodarczych użytkowników[523].

323. Zbiorniki suche – zbiorniki przeciwpowodziowe. Budowle piętrzące, tworzące zbiorniki suche mają urządzenia upustowe bez zamknięć. Rzeka swobodnie przepływa przez czaszę zbiornika i urządzenia upustowe, do czasu gdy przepływ staje się większy od zdolności przepustowych stopnia. Większe dopływy są magazynowane w zbiorniku. Po przejściu fali powodziowej następuje stopniowe opróżnienie zbiornika. Pomiędzy przejściami fal powodziowych czasze zbiorników najczęściej są wykorzystywane jako pastwiska[524].

324. Zbiorniki wyrównawcze – specyficzny rodzaj zbiorników, funkcjonują one jako zbiorniki pomocnicze przy dużych zbiornikach retencyjnych. Głównym zadaniem zbiorników wyrównawczych jest magazynowanie tzw. przepływów szczytowych ze zbiorników retencyjnych celem ich wyrównania[525].

325. Zdarzenie [ang. event] – wystąpienie lub zmiana konkretnego zestawu okoliczności, może wystąpić jeden raz bądź wielokrotnie i może mieć wiele przyczyn[526].

326. Zdarzenie masowe – zdarzenie, w którym mamy do czynienia z nieadekwatnością dostępnych sił i środków w stosunku do skali incydentu[527].

327. Zdarzenie masowe – należy przez to rozumieć zdarzenie, w wyniku którego określone w procesie segregacji poszkodowanych zapotrzebowanie na kwalifikowaną pierwszą pomoc i medyczne czynności ratunkowe realizowane w trybie natychmiastowym przekracza możliwości sił i środków podmiotów ratowniczych obecnych na miejscu zdarzenia w danej fazie działań ratowniczych[528].

328. Zdarzenie mnogie – należy przez to rozumieć zdarzenie, którego zagrożenia dotyczą więcej niż jednej osoby poszkodowanej znajdującej się w stanie nagłego zagrożenia zdrowotnego, ale określone w wyniku segregacji poszkodowanych zapotrzebowanie na kwalifikowaną pierwszą pomoc i medyczne czynności ratunkowe realizowane

[523] Ibidem, s. 48, w: klimat.imgw.pl/, Zadanie 8. Przeciwdziałanie degradacji polskich zbiorników retencyjnych. Ocena możliwości retencyjnych polskich zbiorników zaporowych

[524] Ibidem, s. 49, w: klimat.imgw.pl/, Zadanie 8. Przeciwdziałanie degradacji polskich zbiorników retencyjnych. Ocena możliwości retencyjnych polskich zbiorników zaporowych

[525] Ibidem, s. 48, w: klimat.imgw.pl/, Zadanie 8. Przeciwdziałanie degradacji polskich zbiorników retencyjnych. Ocena możliwości retencyjnych polskich zbiorników zaporowych

[526] ISO Guide 73:2009 Risk management – Vocabulary.

[527] Na podstawie: Guła P. Szafran E., *Wybrane aspekty działań ratowniczych i medycznych w aktach terroru*, BiTP Vol. 21 Issue 1, 2011, pp. 169-174.

[528] § 2 rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 18 lutego 2011 r. w sprawie szczegółowych zasad organizacji krajowego systemu ratowniczo-gaśniczego (Dz. U. z 2011 r. Nr 46, poz. 239).

Publikacja finansowana przez NCBiR w ramach projektu „Zintegrowany system budowy planów zarządzania kryzysowego w oparciu o nowoczesne technologie informatyczne" Nr O ROB 0016 03 002

w trybie natychmiastowym nie przekracza możliwości sił i środków podmiotów ratowniczych obecnych na miejscu zdarzenia[529].

329. Zdarzenie nadzwyczajne – należy przez to rozumieć zdarzenie, w którym liczba osób zagrożonych i poszkodowanych, rozmiar i stopień uszkodzenia środowiska i mienia oraz zniszczenia infrastruktury uniemożliwiają kontrolę przebiegu zdarzenia przez organy władzy publicznej[530].

330. Zdarzenie niekorzystne – to coś, co się stało, wydarzyło, zaszło, zaistniało[531]. Gwałtowna zmiana[532] w otoczeniu bezpieczeństwa powodująca przykre skutki dla ludzi i środowiska. Zdarzenie niekorzystne może mieć charakter elementarny, losowy, miejscowy, lokalny, regionalny, krajowy a nawet międzynarodowy. Do zdarzeń niekorzystnych zaliczamy: wypadki, incydenty, katastrofy i kataklizmy.

331. Zdarzenie o charakterze terrorystycznym – należy przez to rozumieć sytuację powstałą na skutek czynu zabronionego zagrożonego karą pozbawienia wolności, której górna granica wynosi co najmniej 5 lat, popełnionego w celu: 1) poważnego zastraszenia wielu osób, 2) zmuszenia organu władzy publicznej Rzeczypospolitej Polskiej lub innego państwa albo organu organizacji międzynarodowej do podjęcia lub zaniechania określonych czynności, 3) wywołania poważnych zakłóceń w ustroju lub gospodarce Rzeczypospolitej Polskiej, innego państwa lub organizacji międzynarodowej, lub zagrożenie zaistnienia takiego czynu, mogącego doprowadzić do sytuacji kryzysowej[533].

332. Zdarzenie pojedyncze – należy przez to rozumieć zdarzenie, którego zagrożenia dotyczą jednej osoby poszkodowanej[534].

333. Zespół ratownictwa medycznego – jednostkę systemu podejmującą medyczne czynności ratunkowe w warunkach pozaszpitalnych[535].

334. Zespół zarządzania kryzysowego – organ pomocniczy powołany przez organ właściwy w sprawach zarządzania kryzysowego na obszarze danej jednostki terytorialnej, w celu zapewnienia wykonywania zadań zarządzania kryzysowego[536].

---

[529] § 2 rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 18 lutego 2011 r. w sprawie szczegółowych zasad organizacji krajowego systemu ratowniczo-gaśniczego (Dz. U. z 2011 r. Nr 46, poz. 239).
[530] Ibidem.
[531] B. Dunaj (red.), *Nowy słownik języka polskiego,* Wilga 2007.
[532] *Encyklopedia organizacji i zarządzania* , Warszawa 1982.
[533] Art. 3 ustawy z dnia 26 kwietnia 2007 r. o zarządzaniu kryzysowym (Dz. U. z 2007 r. Nr 89, poz. 590, z późn. zm.).
[534] § 2 rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 18 lutego 2011 r. w sprawie szczegółowych zasad organizacji krajowego systemu ratowniczo-gaśniczego (Dz. U. z 2011 r. Nr 46, poz. 239).
[535] Art. 3 ustawy z dnia 8 września 2006 r. o Państwowym Ratownictwie Medycznym (Dz. U. z 2006 r. Nr 191, poz. 1410, z późn. zm.).
[536] Art. 14, 17 i 19 ustawy z dnia 26 kwietnia 2007 r. o zarządzaniu kryzysowym (Dz. U. z 2007 r. Nr 89, poz. 590, z późn. zm.).

Publikacja finansowana przez NCBiR w ramach projektu „Zintegrowany system budowy planów zarządzania kryzysowego w oparciu o nowoczesne technologie informatyczne" Nr O ROB 0016 03 002

335. Zgłoszenie alarmowe – należy przez to rozumieć informację o wystąpieniu lub podejrzeniu wystąpienia nagłego zagrożenia dla życia i zdrowia, środowiska lub mienia, przekazane na numer alarmowy 112[537].

Ź

336. Źródło ryzyka [ang. risk source] – czynnik, który samodzielnie lub w kombinacji z innymi czynnikami posiada nieodłączny potencjał wpływający na wzrost ryzyka[538].

Ż

337. Żywotne interesy narodowe Rzeczypospolitej Polskiej – wiążą się z zapewnieniem przetrwania państwa i jego obywateli[539]. Obejmują one potrzeby:

- zachowania niepodległości i suwerenności państwa, jego integralności terytorialnej i nienaruszalności granic;
- zapewnienia bezpieczeństwa obywateli, praw człowieka i podstawowych wolności;
- umacniania demokratycznego porządku politycznego.

[537] § 3 zarządzenia Nr 931/2011 Prezydenta Miasta Stołecznego Warszawy z dn. 2 czerwca 2011 r. w sprawie nadania Wewnętrznego regulaminu organizacyjnego Biura Bezpieczeństwa i Zarządzania Kryzysowego Urzędu Miasta Stołecznego Warszawy z późniejszymi zmianami.
[538] ISO Guide 73:2009 Risk management – Vocabulary.
[539] *Strategia bezpieczeństwa narodowego Rzeczypospolitej Polskiej*, Warszawa 2007.

Publikacja finansowana przez NCBiR w ramach projektu „Zintegrowany system budowy planów zarządzania kryzysowego w oparciu o nowoczesne technologie informatyczne" Nr O ROB 0016 03 002

5. LITERATURA

Wydawnictwa zwarte

1. Bartnik A., Jokiel P., *Geografia wezbrań i powodzi rzecznych*, Łódź 2012.
2. Bednarczyk S., Jarzębińska T., Mackiewicz S., Wołoszyn E., *Vademecum Ochrony Przeciwpowodziowej*, Gdańsk 2006.
3. Bogdanienko J., *Zarys koncepcji, metod i problemów zarządzania*, Dom Organizatora, Toruń 2002.
4. Byczkowski A., *Hydrologia*, t. II, Wydawnictwo SGGW, Warszawa 1996.
5. Ciepielowski A., *Charakterystyka zjawisk powodziowych w Polsce*, w: *Ochrona przed powodzią*, Instytut Melioracji i Użytków Zielonych, Falenty 1992.
6. *Crisis Management, The Swedish Way in Theory and Practice*, Stockholm 1997.
7. Dworecki S., *Zagrożenia bezpieczeństwa państwa*, AON, Warszawa 2001.
8. *Emergency Management, Principles and Practice for Local Government*, Second Edition, ICMA Press, Washington DC 2007.
9. Gołębiewski J., *Administracja publiczna wobec zadań obronnych państwa*, Warszawa 2002.
10. Gołębiewski J., *Podręcznik menedżera programów kryzysowych*, Kraków 2003.
11. Gołębiewski J., *Vademecum zarządzania kryzysowego*, część I, Warszawa 2008.
12. Gołębiewski J., *Vademecum zarządzania kryzysowego*, część II, Warszawa 2009.
13. Gołębiewski J., *Vademecum zarządzania kryzysowego*, część III, Warszawa 2009.
14. Gołębiewski J., *Zarządzanie kryzysowe w świetle wymogów bezpieczeństwa*, SA PSP, Kraków 2011.
15. Kerzner H., *Zarządzanie projektami – studium przypadków*, HELION, Gliwice 2005.
16. Kitler W., *Istota, cele i treści zarządzania kryzysowego*, w: *Zarządzanie kryzysowe w sytuacji klęski żywiołowej*, Zeszyt Problemowy 1/2006, wyd. TWO, Warszawa 2006.
17. Klugiewicz J., *Hydrologia*, Wydawnictwo Uczelniane Uniwersytetu Technologiczno–Przyrodniczego, Bydgoszcz 2010.
18. Knight W. K., *Praktyczne aspekty zarządzania ryzykiem*, materiał z seminarium Stowarzyszenia Zarządzania Ryzykiem POLRISK w Warszawie.
19. Kotarbiński T., *Traktat o dobrej robocie*, Ossolineum 1972.
20. Kuc B. R., *Zarządzanie doskonałe*, Oskar-Master of Biznes, Warszawa 1999.
21. Leszczyński T. Z., *Kryzys jako sytuacja decyzyjna w organizacji*, w: *Zarządzanie kryzysowe w Polsce*, Akademia Humanistyczna Pułtusk 2007.
22. Leszczyński T., *Związki z terroryzmu z przestępczością zorganizowaną*, Warszawa 2005.
23. Madej M., *Zagrożenia asymetryczne – istota, specyfika i strategiczna ranga z polskiej perspektywy*, w: *Zarządzanie Kryzysowe w Polsce*, Pułtusk 2007.
24. *NATO Handbook*, Civil Emergency Planning, NATO, marzec 2001.

Publikacja finansowana przez NCBiR w ramach projektu „Zintegrowany system budowy planów zarządzania kryzysowego w oparciu o nowoczesne technologie informatyczne" Nr O ROB 0016 03 002

25. Ostrokólski A., Wprowadzenie do I Konferencji „zarządzanie kryzysowe", Szczecin 2003.
26. *Powódź w obliczu zagrożenia*, Rządowe Centrum Bezpieczeństwa, Warszawa 2013.
27. *Prawa człowieka*, dokumenty międzynarodowe, COMER Toruń 1993.
28. Radkowski S., *Podstawy bezpiecznej techniki*, Warszawa 2003.
29. Riegert D., Ślosorz Z., Radwan K., Rakowska J., Porycka B., Abgarowicz I., Suchorab P., *Doraźne metody ochrony stosowane podczas powodzi ze szczególnym uwzględnieniem rękawów przeciwpowodziowych*, monografia CNBOP-PIB, Józefów 2012.
30. Skalik J., *Zarządzanie ryzykiem w projektach*, w: *Zarządzanie ryzykiem – wyzwania XXI wieku*, mat. z konferencji, WSZiP, Warszawa 2007.
31. *System bezpieczeństwa powszechnego państwa – rozwiązania prawne* – tom II, opracowanie zespołu MSWiA z 2003 r.
32. *The Legal Basis for Civil Emergency Planning*, Stockholm, Sweden 1996.
33. Wawak S., *Zarządzanie jakością*, Helion, Gliwice 2002.
34. Zięba R., *Kategoria bezpieczeństwa w nauce o stosunkach międzynarodowych*, w: Bobrów D., Haliżak E., Zięba R., *Bezpieczeństwo narodowe i międzynarodowe u schyłku XX wieku*, Warszawa 1997.

Czasopisma

1. Ciekanowski Z., *Rodzaje i źródła zagrożeń bezpieczeństwa*, BiTP Vol. 17 Issue 1, 2010, pp. 29-46.
2. Ciekanowski Z., *Zagrożenia bezpieczeństwa państwa*, BiTP Vol. 21 Issue 1, 2011, pp. 69-77.
3. Gołębiewski J., *Gotowość kryzysowa państwa*, Wiedza Obronna 2/2004.
4. Gołębiewski J., *Zarządzanie kryzysowe jako metoda kształtowania standardów bezpieczeństwa*, Wiedza Obronna 1/2006.
5. Guła P. Szafran E., *Wybrane aspekty działań ratowniczych i medycznych w aktach terroru*, BiTP Vol. 21 Issue 1, 2011, pp. 169-174.
6. Myśl Wojskowa 6/2002 – numer specjalny "Słownik terminów z zakresu bezpieczeństwa narodowego", Ministerstwo Obrony Narodowej 2002.
7. Roguski E. W., *Elementy lokalnej polityki i strategii bezpieczeństwa*, BiTP Vol. 2 Issue 2, 2006, pp. 15-21.
8. Sandman P. M., *Risk = Hazard + Outrage: Coping with Controversy about Utility Risks*, Engineering News-Record, October 1999, pp. A19–A23.
9. Sandman P. M., *Zaufać społeczeństwu, mówiąc mu prawdę: czego nauczyłem się w ciągu 40 lat pracy w sektorze informowania o ryzyku*, BiTP Vol. 20 Issue 4, 2010, pp. 9-20.
10. Smolarkiewicz M., *Gra decyzyjna „WODA" – symulacja powodzi na potrzeby szkoleniowe centrum zarządzania kryzysowego*, BiTP Vol. 24 Issue 4, 2011, pp. 45-51.

Publikacja finansowana przez NCBiR w ramach projektu „Zintegrowany system budowy planów zarządzania kryzysowego w oparciu o nowoczesne technologie informatyczne" Nr O ROB 0016 03 002

11. Wróblewski D., *Komunikacja kryzysowa – wybrane aspekty komunikacji z mass mediami*, BiTP Vol. 3 Issue 1, 2007, pp. 115-134.
12. Wróblewski D., *Rola i miejsce Centrum Naukowo Badawczego Ochrony Przeciwpożarowej w systemie bezpieczeństwa powszechnego*, BiTP Vol. 1 Issue 1, 2006, pp. 7-16.

Akty prawne

1. Compulsory Total Defense Duties Act, Szwecja 1994.
2. Dealing with Disaster, Home Office third Edition, (UK).
3. Decyzji Rady UE z dnia 8 listopada 2007 r. ustanawiającej wspólnotowy mechanizm ochrony ludności (2007/779/WE, Euratom).
4. Dekret z dnia 23 kwietnia 1953 r. o świadczeniach w celu zwalczenia skutków klęsk żywiołowych (Dz. U. z 1953 r. Nr 23 poz. 93, z późn. zm.).
5. Emergency Preparedness Act, (Canada) 1988.
6. Protokół dodatkowy do konwencji genewskich z 12 sierpnia 1949 r., dotyczący ochrony ofiar międzynarodowych konfliktów zbrojnych.
7. Rozporządzenie (WE) NR 178/2002 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 28 stycznia 2002 r. ustanawiające ogólne zasady i wymagania prawa żywnościowego, powołujące Europejski Urząd ds. Bezpieczeństwa Żywności oraz ustanawiające procedury w zakresie bezpieczeństwa żywności, (Dz. U. L 31 z 1.2.2002).
8. Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 18 lutego 2011 r. w sprawie szczegółowych zasad organizacji krajowego systemu ratowniczo-gaśniczego (Dz. U. z 2011 r. Nr 46, poz. 239).
9. Strategia bezpieczeństwa narodowego Rzeczypospolitej Polskiej, Warszawa 2007.
10. Traktat Lizboński (OJ C 306, 17.12.2007).
11. Traktat o Unii Europejskiej (OJ C 326, 26.10.2012).
12. Ustawa z dnia 12 września 2002 r. o normalizacji (Dz. U. z 2002 r. Nr 169, poz. 1386, z późn. zm.).
13. Ustawa z dnia 18 kwietnia 2002 r. o stanie klęski żywiołowej (Dz. U. z 2002 r. Nr 62, poz. 558, z późn. zm.).
14. Ustawa z dnia 18 lipca 2001 r. Prawo wodne (Dz. U. z 2001 r. Nr 115, poz. 1229, z późn. zm.).
15. Ustawa z dnia 23 stycznia 2009 r. o wojewodzie i administracji rządowej w województwie (Dz. U. z 2009 r. Nr 31, poz. 206, z późn. zm.).
16. Ustawa z dnia 24 sierpnia 1991 r. o ochronie przeciwpożarowej (Dz. U. z 1991 r. Nr 81, poz. 351, z późn. zm.).
17. Ustawa z dnia 26 kwietnia 2007 r. o zarządzaniu kryzysowym (Dz. U. z 2007 r. Nr 89, poz. 590, z późn. zm,).
18. Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (Dz. U. z 2008 r. Nr 25, poz. 150, z późn. zm.).

Publikacja finansowana przez NCBiR w ramach projektu „Zintegrowany system budowy planów zarządzania kryzysowego w oparciu o nowoczesne technologie informatyczne" Nr O ROB 0016 03 002

19. Ustawa z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym (Dz. U. z 1998 r. Nr 91, poz. 578, z późn. zm.).
20. Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 1990 r. Nr 16, poz. 95, z późn. zm.).
21. Ustawa z dnia 8 września 2006 r. o Państwowym Ratownictwie Medycznym (Dz. U. z 2006 r. Nr 191, poz. 1410, z późn. zm.).
22. Wspólne stanowisko Rady z dnia 27 grudnia 2001 r. w sprawie zastosowania szczególnych środków w celu zwalczania terroryzmu (2001/931/WPZiB), (Dz. U. L 344 z 28.12.2001).
23. Wspólny wniosek Decyzja Rady w sprawie ustaleń dotyczących zastosowania przez Unię klauzuli solidarności (JOIN/2012/039 final – 2012/0370 (NLE)).
24. Zarządzenie Nr 3666/2012 Prezydenta Miasta Stołecznego Warszawy z dn. 18 grudnia 2012 r. w sprawie systemu zarządzania ryzykiem w m.st. Warszawie.
25. Zarządzenie Nr 80 wojewody mazowieckiego z dnia 9 lutego 2011 r. w sprawie ustalenia Polityki zarządzania ryzykiem w Mazowieckim Urzędzie Wojewódzkim w Warszawie.
26. Zarządzenie Nr 931/2011 Prezydenta Miasta Stołecznego Warszawy z dn. 2 czerwca 2011 r. w sprawie nadania Wewnętrznego regulaminu organizacyjnego Biura Bezpieczeństwa i Zarządzania Kryzysowego Urzędu Miasta Stołecznego Warszawy z późniejszymi zmianami.

Normy i standardy

1. BSI-Standard 100-4 Business Continuity Management, wersja 1, listopad 2008.
2. CAN/CSA-Q850-97 (2009) Risk Management: Guideline for Decision-makers.
3. ISO 22320:2011 Societal security – Emergency management – Requirements for incident response.
4. ISO 26000:2010 Guidance on social responsibility.
5. ISO Guide 73:2009 Risk management – Vocabulary.
6. ISO/CD 22325 Societal security – Emergency management – Guidelines for emergency management security assessment.
7. ISO/DIS 22322 Societal security – Emergency management – Public warning, projekt normy międzynarodowej.
8. ISO/PAS 22399:2007 Societal security – Guideline for incident preparedness and operational continuity management.
9. NFPA 1600 Standard on Disaster/Emergency Management and Business Continuity Programs 2007 Edition.
10. PAS 200:2011 Crisis management – Guidance and good practice.
11. PKN-ISO Guide 73:2012 Zarządzanie ryzykiem – Terminologia.
12. PN-EN 15975-1:2011 Bezpieczeństwo zaopatrzenia w wodę pitną – Przewodniki zarządzania kryzysowego i ryzyka – Część 1: Zarządzanie kryzysowe.

Publikacja finansowana przez NCBiR w ramach projektu „Zintegrowany system budowy planów zarządzania kryzysowego w oparciu o nowoczesne technologie informatyczne" Nr O ROB 0016 03 002

13. PN-EN ISO 19011:2012 Wytyczne dotyczące audytowania systemów zarządzania.
14. PN-EN ISO 9000:2006 Systemy zarządzania jakością. Podstawy i terminologia.
15. PN-EN ISO/IEC 17000:2006 Ocena zgodności. Terminologia i zasady ogólne.
16. PN-ISO 26000:2012 Wytyczne dotyczące społecznej odpowiedzialności.

Słowniki, leksykony i encyklopedie

1. Dunaj B. (red.), *Nowy słownik języka polskiego*, Wilga 2007.
2. *Encyklopedia organizacji i zarządzania*, Warszawa 1982.
3. Kobierski J., *Słownik podstawowych pojęć*.
4. Kopaliński W., *Słownik wyrazów obcych i zwrotów obcojęzycznych*, Warszawa 1988.
5. *Leksykon wiedzy wojskowej*, Warszawa 1979.
6. Longman, *Dictionary of English*, Glasgow 1992.
7. *Mała encyklopedia powszechna PWN*, Warszawa 1950.
8. *Mały słownik stosunków międzynarodowych*, Warszawa 1996.
9. *Mały słownik wyrazów obcych i trudnych*, Wilga 2007.
10. Markowski A., Pawelec R. (red.), *Nowy słownik wyrazów obcych i trudnych*, Wilga 2007.
11. Nowa Encyklopedia Multimedialna, Warszawa 2001.
12. *Oxford Advanced Dictionary*, Oxford 1990.
13. *Podręczny słownik języka polskiego*, PWN, Warszawa 1996.
14. *Słownik informatyki*, Wydawnictwo Naukowo Techniczne, Warszawa 1989.
15. *Słownik języka angielskiego Collinsa*, Londyn 1990.
16. *Słownik języka polskiego*, PWN, 2001.
17. *Słownik języka polskiego*, M. Arcta, Warszawa 1916.
18. *Słownik terminów z zakresu bezpieczeństwa narodowego*, AON, Warszawa 2002.

Dokumenty elektroniczne i strony internetowe

1. http://ec.europa.eu/echo
2. http://ec.europa.eu/echo/civil_protection/civil/vademecum/
3. http://www.encyklopedia.pwn.pl/
4. http://klimat.imgw.pl/
5. http://ksiegarnia.difin.pl/imgs_upload/zwalczanie-fragment.pdf
6. http://oki.krakow.rzgw.gov.pl
7. http://www.pkn.pl/
8. http://trb.org.pl/Wal_przeciwpowodziowy.php
9. http://www.bbn.gov.pl/palm/pl/577/2630/Zaktualizowano_10_stycznia_2011_r.html
10. http://www.pzw.org.pl/wodzislaw_slaski/cms/6088/nasze_lowiska
11. http://www.stat.gov.pl/gus/definicje_PLK_HTML.htm?id=POJ-6851.htm
12. Skrypt internetowy: S. Koziej, Strategiczne środowisko bezpieczeństwa międzynarodowego i narodowego w okresie pozimnowojennym, Warszawa/Ursynów 2010, www.koziej.pl

Publikacja finansowana przez NCBiR w ramach projektu „Zintegrowany system budowy planów zarządzania kryzysowego w oparciu o nowoczesne technologie informatyczne" Nr O ROB 0016 03 002

NOTKI BIOGRAFICZNE AUTORÓW

Inga Abgarowicz – absolwentka Wydziału Prawa i Administracji w Wyższej Szkole Menedżerskiej w Warszawie. Pełni funkcję kierownika Zakładu Ochrony Ludności w Centrum Naukowo-Badawczym Ochrony Przeciwpożarowej – Państwowym Instytucie Badawczym. Jest kierownikiem projektu pt. „Metodyka oceny ryzyka na potrzeby systemu zarządzania kryzysowego RP" ze strony CNBOP-PIB. Autorka wystąpień i publikacji z zakresu ochrony ludności, zarządzania kryzysowego i zarządzania ryzykiem. Uczestniczy w projektach naukowych finansowanych przez instytucje krajowe oraz europejskie.

Anna Banulska – absolwentka studiów I stopnia na wydziale Inżynierii Bezpieczeństwa Cywilnego Szkoły Głównej Służby Pożarniczej w Warszawie oraz studiów II stopnia na Wydziale Bezpieczeństwa Narodowego w Akademii Obrony Narodowej. Specjalista do spraw certyfikacji i dopuszczeń w Jednostce Certyfikującej CNBOP-PIB. Wykonawca projektów badawczo-rozwojowych realizowanych przez CNBOP-PIB we współpracy z innymi instytucjami.

dr Jan Gołębiewski – absolwent Akademii Sztabu Generalnego, od 1987 r. przez 11 lat pracował w instytucjach centralnych (Komisja Planowania przy Radzie Ministrów, Centralny Urząd Planowania, Biuro Bezpieczeństwa Narodowego i Urząd Szefa Obrony Cywilnej Kraju), gdzie zajmował się sprawami ochrony ludności. W latach dziewięćdziesiątych ukończył kilka kursów w ramach programu Partnerstwa dla Pokoju organizowanych w Polsce, ośrodku NATO w Oberammergau, w Kanadzie i innych. Od listopada 1998 r. na emeryturze. Obecnie zajmuje się zarządzaniem kryzysowym, cywilnym planowaniem kryzysowym i bezpieczeństwem. Prowadzi zajęcia ze studentami kilku uczelni. Autor ponad artykułów sto pięćdziesiąt z zakresu zarządzania kryzysowego, systemu obronnego, cywilnego zarządzania kryzysowego, gotowości cywilnej i dziedzin pokrewnych. Doktorat uzyskany 2010 r. w Akademii Marynarki Wojennej w Gdyni. Temat rozprawy: Model zarządzania kryzysowego wobec współczesnych zagrożeń bezpieczeństwa narodowego Rzeczypospolitej Polskiej. Autor licznych publikacji zwartych m.in.: Podręcznika menedżera programów kryzysowych, Vademecum zarządzania kryzysowego oraz Zarządzania kryzysowego w świetle wymogów bezpieczeństwa.

Maria Kędzierska – wieloletni pracownik CNBOP-PIB, obecnie pełni funkcję kierownika Działu Wydawnictw i Promocji. Współorganizatorka licznych sympozjów i konferencji o zasięgu ogólnokrajowym i międzynarodowym. Autorka wielu publikacji z zakresu bezpieczeństwa oraz działalności CNBOP-PIB w prasie branżowej, krajowej i zagranicznej, kwartalniku „Bezpieczeństwo

Publikacja finansowana przez NCBiR w ramach projektu „Zintegrowany system budowy planów zarządzania kryzysowego w oparciu o nowoczesne technologie informatyczne" Nr O ROB 0016 03 002

i Technika Pożarnicza". Współtwórca projektów badawczo-rozwojowych realizowanych przez instytut we współpracy z innymi instytucjami. Współautorka założeń merytorycznych do programu komputerowego wspomagającego tworzenie planów zarządzania kryzysowego „Eliksir".

Anna Kołodziej – absolwentka Uniwersytetu Warszawskiego wydziałów: Pedagogiki, Polonistyki – Instytut Filologii Słowiańskiej, oraz Podyplomowych Studiów na Wydziale Psychologii UW. Od początku pracy zawodowej związana z Centrum Naukowo-Badawczym Ochrony Przeciwpożarowej w Józefowie. Od 2005 funkcjonariusz Państwowej Straży Pożarnej. Pełni funkcję Zastępcy Kierownika Zespołu Laboratoriów Sygnalizacji Alarmu Pożaru i Automatyki Pożarniczej w CNBOP-PIB.

Maciej Napiórkowski – ukończył Wydział Inżynierii Środowiska na Politechnice Warszawskiej. Obecnie doktorant w zakładzie Informatyki i Badań Jakości Środowiska na wydziale Politechniki Warszawskiej. Pracownik Zakładu Ochrony Ludności w CNBOP-PIB. Wykonawca zadań w projektach naukowo-badawczych realizowanych przez CNBOP-PIB we współpracy z innymi instytucjami.

Bartłomiej Połeć – absolwent studiów I stopnia na Wydziale Bezpieczeństwa Narodowego w Akademii Obrony Narodowej. Pracownik Zakładu Ochrony Ludności CNBOP-PIB. Autor licznych publikacji z zakresu bezpieczeństwa i techniki pożarniczej. Współtwórca projektów badawczo-rozwojowych realizowanych przez CNBOP-PIB we współpracy z innymi instytucjami.

Jarosław Smoła – absolwent studiów I i II stopnia w Szkole Głównej Służby Pożarniczej (2012) na Wydziale Inżynierii Bezpieczeństwa Pożarowego. Pracownik Zakładu Ochrony Ludności CNBOP-PIB. Wykonawca zadań w projektach naukowo-badawczych realizowanych przez CNBOP-PIB we współpracy z innymi instytucjami.

Ewa Sobór – absolwentka studiów I i II stopnia na Wydziale Inżynierii Bezpieczeństwa Cywilnego w Szkole Głównej Służby Pożarniczej w Warszawie (2001-2007). Od 2005 r. pracownik Jednostki Certyfikującej CNBOP-PIB. Aktualnie z-ca kierownika Jednostki Certyfikującej. Autorka publikacji z zakresu bezpieczeństwa.

Publikacja finansowana przez NCBiR w ramach projektu „Zintegrowany system budowy planów zarządzania kryzysowego w oparciu o nowoczesne technologie informatyczne" Nr O ROB 0016 03 002

Tomasz Sowa – absolwent Szkoły Głównej Służby Pożarniczej w Warszawie, wydziału Inżynierii Bezpieczeństwa Pożarowego. Obecnie pracownik Zespołu Laboratoriów Systemów Sygnalizacji Pożarowej i Automatyki Pożarniczej w Centrum Naukowo-Badawczym Ochrony Przeciwpożarowej – Państwowym Instytucie Badawczym. Specjalizuje się w badaniach głośników dedykowanych do użytku w dźwiękowych systemach ostrzegawczych.

Paweł Stępień – Kierownik Zespołu Laboratoriów Sygnalizacji Alarmu Pożaru i Automatyki Pożarniczej w CNBOP-PIB. Mechanik, elektronik, elektroakustyk. Koordynator ze strony polskiej projektu, który uzyskał aprobatę komisji europejskiej The Cell Broadcast for Public Warning project – sharing knowledge and experiences and identification and standardisation of (technical) requirements.

Małgorzata Trzcińska – autorka jest pracownikiem Biura Współpracy Międzynarodowej Komendy Głównej Państwowej Straży Pożarnej. W 2011 r. była oddelegowana do Stałego Przedstawicielstwa RP przy UE w związku ze sprawowaniem przez RP prezydencji w Radzie UE. Była przewodniczącą Grupy Przyjaciół Prezydencji i w ramach konsultacji z Sekretariatem Generalnym Rady UE, Europejską Służbą Działań Zewnętrznych oraz Komisją Europejską prowadziła prace nad zagadnieniem Crisis Coordination Arrangements, obecnie EU Integrated Political Crisis Response Arrangements.

mł. bryg. dr inż. Dariusz Wróblewski – absolwent Szkoły Głównej Służby Pożarniczej (1994r.), doktorat o specjalności bezpieczeństwo państwa uzyskany w Akademii Obrony Narodowej w Warszawie (2001 r.). Ukończone programy dla wyższej kadry menadżerskiej, a także kursy dla kadry kierowniczej PSP oraz administracji publicznej. Służbę rozpoczął w SGSP w pionie liniowym w 1994 roku, stanowiska kierownicze zajmował od 2002 r. w Centrum Edukacji Bezpieczeństwa Powszechnego SGSP a następnie pracę podjął na stanowisku zastępcy dyrektora do spraw naukowo-badawczych CNBOP. Od 2009 r. dyrektor CNBOP-PIB. W swoim naukowo-dydaktycznym dorobku posiada: 40 projektów naukowo-badawczych, autor lub współautor ponad 90 publikacji zwartych i artykułów w pismach branżowych. Prelegent na konferencjach krajowych i zagranicznych, a także wykładowca podczas ćwiczeń, warsztatów i treningów podczas szkoleń i kursów. Do ważniejszych osób szkolonych w latach 2000 – 2013 należeli przedstawiciele: administracji państwowej, kadry menadżerskiej przedsiębiorstw, Państwowej Straży Pożarnej oraz zagranicznych szkół ochrony cywilnej związanych z bezpieczeństwem. Za propagowanie wiedzy i promocję nauki polskiej na arenie międzynarodowej odznaczony Krzyżem Oficerskim Orderu Wynalazczości (Belgia).

Publikacja finansowana przez NCBiR w ramach projektu „Zintegrowany system budowy planów zarządzania kryzysowego w oparciu o nowoczesne technologie informatyczne" Nr O ROB 0016 03 002

Niniejsza publikacja zawiera wybrane wyniki badań uzyskane w trakcie realizacji pierwszego etapu projektu pn. „Zintegrowany system budowy planów zarządzania kryzysowego w oparciu o nowoczesne technologie informatyczne" Nr O ROB 0016 03 002, finansowanego przez Narodowe Centrum Badań i Rozwoju. Autorzy dokonali pogłębionej analizy dokumentów normatywnych z zakresu zarządzania kryzysowego i zarządzania ryzykiem, której efektem jest leksykon pojęć związanych z tym obszarem. Publikacja ta może stać się ważną lekturą dla specjalistów zajmujących się tą tematyką.

ISBN 978-83-61520-27-6

Wydawnictwo CNBOP-PIB
www.cnbop.pl

Projekt Nr O ROB 0016 03 002